DOCUMENTS

Pro úřední potřebu

943.7:330
H828p

PRŮBĚH PLNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU ROK 1947

Vydal
ÚŘAD PŘEDSEDNICTVA VLÁDY
GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT HOSPODÁŘSKÉ RADY
Praha 1948

HOSPODÁŘSKÉ DOKUMENTY

I

ZPRÁVA VLÁDY NÁRODNÍMU SHROMÁŽDĚNÍ O PLNĚNÍ DVOULETÉHO HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU V ROCE 1947

UNITED NATIONS
LIBRARY
GENEVA

PRO ÚŘEDNÍ POTŘEBU

13.1.49

DOCUMENTS
943.7:330
H828p

PRŮBĚH PLNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU

ROK 1947

USPOŘÁDAL

GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT HOSPODÁŘSKÉ RADY

LIBRARY

PRAHA 1948

PROBÉHLÝ PLÁNEK
HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU

ROK 1947

Obsah

ÚVODNÍ STUDIE

ZKUŠENOSTI Z PRVNÍHO OBDOBÍ PLÁNOVÁNÍ V ČESKOSLOVENSKU Dr Ing. E. Outrata 9

JAK JSME HOSPODAŘILI Ing. L. Frejka 16

INDUSTRIALIZÁCIA — ZÁKLADNÝ HOSPODÁRSKO-POLITICKÝ PROGRAM SLOVENSKA Dr J. Brániк 20

PROBLÉMY STAVEBNÍHO PLÁNU Ing. L. Hauptman . . . 27

NAŠE DOPRAVA DNES A ZÍTRA Ing. V. Mixa 29

SOCIÁLNÍ PLÁN Dr F. Kraus 32

PLÁNOVANIE ŽIVOTNEJ ÚROVNE A HOSPODÁRSKA ŠTRUKTÚRA SLOVENSKA Dr J Stanek 36

ZPRÁVA VLÁDY NÁRODNÍMU SHROMÁŽDĚNÍ O PLNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU V ROCE 1947

CELKOVÝ OBRAZ ČESKOSLOVENSKÉHO HOSPODÁŘSTVÍ 45

Přehled IV. čtvrtletí 1947 45

Celkový přehled za r. 1947 47

VÝROBA PRŮMYSLOVÁ 54

Výsledky průmyslového plánu 78

České země a Slovensko 81

Rozptyl v plnění plánu 83

Plnění plánu podle jednotlivých odvětví 85

Průmysl báňský 85

Průmysl energetický 93

Průmysl hutnický 98

Průmysl kovodělný 102

Průmysl chemický 111

Průmysl sklářský 115

Průmysl kamene, zemin a keramiky 118

Průmysl papírenský 123

Průmysl dřeva 126

Průmysl textilní a oděvní 129

Průmysl kožedělný a gumárenský 133

Průmysly výživy 137

ROZMACH SLOVENSKÉHO PRIEMYSLU 148
Výstavba nových závodov 151
Výstavba energetických zdrojov 152
ZEMĚDĚLSKÁ VÝROBA 154
Kontrola zemědělského plánu 154
Výroba rostlinná 159
Podzimní osev 1947 164
Výroba živočišná 165
Chov dobytka 165
Výroba masa, mléka a vajec 167
Lesní hospodářství 174
Některé předpoklady plnění plánu v zemědělství 177
Mechanisace 177
Stavební investice v zemědělství 178
Výroba, dovoz a spotřeba umělých hnojiv v r. 1946—47 183
Pracovní síly 187
Úprava mezd zemědělského dělnictva 190
Úprava mezd lesního dělnictva 192
Cenové úpravy zemědělských výrobků 193
Výkup zemědělských výrobků 197
Výrobky původu rostlinného 197
Výrobky původu živočišného 199
VÝŽIVA OBYVATELSTVA 201
Spotřebitelské dávky 202
STAVEBNICTVÍ 205
Předpoklady a závady 205
Průběh plnění plánu 207
DOPRAVA 212
Železniční doprava 212
Výkony v železniční dopravě nákladní 215
Výkony v železniční dopravě osobní 217
Silniční doprava 221
Říční doprava 225
Letecká doprava 228
Československá pošta 231
Celkové zhodnocení r. 1947 234
POMOC HOSPODÁŘSKY SLABÝM KRAJŮM 237
MOBILISACE PRACUJÍCÍCH 241
Celkový přehled výsledků v r. 1947 242

Mobilisace pracujících v průmyslu 244
Mobilisace pracujících v zemědělství 252
Mobilisace pracujících ve stavebnictví 256
Přehled o průběhu mobilisace pracujících 257
Přehled pracovních oborů 259
Zvláštní případy 261

HOSPODAŘENÍ SE SUROVINAMI 266

VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU 269

Celkový rozsah zahraničního obchodu 270
Struktura zahraničního obchodu podle skupin zboží . 271
Struktura zahraničního obchodu podle zemí 272
Hodnota zahraničního obchodu podle platebních oblastí 273
Přehled dovozu a vývozu podle zemí za r. 1947 . . . 274
Dovoz některých důležitých druhů zboží 275
Vývoz některých důležitých druhů zboží 276

FINANČNÍ A MĚNOVÁ SITUACE 278

Státní finanční hospodářství 280
Peněžní a úvěrový trh 282
Vývoj oběživa a úvěrových obchodů Národní banky Československé 182

VÝVOJ CENOVÝ A MZDOVÝ 284

Vývoj cenový 284
Vývoj mzdový 291

NÁRODNÍ DŮCHOD A VÝDAJ V LETECH 1946 A 1947 . . 298

Hlavní přehledy 298
Národní zdroje a jejich použití 302
Soukromý osobní důchod a nakládání s ním 305
Národní spotřeba 306

CHARAKTERISTIKA PROVÁDĚCÍCH PLÁNŮ NA R. 1948 . 313

Hospodářské rozpočty na r. 1948 314
Průmyslová výroba 316
Stavebnictví 321
Doprava 321

ZKUŠENOSTI Z PRVNÍHO OBDOBÍ PLÁNOVÁNÍ V ČESKOSLOVENSKU.

Dr ing. Edvard Outrata,
úř. předseda Ústřední plánovací komise

Československo stálo na začátku svého hospodářského plánování před četnými a namnoze i specifickými problémy. Cesta k plánovanému hospodářství nemohla proto být ve všech podrobnostech předznačena zkušenostmi, jež získaly státy dosud plánující. Přesto ovšem bylo pro československé plánovatele nesmírným ulehčením, že měli před očima vypracovaný a mnohými zkušenostmi již vyzkoušený a vybroušený model plánování sovětského. Československo se odhodlalo jako první uskutečnit plán v soustavě, která měla všechny znaky rozvinutého a zralého národního hospodářství: vyspělý a diferencovaný průmysl, vysoké investiční vybavení, hustou dopravní síť, zručné, specializované dělnictvo, husté osídlení a j.

Mechanickému převzetí sovětského vzoru dále vadily i organisační zvláštnosti a některé nedostatky československého hospodářství, jež bylo typickým systémem „smíšeným". Vedle znárodněného sektoru a vedle státních podniků působil ještě v dosti široké oblasti hospodářské aktivity též sektor soukromokapitalistický. Tak zejména z celkové průmyslové zaměstnanosti naň připadalo 25 % a stavebnictví, distribuce, zahraniční obchod, spedice a j. byly zcela v soukromých rukou. V zemědělství se většinou hospodaří v malých soukromých podnikových jednotkách. Měly-li být v hospodářsky vyspělém systému koordinovány a integrovány vůle hospodářsky podnikajících subjektů těchto oborů, nebyla to snadná úloha, když měla být zároveň bohatě rozvinutá stupnice výroby a spotřeby, předválečná životní úrovně, zachována a podle základního cíle prvního československého plánu dále stupňována.

Proto v průmyslu se plánovaly jen některé výroby methodou t. zv. základních úkolů. Šlo především o nejdůležitější výroby klíčového významu, jež byly spravidla zcela znárodněny. Jestliže výjimečně byly plánované úkoly uloženy soukromým podnikům, rády se jim podrobovaly, poněvadž tím měly zaručeny při nedostatku surovin a jiných výrobních prostředků příděly, a tak i dobrou zaměstnanost.

Plánovatelé však pociťovali nebezpečí, že soukromý sektor nebude stejně reagovat na plánovací příkazy, jakmile nastane větší zasycenost výrobními potřebami.

Ve stavebnictví nebylo vlastně nositelů plánovacích úkolů, kteří by odpovědně ručili za splnění plánu. Soukromá stavitelská firma a stavebník představovali zvláštní případ rozštěpení subjektů plánovacího úkolu. Neúspěch stavebnictví v prvním roce plánu nutno vyložiti v první řadě touto skutečností.

Distribuce byla roztříštěna na přespočet drobných podnikatelů, byla neorganisovaná, válkou demoralisovaná a tím ve stavu, který nepřipouštěl její plánování vůbec.

Podobně v oboru zahraničního obchodu a spedice nebylo možno dokonale podříditi soukromé dovozce a vývozce plánujícímu režimu. Výsledkem toho bylo, že náš vývoz měl tendenci směřovat do zemí s lehkou valutou, kde se snadno prodává a docilují vysoké ceny, zatím co naši nákupci nejraději dováželi ze zemí, kde ceny byly nejnižší, t. j. ze zemí t. zv. těžkých valut. To bylo ovšem zhoubné pro obchodně politickou bilanci. Soukromý zahraniční obchod také znesnadňoval plánování tím, že umožňoval rozsáhlý únik kapitálu ze země a podlamoval tak možnost řádné kalkulace valutových výtěžků exportu, nemluvíc ovšem o miliardových škodách na národním důchodu, které únik kapitálu do ciziny způsobuje.

Vedle smíšenosti československého hospodářského systému byly i jiné skutečnosti, jež nikterak nepodporovaly rychlé rozvinutí hospodářského plánování. Organisace hospodářství vůbec, zejména pak organisace hospodářské samosprávy, řemesel, obchodu a obchodních komor, nebyla ještě přizpůsobena požadavkům plánování; třeba však konstatovat, že jiné její složky (v první řadě Ústřední svaz průmyslu a jeho hospodářské skupiny) se v plánování osvědčily, ba zasloužily se o jeho zavedení.

Zdolali jsme cenový a mzdový systém, nestabilisovaný, jehož struktura trpěla vnitřní nevyvážeností. Technika tvorby cen, jak jsme ji převzali, je nezdravým anachronismem. V novém hospodářství musí být i ceny a mzdy plánovány a stát se instrumentem plánu. V prvním období našeho plánování a až dodnes se ceny tvoří nezávisle na plánu anebo alespoň nejsou s plánem strukturálně spjaty. Plánovatelé neměli dostatečného vlivu na orgány, spravující ceny a mzdy, a musili se spokojit s neorganickými zásahy do cenové a mzdové tvorby, vždy s tendencí stabilisační, t. j. s tendencí nepřipustit podstatnější vzestupy hospodářských čísel. Tento stav administrativy cen a mezd měl dalekosáhlé důsledky nejen pro plánování, nýbrž i pro celé hospodářství.

Veřejné finanční hospodářství nebylo v počátcích našeho plánování

dosti integrováno s plánováním celkovým a nebylo možné v tak krátké době v něm zavésti některé důležité instrumenty plánování a národního rozpočtování. K obtížím při financování plánu nedošlo v prvním roce hlavně proto, že v hospodářství byla nadbytečná kupní síla a že se investiční program v plné míře neuskutečňoval; jasně se však ukazovalo, že v dalším vývoji plán musí nezbytně býti komplementován finančním plánem, který musí býti integrální jeho součástí, a dokonale — z hlediska plánu — organisovaným peněžnictvím, umožňujícím peněžní kontrolu plánu.

Další nesnází základního významu pro začátky plánování byl nedostatek statistických podkladů, který ztěžoval sestavování úplných bilancí jak materiálových, tak národohospodářských, zejména sestavení národního rozpočtu. Také výzkum národního produktu nebyl ještě tak pokročilý, aby se mohl stát účinným nástrojem plánovacích zásahů. Možno celkově říci, že scházel podrobný vědecko-statistický obraz hospodářství republiky jako celku, o kterýžto obraz se dobrá plánovací služba musí opírat. Základní srovnávací statistická data, s nimiž bylo nutno se nakonec při konstrukci dvouletky spokojiti, byla dosažitelná v podstatě jenom pro kvantitní výrobní úkoly.

Pokud jde o zkušenosti s vlastní plánovací službou, je třeba si uvědomit, že vznikala teprve v průběhu prací na prvním plánu a že její konečná podoba není ještě ustálena. Vytvořila orgány, které prodělaly křest ohněm jak při plánování dvouletky, tak při plnění prvního roku plánu.

V čele ústřední plánovací služby se osvědčila Ústřední plánovací komise a soubor jejích odborných komisí, na které teprve navazují vlastní plánovací úřady, ostatní úřady, hospodářská samospráva a podniky. Osobní složení plánovacích komisí sloučilo odborný prvek s prvkem byrokratickým, politickým i zájmovým. Ukázalo se, že na basi demokratické diskuse, nesené vůlí pro nalezení objektivně správného řešení, lze prakticky zdolat všechny hospodářské problémy. Po celou dobu prací nebylo ani majorisování, ani kompromisů, jež by jednotliví zástupci nebyli schopni zodpovědět z hlediska názorů, které zastupují. Odbornost jednání zaručovala vždy vysokou věcnou úroveň rozprav, správnost i praktickou únosnost konečných rozhodnutí.

Způsob práce v ústředních plánovacích orgánech prošel zajímavým vývojem. Koncem roku 1946 se při přípravě dvouletky, hledání jejích základních obrysů a soustřeďování potřebného materiálu vyznačovalo projednávání uváženou improvisací a pracovním elánem, vyjádřeným dlouhými a nepřetržitými schůzemi. Ústřední plánovací komise byla tehdy poslední a zároveň i první instancí, pracovním i koordinačním sborem, kontrolním a prakticky rozhodujícím místem. Postupně se vlastní práce přenášely, jak se prohlubovala plánovací praxe a za-

cvičovaly úřednické aparáty, do resortů a nižších složek a Ústřední plánovací komise mohla plnit svou vlastní funkci, t. j. být koordinátorem a arbitrem jednotlivých plánovacích návrhů, přicházejících z resortů, a poradním orgánem vlády pro otázky plánování a hospodářství vůbec. Celá organisace ústřední plánovací služby se přitom stále více sbližovala s celou ostatní státní administrativou, která se postupně s úspěchem zapracovávala do plánování, až mohla převzít příslušnou část plánovacích prací, takže dnes již tvoří povětšině dobrý pendant ústřední plánovací služby.

Pro další zdravý vývoj plánování v našem státě ukazovala se tudíž postupně stále neodbytněji potřeba splnit jisté postuláty, které jsou základního významu pro zdokonalení a dobudování plánování; ovšem i proto, aby hospodářská socialisace našeho státu byla zabezpečena, aby se osvědčila a dala národu všechny své plody.

Proto Ústřední plánovací komise podepřela svým prohlášením ze dne 25. února 1948 další znárodnění, které — mluveno jen s hlediska plánování samotného — se stalo vývojovou nezbytností. Zcela jasně to vyplývá z toho, co bylo již řečeno o zkušenostech v průmyslu. Ostatní znárodnění teprve umožní organisaci, jež ve stavebnictví zaručí plnění plánu a jež i v distribuci je předpokladem plánování vůbec. U distribuce a zahraničního obchodu nová jich organisace pak umožní, aby znárodněný obchod tuzemský i zahraniční ulehčil plánování tím, že bude náležitě specifikovat plánovatelům přání konsumentů a odběratelů co do druhů a jakosti výroby a aby odpovídal za odbyt výrobků podle plánu vyrobených. Znárodněná distribuce i zahraniční obchod musí také plánu sloužit jako důležitý činitel kvalitativní kontroly tím způsobem, že na dodávající výrobě vymáhá neúprosně hospodárnost, stále žádajíc snižování nebo aspoň udržování výrobních nákladů, dodržování resp. zlepšování jakostních podmínek a lhůt. V této funkci organisovaná, znárodněním sjednocená a mohutná distribuce se zahraničním obchodem na jedné straně je jedinou myslitelnou, aspoň poněkud rovnocennou, automatickou protivahou dnes už mocnému kolosu národní výroby, způsobilou s ním zápolit a efektivně provádět jeho kontrolu; na straně druhé pak jednotnost a organisace distribuce v národním podniku umožní výrobě v novém hospodářství, aby se bránila proti event. zbytnělosti a nehospodárnosti distribuce. Tato vzájemná kontrola obou, výroby a distribuce, se zahraničním obchodem, bude jednou z kontrol, nezbytných pro plánování v socialistickém hospodářství.

Důležitým požadavkem plánování jest konečná organisace hospodářské samosprávy v oborech neznárodněných, t. j. zejména v zemědělství, řemesle, maloobchodu, nemají-li tyto sektory trpět okolností,

že plánovací služba přes nejlepší vůli nemůže brát neorganisované hlasy roztříštěných drobných podnikatelů v úvahu.

Reorganisace důležitého činitele hospodářské samosprávy, komor, souvisí již s další potřebou plánovací služby, t. j. s vybudováním regionálního plánování, jako kontroly plánovací, o níž hovořím níže.

Prohlubování prací v ústřední plánovací službě vyvolalo potřebu dalších jejích organisačních zlepšení. Tak, jak již řečeno, zejména je žádoucí, aby s plánovací službou byla úzce spjata služba statistická, aby se s ní prolínala. Prakticky se už ukázalo, že v plánovaném hospodářství musí být všechna statisticko-hospodářská šetření přizpůsobena potřebám plánovací služby, která se stává nejvážnějším zájemcem o statistická šetření. Navzájem však budou statistické orgány upozorňovat plánovací službu na dosah jejích opatření a budou tak mít v široké míře vliv na příslušná plánovací rozhodnutí. Jest tedy aktuální přemýšlet o co nejúčelnějším začlenění statistické služby do souboru nejvyšších plánovacích orgánů.

S tím souvisí otázka, kdo bude řádně vědecky zhodnocovat výsledky statisticko-hospodářských šetření. Plánovací služba sama má zaměření převahou praktické a bude zapotřebí s největším urychlením vytvořit řádně fundovaný výzkum národohospodářský, který by byl stejně jako statistická služba zapojen do soustavy ústředních hospodářských orgánů.

V soustavě plánovací služby nelze ovšem postrádat ani orgány, jimž náleží tvorba cen a mezd, jak to odpovídá připravovanému úplnému plánování, zahrnujícímu i plánování finanční, plánování cen a mezd.

Zdokonalená plánovací methodika pětiletého plánu se už neobejde bez prohloubenějších statistických a vědeckých nástrojů celohospodářské povahy, jakými je na př. národní rozpočet; tyto nástroje budou moci ústřední plánovací orgány vytvořit jen s pomocí takto doplněné plánovací služby.

Dosavadní plánovací technika postrádala široce založeného systému vzájemně se doplňujících kontrol, které zjednávají jednak předpoklady pro bezprostřední opravná plánovací opatření, jednak shromažďují zkušenosti pro konstrukci plánů dalších. Tyto kontroly mohly být dosud nejvýše kvantitativní. Dokončení prací na podnikovém početnictví a jeho aplikace v podnicích umožní rozšíření kontroly i na kvalitativní stránku plnění plánu, zda totiž kvantitní splnění plánu nebylo na újmu kvalitě výroby a její hospodárnosti a zda tedy odpovídá plánovaným předpokladům i celá souhra hospodářských čísel jako jsou ceny, důchody, zisky a pod.

Dalším měřítkem správného sestavení a provádění plánu musí být kontrola z hlediska regionálního. Dvouletý plán musil zatím býti koncipován ústředně; měl na mysli jen celkové výsledky a k potřebám jednotlivých regionů státu přihlížel jen nesoustavně svou politikou podpory industrialisace Slovenska a hospodářsky slabých krajů. Vytvořením instituce regionálního plánování a tvořením hledisek nebo dokonce plánů jednotlivých oblastí dojde ke kontrole ústředního plánu, která bude provádět jakousi kritiku náplně ústředního plánu z krajového hlediska. Půjde zde hlavně o to, aby byla hospodářská aktivita, vyplývající z plánu, stejnoměrně rozprostřena po celém státním území, aby na hospodářském rozvoji byly účastny všechny oblasti státu. Jednotlivé regiony, jsouce skutečnými nositeli plánovacích úkolů, musí samy iniciativně vystupovat přípravou vstřícných plánů a sestavováním perspektivních plánů svých oblastí. Polemika s plánovací službou ústřední na basi návrhů těchto vstřícných plánů přinese své dobré výsledky v tom, že plán bude reálnější a spravedlivější k jednotlivým částem státu. Hospodářské komory mohou pak býti středisky, kde se plánování regionální bude provádět, a jejich organisace a začlenění do systému politické správy (národních výborů) musí být takové, aby bylo zaručeno, že budou skutečně nositelem vůle svého regionu a že budou způsobilé plnit svoji plánovací funkci.

Dokonalý hospodářský plán tedy vznikne jen z prací správně učleněného souboru ústředních i regionálních hospodářských institucí. V nejvyšší plánovací instituci se výsledky těchto prací podrobí konfrontacím vzájemných kontrol se všech významných hledisek, z nichž jen některá byla zmíněna výše. Z toho samozřejmě vznikne celý systém střetů získaných zkušeností i protichůdných zájmů. Rozhodnutí o většině z těchto střetů bude mít zásadní význam pro konečnou podobu i jakost plánu. Proto se musí odehrát před nejvyšším orgánem plánovací služby, t. j. před Ústřední plánovací komisí.

Materiální výsledky prvního roku dvouletky nás uspokojují (tak zejména v průmyslu a dopravnictví) jen zčásti, zůstaly za očekáváním (tak v zemědělství pro nebývalé sucho a ve stavebnictví). Uvážíme-li však veliké překážky poválečné hospodářské obrody v celém světě, musíme uznati mimořádné pokroky. Nejlépe to ukazuje skutečnost, že věcný rozsah naší průmyslové výroby dosáhl již — jak podrobně bude analysováno dále — úrovně předválečné — za dobu 2½ roku po skončení válečných a revolučních událostí v naší vlasti.

Tím přirozeně nejsme uspokojeni. První rok dvouletky přinesl nám bohaté zkušenosti jak co do vývoje našich jednotlivých odvětví hospodářských, tak i co do praxe plánovací. Z těchto zkušeností čerpáme denně poučení a snažíme se plánovací službu v úzkém styku

s živým hospodářstvím zdokonaliti. Jsme si vědomi velikých úkolů, které jsou před námi. Na druhé straně je zapotřebí, aby se hospodářská i nejširší veřejnost co nejvíce účastnila na provádění hospodářských plánů a aby tu rozvinula co nejširší iniciativu, k níž ji plán svými ukazateli jakosti a hospodárnosti podněcuje. Společným cílem hospodářské činnosti je zvětšení výsledků práce a zvýšení životní míry. Plán je programem k tomuto cíli a dává neustálé impulsy a náměty k zvyšování výrobnosti a k zlepšování kvality výrobků. Náš pracující lid pochopil tento smysl plánovaného hospodářství a staví se za ně. To je nejlepší zárukou, že splníme nejen dvouletku, ale že se nám podaří i v dalších letech vytvořiti takové předpoklady, které zabezpečí trvalý a úspěšný vývoj našeho hospodářství a tím i hmotný blahobyt a spokojenost všeho lidu.

JAK JSME HOSPODAŘILI

Ing. Ludvík Frejka,
člen Ústřední plánovací komise

Přehlédneme-li výsledky plnění plánu za rok 1947, můžeme s klidným svědomím říci, — a předseda vlády to zdůraznil též ve svém novoročním projevu — že konsolidace pokračuje rychle a že můžeme být spokojeni. Ukázalo se, že dvouletý plán, jak jsme jej vypracovali, nebyl a není cárem papíru, nýbrž že to je věc reální a reelní.

V roce 1947 splnili jsme plán v průmyslu na 100,9 % a též plán dopravy byl splněn. Není těžké zjistit, že náš pokrok je opravdu rychlý. Podle nových a přesných výpočtů index průmyslové výroby dosáhl v prosinci 1947 — 98 %, počítáme-li r. 1937 jako 100. To znamená, že jsme dosáhli skoro předválečné výše výroby, a to přesto, že máme dnes stát Čechů a Slováků a tím o 3 mil. obyvatel méně než před válkou. Od květnové revoluce se průmyslová výroba zvýšila asi dvakrát. Index průmyslové výroby po revoluci dosáhl výše asi 50 %, nyní 98 %! V lednu 1947 byl index na výši 80 %! Během posledního roku se nám tedy podařilo zvýšit průmyslovou výrobu asi o čtvrtinu. Podobně je tomu i v dopravě.

Druhá důležitá věc, kterou jsme právem musili považovat za nejdůležitější při vypracování dvouletky, je otázka pracovních sil v souvislosti s odsunem Němců. Měli jsme za to, že dvouletý plán se může zdařit jen tehdy, podaří-li se nám provést širokou národní mobilisaci pracovních sil. To se nám celkem skvěle podařilo. Cifry, které tehdy byly vypracovány, vycházely ze stavu k 1. srpnu 1946 a předpokládalo se, že do konce roku 1947 se včlení do výroby asi 203 000 lidí; do 1. srpna 1947 se včlenilo 183 000 lidí, což znamená, že jsme do té doby kryli potřebu asi na 90 %. Od té doby se včlenilo ještě více lidí, takže stav byl v listopadu 1947 už takový, že jsme zaměstnali v průmyslu v ČSR 1 428 000 lidí proti měsíčnímu průměru r. 1937 asi 1 400 000. Tak pracuje dnes v průmyslu, zbaveném Němců, více lidí než před válkou s Němci, což je velký úspěch. V tomto rámci pokročila i industrialisace Slovenska, kde pracovalo v průmyslu v listopadu 1946 170 000 a v říjnu 1947 — 202 000 lidí celkem. To

ovšem neznamená, že v několika pohraničních oblastech a v některých průmyslových oborech, jako na př. v dolech, lomech, cihelnách, zemědělství atd., nechybějí ještě lidé. Celkem však lze říci, že jsme tuto otázku vyřešili.

Z údajů o stavu výroby a o stavu zaměstnanosti můžeme dále vyvodit přesné závěry v otázce produktivity práce, která je základním problémem každého hospodářství. Průmyslová výroba je na 98 % předválečného stavu, v průmyslu pracuje asi tolik lidí jako před válkou, produktivita práce činí tedy 96 %. Nejlepším vysvědčením pro naši lidově demokratickou republiku je, že bylo možno tak rychle dosáhnout takové výše produktivity práce asi jako před válkou. To je zjev, který je dnes úplně nezvyklý v kapitalistických státech, a byl také nezvyklý v naší první republice, kdy jsme dosáhli předválečné produktivity práce nikoli za 2½ roku, nýbrž asi za 10 let. Je jasné, proč to bylo možné. To proto, že hospodářství patří lidu a že pracující lid považuje hospodářství a výrobu za svou záležitost.

Velice podstatný pokrok můžeme zaznamenati i v zahraničním obchodě, který pro československé hospodářství má nesmírný význam. V prosinci 1947 činil jak náš vývoz, tak náš dovoz asi 3½ miliardy Kčs, což je asi předválečný stav. Srovnáme-li zahraniční obchod z r. 1947 se stavem r. 1946, zjistíme, že vývoz byl dvakrát a dovoz třikrát tak veliký. V tom však je sice určitá technická a statistická vada, protože v roce 1946 tu byl dovoz z akce UNRRA, pokrok je však nicméně velice značný. Zvláště důležité je, do jaké míry kryjeme potřebu surovin, které musíme dovážet, ve srovnání s dobou předválečnou. Srovnáme-li prvních 10 měsíců r. 1947 s r. 1937, vidíme, že jsme už dováželi více vlny, kaučuku, železné rudy a obecných kovů a skoro tolik lnu a konopí a že jsme zůstali pozadu hlavně jen v dovozu bavlny, hedvábí, ropy a kůže; je však nutno mít na zřeteli, že jsme v mezidobí zvýšili výrobu umělé střiže a hedvábí a že proto dovážíme méně bavlny, a že jsme v mezidobí startovali výrobu umělých pohonných látek. Slabým bodem tedy zůstává vlastně jenom nižší dovoz kůže.

Díváme-li se na své hospodářství z jakéhokoliv hlediska, vidíme obraz vždy stejný, totiž to, že jsme asi na předválečné výši.

Máme však ještě tři slabé body:

1. Stavebnictví, které dosáhlo věcně jen asi 62 % plánu.
2. Oblastní složení našeho zahraničního obchodu, které vedlo k tomu, že v r. 1947 náš zahraniční obchod vykazoval v dolarové oblasti schodek 2 miliardy Kčs a v libreové oblasti 1 miliardu Kčs, ačkoli náš zahraniční obchod je vcelku vyrovnán.

3. Slabá úroda (za což jsme ovšem nemohli) se všemi následky, které tato skutečnost měla.

Mluvíme-li o konsolidaci našeho hospodářství, třeba mluvit o zvýšení životní úrovně. Vyšší výroba a produktivita práce jsou sice základ, na kterém všechno ostatní spočívá, ale samo o sobě to nic neznamená. Jde o to, jak lid na tomto základě žije, jak se vyvíjí jeho životní úroveň.

Je beze sporu, že životní úroveň lidu se v době od května 1945 podstatně zvedla. V oboru dělnických důchodů, kde máme nejúplnější údaje, to vypadá tak: Bereme-li za základ březen 1939, činil index průměrného týdenního výdělku v únoru 1946 — 316 a v červenci 1947 — 424. Tedy: několik měsíců po měnové reformě pohyboval se kolem 300 — na stejné výši jako ceny — teď je však asi o třetinu vyšší. Životní náklady však klesly v poslední době následkem snížení cen a daně ze mzdy a proto index reálních mezd a výdělků stoupl ještě více. V červenci 1947 činil index reálných výdělků 142. Naproti tomu činil index reálných mzdových sazeb (tedy ne skutečných výdělků) v červenci 1947 jen 106, čili mzdové sazby byly podle skutečné hodnoty jen asi na takové výši jako před válkou. To je výrazem jedině správné mzdové politiky za našich poměrů. Zvýšení životní úrovně v lidové demokracii nemůže totiž jít po linii zvýšení hodinových sazeb, nýbrž po takové linii, aby spolu se zvýšeným výkonem se zvýšily i výdělky. Jenom tak je možno lidu žít lépe, a i toto se nám poměrně podařilo. Fakt, že jsme zásadně nezvýšili mzdové sazby, je důležitý pro diskusi o platech veřejných zaměstnanců, protože zde jde o to, zda máme v nynější situaci připlatiti všem státním zaměstnancům stejně, což by byla určitá sociální výpomoc, která je vždy přípustná, nebo zda se příplatky mají odstupňovat tak, jak je tomu v návrhu, který byl ve vládě proti ÚRO přijat. To by znamenalo zvýšení mzdových sazeb. ÚRO to právem odmítá, že je to v rozporu s dosavadní mzdovou politikou.

Když přijdeme do styku s národohospodáři z jiných zemí, vidíme teprve, jak geniální byla myšlenka pana ministerského předsedy Gottwalda při měnové reformě, že mzdy a ceny mají stoupat rovnoměrně, konkretně na 300. Produktivita práce nebyla tehdy tak vysoká jako dnes, nýbrž o mnoho nižší, asi 65 %. To znamenalo, že mzdy vlastně měly být nižší než ceny, protože se skutečně víc koupit nedalo. Přesto pan ministerský předseda prosadil, aby byl poměr 300 : 300. Přitom patrně předpokládal, že to bude popudem k tomu, aby pracující lid co možná nejrychleji dosáhl předválečné produktivity práce — a toho jsme také dosáhli — a tím také zvlášť rychlé konsolidace. V jiných zemích lidové demokracie na to šli jinak, a

proto někde se životní úroveň nezvedala tak rychle jako u nás. Do našeho rychlého konsolidačního procesu bohužel přišla rána neúrody, což jej zpomalilo. Jinak jsme mohli být dnes již mnohem dále a životní úroveň by byla už mnohem vyšší. Bude-li příští úroda dobrá, nastane rychlý vzestup životní úrovně pracujícího lidu.

Porovnání s kapitalistickým světem nám ukazuje, jak rychle se naše hospodářství konsoliduje. Nemůžeme se samozřejmě srovnávat na př. s Amerikou, která válku prakticky vůbec nepocítila. Můžeme tak učiniti jen s těmi kapitalistickými státy, které trpěly válkou. Index průmyslové výroby činil u nás v červnu 1947 — 97, ve Francii — 80, v Belgii — 84, v Holandsku — 92, v Italii — 62 (duben). Při tomto porovnání je nutno si všimnout té skutečnosti, že všechny tyto země byly osvobozeny vesměs o rok dříve než my. Přesto jsou za námi. Jen v ostatních státech lidové demokracie, jako je Polsko, Jugoslavie a Bulharsko, je index průmyslové výroby vyšší než 100.

V Praze na začátku února 1948.

INDUSTRIALIZÁCIA — ZÁKLADNÝ HOSPODÁRSKO-POLITICKÝ PROGRAM SLOVENSKA

Dr Julo Bránik,
člen Ústredné plánovacej komisie

Jednou zo základných úloh dvojročnice je položiť základy industrializácie Slovenska. Historický význam tohoto faktu vynikne najmä v svetle hospodárskeho vývinu na Slovensku do oslobodenia. Hlavným charakteristickým znakom tohto vývinu bolo zaostávanie v spriemyselnení krajiny a súčasné zaostávanie v rozvoji pôdohospodárstva, dopravy, remeselnej výroby, obchodu, zkrátka na všetkých úsekoch hospodárskeho života. Bol to spoločný osud všetkých krajín východnej i juhovýchodnej Európy a najmä všetkých slovanských krajín okrem Čiech a Moravy. Vo všetkých týchto krajinách zachoval sa aj po zrušení poddanstva polofeudálny režim a predpoklady akého takého priemyselného vývinu sa utvorily hodne neskoro, keď krajiny západnej Európy maly za sebou už búrlivý rozvoj modernej priemyselnej výroby. Krajiny východnej a juhovýchodnej Európy sa začlenily do rozvíjajúceho sa svetového kapitalistického hospodárstva ako zaostalé agrárne krajiny a nie vlastné potreby, lež zahraničná konkurencia a priamy tlak cudzieho kapitálu určovaly vývin v týchto krajinách. Staly sa predmetom zápasu mocných kapitalistických skupín v zahraničí, ktoré maly však spoločný záujem konzervovať ich ako svoju agrárnu rezervu alebo aspoň podstatne zabrzdiť ich ďalší vývin. To malo v zápätí, že spriemyselnenie postupovalo veľmi pomaly a že cudzie kapitálové spoločnosti nadobudly významnú ak nie rozhodujúcu účasť v priemysle, v peňažníctve a tým značný vplyv na celý hospodársky život. Silne bol zastúpený najmä anglický a francúzsky kapitál a povestný nemecký „Drang nach Osten" sa dávno pred Hitlerom obnovil a nie bezúspešne vo svojej novej imperialistickej podobe.

Je zaujímavé, že už štúrovská generácia živo pociťovala potrebu budovať na Slovensku priemysel. Slovensko so svojím starodávnym baníctvom, svojou vyspelou a rozmanitou remeselnou výrobou a najmä veľkými prírodnými bohatstvami malo pre to dobré predpo-

klady. Po víťazstve habsburskej feudálnej reakcie trvalo to však do osemdesiatych rokov minulého storočia než bolo v Uhorsku badať systematickejšie úsilie o spriemyselnenie krajiny. Toto úsilie sa do značnej miery dotýkalo Slovenska posilňujúc zároveň prenikanie maďarských živlov a maďarizačných snáh do slovenských krajov. (V slovenských rukách sa nachodila iba nepatrná časť priemyslu, najmä garbiarne.)

O priemyselnom vývine na Slovensku za maďarskej nadvlády podávajú nám približný obraz tieto údaje:

rok	zo 100 obyvateľov *príslúchajú* k priemyslu a výrobným živnostiam	počet osôb *činných* v priemysle (bez priemeslu stavebného)	zo 100 obyvateľov bolo *činných* v priemysle
1890	12	—	—
1900	15	asi 61 000	2,18
1910	18	85 000	2,78

Pozoruhodný bol rozvoj železiarskeho priemyslu:

Svoj najvyšší bod dosiahol v 1899 r., keď sa na Slovensku vyrobilo 270 000 t surového železa. V 1913 r. činila výroba surového železa už len 170 000 t.

Vznikom Československej republiky začína nová etapa v hospodárskom vývine Slovenska. Moderné sociálne zákonodárstvo dvíha životnú úroveň pracujúcich a slovenský život, oslobodený od útlaku polofeudálneho maďarského režimu, pod vplyvom pokročilejších hospodárskych a sociálnych a kultúrnych pomerov českých krajín dostáva sa do živého prúdenia a uskutočňuje obrovský skok dopredu. No základný problém hospodárskeho rozvoja Slovenska ostáva nevyriešený. Naopak v prvých rokoch existencie čs. republiky dochádza k odbúraniu priemyslu. Z kedysi kvitnúceho, ale pri tom neúčelne budovaného a zaostalého železiarskeho priemyslu ostávajú len nepatrné zvyšky. Aj iné podniky zatvárajú navždy svoje brány. Silné finančne-kapitalistické skupiny v Čechách, ktoré čoskoro ovládajú celé čs. hospodárstvo, svojím spôsobom a podľa svojich záujmov riešia ťažkosti vzniklé prechodom do nových pomerov. V dobe svetových odbytových kríz a vystupňovaného konkurečného boja robia kapitalistické výrobné pomery myšlienku industrializácie Slovenska vôbec ilúzornou. Podobnú skúsenosť majú aj iné slovanské krajiny, kde industrializačný proces postupuje krajne pomaly, zatiaľ čo intenzívne rastie vplyv zahraničného kapitálu. Naproti tomu sme svedkami búrlivého tempa industrializácie v SSSR, ktorý za dvoch stalinských päťročníc bez zahraničného kapitálu a v podstate bez pôžičiek zaujme miesto prvej priemyselnej veľmoci v Európe.

Istý obrat na Slovensku nastal iba v posledných predvojnových rokoch, keď v Považí sa vybudoval pomerne silný zbrojný priemysel.

Priemyselný vývin na Slovensku za predmníchovskej republiky osvetlujú tieto údaje:

Rok	zo 100 obyvateľov prislúchajú k priemyslu a výrobným živnostiam	počet osôb činných v priemysle (bez priemyslu stavebného)	zo 100 obyvateľov bolo činných v priemysle
1926	17	89 000	2,78
1930	19	92 000	2,78
1937	20	103 000	2,94

V srovnaní s inými štátmi východnej a juhovýchodnej Europy má však Slovensko už istý náskok. K priemyslu a výrobným živnostiam prislúcha:

Bulharsko	(r. 1934)	8 %	k pôdohospodárstvu 80 %
Grécko	(r. 1928)	18 %	k pôdohospodárstvu 61 %
Maďarsko	(r. 1930)	24 %	k pôdohospodárstvu 53 %
Poľsko	(r. 1931)	15 %	k pôdohospodárstvu 65 %
Rumunsko	(r. 1930)	7 %	k pôdohospodárstvu 78 %
Juhoslávia	(r. 1931)	11 %	k pôdohospodárstvu 78 %
Slovensko	(r. 1930)	19 %	k pôdohospodárstvu 56 %

Za vojny došlo v štruktúre niektorých krajín k dôležitým zmenám. K nim patrí aj Slovensko. Nemci s hľadiska svojich vojnových potrieb podporovali rozšírenie priemyslu zaisťujúc si zároveň plnú kontrolu nad celým slovenským priemyslom. Malé sčítanie ľudu uskutočnené v roku 1946 ukazuje nám (nie celkom spoľahlivý) obraz zmien, ktoré nastaly v sociálnej štruktúre slovenského obyvateľstva čiastočne pred a čiastočne za vojny.

Obyvateľstvo podľa príslušnosti k povolaniam:

	1930	% z celkového počtu obyv.	1946	% z celkového počtu obyv.
Obyvateľstvo celkom	3 329 793	—	3 327 803	—
1. roľníctvo, lesníctvo a rybárstvo	1 887 062	56,9	1 600 124	48,2
2. priemysel a živnosti remeselné	633 750	19,2	750 055	22,6
3. obchod, peňažníctvo a doprava	337 149	10,6	333 367	10,1
4. verejná služba a slob. pov.	166 762	5,3	194 096	5,8
5. domáce a osob. služby	25 759	7,9	36 188	13,3
6. iné povolania a osoby bez povolania	227 480	7,9	408 973	13,3

Priemysel na Slovensku nie je rozložený rovnomerne. Je celkom 23 okresov z 80 okresov, kde aspoň 6% všetkých obyvateľov je zamestnaných v priemysle. Sú to okresy v Považí, na strednom Slovensku a na východe banícka oblasť Poprad, Revúca, Rožňava, Spišská Nová Ves a Gelnica. Hospodársky a sociálne najzaostálejšie kraje Slovenska sú severné horské okresy, Kysuca, Horná Orava a celá severovýchodná oblasť. Sú to väčšinou okresy, ktoré majú veľmi zlé predpoklady aj pre pôdohospodársku výrobu. Táto veľká nerovnomernosť v dislokácii priemyslu, krikľavé rozdiely v hospodárskej úrovni jednotlivých krajov je charakteristickým prvkom doterajšieho vývinu.

*

Hospodársky vývin na Slovensku do oslobodenia tedy jasne dokazuje, že pre Slovensko nastolenie režimu ľudovej demokracie znamenalo nielen lepší a spravodlivejší hospodársko-sociálny poriadok, ale východisko z beznádejného stavu hospodárskej degradácie a utvorenie predpokladov pre vyriešenie základných problémov všestranného hospodárskeho rozvoja. Hlavnými takými predpokladmi boly znárodnenie peňažníctva, poisťovníctva a veľkého priemyslu ako aj prechod k plánovitému hospodárstvu. Len na podklade plánovitého hospodárstva bolo možné industrializáciu Slovenska vytýčiť ako r e á l n y a u s k u t o č n i t e ľ n ý program. A bol to program naliehavý. Napriek istým presunom v sociálnej štruktúre obyvateľstva vstúpilo Slovensko do oslobodenej republiky ako zaostalá agrárna krajina. Značná časť jeho materiálnych a ľudských zdrojov ostala stále mimo hospodárskeho kolobehu. Dedinský polo-proletár, živoriaci s početnou rodinou na malom kúsku pôdy určoval ráz mnohých dedín, najmä v hornatých krajoch. Gazdovstvá do 5 ha tvorily 65,1 % všetkých gazdovstiev a 28,3 % boly gazdovstvá do 2 ha. Konfiškácia pôdy, revízia pozemkovej reformy a rozparcelovanie statkov nad 50 ha prinesú zlepšenie držebnostných pomerov, nemôžu však vyriešiť podstatu problému.

Plánovité vedenie hospodárstva znamená sústavné a nepretržité rozvíjanie výrobných síl. A takto vyvstala pred nami ako prvoradá úloha začleniť do hospodárskeho života výrobné sily, ktoré za kapitalistických pomerov ležaly ladom. Bola to úloha neodkladná a preto vo svojej slovenskej časti je dvojročný plán nielen plánom obnovy, ale aj výstavby, plánom industrializácie.

Náš industrializačný program basíruje predovšetkým na rezervách pracovných síl, ktoré máme najmä na dedine. Veľký nedostatok pracovných síl v Čechách a výhodné podmienky usídlenia sa v českom pohraničí maly v zápätí odliv približne štvrťmiliona Slovákov do čes-

kých krajín. Napriek tomuto značnému odlivu sú pracovné rezervy na slovenskej dedine dostačujúce pre splnenie industrializačného programu, zvlášť keď rátame s postupujúcou mechanizáciou pôdohospodárstva a s primeraným rastom populácie.

Ďalej ide pri industrializácii o čo najlepšie využitie surovinového bohatstva a vodných síl. Hlavnými slovenskými surovinami sú drevo ako aj rudné a nerudné nerasty. O skutočnom rozsahu slovenskej surovinovej bázy bude si možno utvoriť úsudok iba po dokončenom geologickom výskume. Hoci geologický výskum ešte prevedený nie je, možno už dnes dosť bezpečne tvrdiť, že surovinová základňa nie je dosť veľká, aby výlučne na nej mohol byť založený c e l ý industrializačný program.

Mimoriadny význam pre industrializáciu Slovenska má úzka hospodárska spolupráca krajín s plánovitým hospodárstvom, základy ktorej boly položené vlani uzavretím dlhodobých obchodných smlúv. Slovensko nastúpilo cestu intenzívneho spriemyselnenia súčasne s inými slovanským krajinami. Pri ich industrializácii je čs. priemysel povolaný hrať dôležitú úlohu dodávkami investičných statkov a technickou pomocou. Obchodná smluva so Sovietskym svätzom predvída vedľa dodávok investičných statkov aj značné dodávky spotrebných článkov. Premena zaostalých agrárnych krajín východnej a juhovýchodnej Európy v krajiny priemyselné, zavedenie plánovitého hospodárstva v nich a ich vzájomná spolupráca patria nesporne k najdôležitejším zjavom povojnového svetového hospodárstva. Tieto skutočnosti našly svoj výraz už v návrhu päťročnice, základným bodom ktorej je podstatné rozšírenie ťažkého strojárenstva a tieto skutočnosti budú bezpochyby určovať aj rámec industrializácie Slovenska. Výmena statkov medzi štátmi s plánovitým hospodárstvom umožňuje širší rozmach industrializácie a presun ťažiska zahraničného obchodu na východ podporuje úsilie o vytvorenie nových priemyselných centier na Slovensku.

Je teda zrejmé, že po oslobodení utvorily sa veľmi priaznivé predpoklady, tak vnútorné ako aj vonkajšie, pre industrializáciu Slovenska. Výstavba priemyslu sa líši od doterajšieho priemyselného vývinu na Slovensku nielen tým, že sa uskutočňuje v rámci široko založenej plánovitej industrializácie, ale aj tým, že vychádza z vlastných mierových potrieb národa a nie je diktovaná ani cudzími kapitálovými záujmami, ani efemernou vojnovou konjunktúrou.

Ciele industrializačného úsilia možno z národohospodárskeho hľadiska formulovať takto: treba zmeniť hospodársku štruktúru Slovenska tak,

a) aby bol zabezpečený plný rozvoj výrobných síl na podstatne rozšírenej hospodárskej základni;

b) aby bol dosiahnutý optimálny pomer medzi priemyselnou a pôdohospodárskou výrobou;

c) aby pri plnej zamestnanosti všetci práceschopní obyvatelia Slovenska a najmä aj každoročný dorast mohli byť začlenení do národohospodársky užitočného zamestnania;

d) aby Slovensko bolo pozdvihnuté na hospodársku a sociálnu úroveň českých krajín a takto aby bol zabezpečený rovnomerný vývin v oboch častiach Republiky.

Ak na jednej strane sa utvorily veľmi priaznivé predpoklady pre spriemyselnenie Slovenska, vyskytuje sa na druhej strane nemálo vážnych problémov a ťažkostí, ktorých úspešné vyriešenie vyžaduje sústredené a vypäté úsilie.

Ďalšia výstavba priemyselných podnikov vyžaduje podstatné rozšírenie energetickej základne a dobudovanie cestnej a železničnej dopravnej siete, najmä v krajoch hospodársky zaostalých a dopravne ťažko prístupných. Je to nevyhnutelné najmä aj z hľadiska správneho regionálneho rozloženia priemyslu. Zároveň je tu nutnosť intenzívnej priemyselnej výstavby, zvlášť v obore ťažkého strojárenstva, ak čs. priemysel má splniť svoju úlohu dodávateľa investičných statkov pri industrializácii slovanských štátov. Zladenie priemyselnej výstavby s vybudovaním energetickej základne a dopravných spojov (a dodajme ešte zabezpečenie prvovýroby v baníctve a lesníctve) je nesporne jeden z najťažších problémov správneho plánovania industrializácie Slovenska.

Ďalšou vážnou otázkou je nedostatok odborníkov. Tento nedostatok sa prejavuje všade, kde sa uskutočňuje intenzívna priemyselná výstavba. Je to nedostatok odborníkov všetkého druhu: kvalifikovaných robotníkov, technikov so stredným a vyšším vzdelaním, odborníkov v modernej podnikovej organizácii, účtovníctve, administratíve a pod. V tomto ohľade veľkú pomoc znamenajú pre Slovensko odborné kádre z českých krajín, avšak je jasné, že vyriešenie tejto otázky, výchova odborníkov všetkého druhu, vyžaduje mimoriadne opatrenia a sústavnú starostlivosť. Je to nielen otázka školskej a mimoškolskej výchovy, ale aj správneho rozmiestňovania ľudu a organizácie práce.

Dvojročný plán ako plán krátkodobý nemohol pochopiteľne v takej šírke problematiku industrializácie ani nastoliť. Úlohou dvojročnice je položiť základy industrializácie a poväčšine bolo možné sa sústrediť na realizáciu dávnejšie rozpracovaných a v podstate nesporných projektov.

Ďalšie plánovité pokračovanie v industrializácii by však malo vychádzať z ideového plánu, kde by podstatné ciele a metódy a prostriedky k ich dosiahnutiu boly vypracované. Takýto ideový plán

musel by sa vyrovnať so zásadnými národohospodárskymi a snáď aj niektorými inými problémami našej industrializačnej politiky a načrtnúť v hrubých základných rysoch smer ďalšieho vývinu. Treba iste ľutovať, že takýto perspektívny plán nebol už hotový, keď začaly práce na päťročnici, ale bude iste dôležité a zaujímavé konfrontovať ideový perspektívny plán s koncepciou a konkrétnymi úlohami päťročnice na Slovensku.

Plán industrializácie Slovenska je neodlučiteľne spojený s plánom rozvoja všetkých ostatných úsekov hospodárstva. Industrializácia tedy neznamená a nemôže znamenať zanedbávanie iných úsekov ako pôdohospodárstva, lesníctva, remesla a pod. Otázka stojí tak, že industrializácia je základným predpokladom hospodárskeho rozvoja vôbec a nielen hospodárskeho rozvoja ale aj všeobecného sociálneho a kultúrneho vzostupu.

Máme za sebou prvý rok dvojročnice, ktorý byl prvým rokom realizácie nášho industrializačného programu. Úspechy, dosiahnuté v prvom roku napĺňajú široké vrstvy slovenského národa presvedčením, že režim ľudovej demokracie vedel industrializačný program nielen vytýčiť, ale bude ho vedieť do dôsledkov aj realizovať.

PROBLÉMY STAVEBNÍHO PLÁNU

Ing. Ladislav Hauptman,
člen Ústřední plánovací komise

Kdyby se pro dvouletku mělo použít známé poučky o tom, že nejslabší článek řetězu určuje jeho únosnost, pak tímto článkem by bylo nesporně stavebnictví. Bylo by ovšem nesprávné vzít prostě na vědomí, že plán ve stavebnictví byl splněn pouze částečně, a nevyvodit z této skutečnosti pro druhou polovinu dvouletky i pro připravovaný pětiletý plán všechny potřebné závěry. Stavebnictví je příliš důležitou složkou hospodářského života, než abychom nemuseli příčiny, proč plán nebyl splněn, podrobiti velmi pečlivému zkoumání.

První příčina částečného nezdaru byla v plánu samém. Stavebnictví bylo jedním z hospodářských oborů, které prošly válkou zcela rozrušeny a kde nebylo možno kontinuelně navázat na činnost válečnou, tím méně předválečnou. Jeho kapacita je ovlivněna velmi značným počtem zcela různorodých faktorů, které se nepodařilo plně skloubit, a již proto muselo dojíti k poruchám.

Zatím co všechny ostatní plány jsou plány výrobní, je plán ve stavebnictví vlastně jen konglomerátem předpokladů, u nichž namnoze není ani investor předem znám. Bylo-li stavebnictví v prvním roce dvouletky t. zv. „úzkým profilem", pak se v něm projevila celá řada „úzkých profilů" podružných, ať již v surovinách (železo, cement, cihly, dříví) nebo v různých důležitých stavebních součástech (vodovodní trubky, instalační materiál, elektroinstalace a pod.).

V době poválečné, kdy hospodářské dění nebylo ještě plánováno, roztříštila se stavební činnost zcela nesourodě a nebylo možno rázem ji podchytiti a usměrniti tak, jak by bylo bývalo účelné. Projevilo se to nejen ve zmíněných již nedostatcích, nýbrž i v pracovních silách, ve stavbách prováděných mimo plán, ať legálně či illegálně (stavby šedé a černé); přidáme-li k tomu nesmírně těžkopádnou administrativu a určité potíže legislativní, máme příčiny nízkého plnění plánu zhruba vysvětleny.

V druhém roce dvouletého plánu je nutné učiniti vše, aby tyto nedostatky byly odstraněny. Ale musíme jíti ještě dále.

Znárodňovací opatření nyní prováděná znamenají mimořádně hlu-

boký zásah do struktury našeho stavebnictví a všichni vedoucí tohoto oboru, ať již techničtí nebo administrativní, si musí být vědomi, že letos budou skládati zkoušku státníkovu, neboť znárodňovací opatření nesmí působiti rušivě na průběh stavební sezóny.

Kromě nové organisace stavebního podnikání je ovšem potřebí soustřediti plnou pozornost na závady, které se loni projevily a postarati se dále o zmodernisování našeho stavebnictví vůbec, neboť snad nikde se neprojevil technický pokrok tak málo, jako právě v tomto oboru.

Musíme počítati s tím, že práce na stavbách se nikdy nestane pro dělnictvo mimořádně přitažlivou a musíme proto práci manuální nahraditi v nejširší míře mechanisací. Musíme stavební práce zlevniti, zrychliti a zjednodušiti, což znamená maximální používání normalisovaných a typisovaných stavebních prvků, vyráběných průmyslově. Musíme používati nových a lepších pracovních method, prostě musíme naše stavebnictví v plném rozsahu přizpůsobiti dnešní době a její technické úrovni.

Podaří-li se to, pak není důvodů k obavám, že by i stavebnictví nemohlo splniti všechny úkoly, které mu byly uloženy.

NAŠE DOPRAVA DNES A ZÍTRA

Ing. Vojtěch Mixa,
člen Ústřední plánovací komise

Dopravě ve dvouletce bylo uloženo, aby ve svém celku dosáhla výkonu z roku 1937. Bylo by možno dokázati mnoha číslicemi a jejich kombinacemi, že se to zdařilo již v prvém roce a není pochybnosti, že i v roce 1948 se podaří příslušným činitelům a jejich zaměstnancům zdolati výkon ještě vyšší, jak si to vyžádá větší celkový účin vzestupného hospodářského vývoje, pestře navršené jubilejní slavnosti a konečně i provždy nemalý dopravní úkol, jímž vždy býval sokolský slet. Bude to těžký úkol, a přece nikomu nenapadne otočit zrak k Petrskému nábřeží, co ti tam všem těm úkolům říkají. A nádavkem k tomuto zdaru minulému a pravděpodobně i budoucímu snížily železnice, na jejichž bedrech leží převážně největší díl celé úlohy, počet svých zaměstnanců o 27 000, a tak jediné z mnoha úřadů, jimž to bylo uloženo, splnily i tento úkol.

A jak je již údělem dopravy u nás, děje se to všechno jaksi s vyloučením veřejnosti a jejího zájmu, jakož vůbec se u nás přenechávalo osudu, jak on si naše dopravní problémy vyřeší.

Této naší dosavadní netečnosti k dopravním otázkám učinilo, jak aspoň doufáme, konec rozhodnutí, že nepřenecháme svůj hospodářský vývoj volné hře náhodných sil, nýbrž že se vynasnažíme určovati jej předem a soustavně. A otázky dopravní jsou podstatnou součástí našeho plánování.

Prvý rok našeho hospodářského plánu byl dopravně splněn, a to dík vskutku podivuhodnému úsilí správy našich drah. A proto bych chtěl upozornit na jeden zvláštní úkol při řešení dopravních věcí, který nás čeká v roce druhém a který na své řešení čeká již více než dvacet let.

A tedy znovu po dvaceti letech a bůhví již po kolikáté: ČSR je státem, kde dopravní složka ve výrobních i distribučních nákladech je nezdravě vysoká a brzdí zle a dokazatelně celý náš hospodářský vývoj, a dále státem, jenž je a bude vždy ve svém zahraničním obchodě, pro něho tak důležitém, odkázán na výkony cizích, mnohdy

vlídných, ale obyčejně i při vší vlídnosti neúměrného zisku od nás lačných dopravních prostředků.

A proto je tak pro nás zvláště důležité, abychom měli v dopravě dosti a úspěšných organisátorů a politiků. Organisátorů, kteří by ve svých skutečností podložených představách předjali dlouholetý hospodářský vývoj našeho státu a jeho pravděpodobných styků s cizinou a uměli kombinací různých dopravních prostředků a zajištěním jejich vývoje připravovati cesty naší výrobě a obchodu. A dopravních politiků, kteří by svými včasnými a vhodnými opatřeními nutili cizí dopravní prostředky, aby soutěžily o naši zátěž, sotvaže při vývozu překročí naše hranice, nebo nežli k nim při dovozu dospěje. Proto jsme tehdy od roku 1924 usilovali o to, aby u nás bylo místo, z něhož by se tato organisátorská a strategická vůle uplatňovala, nezatěžována deficity železnic a jejich děsem před úspěšnou konkurencí ostatních dopravních prostředků, a aby provozování našich dopravních prostředků, na př. železnic, ale nejen železnic, bylo v rukou sice veřejných, poněvadž správu obecného dopravního prostředku nelze ponechat soukromé výdělečnosti, ale aby to nebylo ministerstvo, t. j. úřad, nýbrž, jak se tehdy nedostatečnou terminologií říkalo, „obchodní" podnik.

Teprve až v roce 1946 jsme dospěli tak daleko, že to bylo pojato do dvouletého programu vlády s tou blahodárnou změnou, již zatím umožnil celkový společenský vývoj, že úkol dopravní politiky a plánování na dlouhodobé úseky má plniti ministerstvo dopravy a veliké dopravní podniky, jako jsou železnice a pod., se mají státi podniky národními se zvláštní vhodnou organisací.

Tento článek je tak trochu zdvořilou urgencí.

Situace naší dopravy se totiž zatím podstatně zhoršila a její úkoly vzrostly. Kdybych neměl ostych před příliš rozmáchlým gestem, byl bych napsal: zhoršila, i vzrostly hrozivě.

Nic si nenamlouvejme, že vše je v pořádku, když železnice splnila a plní svůj dopravní úkol a zmenšila při tom počet svých zaměstnanců o 27 000. Její technické vybavení je zastaralé a brzdou výkonnosti, její tratě jsou neúnosné, její signalisační zařízení daleko zpět za vývojem a potřebou. Některé známky svědčí o tom, že za stavu technicky dosažitelného v krátké době bude moci jen s největším vypětím sil svých zaměstnanců stupňovati svůj výkon na míru, diktovanou již záhy hospodářským vývojem, a i tu bude jí položena mez, neúprosně stanovená požadavkem nutné bezpečnosti dopravy. Přitom se zdá, že její výkony jsou drahé i při dnešních platových poměrech (70 % železničních zaměstnanců má plat menší než 3000 Kčs měsíčně).

Naše letecká doprava je na tom technicky podobně, ale to není ani

svým významem ani možnostmi nápravy otázka tak znepokojivá.

Hůře je tomu s naší plavbou. Zde jsme se stali ještě méně soběstačnými, nežli tomu bylo dříve, a při tom to byla kdysi plavba, které jsme s takovým úspěchem užívali jako prostředku své tarifní politiky vůči železnicím několika států. My jsme totiž měli až do druhé světové války vskutku úspěšnou mezinárodní tarifní politiku. Německé, polské, rakouské, jugoslávské a italské železnice vozily naše zboží nejen levněji nežli naše vlastní dráha, ale mnohem levněji namnoze nežli zboží své vlastní země. Uměli jsme přes 15 let i při jejich snaze domluviti se na nás, udržovati jejich vzájemnou konkurenci a tu nám naše vlastní, jinak skromná plavba na Labi a Odře, méně již na Dunaji, znamenitě pomáhala. Byl to malý orchestr tarifních politiků, jenž toho docíloval se svým přespolním dirigentem, dnes naším dopravním altmajstrem Fuxou, ale byl to orchestr, který umožňoval mnohý náš vývoz a mnohou naši konkurenční schopnost.

Silniční doprava byla u nás k naší obecné škodě brzděna a dnes opět jsou její možnosti — tentokrát bez naší viny — nevyužity. Dnes již tu není ona nevůle a nevraživost, dnes již se proti ní nevydávají zákony, ale i ona je technicky nedokonale vybavena a není tu téměř nikoho, kdo by mohl s důrazem a účinkem i pro ni dosáhnouti, což jejího jest. I zde by se nám mohlo státi, že se naše zastaralé silniční dopravní prostředky vyžijí dříve, nežli je budeme moci účelně a účinně vyměniti podle jednotného plánu.

Je vyloučeno věnovati v příští pětiletce z našich pohotových surovin, pohonných sil a pohotové síly lidské takový díl, jaký by vyžadovaly železnice, aby se o nich mohlo říci, že stojí na výši doby a jejího pokroku. Je vyloučeno, aby v těchto budoucích pěti letech cizí železnice, spojující nás s evropskými přístavy, byly obnoveny pro dopravu tak živou, jaká od nich bude žádána. Je vyloučeno, aby v té době se Dunaj stal tou dopravní cestou, jakou by měl být a někdy v budoucnosti jistě bude. Zatím naše hospodářství a jeho potřeby i potřeby naší zvýšené životní míry budou požadovati od naší dopravy výkony, jež dosud neplnila a které nikdy nezmáhala s technickým zařízením tak nedostatečně vybaveným.

Organisace dopravy, od níž toto vše požadujeme, je právě tak únosná jako asi kolejnice z roku 1910, které se dnes hodí nejvýš na vedlejší tratě, neboť i ona je ještě původní rakouskou organisací a liší se od ní pouze tím, že jí přirostlo mnoho nových úkolů.

Proto bude druhý rok dopravní dvouletky tak důležitý. Nejen pro velké dopravní úkoly, jež nás v tomto roce čekají, ale proto, zda a jak se nám podaří zabezpečit náš dopravní vývoj novou, účelnou a únosnou organisací.

SOCIÁLNÍ PLÁN

Dr František Kraus,
člen Ústřední plánovací komise

Náš dvouletý plán byl v r. 1946 koncipován jako plán v podstatě výrobní, i když jeho cíl byl — samozřejmě — cíl sociální, t. j. zvýšení životní úrovně obyvatelstva. Koncept plánu jakožto plánu výrobního projevoval se tím, že do detailu propracována byla v plánu stránka výrobní a pro výrobu byly také stanoveny kvantitativně určené úkoly, kdežto stránka sociální formulována byla rámcově, jak ani jinak nebylo možno v době, kdy jsme činili první krůčky v plánování, v terénu to našemu národnímu hospodářství dosud neznámém. Kdybychom byli hned od počátku si postavili příliš vysoký cíl, t. j. propracování plánu jak v oblasti výrobní, tak v oblasti sociální, byli bychom zatížili přípravy plánu tolik, že bychom patrně nebyli s to ani jednu z obou větví našeho národního hospodaření zvládnout tak, jak toho tehdy praktické potřeby rekonstrukce našeho hospodářského života vyžadovaly.

Tyto praktické a empirické zřetele jsou patrné i na růstu organisační struktury naší ústřední plánovací služby. Jejích původních 16 pracovních komisí vzniklo s hlediska systematiky výrobní. Na podzim roku 1946 totiž byly zřízeny pouze 2 kategorie pracovních komisí, t. j. komise výrobní (zemědělská, průmyslová, dopravní a stavební) a komise bilanční (investiční, finanční a měnová, pracovních sil a surovinná, jakož i cen a mezd). Tato systematika byla doplňována podle toho, jak postupně se vynořovaly v praxi jednotlivé problémy dvouletého plánu. Tak vznikla komise pro industrialisaci Slovenska a pro zanedbané kraje, komise pro reformu veřejné správy, pro zahraniční obchod (tato komise je dnes pokládána právem za jednu z komisí bilančních) a komise pro reformu hospodářské samosprávy. Vedle toho vznikly 2 pracovní skupiny pomocné, t. j. právnická a propagační. S touto soustavou jsme vstupovali do 1. roku dvouletky.

Již koncem roku 1946 se ukázalo, že tato soustava komisí nevyčerpává všecky úseky dvouletého plánu tak, jak byly formulovány

ve vládním prohlášení ze dne 8. července 1946 a v zákoně o dvouletce. Chyběl totiž orgán, který by soustavně sledoval jednak životní úroveň a její zvyšování předvídané plánem, jednak sociální, zdravotní a kulturní správu zvlášť. Úseky „životní úroveň obyvatelstva" a „sociální, zdravotní a školská správa" byly výslovně obsaženy ve dvouletém plánu a oba tyto úseky možno shrnout pod titul jeden, t. j. životní úroveň obyvatelstva, neboť sociální, školská a zdravotní správa pečují o určité dílčí úseky této úrovně.

Z komisí do konce roku 1946 zřízených se celého tohoto úseku péče o životní úroveň dotýkaly svou působností vlastně jedině komise pro ceny a mzdy a komise pro mobilisaci pracovních sil, avšak obě tyto komise dotýkaly se jen jejích dílčích problémů. Praxe záhy ukázala, že jest systematiku pracovních komisí ústřední plánovací služby proto nutno ve směru právě uvedeném doplniti. Tak bylo jasno, že otázky národního pojištění nebude moci v celé úplnosti projednati ani komise finanční a měnová sama, ani komise pro mobilisaci pracovních sil, samozřejmě ovšem ani komise pro ceny a mzdy. Také jednotlivé resorty státní správy z oblasti sociální, t. j. na prvém místě ministerstvo sociální péče a dále ministerstva školství a zdravotnictví, se domáhaly zřízení orgánů v ústřední plánovací službě, jež by se vztahovaly na jejich resortní působnost.

Z těchto všech podnětů přicházejících z praxe nakonec jasně vyplynulo, že dosavadní soustava plánování musí býti doplněna i plánováním spotřeby. Zejména se ukazovalo, že nelze plán spotřeby ztotožňovati s pouhou otázkou mezd a cen, pro kteroužto oblast byla ihned od počátku zřízena zvláštní komise. Ukázalo se, že ceny a mzdy mají jedině tehdy reálný význam, t. j. slouží jedině tehdy žádoucímu zvyšování životní úrovně, jestliže je také plánována výroba statků spotřebních tak, aby proti zvýšeným výdělkům na straně jedné byly pohotově spotřební statky na straně druhé (t. j. aby byly vyrobeny a distribuovány) a aby celková část národního důchodu věnovaná na spotřebu, tudíž i ona část, která není vyjádřena mzdami (sociální pojištění, péče o zdraví, rekreace, výchova atd.), odpovídala poměru spotřeby a investic plánovanému ve dvouletém plánu.

Z diskusí o výši státního rozpočtu na rok 1948 pak vyšel další podnět k doplnění plánovací služby o oblast sociální. Bylo nutno si ujasniti, jak velkou část z národního důchodu nebo alespoň ze státního rozpočtu lze věnovati na životní úroveň těch, kdož nepobírají mzdy (pensisté, váleční poškozenci, nemocní a osoby přímo produktivně nepracující).

Ze všech těchto podnětů došlo posléze k doplnění plánovací služby zřízením komise pro otázky národní spotřeby. Do její působnosti spadá všechno to, co shora bylo označeno jako oblast sociální, t. j. oblast

péče o zvýšení životní úrovně, tedy otázka soukromé spotřeby, národního důchodu a zejména jeho členění na spotřebu těch, kdož pracují produktivně a kdož buď ještě nebo již produktivně nepracují (mládež, nemocní, starci, invalidé), dále otázky populační, otázky bydlení, rekreace a zdraví lidu, výchovy a zejména ovšem i nejdůležitější složka životní úrovně, t. j. výživa. Bude nyní důležitým úkolem, aby ještě v roce 1948 byla komise pro otázky národní spotřeby správně rozčleněna do nižších orgánů, t. j. do pracovních skupin.

Je zřejmo z toho, co shora bylo pověděno. že bude zapotřebí rozvážiti, které z otázek národní spotřeby jsou otázkami bilančními (a které by tudíž měly býti včleněny do úseku komisí bilančních) a které spadají v rámec spotřeby. Spotřebou rozumíme totiž v plánovaném hospodářství sociálně determinovanou poptávku po statcích, jichž je zapotřebí k uspokojování životní úrovně a jejímu postupnému zvyšování. V tomto smyslu je nepochybno, že spadají do oblasti komise pro národní spotřebu otázky jednotlivých dílčích úseků životní úrovně, t. j. bydlení, výživa, spotřeba ostatních statků (šatstvo, nábytek a pod.), národní pojištění, péče o zdraví, rekreace, výchova a péče o mládež vůbec včetně populační politiky.

Je věcí úvahy, zda do komise pro otázky národní spotřeby mají býti v praxi zařazeny otázky svou povahou nepochybně bilanční, jako je na prvém místě vrcholná bilanční otázka celého národního hospodaření, t. j. národní důchod a jeho členění, a dále otázka technické distribuce spotřebních statků. Jest jisto, že praxe hospodářského života se vzpírá příliš logicky členěnému schematu a že z otázek systematiky a její logiky nelze dělati otázky vždy zásadní. Je proto zcela slučitelné s požadavky praxe, aby některé otázky bilanční, které se úzce přimykají ke spotřebě, byly řešeny v komisi pro národní spotřebu. Kdyby však došlo k nové organisaci plánovací služby, pak by zajisté bylo žádoucí, aby systematika jejích pracovních komisí byla uspořádána tak, aby co nejvíce odpovídala funkčnímu členění našeho hospodářského koloběhu a aby tedy — se samozřejmým přihlížením k potřebám praxe — byly pracovní komise rozčleněny do tří hlavních skupin: na jedné straně výroba, na druhé straně spotřeba a mezitím orgány bilanční, jež by prováděly koordinaci.

Dosavadní půldruhaletá plánovací praxe nám skýtá již dostatečně podkladů pro tato rozhodnutí. Srovnáme-li své poznatky z této praxe s plánovacími orgány států jiných, můžeme směle říci, že náš stát již ze své krátkodobé plánovací zkušenosti se může směle řaditi k existujícím plánovacím systémům. Zejména pak doplnění plánovací služby, k němuž došlo ve sféře sociální, je důležitou novotou a možno říci i československým přínosem ke konceptu sociálního rozpočetnictví, neboť doplněním v oblasti sociální toto rozpočetnictví se dostává

do správné rovnováhy a odpovídá také hospodářskému koloběhu tak, jak si jej vynutil rozmach výrobních sil na přechodu z kapitalismu do socialismu. Nezapomínejme, že sociální rozpočetnictví má tak úhelný význam v organisační technice naší společnosti jako měla konstituce v době nástupu liberalismu a kapitalismu. Tak jako tehdy, tak i nyní je zapotřebí vystihnouti a řekl bych odposlouchati z hospodářského koloběhu jeho vnitřní zákonitost a rozpoznáním této zákonitosti zvládnout výrobní síly dnešní společnosti a urychlit tak jejich další rozvoj. Tyto síly by nebyly zvládnuty, kdyby sociální oblast plánování nebyla propracována tak, aby tvořila správnou rovnováhu propracovanosti oblasti výrobní.

PLÁNOVANIE ŽIVOTNEJ ÚROVNE A HOSPODÁRSKA ŠTRUKTÚRA SLOVENSKA

Dr Jozef Stanek,
člen Ústřední plánovací komise

Niet sporu o tom, že plánované hospodárstvo, ako inštrument novej hospodárskej politiky, poskytuje nové prostriedky pre sledovanie hospodársko-politických cieľov, vytýčených štátnym vedením. Tieto ciele sú mnohoraké, zahrňujú nielen oblasť čisto hospodársku, ale aj oblasť sociálnu a kultúrnu, ale predsa ostávajú sústredené na jediný základný bod celého plánovaného snaženia: zvyšovanie životnej úrovne.

Ak má hospodársky plán tento ústredný cieľ, nemôže sa obmedzovať len na plánovanie výroby čo do množstva a akosti, ale musí svoje zameranie prehlbovať neustále aj na rozdeľovanie národného dôchodku (plánovanie platov, miezd a cien) a na rozdeľovanie národného produktu (plánovanie spotreby a investícií). To znamená, že aj životná úroveň obyvateľstva a jej vývin musí byť plánom normovaná a zámerne, podľa hospodársko-sociálnych a kultúrnych potrieb usmerňovaná.

Životná úroveň obyvateľstva je pojem zložitý a jeho náplň je odvislá od množstva hospodárskych, sociálnych a kultúrnych faktorov. Plánovanie životnej úrovne nemôže sa preto uspokojiť len so zvyšovaním úhrnu výroby, zvyšovaním úhrnu dôchodkov a kúpnej sily obyvateľstva. Musí si všímať aj otázok štrukturálnych s hľadiska jednotlivých vrstiev a s hľadiska jednotlivých regionálnych celkov. Inými slovami: musí sa zaoberať aj s rozložením životnej úrovne jednak v smere vertikálnom, jednak v smere horizontálnom. Nemôže opomenúť ani kultúrnu a psychologickú stránku tohoto problému. Inak by sa plánovanie dostávalo do situácie lekára, ktorý pristupujúc k pacientovi chce liečiť následky a nie príčiny choroby.

Problém hospodárskej štruktúry Slovenska je jedným z najzávažnejších problémov práve plánovania životnej úrovne. Je pomerne ľahké odstraňovať rozdiely v rozčlenení životnej úrovne v smere vertikálnom, lebo sú to rozdiely vzniklé nespravodlivým rozdelením ná-

rodného dôchodku, ktoré možno odstrániť vhodným zameraním cenovej, mzdovej a daňovej politiky a novou úpravou vlastníckych pomerov. Ale v plánovaní životnej úrovne nemôže nám ísť len o to, aby sa vyrovnaly takéto nesrovnalosti v smere vertikálnom. Nejde len o to, aby úradník alebo robotník rovnakej kategorie mal na celom území republiky približne rovnaký životný štandard s hľadiska svojho dôchodku a kúpnej sily, ale predovšetkým o to, aby hospodárska štruktúra jednotlivých krajov republiky, pokiaľ to prírodné podmienky dovoľujú, nebola príliš odlišná a poskytovala tak svojmu obyvateľstvu možnosť rovnako produktívnej práce a tým aj možnosť rovnakého dôchodkového rozvrstvenia a rovnakej spotreby hmotných aj kultúrnych statkov.

Požiadavka vyrovnania životnej úrovne medzi západom a východom republiky vyslovená už v prvom programe vlády a v dvojročnom pláne nie je v tomto smysle ani špeciálnou slovenskou národnou požiadavkou, ani otázkou politickou v užšom slova smysle. Je to požiadavka, ktorá sa musela dostaviť ako prirodzený dôsledok celoštátneho hospodárskeho plánovania a tak sa treba na ňu dívať. Výhodou a smyslom celoštátneho hospodárskeho plánovania je práve snaha zaistiť na podklade vedeckého rozboru plný a súladný rozvoj všetkých hospodárskych a kultúrnych síl v štáte a vytvoriť tak jednoliaty hospodársky celok a jednoliate záujmové a kultúrne súručenstvo všetkých složiek, ktoré na tomto rozvoji spolupracujú. Plánovaním prevzal štát celú hospodársku politiku pevne do svojich rúk za tým účelom, aby riadil jej smer, na rozdiel od náhodných motívov hospodárstva neplánovaného, logicky a systematicky podľa hospodárskych, sociálnych a kultúrnych potrieb všetkých složiek a tým prevzal aj plnú zodpovednosť za ďalší vývin.

Otázka vyrovnania životnej úrovne medzi Slovenskom a českými krajinami má v zameraní historickom aj značne odlišný charakter, ako otázka takzvaných hospodársky slabých krajov v českých zemiach. Ide tu o územie, ktoré až do roku 1918 prekonalo značne odlišný vývin, ako Čechy a Morava, práve preto, že bolo začlenené vo svojom historickom vývoji do iného štátne-politického aj hospodárskeho celku. Včleňovanie Slovenska do novej Československej republiky po roku 1918 odohrávalo sa za pomerov, ktoré neboly priaznivé organickému priebehu tohoto procesu, vcelku bez uvedomelého štátneho zásahu a bezplánovite. Hospodárske depresie, ktoré sa dostavily krátko po prvej svetovej vojne, neumožnily vyrovnanie nesrovnalostí, ktoré musely nutne nastať po spojení územi, ktoré mały odlišnú hospodársku históriu a rôznu štruktúru. Takto možno povedať, že včleňovací proces Slovenska do hospodárstva republiky sa ani do začiatku druhej svetovej vojny neskončil. Dnes, po nových niekoľkých

rokoch odlišného vývoja oboch území v období vojnovom, stojíme vlastne znovu pred úlohou dokončiť tento včleňovací proces. Máme na uskutočnenie tejto úlohy úplne nové a ďaleko priaznivejšie predpoklady, než po prvej svetovej vojne, kedy hospodárska politika štátu bola pod vplyvom kartelov, hospodárskych depresií a nebrala ohľad na sociálne potreby regionálne. V hospodárstve plánovanom, ktoré má zameranie sociálne, ktoré vylúčilo z hospodárskej politiky vlivy súkromokapitalistické a ktoré nepočíta s hospodárskymi depresiami, nestojí nič v ceste tomu, aby sa tento včleňovací proces odohrával v znamení plného rozvoja všetkých doteraz nevyužitých síl a možností a všetkých latentných rezerv v slovenskom hospodárstve.

Hospodárske plánovanie a v jeho rámci plánovanie životnej úrovne je tým inštrumentom štátnej hospodárskej politiky, od ktorého očakávame radikálne vyliečenie vleklej choroby, ktorú predstavuje doterajší stav slovenského hospodárstva a životná úroveň slovenského obyvateľstva. Ako lekár, ktorý pristupuje k pacientovi s takouto chronickou chorobou, musí si najprv určiť po podrobnom preskúmaní všetkých symptomov a vonkajších znakov presnú diagnózu a len potom sa môže rozhodnúť pre správnu terapiu, tak je potrebné aj v hospodárskom pláne urobiť vopred podrobný rozbor dnešného stavu slovenského hospodárstva, zistiť jeho príčiny a liečbu zariadiť tak, aby sa odstraňovaly príčiny a nie následky.

Hospodárske štatistiky poskytujú nám dostatočný materiál na porovnávanie štruktúry hospodárstva Slovenska a českých zemí. Je z nich zrejmé, že hospodárska a sociálna skladba Slovenska je do veľkej miery odlišná od skladby ostatného štátneho územia, a to aj v takých úsekoch, kde to nie je nijako odôvodnené prírodnými prekážkami. Môžeme to ilustrovať aspoň na niekoľkých príkladoch z porovnania pomerov v pôdohospodárstve (podľa stavu z roku 1930):

	ČSR	Slovensko	Čechy	Morava a Sliezsko
počet obyvat. prísl. k pôdohosp.	34,60	56,80	24,10	28,60
hustota obyvateľ. na 1 km²	109,40	71,—	143,40	138,10
hustota obyv. na 1 km² zemedelskej pôdy	173,80	116,30	216,70	205,70
hustota zemed. obyv. na 1 km² zemedelskej pôdy	60,20	66,10	52,20	58,70
produktivita pôdy v Kč na 1 ha	3288,—	2407,—	4000,—	3892,—
tržba na 1 ha zemed. pôdy	2216,—	1456,—	2911,—	2622,—
tržba v % z produktivity pôdy	67,40	60,50	72,80	67,30
národohosp. dôchodok na 1 ha zemedelskej pôdy v Kč	2328,—	1785,—	2827,—	2593,—
zemedelský dôchodok na 1 ha	1572,—	1221,—	1931,—	1650,—

	ČSR	Slovensko	Čechy	Morava a Sliezsko
zemedelský dôchodok na 1 člena rodiny	2244,—	1688,—	3105,—	2267,—
na 1 osobu zemed. obyv. pripadalo zemed. pôdy v ha	1,66	1,51	1,92	1,70
na 100 osôb zemed. obyv. pripadalo: hovädzieho dob. v kusoch	88,70	54,60	133,10	98,70
bravčového dob. v kusoch	57,—	40,10	68,60	83,10
na 1 osobu zemed. obyv. pripadalo: obilnín v q	11,53	7,76	16,51	14,61
zemiakov v q	17,93	9,86	24,93	26,34
priemerné hektarové výnosy v q: pšenica (priemer 1927—1931)	16,80	13,50	20,50	19,—
žito (priemer 1927—1931)	16,20	12,30	17,80	16,90
jačmeň (priemer 1927—1931)	170,9	14,10	21,—	21,10
ovos (priemer 1927—1931)	16,40	11,30	18,40	18,40
zemiaky (priemer 1927—1931)	133,90	105,50	146,70	158,50

Už z tohoto kusého porovnania je aj bez podrobnejšieho rozboru zrejmé, že stav slovenského pôdohospodárstva je ďaleko za stavom v Čechách a na Morave. Príčiny tak ďalekosiahlych rozdielov v produktivite poľnohospodárstva a v životnej úrovni slovenského a českého roľníka nespočívajú v bonite pôdy, ale predovšetkým v preťaženosti pôdy (na Slovensku žilo na 1 km² o 27 % viac zemed. obyvateľov ako v Čechách), v zaostalejších metódach obhospodarovania pôdy a v nižšom stupni mechanizácie (v Čechách o 60 % vyššia produktivita pôdy, o 100 % vyššia tržba, o 58 % vyšší zemedelský dôchodok na 1 ha, o 83 % vyšší dôchodok na 1 člena rodiny) a v mnohých iných skutočnostiach, ktoré vytvárajú podstatne odlišné výrobné a speňažovacie podmienky pre poľnohospodársku produkciu na Slovensku.

Niet pochybností o tom, že slovenské poľnohospodárstvo je možné priviesť na ďaleko vyšší stupeň produktivity a celkove dnešnú úroveň českých zemí nielen dosiahnuť, ale aj prekročiť. Bude to vyžadovať cieľavedomé vedenie hospodárskej politiky nielen v sektore poľnohospodárskom, ale aj v ostatných jej úsekoch, lebo pri vzájomnom sladení všetkých na seba navzájom závislých činiteľov bude možné dosiahnuť rýchly priebeh ozdravovacieho procesu. Opatrenia smerujúce k tomuto cieľu možno zaradiť do niekoľkých skupín:

1. Opatrenia v obore pozemkového vlastníctva: Sem patrí úprava dedického práva, scelovanie pôdy, zmenšenie počtu príslušníkov poľnohospodárstva.

2. Opatrenia v obore zlepšenia produktivity pôdy: Sem patrí predovšetkým dôkladný prieskum pôd a ich

vlastností, meliorácie, vyriešenie vodohospodárskych problémov, využitie neplodných plôch, mechanizácia poľnohospodárskej práce, zintenzívnenie obhospodarovania pôdy zvýšeným používaním umelých hnojív, zdokonalením produkcie živočíšnej a pod.

3. Opatrenia v obore lepšieho zpeňažovania poľnohospodárskych produktov: Sem patrí najmä vybudovanie dokonalej siete výkupných zložiek a stredísk, distribučného aparátu a skladov, spracovateľských odvetví a pod.

Predpokladom pre postupné ozdravenie pomerov v slovenskom poľnohospodárstve je súčasná industrializácia Slovenska, lebo len vytváraním nových pracovných príležitostí v priemysle bude možné docieliť odľahčenie pôdy, umožniť prechod od hospodárenia extenzívneho k intenzívnemu a konečne podstatne rozšíriť jednak spotrebu poľnohospodárskych produktov v novovytvorených priemyselných strediskách, jednak spotrebu priemyselných výrobkov zvýšením životnej úrovne roľníckeho obyvateľstva. Obidve tieto veci úzko súvisia. Bez základnej zmeny štruktúry slovenského hospodárstva nie je možné zvýšiť úroveň roľníka nijakými izolovane podnikanými akciami v poľnohospodárstve samotnom.

Zmena v hospodárskej štruktúre Slovenska a predovšetkým presun od poľnohospodárstva k priemyslu bude mať ďalekosiahle následky v životnej úrovni slovenského obyvateľstva. Je to proces, ktorý je dobre známy z hospodárskej histórie iných štátov, ktoré nás vo vývoji predbehly a ktoré prechádzaly od nízkej produktivity poľnohospodárskej k vysokej produktivite priemyselnej. Takýto pomerne prudký vývin prekonaly aj české krajiny koncom minulého storočia a začiatkom storočia bežného. Vždy to malo za následok rýchly vzostup životnej úrovne celého obyvateľstva, vzrast spotreby v obore kvalitných potravín a v obore priemyselných výrobkov všetkého druhu. Pokiaľ ide o skladbu spotreby na Slovensku, je tu možný ešte veľmi rozsiahly vzrast do šírky aj do hĺbky. Táto skladba, i keď doznala v posledných rokoch značné zmeny, je ešte stále málo diferencovaná. V pomere k českým krajinám vykazuje spotreba na Slovensku aj v základných spotrebných článkoch ďalekosiahle rozdiely. Tým väčšie sú tieto rozdiely v spotrebných článkoch charakterizujúcich vyšší stupeň životnej úrovne a patriacich do kategorie statkov zbytných.

Pre ilustráciu pomerov v spotrebe uvádzam týchto niekoľko príkladov:

	ČSR	Čechy	Čechy a Morava	Slovensko
spotreba mäsa 1928	29,20	40,41		17,68
spotreba mäsa 1946	22,30		24,76	15,58

	ČSR	Čechy a Morava	(Čechy)	Slovensko
Spotreba cukru 1927/28	24,2	27,3		13,2
Spotreba cukru 1936/37	22,5	27,2		12,4
Spotreba piva 1929	77,7		120,2	21,3
Spotreba piva 1936	49,2		78,3	11,6
Spotreba tabaku 1927			565,— Kč	302,— Kč
1 radioaparát pripadol na počet obyv. (1947)	6		5	19

O štrukturálnych rozdieloch a v dôsledku toho aj o možnostiach produktívnejšej práce a väčších zárobkov svedčí aj predvojnová mzdová hladina, ktorá bola v tom čase na Slovensku s výnimkou poľnohospodárskych robotníkov priemerne o 20—30 % nižšia. Táto disparita trvá dosiaľ a ešte v r. 1947 boly priemerné mzdy v českých zemiach asi o 20 % vyššie ako na Slovensku, čo súvisí nesporne so štruktúrou jednotlivých zamestnaneckých kategorií.

S celkovým prevážne poľnohospodárskym charakterom kraja súvisí nerozlučne aj stupeň vybavenia technickými prostriedkami. Komunikačná sieť Slovenska nie je doteraz ani zďaleka dobudovaná. Elektrizácia a spotreba elektrickej energie ostala pozadu za vývinom v ostatných častiach republiky. Na tieto nedostatky narážame dnes na každom kroku pri snahách po zpriemyselnení sociálne najzaostalejších krajov Slovenska a sme nútení túto základnú výstavbu až dnes systematicky budovať, aby na nej mohla byť postavená potrebná priemyslová nadstavba, zlepšenie komunikačných pomerov a aj zveľadenie výroby poľnohospodárskej, zlepšenie bytovej kultúry a splnenie požiadaviek sociálnych. Zatiaľ čo v Čechách a na Morave pokročila už elektrizácia tak ďaleko, že neelektrizovaných obcí ostalo už len 15,4 % s obyvateľstvom predstavujúcim len 5,3 %, na Slovensku vykazuje stav k 1. I. 1947 ešte vždy 66,3 % obcí, 36,1 % domov a 32,8 % obyvateľov bez elektrického prúdu. Cestná sieť podľa stavu v roku 1936 vykazovala tieto rozdiely:

	ČSR	Slovensko	Čechy	Morava
cesty na 100 km² (v km)	49,9	30	71,3	59,6
z toho: štátne	6,1	4,4	8,5	5,6
zemské	4,7	11,9	0,04	—,—
okres. a vic.	38,9	13,4	62,7	53,9

Podobné rozdielne znaky charakterizujúce rozdiely v životnej úrovni zistili by sme porovnávaním štatistík daňových, sociálnych, kultúrnych. Plánovanie životnej úrovne bude musieť so všetkými týmito skutočnosťami počítať, roztriediť ich podľa stupňa dôležitosti a naliehavosti a voliť vhodné prostredky na ich odstránenie. Od roku 1930, najmä zásluhou posledných rokov, došlo už v mnohých smeroch k zlepšeniu. Oproti stavu zistenému v roku 1930 vykazujú základné

čísla o štruktúre obyvateľstva podľa tried povolanie tieto nie bezvýznamné rozdiely:

Počet príslušníkov (v %) z celkového počtu obyvateľstva:	1930	1940	1946
pôdohospodárstvo	*56,8*	*52,0*	*48,1*
priemysel a výrobné živnosti	*19,1*	*21,0*	*22,7*
obchod, peňažníctvo a doprava	*10,2*	*9,6*	*10,0*
verejná služba a slobodné povolania	*6,3*	*5,5*	*5,8*
domáca a osobná služba	*7,6*	*1,0*	*1,1*
iné povolania a osoby bez udania pov.		*10,9*	*12,3*
	100	*100*	*100*

Je tedy zjavná vývojová tendencia, smerujúca k zmenšovaniu počtu príslušníkov pôdohospodárstva a k zvyšovaniu počtu príslušníkov ostatných povolaní, predovšetkým príslušníkov priemyslu a výrobných živností. Absolútny pokles príslušníkov pôdohospodárstva od roku 1930 do roku 1946 dosiahol okrúhle 287 000 osôb a absolútny prírastok príslušníkov priemyslu a výrobných živností okrúhle 121 000. I keď treba počítať s tým, že časť prírastku na počte príslušníkov priemyslu tvoria rodinní príslušníci slovenských pracovníkov, ktorí sú dočasne na práci v českých krajinách, znamená predsa i tento presun začiatok potrebnej štrukturálnej premeny. Dvojročný hospodársky plán mal za úkol vytvoriť v rokoch 1947 a 1948 na Slovensku 48 000 nových pracovných príležitostí v priemysle. Spolu s rodinnými príslušníkmi by to znamenalo okolo 150 000 osôb. Mal by teda podiel príslušníkov priemyslu na celkovom počte obyvateľstva ku koncu dvojročnice po odpočítaní populačného prírastku stúpnuť asi na 25 %. Za predpokladu, že plánovaná päťročnica vytvorí v slovenskom priemysle pracovné príležitosti pre nových 100 000 zamestnancov, mohla by štrukturálna premena v slovenskom hospodárstve vykazovať koncom roku 1953 podiel príslušníkov priemyslu a výrobných živností na Slovensku okolo 30 %.

Je to úkol minimálny, ktorý si musíme v tejto prestavbe nášho hospodárstva predsavzať, ak chceme považovať vyrovnávací proces za jeden zo základných úkolov plánu. Považovali sme za potrebné, aby štrukturálna premena slovenského hospodárstva bola do konca druhej päťročnice, t. j. do konca r. 1958 skončená aspoň v základných rysoch, t. j. v tom smysle, aby sa počet príslušníkov pôdohospodárstva a priemyslu na Slovensku vyrovnal na hranici okolo 35 %. O splnení základného úkolu pri dosiahnutí tohoto výsledku hovoríme preto, lebo sme presvedčení, že pre ďalšiu prestavbu, počínajúc od tejto minimálnej hranice, budú dané prirodzenejšie predpoklady a to nielen budovaním ďalšej priemyselnej nadstavby, ale aj nadstavby kultúrnej a prirodzeným vzrastom a prehlbovaním spotreby.

ZPRÁVA VLÁDY NÁRODNÍMU SHROMÁŽDĚNÍ O PLNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU V ROCE 1947

PŘEHLED IV. ČTVRTLETÍ 1947

Ve shodě s obvyklým průběhem hospodářská činnost v roce 1947 během posledního čtvrtletí vyvrcholila. Plán také s tímto sezónním vzestupem hospodářské činnosti počítal a podle toho stanovil výrobní a ostatní úkoly pro IV. čtvrtletí většinou výše než v předešlých měsících roku. Pracovní úsilí bylo však ve IV. čtvrtletí vystupňováno ještě výše, než původně stanovil plán, takže v mnohých odvětvích hospodářské činnosti byly plánem stanovené úkoly pozoruhodnou měrou ještě překročeny. Stalo se tak zejména v průmyslu a ve stavebnictví.

Průmysl (bez výživy) pracoval ve všech měsících IV. čtvrtletí 1947 v celkovém váženém průměru vesměs nad úrovní plánovanou. V říjnu splněn byl výrobní plán na 107 %, v listopadu na 104,2 %, v prosinci na 106,4 % a v celém IV. čtvrtletí na 105,1 %.

Průmysl výživy zaznamenal ve IV. čtvrtletí proti předešlým letním měsícům další oslabení činnosti. Ve váženém průměru byl plán splněn na 68,5 % (proti 84 % ve III. čtvrtletí). Pracoval tedy průmysl výživy hluboko pod plánem, což je v přímé souvislosti se zemědělskou neúrodou.

V zemědělství přesunuly se podzimní práce vlivem trvajícího sucha až do posledních týdnů v roce. Teprve v listopadu a v prosinci mohla být dokončena orba a z převážné části i osev ozimů. Díky organisovanému úsilí zemědělců i veřejné správy podařilo se tento úkol z největší části zvládnouti, k čemuž dopomohla mírná zima. Osevní plán chlebovin byl na podzim 1947 splněn v celém státě na 96,2 %; z toho u pšenice v celém státě na 91,1 %, v českých zemích na 85,5 % a na Slovensku na 98,5 % a u žita v celém státě na 102,3 %, v českých zemích na 103,4 % a na Slovensku na 98,8 %.

Důsledky slabé sklizně 1947 projevily se nepříznivě také v produkci živočišné. Podle početních stavů k 1. lednu 1948 byl plán na 100 % splněn jedině u slepic, kdežto u skotu jen na 81 % (z toho u krav na 88,3 %) a u vepřů na 80,8 % (z toho u prasnic na 77,2 %).

Pokud jde o plnění dodávkových kontingentů, projevuje se u rostlinné produkce jiným způsobem než u produkce živočišné. U rost-

linné produkce má snížená sklizeň za následek také snížené plnění předepsaných kontingentů. V českých zemích byl do 31. prosince 1947 výkup proveden u pšenice jen z 59,8 %, u žita z 81,8 %, u krmného obilí z 52 % a jen u ječmene činil výkup 123 % plánovaného množství. U živočišné produkce měla slabá sklizeň za následek veliký příhon dobytka na trhy, který trval až do prosince. Teprve koncem roku zvýšená nabídka ustala, takže trhy nebyly obesílány ani minimálním počtem dobytka, potřebným pro běžné zásobování. Jatečného skotu bylo za poslední čtvrtletí vykoupeno v českých zemích asi 279 000 kusů a na Slovensku asi 84 000 kusů. Také nabídka selat se značně zvýšila, takže asi 24 900 kusů, které v českých zemích nemohly být vykoupeny, bylo odporaženo. Rovněž porážek jatečných vepřů bylo více, než odpovídá normálnímu množství.

Pokud jde o *lesní výrobu*, byly úkoly ve IV. čtvrtletí 1947 splněny celkem příznivě jak v oboru těžby a odvozu dříví, tak i v oboru obnovy lesa, zalesňování nelesních půd, rozšiřování lesních školek i sklizně lesního osiva.

V oboru *stavebnictví* nebyly pro velikou územní rozptýlenost všechny výsledky dlouho přesně zjištěny. Nejúplněji jsou zachyceny stavby pro účely dopravní, z nichž vysvítá, že ve IV. čtvrtletí 1947 byl jejich plán splněn podle nákladů na 215,5 %. Neúplná hlášení jsou stále ze sektoru jiných staveb veřejných a ze sektoru staveb bytových a průmyslových. Z dílčích údajů je jasné, že mírná zima umožnila prodloužení stavebního ruchu až do zimních měsíců, pokud byl dostatek stavebních hmot. Plán staveb bytů nových a rekonstruovaných byl v celé republice splněn co do bytových jednotek v říjnu na 85,6 %, v listopadu na 83,8 %, v prosinci na 321,1 % a co do prostavěného nákladu v říjnu na 138,1 %, v listopadu na 141,3 % a v prosinci na 424,7 %. Plán staveb průmyslových byl v posledních měsících roku rovněž vysoko překročován a za celé IV. čtvrtletí dosáhl asi 160,5 %. Plán staveb zemědělských byl splněn za IV. čtvrtletí podle nákladu zhruba asi na 166 %, staveb veřejných pak na 170 %.

Výsledky splnění plánu v *dopravě* ukazují, že vrchol podzimní kampaně nastal v říjnu a skončil počátkem listopadu. V plánu bylo však počítáno s největšími výkony železniční dopravy v listopadu. S ohledem na početní a jakostní stav železničního parku a svršku lze označiti výkony železniční přepravy za vynikající. Přistaveno bylo v říjnu 111,4 %, v listopadu 98,5 % a v prosinci 91,4 % plánovaného počtu nákladních vozů. Uhelné revíry byly nejlépe uspokojeny v listopadu; bylo přistaveno v říjnu 92,5 %, v listopadu 102,5 % a v prosinci 99,8 % objednaného počtu vozů. Některé uhelné doly si přesto stěžovaly na nedostatečné přistavování vozů.

CELKOVÝ PŘEHLED ZA ROK 1947

Příznivé výsledky plnění plánu ve IV. čtvrtletí přirozeně ovlivnily *výsledky plánovaného hospodářství za celý rok 1947*. Ačkoliv výsledky jednotlivých odvětví hospodářství jsou rozdílné, o celoročním plnění plánu lze říci, že v hlavních oborech byly úkoly stanovené plánem pro rok 1947 splněny uspokojivě; hospodářský život se po celý rok vyvíjel zhruba podle předpokladů plánu. Výjimku činila toliko hospodářská odvětví, kde plnění plánu nebylo zcela v naší moci. Je to především zemědělství, jehož výrobní výsledky byly určeny mimořádně nepříznivým počasím. Slabá místa se projevila také ve stavebnictví. Některé obtíže vznikly při plnění plánu investic, jež pramenily jednak z nedostatku některých hmot, jednak z nedostatečné časové harmonie mezi vyrábějícími závody. Také zahraniční obchod nedosáhl zcela úrovně původně plánované.

Průmyslová výroba (bez výživy) splnila ve váženém průměru své úkoly za celý rok 1947 na 100,9 %. Zvláště vynikající měrou byl splněn celoroční plán průmyslu papírenského (na 113 %), hutnického (na 111 %), dřevařského (na 110 %), kožedělného a gumárenského (na 106,8 %) a průmyslu kamene, zemin a keramiky (na 100,4 %). Naprosté splnění plánu vykazují dále průmysly báňský (na 99,8 %), textilní a oděvní (na 99,4 %) a energetický (na 98,9 %). Poněkud nižším procentem splněn byl výrobní plán ve zbylých třech odvětvích, t. j. v průmyslu železa a kovů (na 94,4 %), v průmyslu sklářském (na 92 %) a v průmyslu chemickém (na 89 %).

Mnohem méně uspokojil vývoj *průmyslu výživy*, jehož výroba odpovídá ve váženém průměru jen 71,5 % plánovaného množství. Nízké procento splnění plánu je zde v přímé souvislosti s nízkou úrodou zemědělskou, zvláště na Slovensku.

Výsledky *zemědělského* hospodářství se v roce 1947 značně odchýlily od plánu. Osev pro sklizeň 1947 se neodchyloval podstatně od plánované výměry. V celé republice činil u pšenice 98,4 %, u žita 88,3 %, u ječmene 89 %, u ovsa 101,7 %, u kukuřice 88,6 %, u brambor 92,1 % a u cukrovky 98,3 %. Toliko osev olejnin dosáhl jen 57,7 % původně plánované rozlohy. Naproti tomu však výsledky sklizně byly značně pod úrovní předpokládanou plánem. V celém státě bylo sklizeno pšenice jen 58 %, žita 78,2 %, ječmene 63,5 %, ovsa 84,6 %, kukuřice 46,7 %, brambor 47,7 %, cukrovky 50 %, olejnin 18,9 % a pícnin 50,3 % plánovaného množství. Je přirozené, že podstatně oslabená sklizeň měla přímý vliv na množství vykoupeného obilí. Jak již dříve uvedeno, postupoval výkup obilí a brambor velmi pomalu a do konce roku 1947 bylo vykoupeno v českých zemích jen necelých 72 % plánovaného množství chlebového obilí a

52 % krmného obilí. Špatná sklizeň měla nepříznivý vliv na chov dobytka, jehož početní stavy ke konci roku 1947, jak uvedeno, nedosahují většinou úrovně očekávané v plánu.

Pokud jde o *lesní* hospodářství, hlášena je v hospodářském roce 1946/47 v českých zemích těžba celkem 5,83 mil. plm s kůrou, což představuje asi 101,6 % těžebného předpisu. Překročen byl plán těžby kulatiny, zatím co výroba pražcoviny, doloviny, vláknin, užitkového rovnaného dříví a generátorového dříví se pohybovala většinou pod plánovaným množstvím.

Z hlavních plánovaných výrobních odvětví vykazuje za celý rok 1947 poměrně nejnižší stupeň splnění plánu *stavebnictví*. Podle spěšného hlášení splněn byl plán stavby nových bytů za celý rok 1947 v celé republice co do bytových jednotek jen na 44,7 % a co do stavebního nákladu na 71,1 % a plán stavby bytů rekonstruovaných co do počtu bytových jednotek na 49,4 % a co do stavebního nákladu na 68,6 %. Stavby pro účely dopravní dosahovaly za celý rok podle nákladu 98,7 % plánu a z toho stavby železniční 101,3 %, silniční 121,6 %, letecké 53,9 %, vodní 72,6 % a poštovní 89,5 %. Pokud jde o ostatní druhy plánovaných staveb, ukazuje se podle předběžných hlášení, že plán staveb průmyslových byl splněn podle nákladu na 44,4 % a splnění plánu staveb veřejných se vyčísluje asi na 71,7 % a staveb zemědělských se plnění plánu odhaduje na 46 %. Stavělo se většinou dráže, než se v plánu předpokládalo. Mimo plán probíhaly dále četné stavby z místních zdrojů, z akcí svazků územní samosprávy a četné stavby nelegální. Ve skupině bytových staveb bylo podle hlášení předsedů ONV v roce 1947 dáno do užívání přes 38 300 bytů. V úhrnu lze odhadovati, že celkový stavební plán byl v celé republice podle spěšného hlášení splněn na 69 %; prostavěno bylo v rámci plánu celkem 14,9 miliardy Kčs.

Byly již vícekrát zhodnoceny příčiny, pro které se stavební ruch nerozvinul v plné plánované šíři. Některé z těchto příčin odpadly již v první polovině roku, některé v druhé polovině roku potrvaly a některé trvají dosud. Hlavní příčinou oslabených výsledků je pozdní zahájení stavebního období pro dlouhou zimu 1946/47; stavební sezóna započala vlastně až v červnu. Další příčinou bylo, že s výjimkou staveb dopravních a veřejných nebyli ještě počátkem roku 1947 známi stavebníci. Také norma, umožňující financování plánovaných bytových staveb a staveb zemědělských, byla publikována teprve v dubnu. Složité správní řízení bylo další příčinou zdržení. Také předpoklady začleňování pracovních sil do stavebnictví nebyly splněny hned v plném rozsahu. V druhé polovině roku projevoval se pak nedostatek některých stavebních hmot. Zkušenosti z plánování stavebnictví

v roce 1947 vedly k tomu, že se nyní sledují všechny potřeby tohoto oboru s větší pozorností, aby podklady plánu byly v roce 1948 přesnější.

V *dopravnictví* předpisuje dvouletý plán, aby se dopravní výkon stupňoval tak, že dosáhne koncem roku 1948 celkového výkonu z roku 1937. Při plnění tohoto úkolu pracovaly všechny dopravní prostředky se značnými obtížemi. U železnic to bylo zejména nadměrné opotřebování železničního zařízení, podstatně zmenšený vozový park oproti době předválečné, nepříznivé počasí v prvních měsících roku a přemíra nárazových vozeb, která ztěžovala plynulost dopravy. Říční plavba měla přitom za úkol částečně nahrazovat výkony drah, dlouhá zima z počátku roku a vyschlá řečiště během letních i podzimních měsíců však znemožňovaly náležité plnění tohoto úkolu. Motorová doprava silniční podala celkem výkony, jež jsou vysoko nad výkony předválečnými. Letectví se po prvních slabších měsících velmi rychle zotavovalo a v pozdních měsících letních dosáhlo již výkonů, které se blížily plánu.

Pokud jde o výkony na železnicích, jež představují stále podstatnou část naší dopravy, jsou charakterisovány pro rok 1947 těmito čísly: Počet přistavených vozů v nákladní dopravě činil 4 163 000, což je o 17 % více, než stanovil plán, o 40 % více než v roce 1946 a o 28,5 % méně než v roce 1937. Přitom však jsme měli v roce 1937 k disposici celkem 93 875 vozů, kdežto v roce 1947 průměrně jen provozu schopných 65 400. Přepraveno bylo v roce 1947 celkem 63,6 mil. tun zboží, proti 57,5 mil. tun v roce 1946 a proti 72,5 mil. tun v r. 1937. V osobní železniční dopravě měli jsme v roce 1947 k disposici celkem jen 8513 osobních vozů, t. j. 91,5 % počtu předválečného. Přitom bylo přepraveno asi 350,6 mil. osob, čili o 31,9 % více než v roce 1937. Z uvedených čísel je patrno, že železnice prožívá dobu vysoké dopravní konjunktury. Finanční výsledky tomu však plně neodpovídají, a to proto, že železnice plnily v zájmu plánu některé úkoly dosud nehospodárně, další příčinou je špatný stav vozidel, vyžadující neustálých oprav, mimo to působí častá nárazovost některých úkolů atd. Neposlední příčinou jsou přepravní daně, které se připočítávají k tarifu.

Předpokladem plnění úkolů plánu bylo *zabezpečení všech potřebných činitelů výrobních*, t. j. zejména investic, surovin domácího i zahraničního původu a pracovních sil. Zabezpečení těchto činitelů nebylo všude stejně naléhavé a také nebylo stejně snadné. Dvouletý plán vychází ze základní myšlenky soustřediti úsilí na místa hospodářská, jejichž nedostatečné rozvinutí by zpomalovalo vývoj odvětví

ostatních. Takovýmito úzkými místy byla potřeba některých naléhavých investic, stejně jako potřeba některých surovin a hmot, jejichž výroba se dosud jevila nedostatečnou, i potřeba pracovních sil. Dosavadní výsledky dvouletého hospodářského plánu přinesly jistý přesun ve stupni závažnosti těchto úzkých míst. Kromě toho během roku 1947 přistoupily nové faktory, které se druží k oněm, jež chtěl dvouletý plán původně překonat.

Pokud jde o *investice*, stanovil zákon o dvouletém hospodářském plánu celkový jejich náklad pro oba roky částkou nejvýše 69,88 miliardy Kčs. Poněvadž se ukázalo, že zaměření hospodářské politiky státu vyžaduje investic dalších, byla původně stanovená investiční částka zvýšena vládním nařízením č. 131/1947 Sb. na 78,66 mil. Kčs. Tímto vládním nařízením byla zároveň dána možnost přihlédnouti k cenovým rozdílům, jež nastaly v časovém rozpětí mezi stanovením původní investiční částky a dobou provedení investic.

Věcná náplň stanovené částky celkového investičního nákladu byla z největší části určena vzhledem k dlouhodobé povaze investic na oba roky. Během roku 1947 byla provedena jen část plánovaných investic, kdežto větší část nepostoupila za stadium příprav a jejich uskutečnění bylo třeba přesunouti do roku 1948. Stupeň splnění investičního programu v roce 1947 není možno zatím vyčísliti. Pokud jde o stavební investice, údaje o jejich rozsahu a o splnění jejich plánu byly uvedeny výše. Investice nestavební (většinou strojové) byly provedeny ještě v menším měřítku (podle hrubých odhadů jen asi 20—25 % plánu). Byla učiněna opatření, která urychlí dodávky nejdůležitějších výrobních zařízení pro průmyslová odvětví základní důležitosti. Zejména byly stanoveny plány t. zv. klíčových investic a stanoveno pořadí t. zv. investic prioritních, jež tvoří druhou skupinu.

Zásobování hospodářství *surovinami* probíhalo v roce 1947 celkem příznivě; obtíže se stupňovaly až v druhé polovině roku. Hospodářství přecházelo do dvouletého plánu s určitými zásobami, k nimž přispěly také dodávky UNRRA, a v dovozu byly dodávky surovin záměrně podporovány. Skutečný vývoj celkem potvrdil správnost stanovených surovinových rozpočtů. Obtíže se objevovaly především pro časovou neshodu mezi potřebou surovin a jejich výrobou, resp. dovozem.

Zvláštní skupina potíží plynula z neúrody v zemědělství. Na počátku roku bylo možno předpokládati, že bude lehké zachovati a stupňovati standard spotřeby potravin. Během roku se však ukázalo, že nízká zemědělská sklizeň bude mít značný vliv na zásobování, což se plně projevilo od měsíců podzimních. Důsledky slabé sklizně se projevují netoliko v oblasti výživy, nýbrž sekundárně také v zahraničním obchodě.

Zahraničnímu obchodu bylo zákonem o dvouletém hospodářském plánu uloženo, aby byl řízen tak, aby se zabezpečilo plnění úkolů stanovených plánem. Na rok 1947 byl sestaven rozpočet dovozu a vývozu podle odvětví a platebních oblastí, aby sloužil jako směrný program pro povolovací a obchodně politickou činnost ministerstva zahraničního obchodu. Podle předběžných čísel státního úřadu statistického dosáhl nás dovoz v roce 1947 hodnoty 28 635 mil. Kčs a vývoz hodnoty 28 609 mil. Kčs. Složení zahraničního obchodu co do druhů zboží bylo velmi příznivé. V dovozu připadalo 57,3 % na suroviny a polovýrobky, 23,4 % na hotové výrobky a 19 % na potraviny a nápoje, při čemž podíl dovážených potravin a nápojů se zvláště pozoruhodnou měrou zvýšil až v posledních měsících roku (v prosinci na 32,2 %) Ve vývozu připadalo 73,9 % na hotové výrobky a jen 15 % na suroviny a polovýrobky a 11 % na potraviny a nápoje.

Ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) odpovídá nominální hodnota dovozu z roku 1947 asi 261 %, hodnota vývozu asi 239 %. Poněvadž ceny dováženého zboží činily v roce 1947 proti době předválečné (podle výpočtů státního úřadu statistického) asi 3,39 násobek a ceny vyváženého zboží asi 4,36 násobek, lze odhadovati reálný objem našeho dovozu v roce 1947 asi na 75—80 % a vývozu asi na 52—55 % rozsahu předválečného.

Výrobní předpoklad *pracovních sil* se jevil při přípravách dvouletého plánu vážnějším problémem, než se ukázalo již v průběhu prvního roku dvouletky. Pracovní mobilisace přinesla velmi uspokojivé výsledky, takže zásada dobrovolnosti mohla být plně uplatněna a až na některé výjimky nebyl nedostatek pracovních sil vážnou překážkou splnění plánovaných úkolů. V průmyslu byl úkol pracovní mobilisace, stanovený na celý rok, splněn již 1. září 1947, kdy plánem předpokládaná potřeba pracovních sil pro tento rok byla kryta v českých zemích na 100,2 % a na Slovensku na 103,3 %. Početní stav průmyslových zaměstnanců v posledních měsících roku se dále zvyšoval a činil k 1. prosinci 1947 celkem 1 428 219 činných osob, načež během prosince o něco poklesl a dosáhl k 1. lednu 1948 celkem 1 404 000 činných osob. V žádoucím poměru nebylo však dosud provedeno rozdělení pracovníků do jednotlivých průmyslových odvětví. Koncem roku neměly stále ještě dost pracovních sil na příklad doly, hutě a průmysl kamene a zemin, třebaže do těchto odvětví byl během roku začleněn značný počet nových pracovníků. Nevyřešen zůstal během roku 1947 také zcela problém zvýšení výkonnosti v průmyslu. Do zemědělství se začlenil určitý počet nových pracovníků, který však sotva nahradil trvalý úbytek stálých zaměstnanců. Úkol národní mobilisace pracujících nebyl proto pro zemědělství v roce 1947 splněn. Počet činných zaměstnanců ve stavebnictví vyvrcholil v říjnu

číslem 205 800 osob. Předpokládaná potřeba pracujících sil v tomto oboru byla na podzim kryta z 80—90 %, ačkoliv stavební plán byl splněn v procentu mnohem nižším. Pokračoval tedy nábor pracovníků pro stavebnictví rychleji, než se zvyšoval stavební výkon.

V oboru mobilisace pracujících skončil tedy první rok dvouletky vcelku za odlišných podmínek od začátku plánu; nedostatek pracujících sil se přestal celkem pociťovat, zato však do popředí vstoupil nyní problém *zvýšení výkonnosti* pracovníků. Zhruba můžeme odhadnouti, že ani v roce 1948 nebude v průmyslu a stavebnictví problém mobilisace pracujících nijak tíživý; do období dlouhodobého plánu bude lze v těchto oborech počítati asi s 1 600 000 pracovníků.

Přehlédneme-li celkové výsledky hospodářství za roku 1947, jak se jeví ve stupni splnění plánovaných úkolů, lze je označiti za příznivé. Průmysl a doprava splnily plán na 100 %, zemědělství zhruba asi na 60—65 % a stavebnictví na 69 %. Index celkové průmyslové výroby dosáhl ke konci roku asi 100 % úrovně z roku 1937.

Za tohoto vývoje hospodářství klade se často otázka, jak je možné, že hospodářská činnost dosahuje tak poměrně vysoké úrovně a přitom stále ještě nedochází k plnému uspokojení hospodářských potřeb širokých vrstev spotřebitelských v míře jako před válkou. Zejména je tato otázka často vyslovována při srovnávání našich poměrů s poměry některých cizích států.

V odpovědi na tuto otázku dlužno zdůrazniti tyto skutečnosti:

1. Válkou a okupací vyčerpány byly všechny zásoby v celém našem národním hospodářství i v soukromých domácnostech spotřebitelů. Z toho důvodu je poptávka spotřebitelů většinou vyšší a naléhavější, než byla v normálních letech předválečných. Konsumenti hledí uspokojovati nejen svou běžnou potřebu, nýbrž se snaží aspoň zčásti doplňovati zásoby vyčerpané válkou.

2. Opatřeními sociálně politickými byly zvýšeny průměrné důchody nejširších vrstev spotřebitelů, a to někde ve vyšším měřítku, než by odpovídalo trojnásobku u důchodů nejnižších. V důsledku plné zaměstnanosti je počet spotřebitelů disponujících důchody větší, než býval v době předválečné, kdy připadalo z celkového počtu obyvatelstva mnohem vyšší procento na vrstvy s nízkými důchody nebo na vrstvy bez důchodu (nezaměstnaní). Následkem toho je poptávka obyvatelstva v nynější době ještě více vystupňována. Jinými slovy: v nynějších poměrech daleko větší část obyvatelstva má takový důchod, že si za něj může koupiti nejnutnější, po případě i zbytnější potřeby, než tomu bylo před válkou. Tato skutečnost má nepochybný vliv na velikost celkové poptávky.

3. Úkolem dvouletého hospodářského plánu je v první řadě rekonstrukce hospodářství. Již před válkou bylo zařízení mnohých našich

závodů zastaralé a nové investice byly v důsledku politické krise v některých oborech nedostačující. Dlouho trvající válka a okupace způsobily další zastarání technického vybavení. Odloučeností od ciziny a nemožností spojení s vývojem mezinárodního technického pokroku byly mezery v technickém zařízení hospodářství ještě rozšířeny. Proto byla v konstrukci dvouletého plánu záměrně zvýšena váha výroby investičních statků. Toto rozhodnutí bylo podporováno zároveň vědomím, že pro vzdálenější budoucnost lze zpevniti předpoklady vyšší výrobnosti a tím i předpoklady vyšší životní úrovně jedině zlepšením technické výbavy celého hospodářství. I kdyby se tedy splnily úkoly plánovaných výrob spotřebních statků na 100 %, nemusilo by se to ještě obrážet hned ve zvýšení průměrné spotřeby.

4. Nelze zakrývat, že reálné výsledky výroby některých odvětví nedosahují dosud úrovně předválečné a že výkonnost zůstává ještě místy pozadu. Tím nastává určitá diskrepance mezi objemem vyrobených statků a objemem důchodů. Na trhu se pociťuje nedostatek zboží a přebytečná kupní síla, což vyvolává tlak na ceny a zvětšuje rozsah černého trhu.

5. Dlužno míti dále na paměti skladbu našeho hospodářství a zejména průmyslové výroby s hlediska našeho poměru k zahraničí. Značná část naší průmyslové výroby pracuje s dováženými surovinami a také určitý díl naší výživy je normálně kryt dovozem. Tyto potřebné dovozy lze trvale uhrazovati jen patřičným protivývozem, který musí být ještě o to větší, že jím musíme krýt všechny další potřebné služby cizích zemí, jež si nemůžeme opatřiti jakožto vnitrozemský stát sami (na příklad dopravu, některé prostředkovací služby atd.). Značnou část své vlastní výroby musíme proto vyvážet.

6. Zvýšená potřeba dovozů a tudíž i zvýšená potřeba protivývozu se stala zvláště citelná v roce 1947 pro velikou zemědělskou neúrodu. Slabá sklizeň má svůj odraz na domácím trhu nejen přímo v obtížích zásobovacích, nýbrž nepřímo i v tom, že při daných omezených možnostech vývozních je třeba dovážeti větší množství potravin namísto potřebných surovin, které za normální sklizně by byly přispívaly k rychlejšímu stupňování průmyslové výroby pro domácí trh.

7. V neposlední řadě to jsou některé nedostatky rázu organisačního a j., které jen postupně se nám daří odstraňovati a které rovněž překáží snaze o vyšší produktivitu a o vyšší životní míru obyvatelstva. Mezi ně dlužno uvésti závady v distribuci, časové neshody mezi plánovanou výrobou a dodávkami potřebných surovin atp.

Všem těmto otázkám je věnována soustavná pozornost. Jedině zvyšováním výroby mohou být zvětšeny reálné výsledky národní práce a jedině touto cestou budou také položeny bezpečné základy k trvalému zvýšení životní úrovně, která je hlavním cílem plánu.

Bývá pravidlem, že výroba ve veliké části průmyslových odvětví během posledních měsíců roku vyvrcholuje. S tím také počítaly prováděcí plány, které pro jednotlivé měsíce posledního čtvrtletí roku stanovily — až na některé výjimky — nejvyšší výrobní úkoly. Tak na příklad tomu bylo vesměs u výroby báňské, u výroby energie, v celkovém úhrnu u výroby železničních vozů, u výroby lokomotiv, traktorů a automobilů, u výroby obráběcích strojů, elektromotorů, motocyklů, jízdních kol, šicích strojů, rozhlasových přijímačů a žárovek, dále u výroby některých obecných kovů, u výroby valivých ložisek, jehel, plechových sudů, železničních upevňovadel a černého šroubového zboží, u výroby elektronek a vstřikovacích čerpadel, trysek a držáků pro automobilovou výrobu, u výroby některé pomocné výstroje pro motorová vozidla, dále u podstatné části plánované výroby chemické, vesměs u výroby skla, vesměs u plánované výroby textilní a téměř vesměs u plánované výroby průmyslu kožedělného a gumárenského. Výjimku činí taková sezónní odvětví, jako je na příklad průmysl stavebních hmot, průmysl dřevodělný a některá odvětví průmyslu chemického, kovodělného a částečně také hutnického.

Skutečná výroba dosáhla pak ve IV. čtvrtletí z největší části ještě vyšší úrovně, než jak byla plánována, takže plánované výrobní úkoly byly z největší části překročeny. Stalo se tak zejména v průmyslech kamene, zemin a keramiky, kožedělném a gumárenském, papírenském, hutnickém, dřevařském, textilním a oděvním a báňském, kde plán byl ve IV. čtvrtletí vesměs překročen. Tento vyšší než sezónní vzestup je o to příznivější, oč během předešlých letních měsíců byla výroba z různých důvodů oslabena.

Mimořádně dlužno hodnotiti zejména skutečnost, že díky včasným opatřením byl zastaven pokles uhelné těžby, který hrozil v letních měsících, a že od konce srpna se uhelná těžba zase zvyšovala a v posledních měsících roku překročovala plánovanou úroveň. Tím se podařilo překonati jedno z nejužších míst nejen plánovaného, nýbrž celkového našeho hospodářství.

Neméně vysoko třeba hodnotiti vývoj výroby energetické. Mimořádné sucho během jarních i letních měsíců vyřadilo skoro úplně z čin-

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Kamenné uhlí

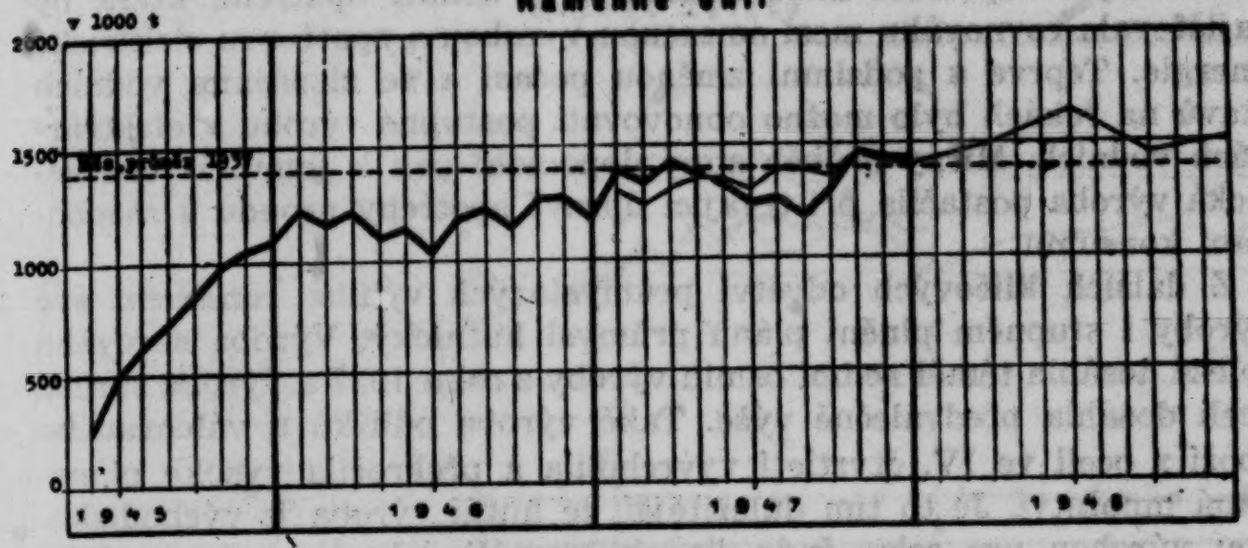

Hnědé uhlí

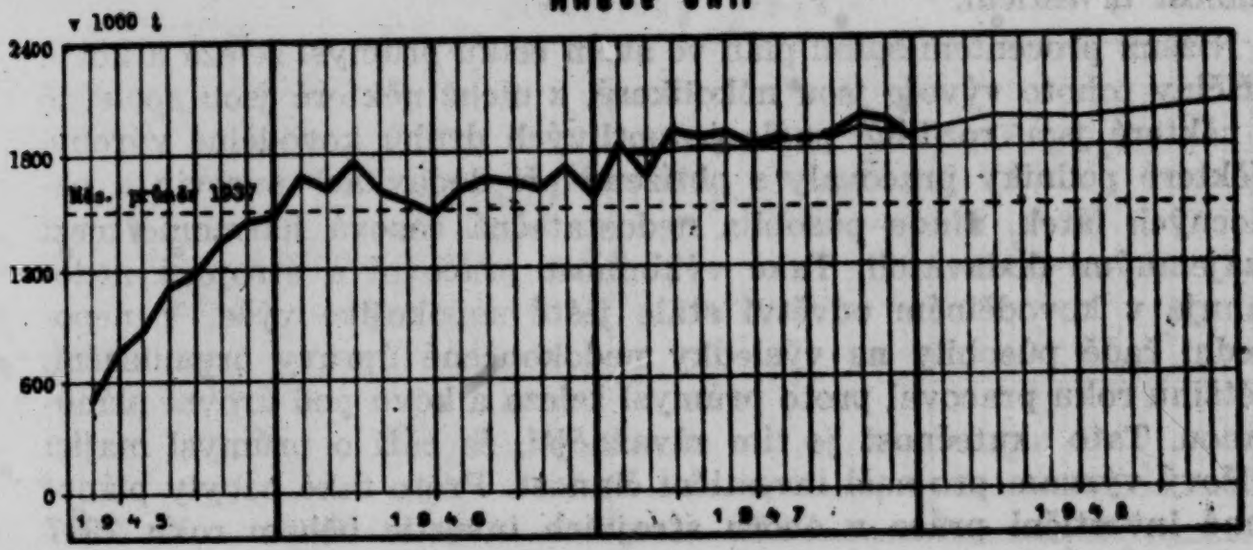

Surová ocel

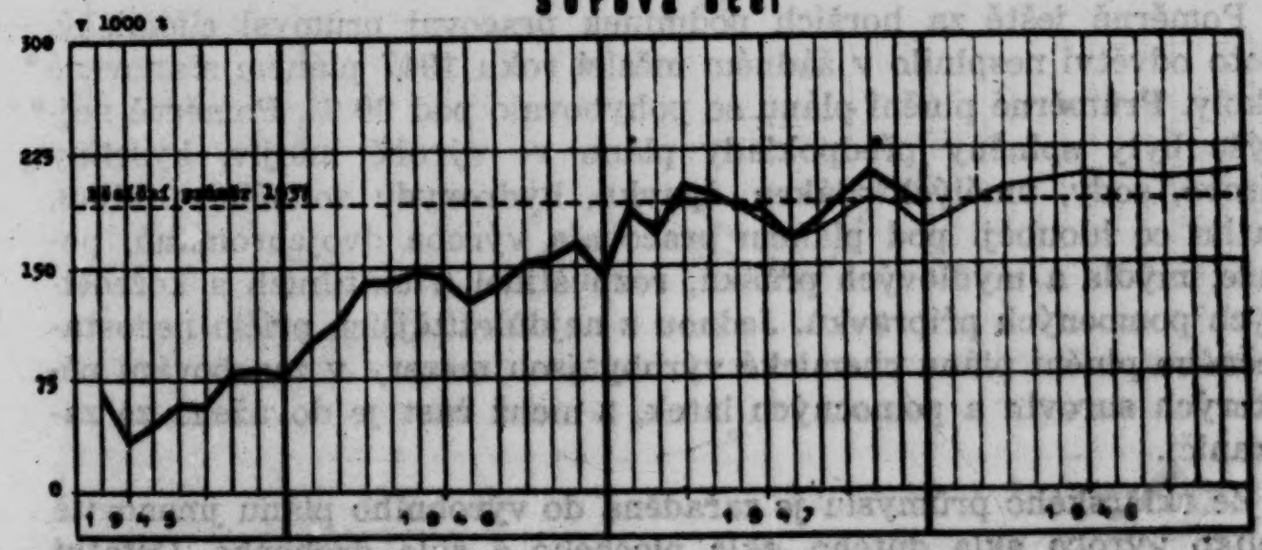

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

nosti vodní elektrárny a skoro celou zátěž výroby nesly elektrárny suché. Bylo zapotřebí hned koncem léta učiniti opatření, která by zajišťovala rovnováhu mezi omezenou výrobou a spotřebou elektrické energie. Teprve s podzimní změnou počasí a se zlepšením vodních stavů na řekách bylo možno obnovovati postupně výrobu v elektrárnách vodních. Mírný průběh zimy dopomohl pak k tomu, že energetická výroba postačila při trvající úpravě spotřeby proudu k zásobování konsumu.

Z dalších klíčových odvětví průmyslových vyniká rozsahem své výroby i stupněm plnění plánu průmysl hutnický. Výroba surového železa dosáhla téměř sedmi osmin výroby z roku 1937 a výroba surové oceli dosáhla předválečné výše. Také výroba odlitků a válcovaného zboží z oceli ve IV. čtvrtletí vyvrcholila a překročila vysoko plánovaná množství. Je to tím důležitější, že hutní výroba je východiskovou výrobou pro celou řadu jiných kovodělných výrob i pro další činnost investiční.

Nižším procentem splnil plán ve svém celku průmysl železa a kovů. Příčiny tohoto vývoje jsou několikeré, z nichž některé jsou společné a některé jsou rozdílné podle jednotlivých druhů kovodělné výroby. Některé podniky pracovaly s obtížemi při dodávkách surovin a pomocných látek. Jinde působila nedostatečná časová harmonie mezi vzájemnými dodavateli. Také výkonnost pracovní a strojová nedosahuje v kovodělném odvětví stále ještě uspokojivé výše. V neposlední řadě působily na výsledky nedokončené úpravy organisační. Většinu roku pracoval proto průmysl železa a kovů pod úrovní plánovanou. Tato skutečnost je tím závažnější, že běží o průmysl mající klíčový význam pro naši investiční činnost. Proto také nebyly plánované investiční práce v oboru strojních investic během roku 1947 plně uskutečněny a musily být přesunuty do roku příštího.

Poměrně ještě za horších podmínek pracoval průmysl chemický. Toto odvětví nesplnilo v žádném měsíci roku 1947 plánem stanovené úkoly. Průměrné plnění plánu se pohybovalo pod 90 %. Poměrně nejvýše byly splněny předpoklady plánu ve výrobě hnojiv, kyseliny sírové, sody, umělých vláken, čpavku, hydroxydu sodného a klihu, zatím co hlouběji pod plánem pracovala výroba dvojchromanů, potaše, mýdla a mýdlových prášků, rozpustidel a textilních a kožedělných pomocných přípravků. Jednou z nejdůležitějších příčin nedostatečného plnění plánu chemické výroby jsou mezery v zásobování některých surovin a pomocných látek, z nichž část je dovážena ze zahraničí.

Ze sklářského průmyslu je zařaděna do výrobního plánu jmenovitě toliko výroba skla dutého, skla plochého a skla drobného. Ostatní sklářská výroba není zařaděna do plánu. Sklářství patří k těm prů-

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Surové železo

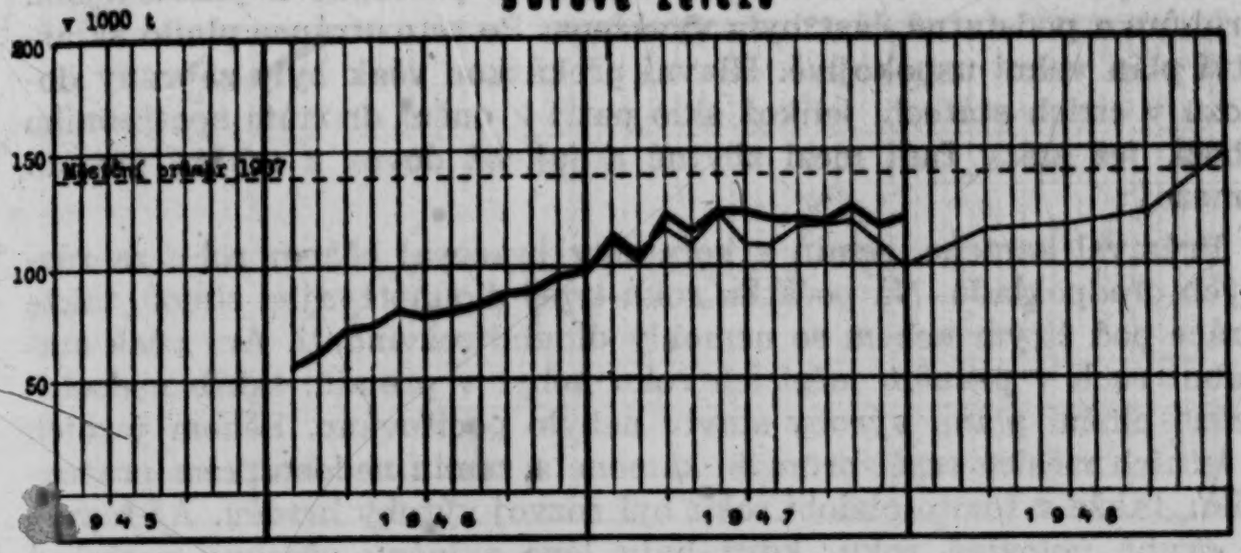

Elektrický proud

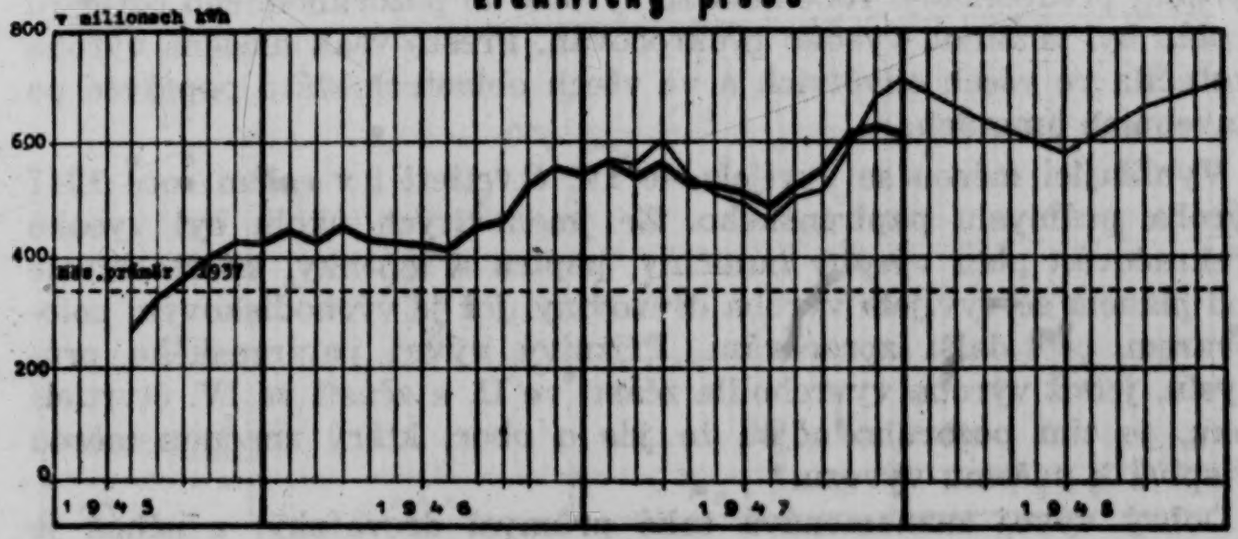

Svítiplyn

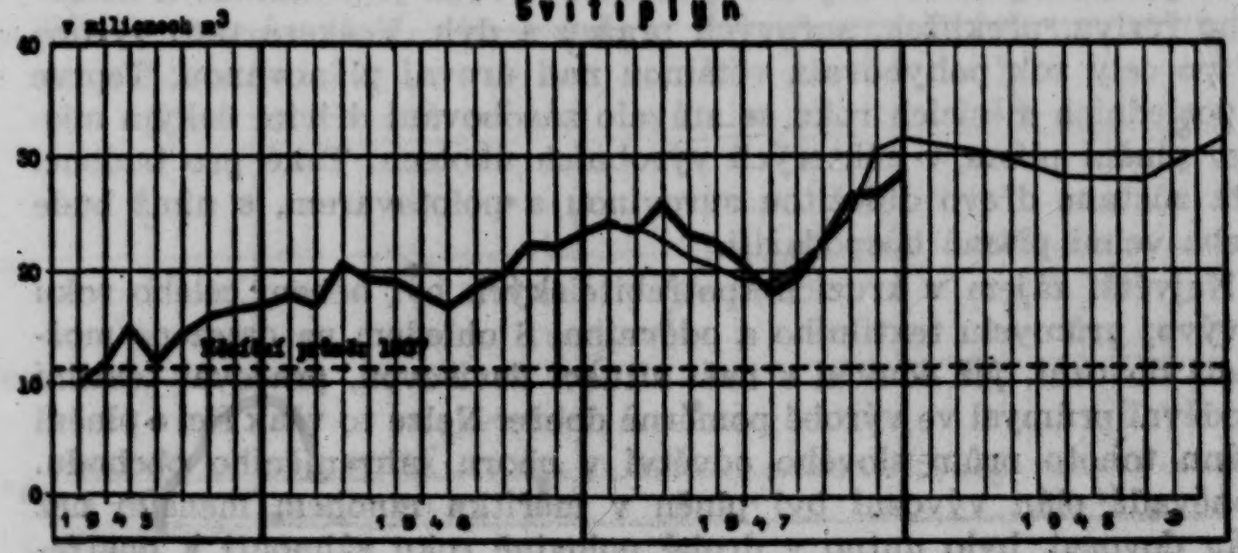

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

myslovým odvětvím, která co do množství ve váze nesplnila zcela plán. Výroba však během roku přecházela postupně k jakostnějším druhům a podstatná část byla vyvážena. Po této stránce plnilo sklářství plán velmi uspokojivě. Hlavní překážkou však byly zábrany dovozu v cizích státech, jelikož sklo patří k oněm druhům spotřebního zboží, jež státy řadí mezi zbytné a jejichž dovoz z tohoto důvodu omezují.

Průmysl kamene, zemin a keramiky pracoval během roku za různých předpokladů. Na počátku roku trpěl dlouhotrvající zimou, takže práce pod širým nebem se nemohly dlouho rozvinouti. Ani však stavební ruch v prvních měsících roku nebyl v proudu, takže nedostatečné plnění plánu výroby staviv nebylo pociťováno. Během jarních a letních měsíců trpěl průmysl kamene a zemin nedostatkem pracovníků, takže v tomto období roku byl rozvoj výroby brzděn. Až teprve v druhé polovině roku, když byly lépe splněny všechny potřebné výrobní předpoklady, rozvinula se výroba do pozoruhodného rozměru a plán byl většinou vysoko překročován. Přesto však hlášená výroba nestačila ve všech odvětvích a ve všech oblastech státu poptávce po stavebních hmotách.

Vynikající měrou se vyvíjela ve IV. čtvrtletí i v celém roce 1947 výroba průmyslu papírenského. Ze jmenovitých úkolů byl vysoko překračován plán výroby buničiny, papíru a lepenky, kdežto trvale pod plánem se vyvíjela výroba dřevoviny, jež je východiskovým polotovarem pro další zpracování. Příznivý vývoj papírenského průmyslu, jehož výroba vyvrcholila zčásti ve II. a zčásti ve IV. čtvrtletí roku, je tím pozoruhodnější, že jde o obor, který značnou měrou přispívá k našemu vývozu.

Dobrý vývoj zaznamenává také průmysl dřevařský, z něhož je jako jmenovitý úkol do plánu zařaděna výroba jehličnatého a listnatého řeziva, překližek, surových pražců a dýh. Veškerá tato výroba se po celý rok pohybovala většinou nad úrovní plánovanou. Teprve v posledních měsících roku se stávalo zásobování dřívím úzkým místem plnění plánu v některých výrobních úkolech. Také pro budoucí léta zůstane dřevo důležitou surovinou a polotovarem, s nímž bude třeba velmi přísně hospodařiti.

Největší zájem v kruzích spotřebitelských byl během celého roku o vývoj průmyslu textilního a oděvního. S ohledem na omezené možnosti dovozní, jež souvisí s naší situací devisovou, pracoval textilní a oděvní průmysl ve výrobě poměrně dobře. Nelze to však říci o plnění plánu tohoto průmyslového odvětví v oboru zahraničního obchodu. Poněvadž plán vývozní byl plněn v měřítku mnohem menším než plán dovozní, bylo nutno v druhé polovině roku sáhnouti k opatřením, jichž smyslem bylo povzbuzení k větší činnosti vývozní, aby

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Lokomotivy

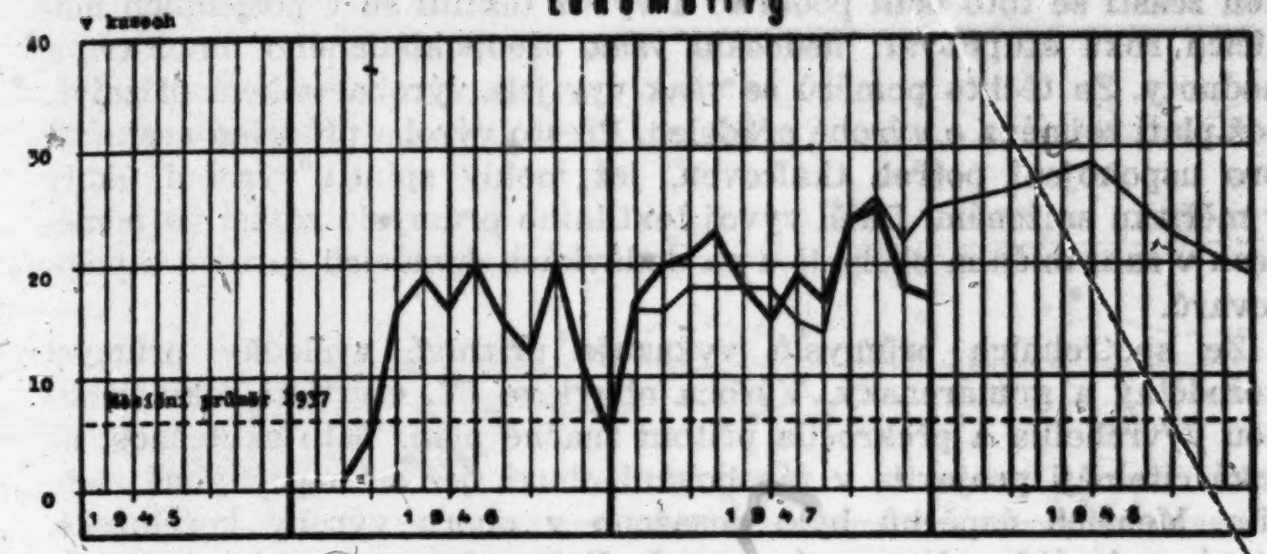

Železniční nákladní vozy

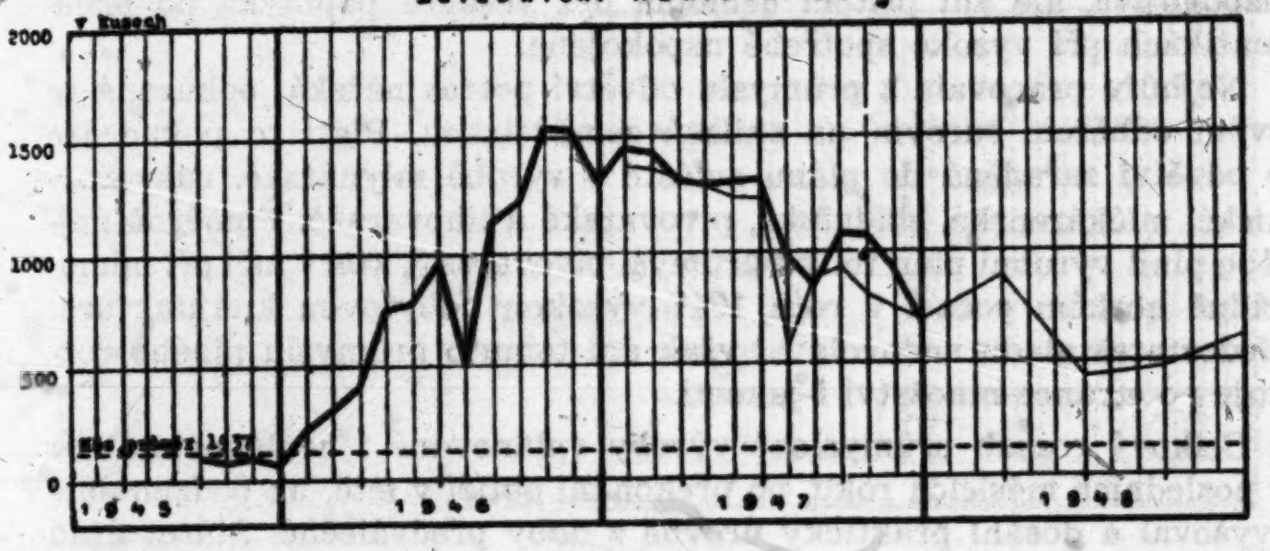

Traktory

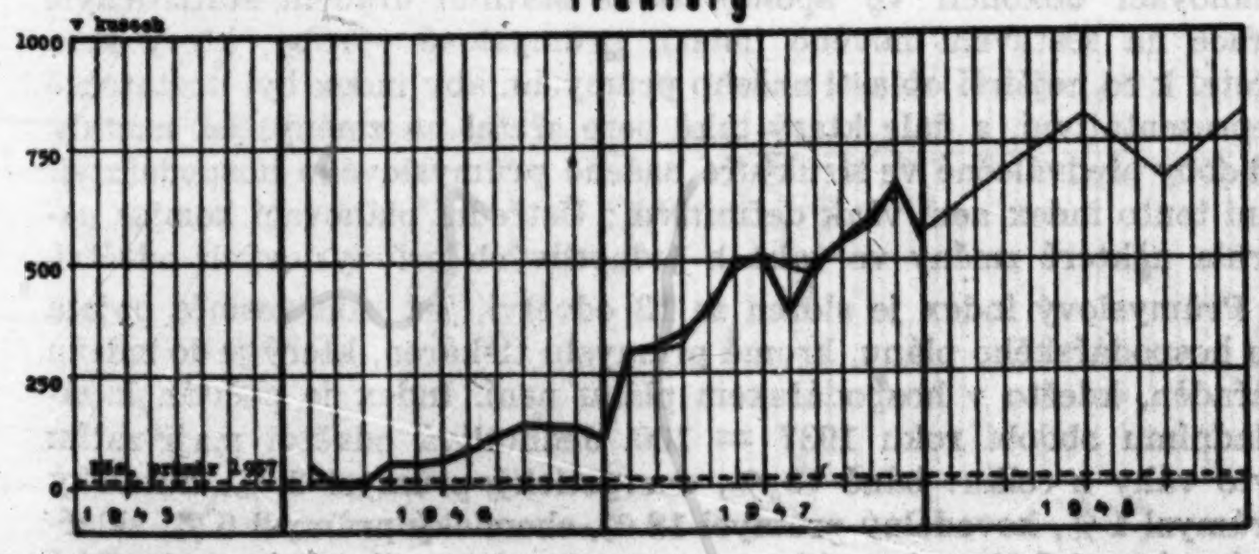

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

byla lépe zabezpečena úhrada za potřebný dovoz textilních surovin. Jen zčásti se toto úsilí podařilo a vývoz textilií se v posledních měsících roku stupňoval; nedosáhl však předpokládaného množství a hodnoty. Za těchto poměrů se však vyvíjela výroba celkem příznivě, což platí zejména o výrobě přádelen. Přesto výroba přádelen nestačila pro uspokojení potřeb tkalcoven, jež mohly splniti výrobní úkoly v měřítku sníženém. Další vývoj textilního průmyslu závisí na poměrech v zahraničním obchodě a na dodávkách domácích surovin a polotovarů.

Ze spotřebních průmyslů vykazuje příznivé výsledky průmysl koželužný a gumárenský. Výroba obuvi ve IV. čtvrtletí roku většinou vyvrcholila a překročila přitom značně plán. Tato skutečnost se také citelněji projevila v zásobování obuví, jež se nepochybně zlepšilo. Menších úspěchů bylo dosaženo v oboru výroby koželužské, která nedosáhla plánované úrovně. Průmysl gumárenský pracoval uspokojivě, ale ani přitom nemohla být veškerá poptávka po pneumatikách při vysoké spotřebě uspokojena.

Nejhůře pracovala z průmyslu odvětví potravinářská, odkázaná se svým odběrem surovin na sklizeň zemědělskou. Platí to pokud jde o odvětví zařaděná do plánu zvláště o výrobě mlynářské, cukrovarnické, mlékárenské, sladařské, pivovarské a lihovarské. Poměrně nejlépe plnil výrobní plán toliko průmysl pivovarský, který měl při mimořádně horkém počasí v roce 1947 vysokou odbytovou konjunkturu. Nedostatek sladu nedovoloval však ani tomuto průmyslu plného rozvoje po stránce množství i jakosti.

Celkový rozsah průmyslové výroby (plánované i neplánované) se v posledních měsících roku, po překonání obtíží v létě, na podzim dále zvyšoval a dosáhl prakticky úrovně z doby předválečné. Státní úřad plánovací dokončil ve spolupráci se státním úřadem statistickým práce na sestavení nového indexu průmyslové výroby, který bere zřetel k co nejširší oblasti našeho průmyslu, aby index byl dostatečně representativní, a dále který také bere zřetel na změny, jež nastaly od doby předválečné ve struktuře našeho průmyslového hospodářství. Ani tento index není však definitivní; Ústřední plánovací komise navrhla některé změny ve vahách jednotlivých průmyslových odvětví.

Průmyslový index je složen ze 13 odvětví, jež jsou vesměs pojata do hospodářského plánu, kromě průmyslu tiskáren, který je do indexu zařaděn, kdežto v hospodářském plánu není. Index je počítán k základnímu období roku 1937 = 100. Jednotlivá odvětví mají zatím tyto váhy z celku: báně 10 %, energetický průmysl 3 %, hutnický průmysl 4 %, kovodělný průmysl 18 %, chemický průmysl 6 %, sklářský průmysl 3 %, průmysl kamene, zemin a keramiky 6 %, papírenský průmysl 3 %, dřevařský průmysl 6 %, průmysl textilní a oděvní

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Automobily

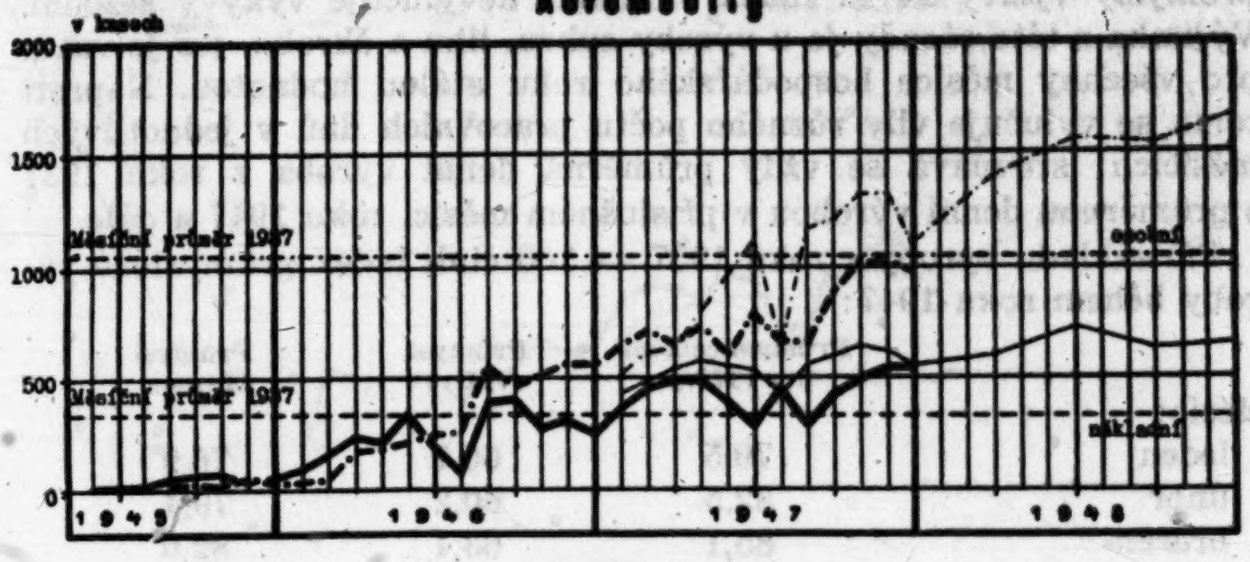

Motocykly

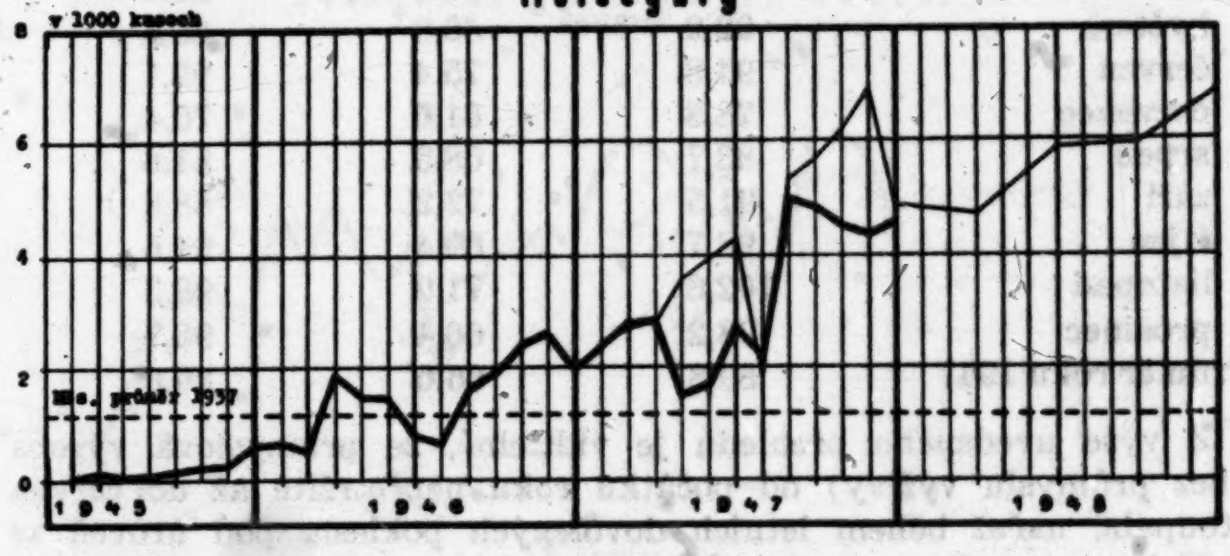

Jízdní kola

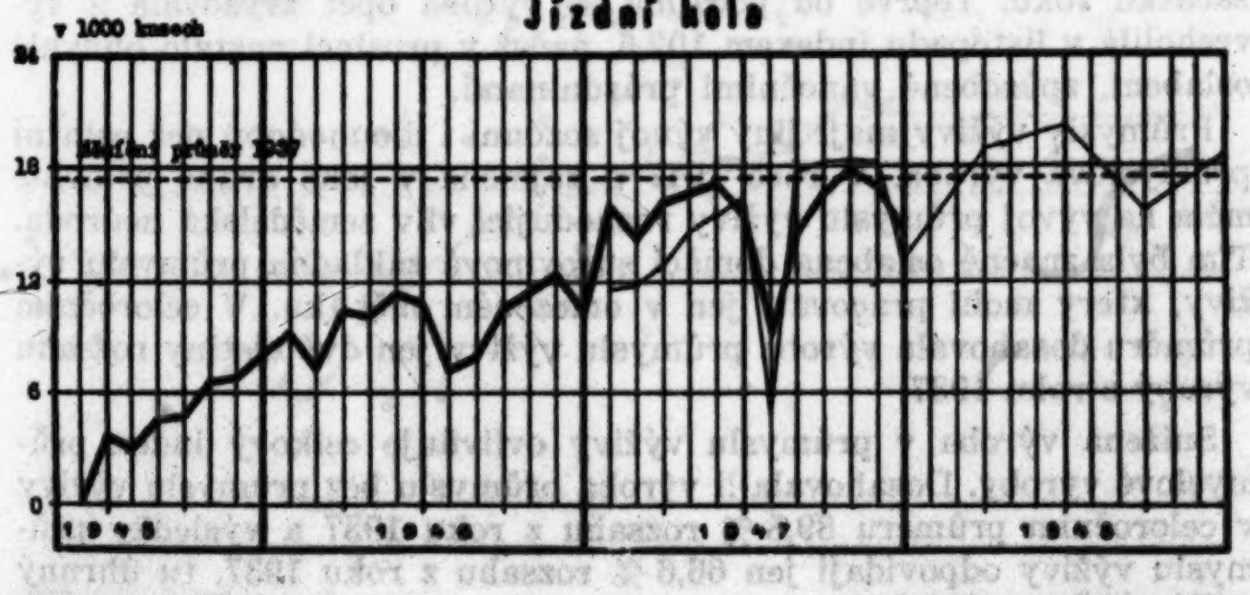

Státní úřad plánovací Statistické a grafické oddělení

21 %, průmysl kožedělný a gumárenský 4 %, průmysl tisku 2 % a průmysly výživy 14 %. Index v zásadě nevylučuje výkyvy sezónní. Výjimka z této zásady je u výroby cukru, lihu a škrobu, jež je vzata pro všechny měsíce hospodářského roku stálou hodnotou. Naproti tomu se vylučuje vliv různého počtu pracovních dnů v jednotlivých měsících; srovnává se vždy průměrná denní výroba z roku 1937 s průměrnou denní výrobou v příslušném měsíci roku 1947 a dále.

Při základu výroby z roku 1937 = 100 činil index průmyslové výroby během roku 1947:

	Průmysl celkem bez výživy	Průmysl výživy	Průmysl úhrnem
Měsíc:			
leden	79,5	60,7	76,9
únor	82,5	60,2	79,4
březen	85,1	63,4	82,0
duben	91,5	63,2	87,6
květen	92,2	66,8	88,6
červen	94,8	75,4	92,1
červenec	78,8	61,5	76,4
srpen	83,7	68,5	81,6
září	91,5	72,2	88,8
říjen	98,7	69,4	94,6
listopad	102,6	71,9	98,3
prosinec	98,2	66,4	93,7
Průměr roku 1947	89,8	66,6	86,6

Z výše uvedeného přehledu je viditelné, že průmyslová výroba (bez průmyslu výživy) od počátku roku nepřetržitě až do června stoupala, načež během letních dovolených poklesla pod úroveň ze začátku roku. Teprve od podzimu se výroba opět zvyšovala a vyvrcholila v listopadu indexem 102,6, načež v prosinci nastalo obvyklé oslabení, způsobené vánočními prázdninami.

Průmysly výživy mají jiný vývoj sezónní i dlouhodobý než ostatní průmyslová výroba. V roce 1947 a zejména v jeho druhé polovině měla na vývoj průmyslu výživy rozhodující vliv zemědělská neúroda. Tím byla značně oslabena domácí surovinová základna průmyslu výživy, který mohl pracovati jen v omezeném měřítku. V celoročním průměru dosahovala výroba průmyslu výživy jen dvě třetiny rozsahu výroby z roku 1937.

Snížená výroba v průmyslu výživy ovlivňuje celkový index průmyslové výroby. Dosahovala-li výroba průmyslu bez průmyslu výživy v celoročním průměru 89,8 % rozsahu z roku 1937 a výsledky průmyslu výživy odpovídají jen 66,6 % rozsahu z roku 1937, tu úhrnný index všeho průmyslu dohromady činí 86,6 %.

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Elektrometry (od 0·5 do 15 kW)

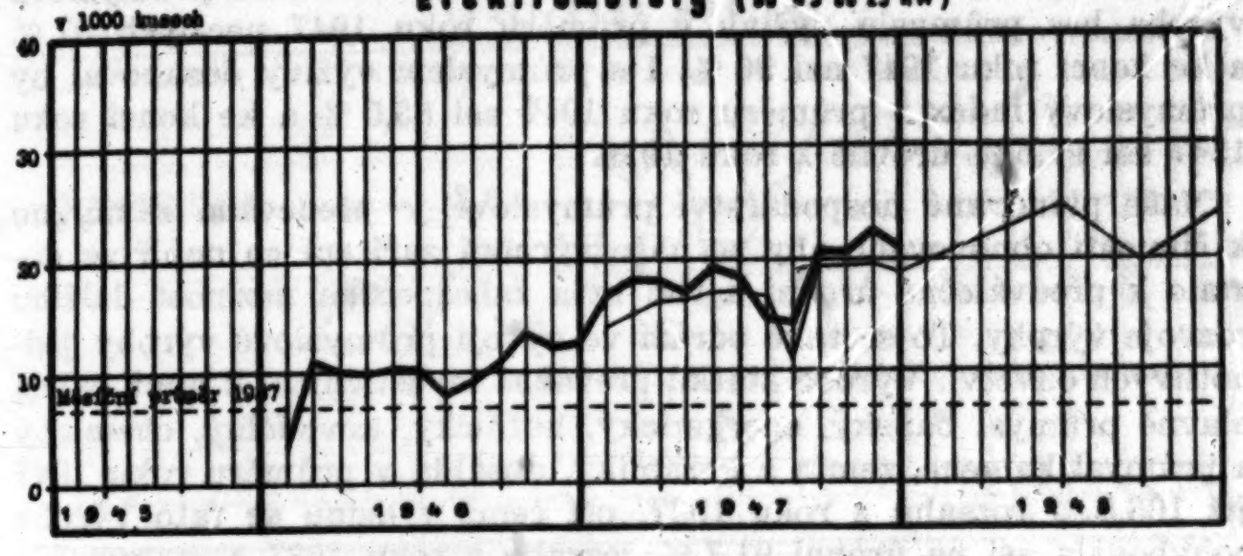

Hluboké plech. smalt. nádobí

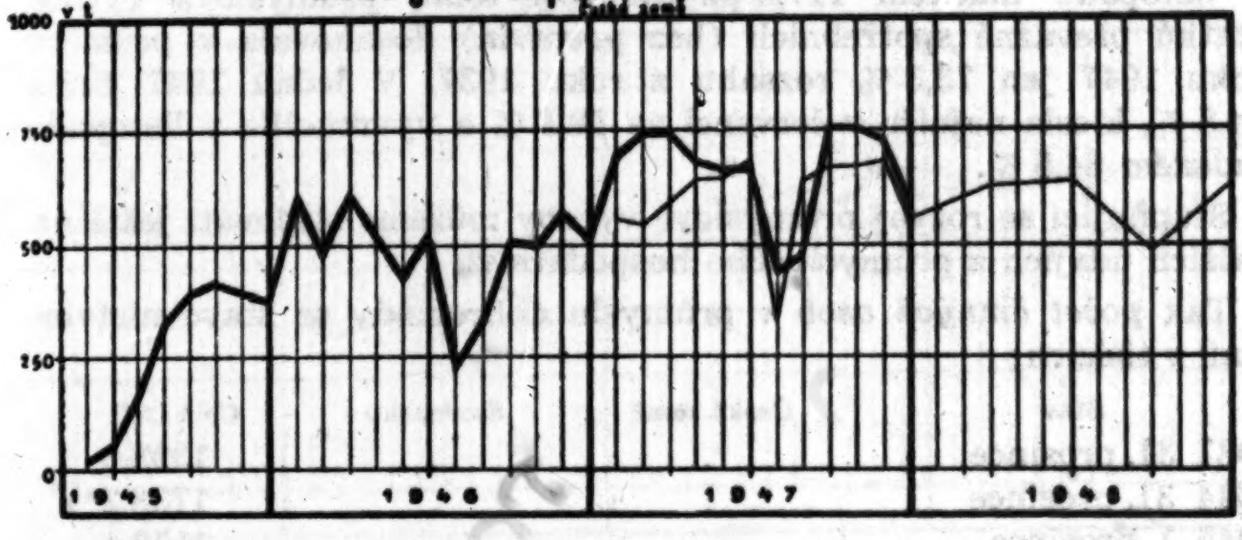

Kyselina sírová

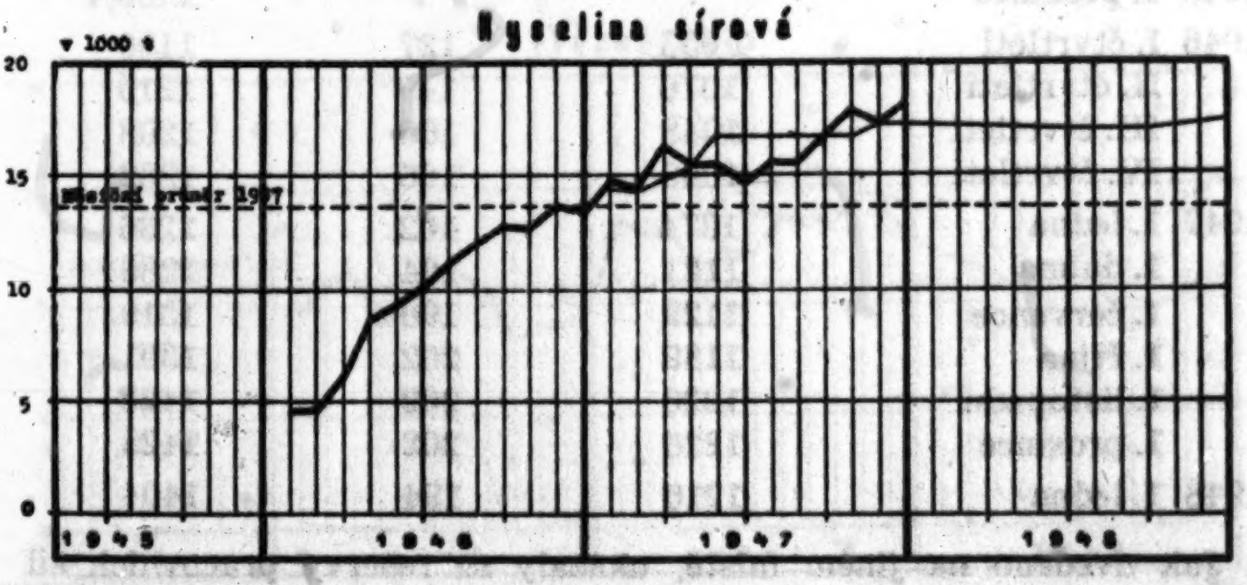

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

Před válkou dosaženo bylo v Československu nejvyšší úrovně průmyslové výroby v roce 1929. Proti onomu roku činila průmyslová výroba bez průmyslu výživy v průměru roku 1947 necelých 87 % a ke konci roku 1947 asi 96 %. I s průmyslem výživy dosahoval by průmyslový index v průměru roku 1947 asi 83,5 % a ke konci roku 1947 asi 91,5 % úrovně z roku 1929.

Naše plánované hospodářství průmyslové je především zaměřeno k činnosti obnovovací, aby se naše výrobní zařízení co nejdříve dostalo k předválečné úrovni a tím byla zabezpečena možnost dalšího rozvoje výroby. To se také odráží ve vývoji průmyslové výroby jednotlivých odvětví. Výroba statků převážně investičních, k nimž náleží hlavně průmysl báňský, energetický, hutnický, kovodělný, chemický a průmysl kamene, zemin a keramiky, dosáhla v průměru roku 1947 již 103,5 % rozsahu z roku 1937, při čemž v lednu se tato výroba pohybovala asi na úrovni 91,7 % rozsahu z roku 1937 a vyvrcholila v listopadu indexem 117,6 %. Naproti tomu průmyslová výroba statků převážně spotřebních (bez potravin) dosahovala v průměru roku 1947 jen 73,3 % rozsahu z roku 1937. V lednu 1947 činila 64,8 %, klesla nejníže v červenci na 59,3 % a vyvrcholila v listopadu indexem 84,5 %.

Stupňující se rozvoj průmyslové výroby můžeme sledovati ještě na dalších údajích z průmyslového hospodářství.

Tak *počet činných osob* v průmyslu dohromady se stavebnictvím činil v tisících:

Stav		České země	Slovensko	Celá ČSR
1937	31. prosince	.	.	1398,0
1944	31. prosince	.	.	1738,2*)
1945	1. prosince	.	.	1159,4
1946	I. čtvrtletí	1 053	127	1180
	II. čtvrtletí	1070	149	1219
	III. čtvrtletí	1048	160	1208
	IV. čtvrtletí	1066	166	1232
1947	1. ledna	1074	162	1236
	1. dubna	1121	164	1285
	1. července	1129	190	1319
	1. října	1189	202	1391
	1. listopadu	1226	202	1428
	1. prosince	1226	202	1428
1948	1. ledna	1210	194	1404

Jak uvedeno na jiném místě, ukázaly se reservy pracovních sil

*) Bez průmyslu stavebního (podle místních jednotek).

= skutečná výroba = plánovaná výroba

Fosforečná hnojiva

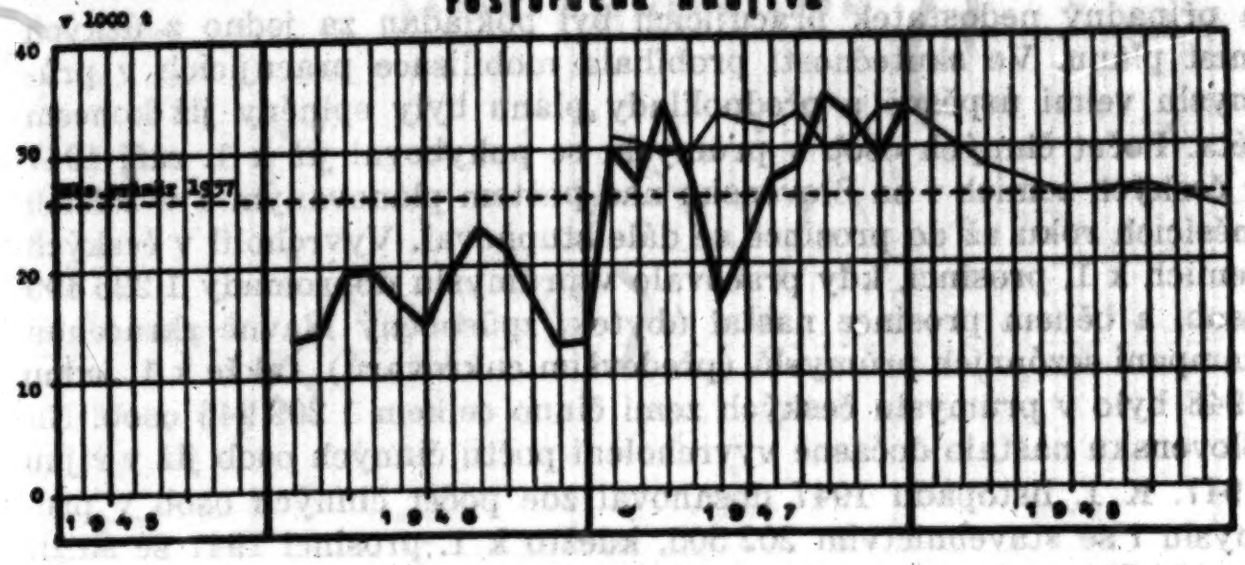

Umělé hedvábí

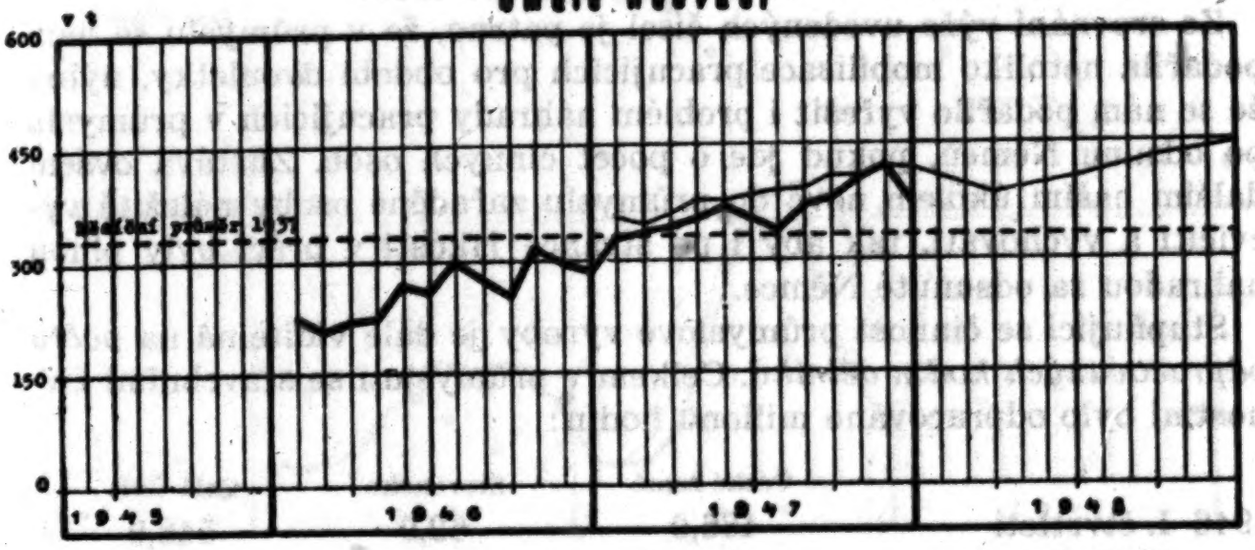

Ploché sklo

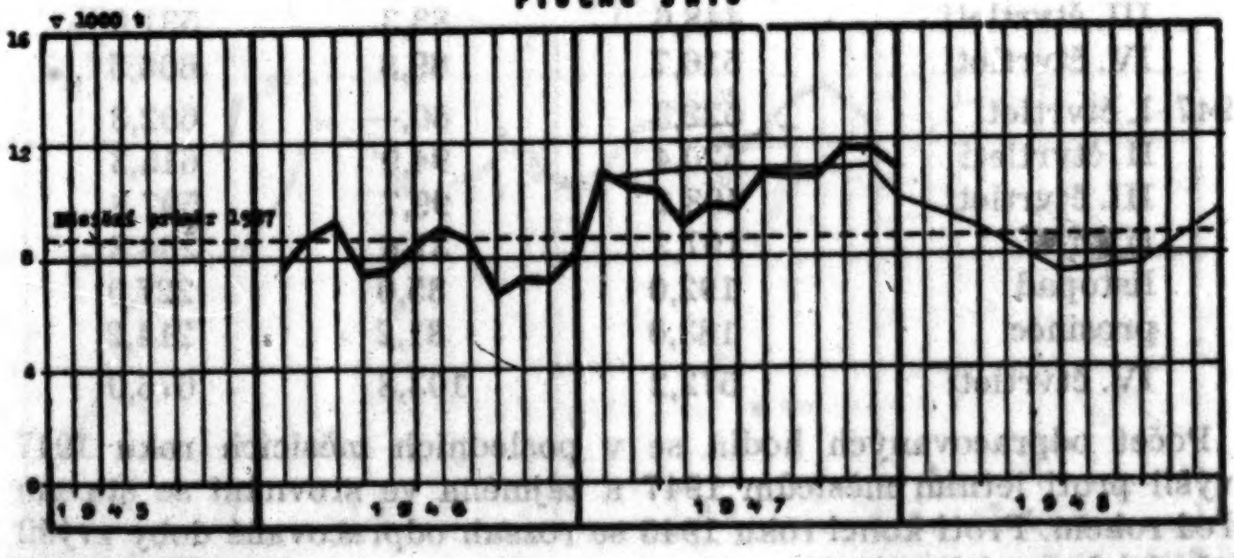

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

5 Průběh plnění hosp. plánu

mnohem větší než se jevily před rokem, kdy byl plán konstruován. Mobilisace pracujících byla postavena jako čelný úkol ve dvouletce a případný nedostatek pracujících byl pokládán za jedno z úzkých míst plánu. Ve skutečnosti probíhala mobilisace pracujících v průmyslu velmi úspěšně a předpoklady plánu byly splněny již koncem léta. Počet činných osob v průmyslu se pohyboval již k 1. září 1947 v českých zemích i na Slovensku nad počtem plánovaným a v dalších měsících roku až do prosince se dále stupňoval. Vyvrcholil v českých zemích k 1. prosinci, kdy pracovalo v průmyslu dohromady 1 226 499 osob, a během prosince nastal úbytek, způsobený hlavně zkrácenou kampaní sezónních průmyslů (především cukrovarů), takže k 1. lednu 1948 bylo v průmyslu českých zemí činno celkem 1 209 946 osob. Na Slovensku nastalo dočasné vyvrcholení počtu činných osob již v říjnu 1947. K 1. listopadu 1947 dosahoval zde počet činných osob v průmyslu i se stavebnictvím 202 505, kdežto k 1. prosinci 1947 se snížil na 201 720 osob a k 1. lednu 1948 na 193 827 osob.

Ze srovnání výše uvedených čísel je patrno, že v průmyslu se nám podařila netoliko mobilisace pracujících pro období dvouletky, nýbrž že se nám podařilo vyřešit i problém náhrady pracujících v průmyslu po odsunu Němců, pokud jde o počet činných osob. Zůstává ovšem dalším naším úkolem nově do průmyslu zařaděné osoby náležitě vycvičiti a vychovati, tak aby i po stránce jakosti v práci byly plnou náhradou za odsunuté Němce.

Stupňující se činnost průmyslové výroby je dále viditelná na *počtu odpracovaných hodin dělníků*. Celkem v průmyslu i se stavebními živnostmi bylo odpracováno milionů hodin:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	486,0	62,9	548,9
	II. čtvrtletí	479,9	74,9	554,8
	III. čtvrtletí	448,6	83,3	531,9
	IV. čtvrtletí	516,7	89,8	606,5
1947	I. čtvrtletí	522,3	80,—	602,3
	II. čtvrtletí	520,4	94,9	615,3
	III. čtvrtletí	498,1	99,7	597,8
	říjen	197,2	37,6	234,8
	listopad	192,0	35,0	227,0
	prosinec	183,0	31,2	214,2
	IV. čtvrtletí	572,2	103,8	676,0

Počet odpracovaných hodin se v posledních měsících roku 1947 zvýšil proti letním měsícům 1947 a zejména ve srovnání se stavem před rokem. Proti konci roku 1946 se rozsah odpracované doby zvýšil v českých zemích asi o 10—13 % a na Slovensku o 15½ %. Za celý

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Žárovky (síla proudu)

Cihly

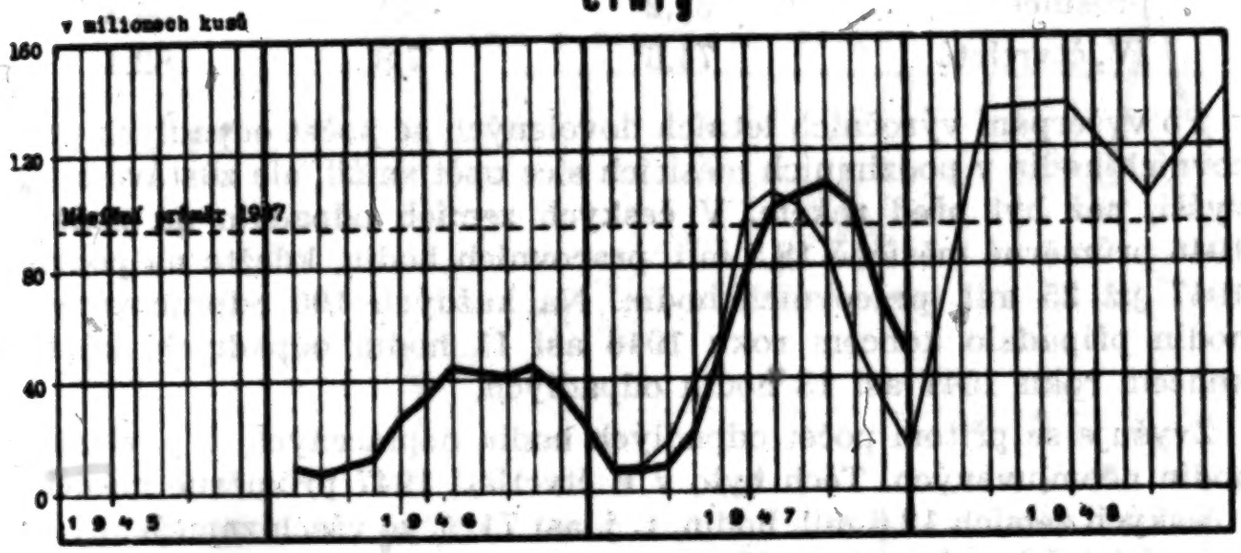

Papír

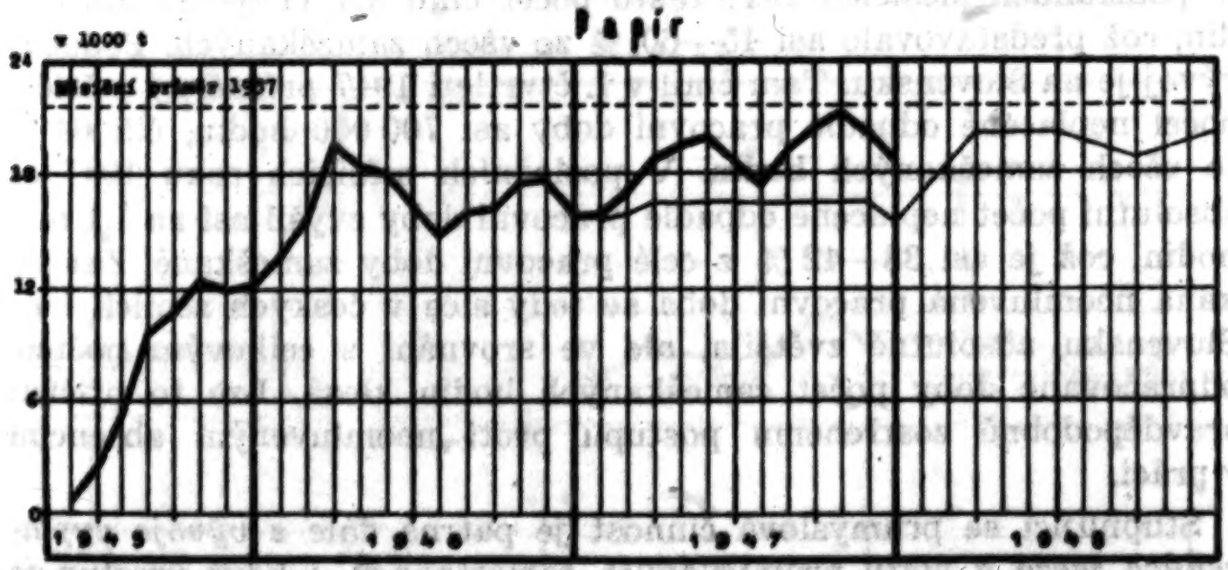

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

rok 1947 odpracováno bylo dělníky v celé republice v průmyslu 2491,4 mil. hodin, proti 2242,1 mil. hodin v r. 1946, čili o 249,3 mil. hodin (t. j. o 11 %) více.

Stupňující se zaměstnanost, vyjádřená počtem odpracovaných hodin, je bohužel stále ještě zastiňována vysokým počtem odpadlých hodin, zčásti placených, zčásti neplacených. Tento počet odpadlé pracovní doby činil v celém průmyslu dohromady milionů hodin:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	IV. čtvrtletí	55,9	.	.
1947	I. čtvrtletí	53,6	3,3	56,9
	II. čtvrtletí	61,8	4,8	66,6
	III. čtvrtletí	120,5	11,0	131,5
	říjen	23,9	2,8	26,7
	listopad	19,5	1,9	21,4
	prosinec	31,2	3,1	34,3
	IV. čtvrtletí	74,6	7,8	82,4

Po vyčerpání výročních letních dovolených se počet odpadlých pracovních hodin v podzimních měsících sice opět snížil, ale zůstává stále vyšší, než byl před rokem. V českých zemích odpadalo na podzim 1946 průměrně měsíčně 18,5 mil. pracovních hodin, kdežto na podzim 1947 již 25 mil. pracovních hodin. Na každých 100 odpracovaných hodin připadalo koncem roku 1946 asi 11 hodin odpadlých, kdežto koncem roku 1947 asi 13 hodin odpadlých.

Zvyšuje se přitom počet odpadlých hodin neplacených, t. j. vlastně hodin neomluvených. Těch bylo v I. čtvrtletí 1947 průměrně měsíčně v českých zemích 12,6 mil. hodin, t. j. asi 71 % ze všech zameškaných. V podzimních měsících 1947 tento počet činil asi 11½—14 mil. hodin, což představovalo asi 45—60 % ze všech zameškaných. Podobný vývoj je na Slovensku. Tam činil v I. čtvrtletí 1947 průměrný měsíční počet neplacené odpadlé pracovní doby asi 700 000 hodin, čili 64 % ze všech zameškaných hodin. V posledních měsících roku 1947 se absolutní počet neplacené odpadlé pracovní doby zvýšil asi na 1,1 mil. hodin, což je asi 38—42 % z celé pracovní doby zameškané. Zameškaná neomluvená pracovní doba se tedy sice v českých zemích i na Slovensku absolutně zvětšila, ale ve srovnání s celkovým počtem odpracované doby počet zameškaných hodin klesá. Lze to přičísti pravděpodobně zostřenému postupu proti neomluveným absencím v práci.

Stupňující se průmyslová činnost je patrná dále *z vývoje vyplacených mezd a platů* průmyslových zaměstnanců, i když vzestup je zde částečně také způsoben nominálními úpravami mezd a platů. Cel-

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Řezivo

České země

v 1000 m^3

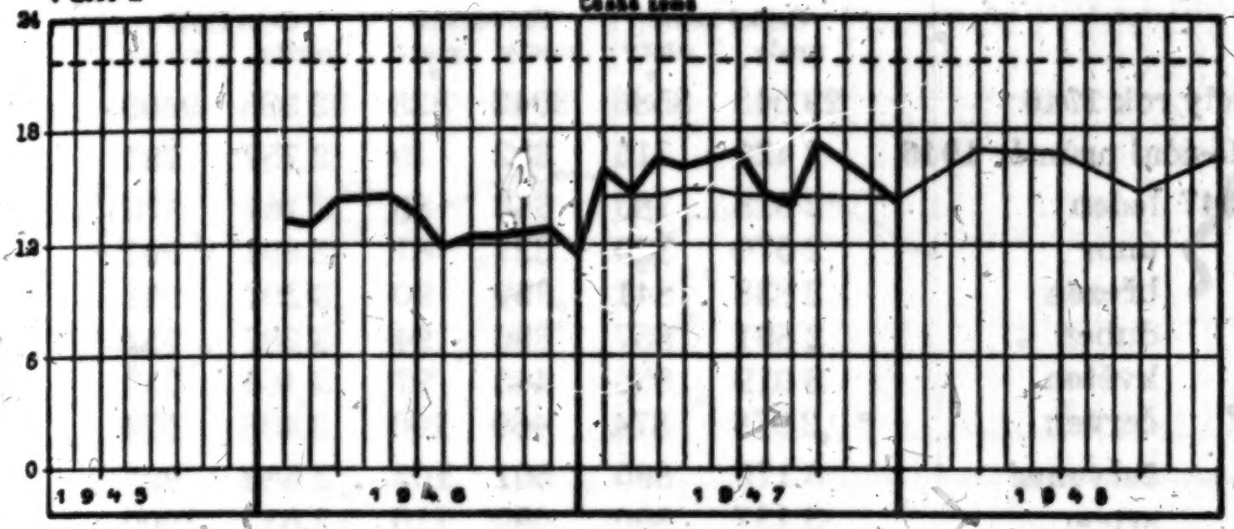

Bavlněná a vigoňová příze

v 1000 t

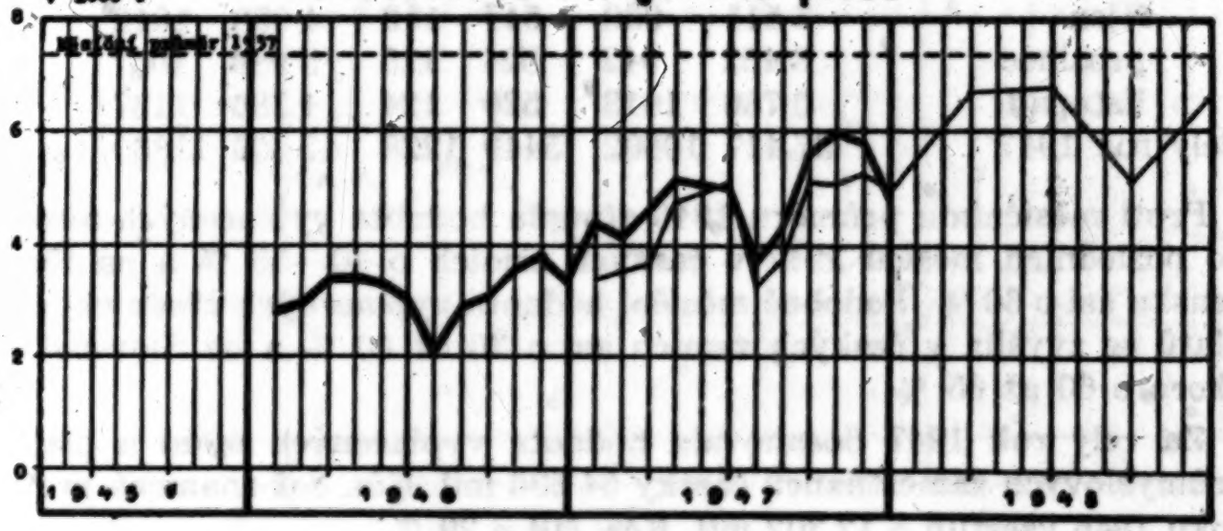

Vlněné tkaniny

v tisících t

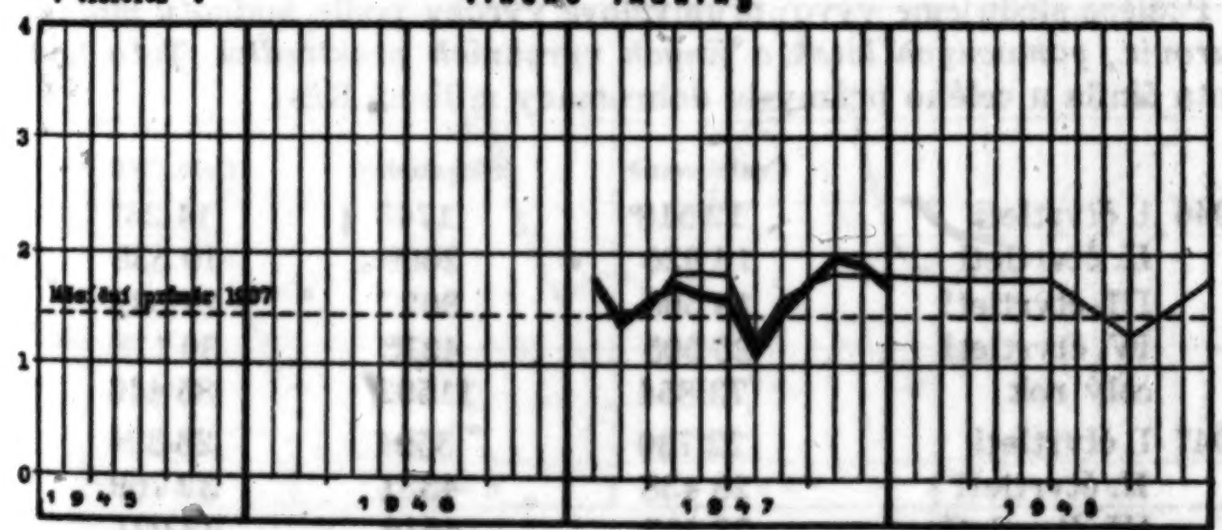

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

ková částka vyplacených mezd a platů v průmyslu (dohromady s průmyslem stavebním) činila milionů Kčs:

	České země		Slovensko		Celá ČSR	
	mzdy	platy	mzdy	platy	mzdy	platy
Celý rok 1946	29 043	8586	3942	823	32 985	9409
Měsíční průměr 1946	2 420	715	332	70	2 752	785
1947 leden	2 818	785	343	85	3 161	870
únor	2 570	820	321	87	2 891	907
březen	2 838	841	369	90	3 207	931
duben	2 891	857	396	94	3 287	951
květen	3 019	856	445	97	3 464	953
červen	2 978	874	460	100	3 438	974
červenec	3 179	890	501	103	3 680	993
srpen	3 137	890	495	110	3 632	1000
září	3 248	904	528	111	3 776	1015
říjen	3 511	930	547	112	4 058	1042
prosinec	3 462	942	524	115	3 986	1057
listopad	3 766	1013	520	124	4 286	1137
Celý rok 1947	37 417	10602	5449	1228	42 866	11830

Proti měsíčnímu průměru 1946 stoupla hodnota vyplacených mezd do posledních měsíců 1947 v českých zemích o 40—55 % a na Slovensku asi o 60 %. Podobně měsíční hodnota vyplacených úřednických platů se zvýšila v českých zemích asi o 30 až 40 % a na Slovensku skoro o 60 až 65 %.

Za celý rok 1947 dosahovala hodnota vyplacených mezd a platů průmyslových zaměstnanců částky 54 696 mil. Kčs, což znamená proti roku 1946 vzestup o 12 302 mil. Kčs, čili o 29 %.

Posléze sledujeme vývoj průmyslové výroby podle *hodnoty nákupů surovin, pomocných látek a jiných výrobních prostředků*. Tato hodnota činila u celého průmyslu dohromady milionů Kčs:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 I. čtvrtletí	12 518	1743	14 261
II. čtvrtletí	16 926	2609	19 535
III. čtvrtletí	18 505	3027	21 532
IV. čtvrtletí	25 905	4213	30 118
celý rok	73 854	11592	85 446
1947 I. čtvrtletí	22 730	3594	26 324
II. čtvrtletí	28 438	4331	32 769
III. čtvrtletí	28 405	4616	33 021
říjen	11 323	1766	13 089

——— = skutečná výroba ——— = plánovaná výroba

Mléko

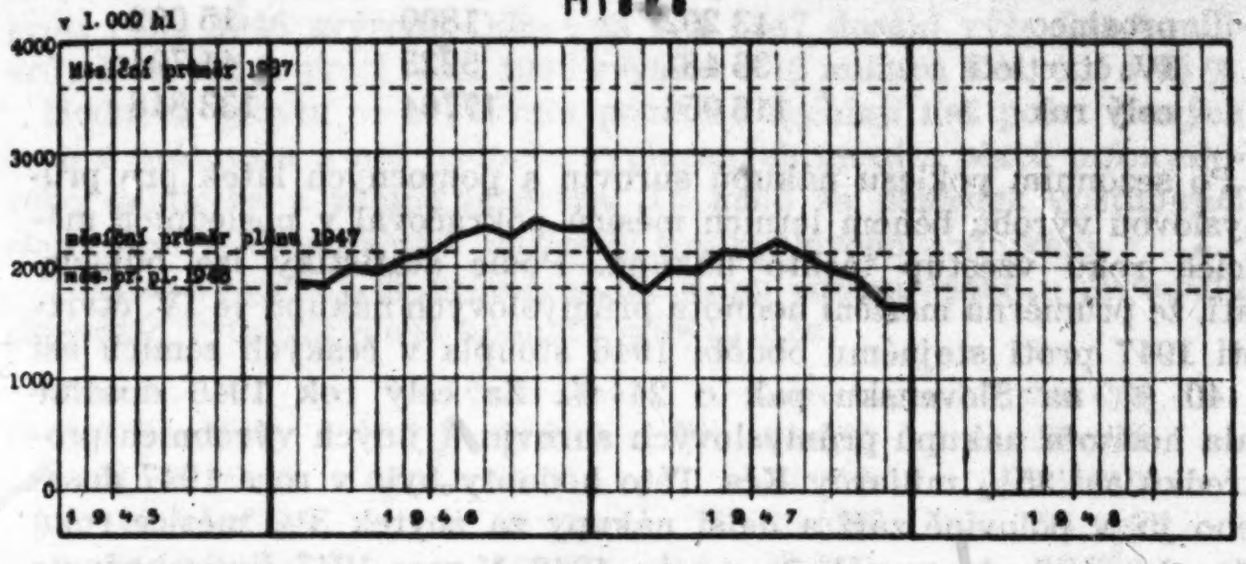

Máslo

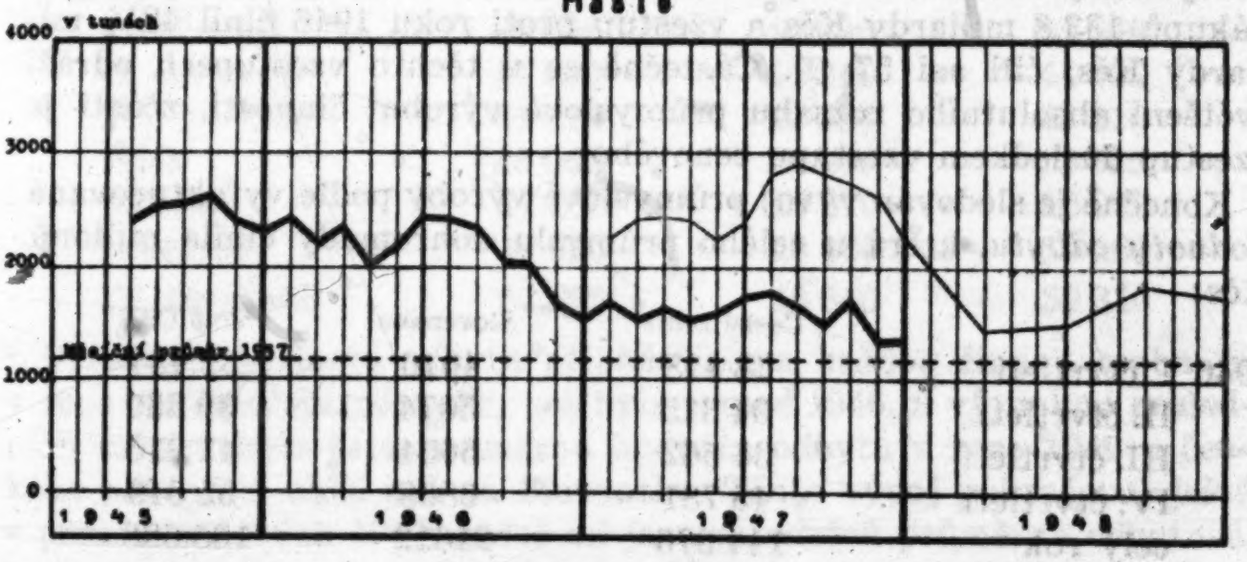

Výstav piva

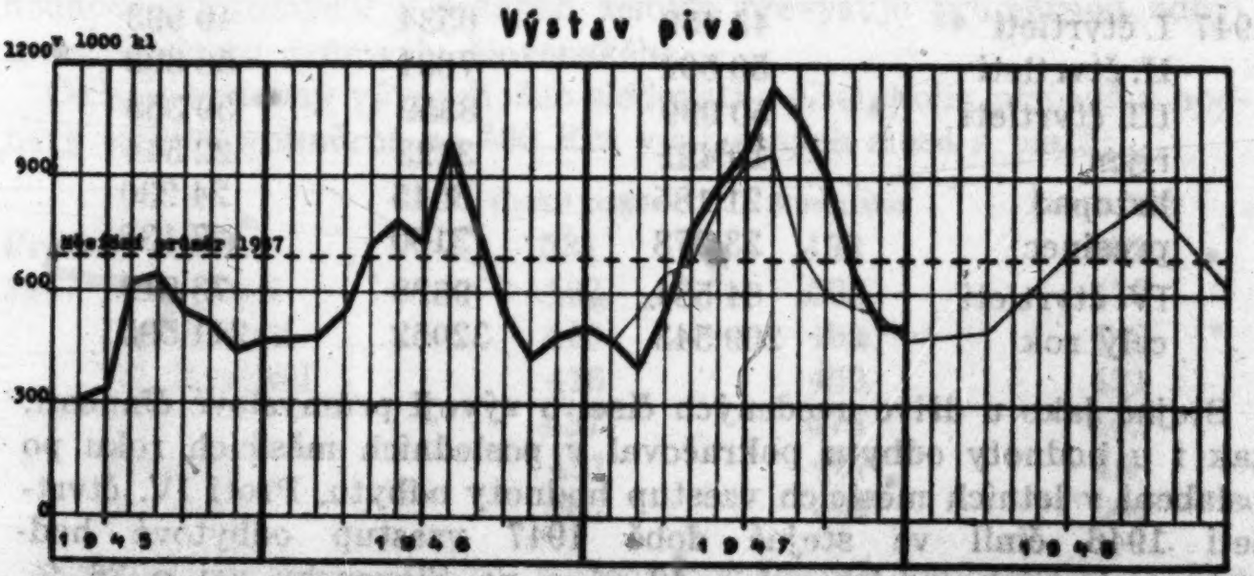

Státní úřad plánovací — Statistické a grafické oddělení

	České země	Slovensko	Celá ČSR
listopad	11 866	1657	13 523
prosinec	13 292	1800	15 092
IV. čtvrtletí	36 481	5223	41 704
celý rok	116 054	17764	133 818

Po sezónním poklesu nákupů surovin a pomocných látek pro průmyslovou výrobu během letních měsíců pokračoval v posledních měsících roku vzestup těchto nákupů. Podle statistiky lze odhadovati, že průměrná měsíční hodnota průmyslových nákupů ve IV. čtvrtletí 1947 proti stejnému období 1946 stoupla v českých zemích asi o 40 %, na Slovensku pak o 24 %. Za celý rok 1946 dosahovala hodnota nákupů průmyslových surovin a jiných výrobních prostředků asi 85½ miliardy Kčs. Této hodnoty bylo v roce 1947 dosaženo již v polovině září a další nákupy za zbytek 3½ měsíce roku převyšovaly hodnotu nákupu z roku 1946. V roce 1947 činila hodnota nákupů 133,8 miliardy Kčs a vzestup proti roku 1946 činil 48½ miliardy Kčs, čili asi 57 %. Částečně se v těchto vzestupech odráží zvětšení absolutního rozsahu průmyslové výrobní činnosti, zčásti je vzestup důsledkem vzestupu cenového.

Konečně je sledován vývoj průmyslové výroby podle vyfakturované *hodnoty odbytu*, která u celého průmyslu dohromady činila milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	28 418	4016	32 434
	II. čtvrtletí	34 315	5074	39 389
	III. čtvrtletí	35 562	5654	41 216
	IV. čtvrtletí	45 781	6868	52 649
	celý rok	144 076	21612	165 688
1947	I. čtvrtletí	43 459	6534	49 993
	II. čtvrtletí	50 501	7831	58 332
	III. čtvrtletí	50 999	8359	59 358
	říjen	19 421	3123	22 544
	listopad	21 185	3045	24 230
	prosinec	23 978	3160	27 138
	IV. čtvrtletí	64 584	9328	73 912
	celý rok	209 543	32052	241 595

Stejně jako u dříve uvedených čísel o vývoji průmyslové činnosti, tak i u hodnoty odbytu pokračoval v posledních měsících roku po oslabení v letních měsících vzestup hodnoty odbytu. Proti IV. čtvrtletí 1946 činil ve stejné době 1947 vzestup odbytové hodnoty v českých zemích asi o 40 % a na Slovensku asi o 36 %. Jestliže za celý rok 1946 dosáhla vyfakturovaná hodnota odbytu prů-

myslu asi 166 miliard Kčs, dosaženo bylo v roce 1947 této hodnoty již před koncem září. O celý odbyt za zbytek roku nastalo v roce 1947 proti roku 1946 zvýšení. Odbyt za rok 1947 dosáhl výše 241,6 miliardy Kčs, což je proti roku 1946 zvýšení o 76 miliard Kčs, čili o 46 %.

Hodnota odbytu se zvyšovala poměrně rychleji než počet činných osob v průmyslu a než hodnota vyplacených mezd a platů průmyslového dělnictva a zaměstnanectva. To mělo za následek postupující *zlepšování hospodářských výsledků* průmyslového podnikání.

Tak lze vypočísti, že průměrně na jednu činnou osobu u průmyslu připadalo vyfakturované hodnoty odbytu Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	26 990	31 620	27 490
	II. čtvrtletí	32 070	34 050	32 310
	III. čtvrtletí	33 930	35 530	34 120
	IV. čtvrtletí	42 950	41 380	42 730
1947	I. čtvrtletí	39 600	40 090	39 640
	II. čtvrtletí	44 890	44 240	44 800
	III. čtvrtletí	44 010	42 650	43 810
	říjen	16 065	15 460	15 985
	listopad	17 280	15 070	16 970
	prosinec	19 685	15 960	19 165
	IV. čtvrtletí	52 895	46 640	52 310

Průměrná hodnota odbytu připadající na každou činnou osobu je v roce 1947 podstatně vyšší, než byla v roce 1946. S výjimkou posledních měsíců byla tato průměrná hodnota odbytu v roce 1946 u českého průmyslu nižší než na Slovensku. Tento vývoj pokračoval ještě v prvních měsících 1947, načež od jarních měsíců průměrná odbytová hodnota u průmyslu v českých zemích převyšuje průměrnou odbytovou hodnotu průmyslu slovenského.

Celkem obdobný vývoj možno sledovati z čísel, kolik připadá z hodnoty odbytu průměrně na 100 Kčs vyplacených mezd a platů:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
Průměr 1946		381	433	387
1947	I. čtvrtletí	407	505	418
	II. čtvrtletí	440	492	446
	III. čtvrtletí	416	452	421
	říjen	437	473	442
	listopad	481	477	480
	prosinec	502	491	500

Relativní hodnota odbytu, měřená poměrem k vyplaceným mzdám a platům, během roku 1947 dále stoupala v českých zemích i na Slo-

vensku. Přitom je pozoruhodné, že v českých zemích byla teprve od listopadu vyšší než na Slovensku.

Jinými slovy řečeno, hodnota mezd a platů tvořila postupně klesající podíl z hodnoty odbytu průmyslu. Tento podíl mezd a platů na hodnotě odbytu činil procent:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
Průměr 1946	26,2	23,1	25,8
1947 I. čtvrtletí	24,6	19,8	23,9
II. čtvrtletí	22,7	20,4	22,4
III. čtvrtletí	24,0	22,1	23,7
říjen	22,9	21,0	22,5
listopad	20,8	21,0	20,8
prosinec	19,9	20,4	20,0

Přitom je opět viditelné, že podíl mezd a platů na průmyslovém odbytu byl v českých zemích až do podzimu 1947 vyšší než na Slovensku. Od té doby nastalo vyrovnání.

Tento vývoj má svou vnitřní souvislost mimo jiné s rozdílným vývojem mezd a platů v českých zemích a na Slovensku, jak vidno z dolejších čísel:

Hodnota odbytu a hodnota vyplacených mezd a platů v roce 1947 činila procent z těchto čísel roku 1946:

	Odbyt	Mzdy	Platy
Průměr 1946	100	100	100
1947 I. čtvrtletí			
české země	121	113	114
Slovensko	127	105	127
celá ČSR	122	112	115
II. čtvrtletí			
české země	141	122	121
Slovensko	152	132	141
celá ČSR	142	123	122
III. čtvrtletí			
české země	142	132	125
Slovensko	162	155	157
celá ČSR	145	134	128
Říjen			
české země	162	145	130
Slovensko	182	165	160
celá ČSR	165	148	133

	Odbyt	Mzdy	Platy
Listopad			
české země	177	143	132
Slovensko	169	158	164
celá ČSR	176	145	135
Prosinec			
české země	200	156	142
Slovensko	175	157	177
celá ČSR	197	156	145

Z tohoto přehledu je viditelné, že hodnota odbytu stoupala v českých zemích tak, že v posledních třech měsících r. 1947 dosahovala 162 %, 177 % a 200 % průměrné měsíční hodnoty odbytu z r. 1946. Přitom se však částka vyplacených dělnických mezd zvýšila v těchže měsících na 145 %, na 143 % a na 156 % a částka zaměstnaneckých platů na 130 %, na 132 % a na 142 %. Na Slovensku stoupla hodnota odbytu proti roku 1946 v říjnu 1947 na 182 %, v listopadu o něco klesla na 169 % a v prosinci dosahovala 175 %. Vzestup částky vyplacených mezd byl přitom na Slovensku relativně vyšší než v českých zemích a vzestup částky vyplacených zaměstnaneckých platů ještě vyšší. Tak v prosinci vidíme, že částka vyplacených mezd dosahovala 157 % a částka vyplacených zaměstnaneckých platů 177 % průměrných měsíčních částek vyplacených mezd a platů v roce 1946.

Výše vylíčených výsledků dosahovala průmyslová výroba ve svém celku i v jednotlivých odvětvích až dosud pomocí poměrně většího počtu pracujících sil, než tomu bývalo před válkou. Jinými slovy to znamená, že *produktivita práce* v poválečné době zůstává pod úrovní předválečnou, při čemž se však zvyšuje. Vývoj v roce 1947 je charakterisován dolejšími údaji, kde jsou uvedeny vždy tři řady čísel, z nichž řada první představuje index průmyslové výroby, počítaný na základě roku 1937 = 100, druhá řada index zaměstnanosti, t. j. index počtu činných osob, počítaný rovněž na základě roku 1937 = 100, a třetí řada produktivitu, která je vypočtena poměrem indexu výroby a indexu zaměstnanosti:

a) Průmysl celkem bez průmyslu výživy:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	79,5	92,8	85,6
únor	82,5	94,0	87,8
březen	85,1	94,6	90,0
duben	91,5	94,9	96,4
květen	92,2	95,1	96,9
červen	94,8	95,3	99,5

	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
červenec	78,8	95,6	82,4
srpen	83,7	97,8	85,6
září	91,5	99,5	91,9
říjen	98,7	100,3	98,4
listopad	102,6	101,4	101,2
prosinec	98,2	101,1	97,1
Průměr roku 1947	89,8	96,5	93,1

b) Průmysl výživy:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	60,7	104,2	58,3
únor	60,2	101,6	59,2
březen	63,4	99,8	63,5
duben	63,2	98,8	64,0
květen	66,8	97,4	68,6
červen	75,4	97,2	77,6
červenec	61,5	97,7	62,9
srpen	68,5	100,2	68,4
září	72,2	103,8	69,5
říjen	69,4	133,9	51,8
listopad	71,9	123,4	58,2
prosinec	66,4	.	.
Průměr roku 1947	66,6	(105,2)	(63,3)

c) Průmysl dohromady:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	76,9	93,7	82,1
únor	79,4	94,7	83,8
březen	82,0	95,1	86,2
duben	87,6	95,2	92,0
květen	88,6	95,3	93,0
červen	92,1	95,4	96,5
červenec	76,4	97,1	78,7
srpen	81,6	98,1	83,2
září	88,8	99,8	89,0
říjen	94,6	103,1	91,8
listopad	98,3	103,4	95,1
prosinec	93,7	101,3	92,4
Průměr roku 1947	86,6	97,3	89,0

Průmyslová výroba celkem bez průmyslu výživy dosáhla, jak uvedeno, v celoročním průměru 1947 necelých 90 % úrovně z roku 1937,

při čemž však zaměstnanost se pohybovala asi na úrovni 96,5 %, takže produktivita činila jen 93,1 % průměru z roku 1937. V lednu 1947 činila produktivita 85,6 %, klesla nejníže v červenci na 82,4 % a ke konci roku dosáhla již úrovně předválečné.

Mnohem méně uspokojivé jsou poměry v průmyslu výživy, jemuž neúroda v zemědělství odňala možnost plnějšího rozvoje. Poněvadž však počet osazenstva nebyl a nemohl být snížen v tom rozsahu, jak byla omezena výroba a v kampaňových měsících bylo osazenstvo ještě dokonce rozšířeno, vykazuje produktivita velmi nízkou úroveň. Nejníže klesla produktivita právě v období kampaňovém; v říjnu činila 51,8 % úrovně předválečné. V celoročním průměru ji lze odhadovati na 63,3 %.

V celkovém úhrnu byla průmyslová produktivita během roku 1947 na vzestupu s letním sezónním přerušením. V lednu dosahovala 82,1 %, ke konci roku přes 95 % a v celoročním průměru 98 % úrovně předválečné.

Podle jednotlivých odvětví průmyslu je výroba, zaměstnanost a tudíž i produktivita rozdílná. V celoročním průměru 1947 je vypočítána takto na základě indexů 1937 = 100.

Odvětví průmyslu	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
Báně	107,0	138,9	77,0
Průmysl energetický	168,6	130,6	129,1
Hutě	98,6		
Průmysl železa a kovů	93,7	107,0	90,0
Průmysl chemický	104,3	112,8	92,5
Sklárny	86,2	87,4	98,6
Průmysl kamen, zemin a keramiky	96,9	68,7	141,0
Papírny	90,4	100,7	89,7
Průmysl dřevařský	78,6	90,2	87,1
Průmysl textilní	61,3	74,2	82,6
Průmysl kožedělný a gumárenský	91,7	101,0	90,8
Průmysl tisku	101,8	101,5	100,2
Průmysl výživy	66,6	105,2	63,3

Poměrně nejvyšší výrobu ve srovnání s rokem 1937 vykazuje v roce 1947 průmysl energetický, báňský, chemický a průmysl tisku, zatím co nejnižší výrobu vykazují průmysl textilní a průmysly výživy.

Většina odvětví průmyslu dosahuje však vykazované úrovně výroby s větším počtem osazenstva než před válkou. Jedině průmysly sklářský, kamene, zemin a keramiky, dřevařský a textilní mají osazenstvo početně slabší než před válkou. Největší zvýšení počtu osa-

zenstva vykazují průmysl báňský, průmysl energetický, průmysl chemický, průmysl kožedělný a gumárenský a průmysly výživy.

Chceme-li posoudit stupeň produktivity, srovnáváme, v jakém poměru k roku 1937 je výroba a v jakém poměru zaměstnanost. Tak na příklad báňské výroby, jež odpovídá 107 % výroby předválečné, bylo dosaženo s počtem osazenstva, jež činí 138,9 % počtu předválečného. To znamená, že produktivita v roce 1947 činila 77 % produktivity předválečné.

Nad úrovní předválečnou vykazují produktivitu v průměru roku 1947 průmysl kamene, zemin a keramiky, průmysl energetický a průmysl tisku. Všechna ostatní odvětví vykazují produktivitu slabší a nejnižší z nich průmysly výživy, průmysl textilní, pak průmysl dřevařský, papírny atd. Příčiny jsou u jednotlivých odvětví rozdílné a bude o nich řeč níže.

VÝSLEDKY PRŮMYSLOVÉHO PLÁNU

Dvouletým hospodářským plánem není řízena celá naše hospodářská činnost a ani celá průmyslová výroba. Bylo již při sestavování plánu odhadováno, že základní výroby zařaděné do plánu představují zhruba asi 60 % z celkové naší průmyslové výroby.

Celkový rozsah plánovaných úkolů průmyslové výroby byl ve IV. čtvrtletí 1947 proti III. čtvrtletí změněn jen zcela nepatrně. Mezi novými úkoly, jež byly ve IV. čtvrtletí zařaděny do plánu, byla jen výroba vlečných vozů tramvajových a naproti tomu nebyla do plánu ve IV. čtvrtletí již zařaděna stavba motorových remorkérů. Jinak zůstaly ve IV. čtvrtletí v plánu všechny výrobní úkoly průmyslové jako předešle. Dohromady prováděno bylo tedy v průmyslu (bez výživy) ve IV. čtvrtletí 142 výrobních úkolů, t. j. stejně jako ve III. čtvrtletí, proti 135 ve II. čtvrletí a 131 v I. čtvrtletí. V průmyslu výživy bylo prováděno ve IV. čtvrtletí 11 výrobních úkolů, proti 9 v předešlých měsících; přibyly 2 výrobní úkoly z odvětví cukrovarnického průmyslu.

Obecně lze konstatovati, že ve váženém průměru se stupeň plnění výrobního plánu ve IV. čtvrtletí zvýšil. Celkem byl totiž plán splněn v procentech:

	V průmyslech nepotravinářských	V průmyslu výživy	Dohromady
V I. čtvrtletí	103,8	80,6	99,5
Ve II. čtvrtletí	99,9	84,0	96,3
Ve III. čtvrtletí	97,5	68,5	94,9
Ve IV. čtvrtletí	105,1	71,5	97,8
Za celý rok 1947	100,9		

Nejvyšší stupeň plnění plánu byl tedy vykazován v prvních a v posledních měsících roku. Nejslabší plnění bylo v letních měsících. Průmysl výživy plnil plán nejhůře v prvních měsících roku a v druhé polovině roku.

Splnění dvouletého plánu v průmyslu ČSR v roce 1947.

Průmysl celkem

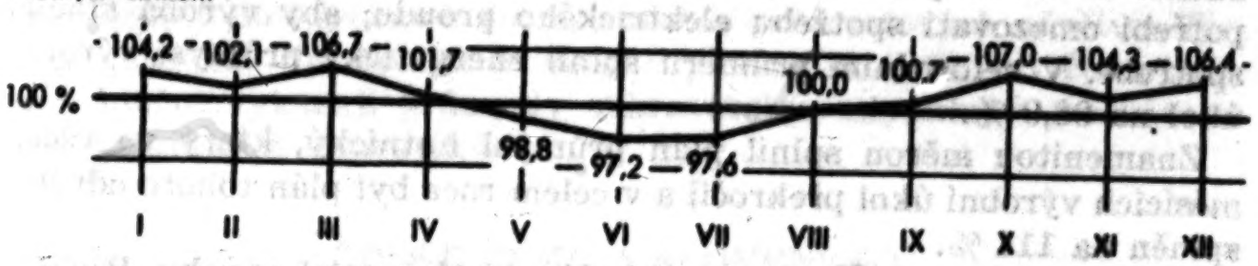

Podle jednotlivých odvětví průmyslové výroby (bez průmyslu výživy) splněn byl výrobní plán v celé republice ve váženém průměru takto v procentech:

	I. čtvrtletí	II. čtvrtletí	III. čtvrtletí	IV. čtvrtletí	Celý rok
Celkem	103,8	99,9	97,5	105,1	100,9
Z toho průmysl:					
báňský	104,8	99,7	94,4	100,6	99,8
energetický	97,2	102,0	104,6	93,8	98,9
hutnický	111,4	105,2	116,0	113,8	111,0
železa a kovů	105,6	92,1	89,1	91,8	94,4
chemický	86,7	91,1	88,7	91,6	89,0
sklářský	93,4	87,9	89,6	98,5	92,0
kamene, zemin a keramiky	88,2	88,7	98,1	137,1	100,4
papírenský	103,4	114,6	118,1	117,2	113,0
dřevařský	102,2	116,6	118,5	112,1	110,1
textilní a oděvní	106,8	96,5	92,5	103,0	99,4
kožedělný a gumárenský	108,0	113,6	84,1	118,3	106,8

V posledním čtvrtletí roku překročen byl nejvýše plán průmyslem kamene, zemin a keramiky, dále průmyslem kožedělným a gumárenským, průmyslem papírenským, průmyslem hutnickým, méně průmyslem dřevařským, průmyslem textilním a oděvním a průmyslem báňským. Na plánované úrovni se pohybovala výroba průmyslu sklářského, kdežto pod úrovní plánovanou pracoval průmysl energetický, průmysl kovodělný a průmysl chemický.

Báňský průmysl plnil v průběhu celého roku stanovené úkoly uspokojivě až na letní měsíce, kdy těžba uhelná klesala citelně pod plán, takže bylo třeba urychleného opatření, aby snížená těžba nepříznivě

neovlivnila vývoj celého hospodářství. Za celý rok 1947 byl výrobní plán báňského průmyslu splněn na 99,8 %.

Rovněž tak energetický průmysl pracoval během celého roku uspokojivě, ačkoliv byl nucen překonávati veliké obtíže pro mimořádné sucho a nedostatek vody na řekách. Pracovaly většinou elektrárny suché. V druhé polovině roku od pozdních letních měsíců bylo zapotřebí omezovati spotřebu elektrického proudu, aby výroba stačila spotřebě. V celoročním průměru splnil energetický průmysl výrobní úkol na 98,9 %.

Znamenitou měrou splnil plán průmysl hutnický, který ve všech měsících výrobní úkol překročil a v celém roce byl plán tohoto odvětví splněn na 111 %.

Průmysl železa a kovů nedosáhl plánované úrovně výroby. Překročování bylo vykázáno jen v prvních měsících roku, kdežto v dalším průběhu nedosahovala skutečná výroba plánované výše. V celoročním průměru byl plán tohoto odvětví splněn jen na 94,4 %. Největší újma, která z toho vzchází, je neuskutečnění některých investic, se kterými výroba počítala.

Rovněž chemický průmysl nedosáhl ve své výrobě plánované výše, a to zejména proto, že mu chyběly některé důležité suroviny a výrobní zařízení. V žádném měsíci nebylo dosaženo plánované výše a v celoročním průměru byl plán tohoto odvětví splněn jen na 89 %.

Sklářský průmysl sice nevykazuje v průběhu celého roku stoprocentní splnění plánu co do váhy vyrobeného zboží. Naproti tomu však přešel tento průmysl postupně k výrobě hodnotnějších druhů, takže v tomto ohledu, jakož i v oboru vývozu splnilo toto odvětví plán velmi dobře. Za celý rok byl co do váhy splněn výrobní úkol na 92 %.

Průmysl kamene, zemin a keramiky pracoval nejhůře v prvních měsících roku, a to jednak pro dlouhotrvající zimu, jednak pro nedostatek pracovních sil. Od letních měsíců a zejména v podzimních měsících se však výroba rozvíjela velmi dobře, takže za celý rok byl plán splněn na 100,4 %.

Papírenský průmysl pracoval po celou dobu roku 1947 nad plánovanou úrovní, což je tím důležitější, že jde o odvětví vývozní. Za celý rok byl výrobní plán tohoto odvětví splněn na 113 %.

Také dřevařský průmysl pracoval nad plánovanou úrovní po celý rok a splnil výrobní úkol na 110,1 %, ačkoliv pracoval s množstvím obtíží jako je nedostatek pracovních sil, nedostatek odvozu dříví z lesa atp.

Textilní a oděvní průmysl pracoval celkem kolem plánované výše, v některých měsících ji překročil, v některých nedosáhl plánované úrovně. Za celý rok byl výrobní plán tohoto odvětví splněn na 99,4 %. Výroba se rozvíjela hlavně podle dovozu surovin.

Velmi dobře se vyvíjel průmysl kožedělný a gumárenský, který ve většině měsíců roku výrobní plán překročoval. Za celý rok dovezeno bylo 106,8 % plánovaného množství výroby.

Průmysly výživy, jež jsou odkázány na dodávky svých surovin a pomocných látek buď ze zemědělství nebo z dovozu, nepracovaly během celého roku uspokojivě. Zejména úporné sucho a slabá sklizeň hluboce zasáhly do výrobních poměrů těchto průmyslových odvětví. Výrobní plán zde byl splněn průměrně jen na 71½ %, při čemž nejhorší plnění vykazují průmysly cukrovarský, mlynářský, mlékárenský, sladařský a lihovarský.

ČESKÉ ZEMĚ A SLOVENSKO

Jak uvedeno již ve III. čtvrtletní zprávě z roku 1947, odhadován je státním plánovacím a statistickým úřadem v Bratislavě podíl Slovenska na celé československé průmyslové výrobě pro rok 1946 podle počtu průmyslových technických jednotek na 10,9 %, podle počtu činných osob v průmyslu na 11,3 %, podle počtu odpracovaných hodin v průmyslu na 12,3 %, podle hodnoty vyplácených hrubých platů úředníků v průmyslu na 8,4 %, podle hodnoty vyplácených hrubých mezd dělníků a učňů v průmyslu na 10,8 %, podle hodnoty průmyslových nákupů na 13,2 % a podle hodnoty odbytu průmyslu na 12,8 %. V jednotlivých odvětvích průmyslové výroby je ovšem slovenský podíl rozdílný.

Industrialisaci Slovenska byla věnována během celého roku 1947 pilná péče. Výrobní mohoucnost průmyslu na Slovensku se také postupně zvětšovala, což bylo viditelné i na tom, že od května 1947 plnilo Slovensko průmyslový výrobní plán vyšším procentem než české země, ačkoliv plán již bral zřetel ke zvyšování průmyslové výrobní kapacity na Slovensku.

Ve váženém průměru splněn byl výrobní průmyslový plán v procentech takto:

a) v českých zemích:

	I. pololetí	III. čtvrtletí	IV. čtvrtletí	Celý rok
Průmysl celkem	100,0	96,3	101,3	97,7
Průmysl celkem bez výživy	101,5	96,0	104,9	100,6
Z toho průmysl:				
báňský	102,3	94,9	101,3	100,1
energetický	99,7	104,5	93,8	99,1
hutnický	108,0	115,7	113,3	110,9
kovodělný	98,9	89,8	91,9	95,3

	I. pololetí	III. čtvrtletí	IV. čtvrtletí	Celý rok
chemický	87,2	87,8	88,9	87,3
sklářský	91,1	90,3	99,4	92,6
kamene, zemin a keramiky	86,1	93,8	142,3	96,7
papírenský	113,5	110,3	123,2	115,1
dřevařský	109,8	102,6	114,7	110,6
textilní a oděvní	101,9	91,5	101,7	99,1
kožedělný a gumárenský	112,0	82,1	116,2	105,6
Průmysl výživy	81,0	91,0	70,3	72,9

b) na Slovensku:

	I. pololetí	III. čtvrtletí	IV. čtvrtletí	Celý rok
Průmysl celkem	97,0	107,8	101,6	100,2
Průmysl celkem bez výživy	98,7	112,3	105,9	104,3
Z toho průmysl:				
báňský	100,3	90,0	96,1	96,5
energetický	98,8	106,7	94,6	99,3
hutnický	107,8	120,3	131,1	116,7
kovodělný	87,1	71,6	97,1	81,6
chemický	92,7	94,8	97,4	95,3
sklářský	80,3	75,4	83,7	80,0
kamene, zemin a keramiky	101,7	130,0	122,7	123,9
papírenský	103,7	131,6	79,4	110,7
dřevařský	100,2	178,7	108,3	109,7
textilní a oděvní	96,3	97,8	111,1	100,6
kožedělný a gumárenský	105,4	99,0	133,4	116,2
Průmysl výživy	78,6	59,4	63,4	64,1

Kdežto průmysl bez výživy v oblasti českých zemí splnil výrobní plán za celý rok 1947 na 100,6 %, průmysl na Slovensku na 104,3 %. Vyšší stupeň plnění plánu v českých zemích než na Slovensku vykazují jen průmysly báňský, kovodělný, sklářský a dřevařský. Všechna ostatní odvětví průmyslová v českých zemích plnila plán poměrně nižším procentem než průmysl na Slovensku. Slovenský podíl z celé výrobní kapacity je však, jak uvedeno, podstatně menší. V českých zemích nejvýše překročily v roce 1947 výrobní plán průmysly papírenský, hutnický, dřevařský a kožedělný, zatím co na plánované úrovni se vyvíjela výroba průmyslu báňského, energetického, textil-

ního a oděvního, kamene a keramiky a průmyslu kovodělného. Na Slovensku nadprůměrně plnily plán zejména průmysly kamene, zemin a keramiky, hutnický, kožedělný a gumárenský, papírenský a dřevařský. Na plánované úrovni pracovaly průmysly textilní a oděvní, energetický, báňský a chemický.

Průmysly výživy pracovaly v českých zemích poměrně lépe než na Slovensku. Jestliže v českých zemích byly výrobní úkoly tohoto odvětví splněny aspoň na 73 %, na Slovensku jen na 64 %. Zejména v druhé polovině roku plnilo Slovensko plán průmyslu výživy velmi slabě (kol 60 %).

ROZPTYL V PLNĚNÍ PLÁNU

Jak uvedeno dříve, překročen byl výrobní plán zejména v prvních měsících a v posledních měsících roku. Podle bližšího rozboru způsobeno bylo překročení plánu v I. čtvrtletí roku spíše tím, že značná část úkolů byla splněna v rozsahu nad 100 % do 120 %. Ve IV. čtvrtletí roku je kromě toho překročení plánu způsobeno tím, že značná část výrobních úkolů byla splněna v rozsahu nad 110 %, jak uvedeno v dolejším přehledu. Z celkového počtu výrobních úkolů průmyslových (bez výživy), jichž bylo, jak uvedeno, v I. čtvrtletí 131, ve II. čtvrtletí 135 a ve III. a IV. čtvrtletí po 142, splněno jich bylo:

	V I. čtvrtletí	Ve II. čtvrtletí	Ve III. čtvrtletí	Ve IV. čtvrtletí	Za celý rok
Do 25 %	2	4	3	4	3
Nad 25 do 50 %	6	4	10	4	3
Nad 50 do 60 %	9	9	7	5	5
Nad 60 do 70 %	5	12	11	4	13
Nad 70 do 80 %	10	10	17	11	15
Nad 80 do 90 %	10	19	16	24	18
Nad 90 do 100 %	21	22	26	13	28
Nad 100 do 110 %	37	24	24	26	30
Nad 110 do 120 %	15	14	12	22	15
Nad 120 do 130 %	9	7	5	16	8
Nad 130 %	5	6	8	13	15

Ve IV. čtvrtletí bylo tedy splněno v průměrném stupni, t. j. nad 90 % do 110 %, celkem 39 výrobních úkolů, t. j. asi 27 % ze všech, kdežto v I. čtvrtletí 44 % ze všech, ve II. čtvrtletí 34 % ze všech a ve III. čtvrtletí 35 % ze všech. Naproti tomu nadprůměrně, t. j. nad 110 %, byly splněny výrobní úkoly ve IV. čtvrtletí v 51 případě, čili asi v 36 % ze všech, kdežto v I. čtvrtletí jen ve 22 % ze všech, ve II. čtvrtletí ve 20 % ze všech a ve III. čtvrtletí v 18 % ze všech.

Zbytek případů je těch, kde výrobní úkol byl splněn podprůměrně, t. j. nejvýše do 90 %. Těchto případů bylo ve IV. čtvrtletí celkem 52, čili asi 37 % ze všech, kdežto v I. čtvrtletí jich bylo 32 % ze všech, ve II. čtvrtletí 43 % ze všech a ve III. čtvrtletí 45 % ze všech.

Rozdělíme-li jednotlivé výrobní úkoly v plánu do skupin podle hlediska, je-li vítané nebo naopak škodlivé překročování plánu, tu lze vysloviti celkem uspokojení nad průběhem jeho plnění. Jednotlivé výrobní úkoly byly již od počátku rozděleny do tří skupin co do optimálního stupně plnění plánu. V jedné skupině (A) byly zařaděny výrobky, kde překročování plánu je žádoucí, neboť jde o základní suroviny, polotovary nebo hotové výrobky, jichž máme nedostatek, resp. kde se projevuje naléhavá poptávka spotřebitelů. Ve druhé skupině (B) je výroba, u které je překročování plánu nežádoucí, protože není dostatek potřebných surovin, pracovních sil a jiných výrobních činitelů, po případě není zaručen odbyt výrobků zhotovených nad plán. Posléze do třetí skupiny (C) je zařaděna výroba, resp. těžba statků ostatních, u které je překročování plánu za daných předpokladů vítané, pokud je zajištěn odbyt a pokud jsou dostatečně k disposici potřební výrobní činitelé.

Podle tohoto hlediska plněn byl plán ve váženém průměru takto v procentech:

Ve skupině	První ¾ roku	Říjen	Listopad	Prosinec	Celý rok
A.					
české země	103,0	106,4	105,5	104,5	103,5
Slovensko	104,5	111,8	118,3	110,7	106,4
celá ČSR	103,0	105,5	105,9	104,5	103,6
B.					
české země	99,6	93,2	85,3	73,1	97,5
Slovensko	92,6	38,2	140,5	76,1	184,1
celá ČSR	97,0	91,7	85,2	72,4	97,4
C.					
české země	96,0	106,7	102,6	113,8	99,1
Slovensko	98,3	119,8	110,8	118,1	103,6
celá ČSR	96,2	108,2	104,1	108,3	99,7

V posledním čtvrtletí roku byl plán ve skupině výrobků A mírně překročen, což je vítané. Pokud jde o skupinu B, nebyl plán v českých zemích v žádném z posledních měsíců roku splněn, kdežto na Slovensku v říjnu a v prosinci byla výroba této skupiny hluboko pod plánem, zatím co v listopadu byl plán vysoko překročen. Ve skupině C byla výroba ve IV. čtvrtletí roku v českých zemích i na Slovensku o 10—15 % překročena.

Za celý rok 1947 byl splněn plán výroby statků ve skupině A zcela optimálně (na 103,6 %). Pokud jde o výrobu statků skupiny B, pohybovala se v českých zemích mírně pod úrovní plánovanou, kdežto na Slovensku byla vysoko překročena, ale vzhledem k poměrně malé váze Slovenska zůstala výroba i této skupiny v celé republice nepatrně pod úrovní plánovanou (97,4 %). Výroba statků skupiny C se pohybovala zhruba na úrovni plánované. Možno tedy říci, že plnění plánu při posouzení celého roku bylo optimální.

PLNĚNÍ PLÁNU PODLE JEDNOTLIVÝCH ODVĚTVÍ

Podrobnosti o výrobě jednotlivých průmyslových statků, zařaděných jako základní výrobní úkoly do plánu, jsou obsaženy v tabelární části na konci této zprávy. K tomu je záhodno připojit ještě některé poznámky, po případě rozšířiti údaje o vývoji příslušných průmyslových odvětví, pokud výroba do plánu zařaděna není.

1. Průmysl báňský

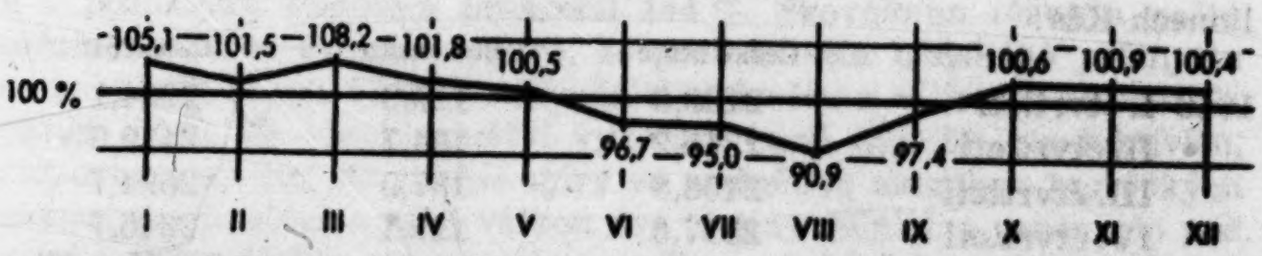

Z celkového průmyslu báňského byla ve IV. čtvrtletí jako ve všech měsících předešlých plánována toliko těžba kamenného uhlí, těžba hnědého uhlí, výroba koksu, těžba železné rudy a těžba nafty. Tato výroba představuje sice podstatnou část celkové výroby báňské u nás, nikoli však výrobu celkovou. O celkové výrobě možno uvésti tato charakteristická data:

Počet činných osob v celém průmyslu báňském se vyvíjel takto v tisících pracovníků:

Stav	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 1. října	108,5	12,9	121,4
1947 1. ledna	112,3	12,8	125,1
1. dubna	119,8	13,3	133,1
1. července	115,7	13,5	129,2
1. října	120,5	13,8	134,2
1. listopadu	121,8	14,0	135,8
1. prosince	123,0	14,0	137,0
1948 1. ledna	124,2	14,0	138,2

Pokles početního stavu osazenstva báňského průmyslu a zejména uhelných dolů, jenž se zvláště citelně projevil během léta, byl vhodnými opatřeními zastaven a v posledních měsících roku byl opět mírně zvyšován. Bohužel nejde z nových pracovníků stále ještě většinou o odborné síly hornické, nýbrž v převaze jsou pracovníci fluktující. Mnozí z brigádníků a z vojínů pracujících v dolech by však případně byli ochotni zůstati trvale v hornictví, kdyby jim bylo zajištěno bydlení. Tyto otázky bude třeba řešiti.

Nepřítomnost v práci, která byla v báňském průmyslu zvláště citelná, sice v posledních měsících roku poklesla, ale zůstává stále vysoká. Na příklad v říjnu z celkového počtu zameškaných pracovních hodin v průmyslu připadá v českých zemích na báňský průmysl 17 %, ačkoliv na báňský průmysl připadá jen něco přes 11 % z celkového počtu činných osob v průmyslu. Kdežto v říjnu bylo v báňském průmyslu odpracováno celkem 20,9 mil. hodin, odpadlých bylo 4,2 mil. hodin. Zameškaných hodin bylo tudíž celá pětina počtu hodin odpracovaných.

Hodnota obytu celého báňského průmyslu se vyvíjela takto v milionech Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	2138,8	115,3	2254,1
	II. čtvrtletí	2315,2	104,7	2419,9
	III. čtvrtletí	2456,8	137,9	2594,7
	IV. čtvrtletí	2517,6	129,1	2646,7
1947	I. čtvrtletí	2702,6	182,4	2885,0
	II. čtvrtletí	2700,2	220,4	2920,6
	III. čtvrtletí	2636,5	210,4	2846,9
	říjen	958,4	78,4	1036,8
	listopad	1576,4	77,3	1653,7
	prosinec	1038,9	77,6	1116,5
	IV. čtvrtletí	3573,7	233,3	3807,0

Pozoruhodný je v prosinci pokles odbytu, který je jen zčásti důsledkem mírné zimy.

Hodnota odbytu celého báňského průmyslu činila v roce 1946 v českých zemích i na Slovensku 9,88 miliardy Kčs. Této hodnoty bylo dosaženo v roce 1947 zhruba asi za prvních 10 měsíců, kdežto odbytová hodnota v posledních dvou měsících roku převyšovala tedy celoroční hodnotu odbytu z roku 1946.

Ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) vyvíjela se výroba báňského průmyslu, zaměstnanost v tomto odvětví a produktivita práce roku 1947 takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	104,0	139,2	74,4
únor	105,9	140,4	75,4
březen	107,8	137,4	78,4
duben	108,3	137,2	78,9
květen	107,1	136,0	78,7
červen	105,5	134,7	78,3
červenec	100,5	135,0	74,4
srpen	99,7	138,0	72,2
září	101,6	142,9	71,1
říjen	111,0	142,9	77,7
listopad	118,1	144,2	81,9
prosinec	116,1	143,5	80,9
Průměr celého roku	107,0	138,9	77,0

S výjimkou měsíce srpna pohybovala se báňská těžba během roku 1947 vesměs nad úrovní předválečnou, a to v celoročním průměru o 7 %. Při tom však počet zaměstnanectva je průměrně o 39 % vyšší a v posledních měsících překročil 144 %. Srovnáním těžby a počtu zaměstnanectva vychází najevo, že produktivita báňského průmyslu se pohybuje kolem 77 % v celoročním průměru a v listopadu dosáhla téměř 82 %. Ze všech odvětví vykazují báně nejnižší produktivitu, což ovšem souvisí do značné míry se změněnou skladbou hornických zaměstnanců. Kdežto před válkou dvě třetiny dělnictva pracovalo pod zemí a jedna třetina na povrchu, v přítomné době je poměr obrácený a kromě toho v nynějším počtu pracovníků je velmi značná část brigádníků a nezaučených sil, jejichž výkonnost se přirozeně nemůže rovnati výkonnosti zkušených havířů a dělníků.

Investice důlního průmyslu nedosáhly r. 1947 plné plánované výše. Podle dosavadních zpráv splnily Čs. doly v českých zemích investice stavební za úhrnnou částku 213,3 mil. Kčs, investice nestavební včetně dovozu za úhrnnou částku 228,3 mil. Kčs, celkem tedy za 441,6 mil. Kčs; na Slovensku investice stavební za úhrnnou částku 7,2 mil. Kčs, investice nestavební včetně dovozu za 25,2 mil. Kčs, celkem za 32,4 mil. Kčs; v celé republice investice stavební za úhrnnou částku 220,6 mil. Kčs, investice nestavební včetně dovozu za 253,5 mil. Kčs, celkem za 474,1 mil. Kčs.

V r. 1947 byly provedeny nejdůležitější obnovovací investice v revírech hnědouhelných, kamenouhelných a rudných, a v závodech pro těžbu nafty, aby aspoň zčásti byly odstraněny nedostatky zaviněné okupací. Bylo započato s prováděním některých větších investic stavebních, které svým splněním přecházejí do r. 1948. Budou-li splněny

dodací podmínky předpokládané pro nové investice, lze počítati s tím, že pouze část investic bude převedena do dlouhodobého plánu.

Z celkové částky zadaných stavebních investic bylo r. 1947 provedeno 75 % a z objednaných investic nestavebních splněno 18,2 %. Nízká procenta splnění jsou zaviněna jednak tím, že v mnoha případech nebylo možno získati stavební podnikatele, kteří by stavební práce převzali k provedení, dále omezená dodávka potřebných hmot, u nestavebních investic pak hlavně dlouhé dodací lhůty.

Pokud jde o plánovanou část výroby báňského průmyslu, vykazuje tyto výsledky:

Kamenného uhlí, jež se dobývá jen v českých zemích, bylo vytěženo v tisících tun:

	1937	1946	1947	% splnění plánu
I. čtvrtletí	3 811,6	3 599,2	4 160,9	107,4
II. čtvrtletí	3 933,7	3 278,9	3 936,2	97,9
III. čtvrtletí	4 605,9	3 548,0	3 769,2	90,6
IV. čtvrtletí	4 490,5	3 703,8	4 349,4	100,7
Celý rok	16 841,8	14 129,9	16 215,8	99,0

Výsledky těžby kamenného uhlí za poslední čtvrtletí 1947 uspokojily mnohem lépe než výsledky předešlého čtvrtletí. Těžební plán byl splněn dohromady na 100,7 % a těžba dosáhla rekordní výše z celého roku. Tím byl částečně nahrazen úbytek, vzniklý poklesem těžby v letních měsících, takže celoroční těžební plán byl splněn na 99 %. Vytěženo bylo dohromady 16,22 mil. tun, kdežto podle plánu se očekávala těžba 16,37 mil. tun. Celoroční těžba 1947 byla o více než 2 mil. tun (o 14,5 %) vyšší než v roce 1946 a jen o 0,6 mil. tun (o 3,7 %) nižší než v roce 1937. Těžba se pohybuje zhruba již na hranicích těžebních možností našich dolů. Výsledky její jsou tím uspokojivější, že nábor stálých pracovních sil, se kterým počítal plán, se neuskutečnil. Nedostatek stálých odborných sil je společnou bolestí všech kamenouhelných revírů a je nouzově nahrazován drahou prací nedělní, neodbornou prací brigádníků a pod.

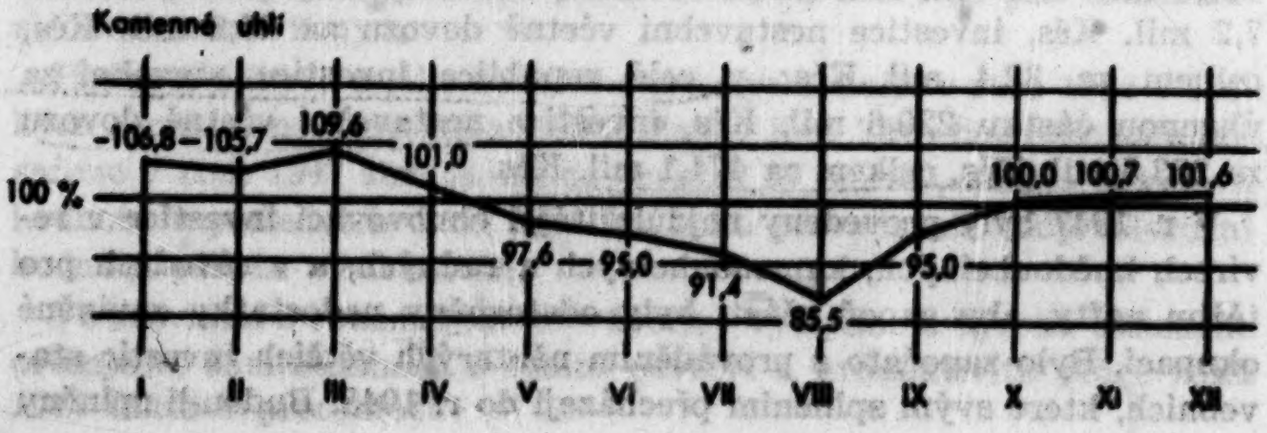

Podle jednotlivých revírů bylo vytěženo kamenného uhlí:

	1937 tis. tun	1947 tis. tun	1947 % splnění plánu
Ostrava	12 888,8	12 881,7	101,0
Kladno	1 829,3	1 741,3	95,2
Plzeň	900,4	741,0	91,5
Trutnov	568,1	395,8	74,1
Rosice	476,4	449,3	99,8
Ostatní	9,4	6,7	

V posledním čtvrtletí roku pracoval Ostravský revír vydatnou měrou a těžebný plán překročil v říjnu o 2 %, v listopadu o 3,3 % a v prosinci o 3 %, ačkoliv práce byla spojena s trvalými obtížemi, jež jsou společné všem dolům. Vyšší těžby nad plán bylo dosaženo za cenu mimořádných směn, neboť předepsaných výkonů nebylo lze dosáhnouti přechodnými pracovními silami. Naopak pracovní morálka není stále uspokojivá, což také svědčí o stále vysoké neúčasti v práci, jak byla o tom uvedena data výše.

Kladenský revír nedosáhl v posledním čtvrtletí plánované výše; v říjnu bylo vytěženo jen 94,4 %, v listopadu 99,1 % a jen v prosinci 103,9 % předpokládaného množství. Vzhledem k tomu, že zde pracuje přes 2000 přidělených sil, jejichž odbornost na předpokládaný výkon nestačí, lze pokládati vykazovanou těžbu za uspokojující. Ke konci roku nastal zde hromadný odchod brigád, což v malém revíru je zvláště citelné. Výkonní kopáči musili být zasazeni na režijní práci a na údržbu, čímž se poměr neproduktivních a produktivních prací značně zhoršil a výkon poklesl.

Západočeské a Východočeské uhelné doly těžebný plán v posledním čtvrtletí nesplnily. Plzeňský revír vykazuje v říjnu těžbu odpovídající jen 99,1 %, v listopadu 90,6 % a v prosinci 90,2 % předpokládaného množství. Ještě nižší splnění plánu vykazuje Trutnovský revír, jehož těžba činila v říjnu jen 71,4 %, v listopadu 68,9 % a v prosinci 74 % plánovaného množství. Plán byl stanoven pro oba revíry vzhledem ke klesající kapacitě dolů značně vysoko a kromě toho pracují oba revíry za značného nedostatku pracovních sil.

Poměrně dobře plněn byl těžebný plán v Rosicko-oslavanské pánvi, jejíž těžba dosahovala v říjnu 100,2 %, v listopadu 93,6 % a v prosinci 105,9 % plánovaného množství.

Za celý rok 1947 vytěženo bylo v Ostravsko-karvínském revíru o 1 % více než stanovil plán. Těžba dosáhla 100 % úrovně z roku 1937. Těžba v Kladensko-rakovnické pánvi byla o 4,8 % nižší, než očekával plán, a o 4,8 % nižší, než činila v posledním roce předválečném. Těžba v Plzeňsko-radnické pánvi dosahovala jen 91,5 % množ-

ství plánovaného a 82,3 % množství z roku 1937. V Žacléřsko-svatoňovické pánvi bylo vytěženo jen 74,1 % množství plánovaného, což odpovídá jen 69,6 % těžby předválečné. Těžba v Rosicko-oslavanské pánvi dosahovala téměř plně plánované výše a činila 94,3 % vytěženého množství v roce 1937.

Příznivější výsledky ve srovnání s plánem vykazuje těžba *uhlí hnědého,* ačkoliv i hnědouhelné revíry pracují s obdobnými potížemi jako revíry kamenouhelné. Letošní mírná zima přispěla však zejména na Mostecku k tomu, že povrchová těžba se mohla rozvíjeti za příznivějších povětrnostních podmínek. Dohromady v celé republice bylo vytěženo hnědého uhlí tisíce tun:

	1937	1946	1947	% splnění plánu
I. čtvrtletí	4 568,8	5 075,9	5 405,2	101,2
II. čtvrtletí	4 104,0	4 647,7	5 571,3	103,9
III. čtvrtletí	4 470,9	4 896,5	5 596,6	101,8
IV. čtvrtletí	5 007,4	4 892,0	5 789,0	102,9
Celý rok	21 053,0	19 512,1	22 362,1	102,5

Jako ve všech předešlých čtvrtletích, i v posledním čtvrtletí roku překročila skutečná těžba hnědého uhlí množství plánované, a to o 2,9 %. Dosaženo bylo v posledních měsících nejvyšší těžby z celého roku.

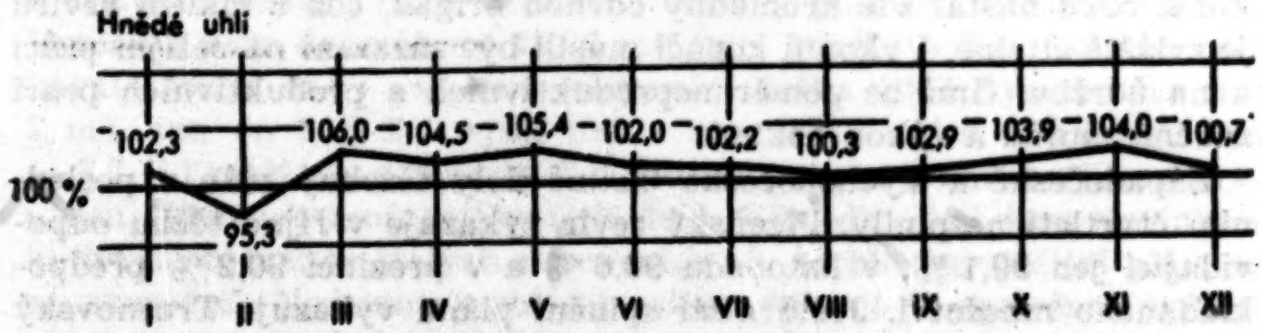

Za celý rok 1947 překročen byl plán o 2,5 % a těžba dosáhla rekordní výše. Proti roku 1946 stoupla asi o 14 % a proti roku 1937 o více než 23 %.

Podle jednotlivých revírů bylo vytěženo hnědého uhlí:

	1937 tis. tun	1947 tis. tun	% splnění plánu
Most	13 346,1	15 678,1	98,0
Falknov	3 312,1	5 068,8	118,6
Plzeň	97,5	336,5	124,6
Trutnov	23,4	44,5	117,2
Jižní Morava	382,5	460,5	95,9

	1937 tis. tun	1947 tis. tun	% splnění plánu
Ostatní v českých zemích	0,4	14,2	.
Slovensko	838,4	759,6	98,8

V Severočeské hnědouhelné pánvi pohybovala se těžba v posledním čtvrtletí roku celkem na úrovni plánované; v říjnu byl plán překročen o 17 %, v listopadu o 2 %, kdežto v prosinci (také pro nedostatek přistavených vozů) bylo dosaženo jen 94,8 % plánované těžby.

Falknovsko-loketská pánev i v posledním čtvrtletí roku zaznamenává vysoké překročení plánu, a to v říjnu o 11,2 %, v listopadu o 9,2 % a v prosinci o 23,9 %. Přispívají k tomu příznivé podmínky těžebné i dostatek dělnictva.

Také těžba v jihozápadních Čechách zůstala v posledním čtvrtletí roku vysoko nad plánem; těžba dosahovala v říjnu 117,6 %, v listopadu 129,2 % a v prosinci 111 % plánovaného množství. Rovněž tak těžba hnědého uhlí v severovýchodních Čechách, jejichž podíl je však zcela nepatrný, se pohybovala vysoko nad plánem.

Jihomoravského lignitu bylo vytěženo v říjnu 93,8 %, v listopadu 92,7 % a v prosinci 100,2 % plánovaného množství.

Slovenské doly pracovaly v říjnu nad plánem o 6 %, v listopadu rovněž nad plánem o 11,4 %, kdežto v prosinci pod plánem o 4,8 %.

Za celý rok 1947 splnila Severočeská hnědouhelná pánev těžebný plán na 98 %. Byla to zejména nepřízeň počasí v prvních měsících roku a nedostatek dělníků v letních měsících, které způsobily neúplné dodržení plánu. Těžba v tomto revíru byla však o 2,33 mil. tun, čili o 17½ % vyšší než v roce 1937. Na Falknovsku překročila za celý rok 1947 těžba plánované množství o 18,6 %. Proti době předválečné byla tamější těžba vyšší o 1¾ mil. tun, čili o 53 %. Těžba na Plzeňsku a na Trutnovsku překročila o 24,6 %, resp. o 17,2 % plánovaný předpoklad. Těžba jihomoravského lignitu dosáhla jen 95,9 % plánovaného množství, což je však o 20 % více než v posledním roce předválečném. Těžba v hnědouhelných dolech na Slovensku se pohybovala na úrovni plánované (98,8 %), ale činila jen asi 90,6 % těžby předválečné.

Výroba *koksu* překročovala prakticky celý rok úroveň plánovanou a činila tisíce tun:

	České země	Slovensko	Celá ČSR	% splnění plánu
1947 I. čtvrtletí	910,6	3,8	914,4	101,2
II. čtvrtletí	1046,3	3,6	1050,0	108,6
III. čtvrtletí	1011,2	3,4	1014,6	101,8
IV. čtvrtletí	1156,6	4,1	1160,7	111,3
Celý rok	4124,7	15,0	4139,7	105,9

V posledním čtvrtletí roku překročen byl výrobní plán koksu v celé republice v říjnu o 8,4 %, v listopadu o 9,8 % a v prosinci o 15,7 %.

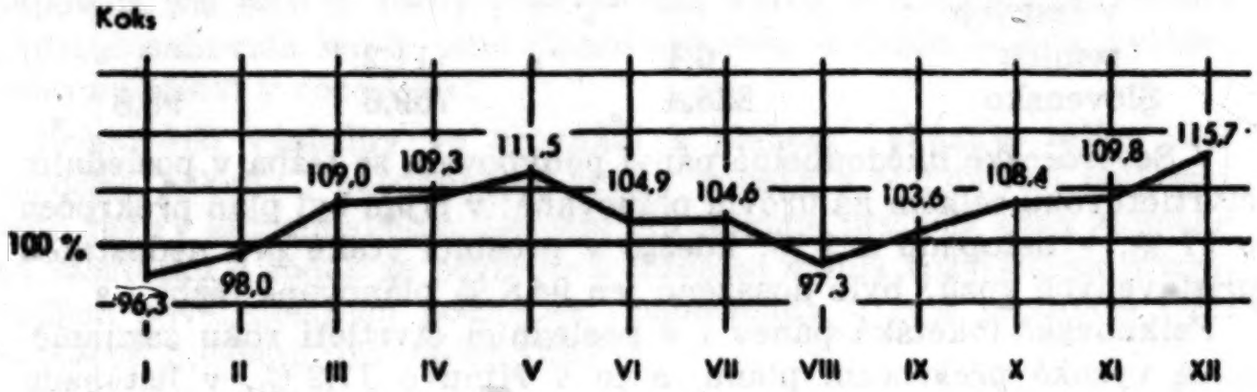

Za celý rok 1947 vyrobeno bylo 4,14 mil. tun koksu, t. j. o 5,9 % více než stanovil plán. Čísla tato nejsou srovnatelná s výrobou minulých let, poněvadž v těchto minulých letech nebyla statisticky zachycována všechna vyrobená množství. Důlní koksárny vyrobily 2 120 400 tun, čili o 2,4 % více než stanovil plán. Koksárny hutní vyrobily 1 213 800 tun koksu, čili o 15,6 % nad plán. Výroba koksu v plynárnách dosahovala 289 800 tun a činila 99,9 % plánovaného množství. V chemickém průmyslu bylo vyrobeno 515 700 tun koksu, čili 103,1 % plánovaného množství. Na celkové výrobě se podílely koksárny důlní kvotou 51,2 %, koksárny hutní kvotou 29,3 %, chemický průmysl kvotou 12,4 % a plynárny kvotou 7,1 %. Celkové kapacity koksáren nebylo plně využito. Rozsah výroby koksu je stále závislý na přídělu uhlí na zkoksování.

Těžba *železné rudy*, jež byla ve II. a III. čtvrtletí proti I. čtvrtletí snížena, v posledním čtvrtletí stoupla, nedosahovala však plánované úrovně. Hlavní příčinou nesplnění plánu zůstal nedostatečný odbyt, z kteréhožto důvodu byla během roku 1947 zastavena těžba rudy na severní Moravě.

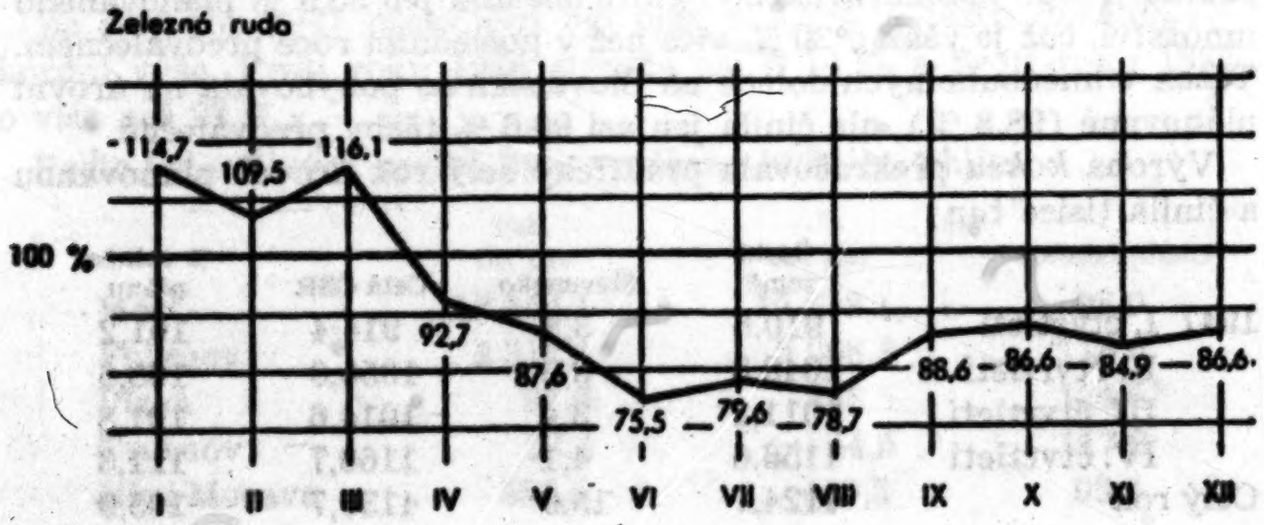

Těžba železné rudy se vyvíjela takto v tisících tun:

	1937	1946	1947 České země	1947 Slovensko	1947 ČSR	% splnění plánu
I. čtvrtletí	401,4	206,1	108,4	270,6	379,0	113,4
II. čtvrtletí	446,1	265,5	83,7	233,2	316,9	85,2
III. čtvrtletí	509,6	304,5	81,6	234,6	316,2	81,6
IV. čtvrtletí	511,9	340,1	93,2	258,2	351,4	86,7
Celý rok	1869,1	1116,2	366,9	996,6	1363,5	91,0

V českých zemích splněn byl těžebný plán železných rud jen na 81,6 %, na Slovensku na 95 %. Slovenská těžba představovala asi 73 % z celkového vytěženého množství v republice. Těžba v roce 1947 činila asi 73 % těžby předválečné.

Vývoj báňského průmyslu v roce 1948 je určen dvouletým plánem a dílčími prováděcími plány. Předpisuje se další značný vzestup těžby uhlí. Těžba kamenného uhlí má být v roce 1948 proti roku 1937 zvýšena o 6,4 % a těžba hnědého uhlí o 32,8 %. Plán také předpisuje některé ukazatele hospodárnosti a jakosti, jejichž sledování jistě přispěje k další konsolidaci báňského průmyslu.

2. Průmysl energetický

Pro průmysl energetický jsou předepsány ve dvouletém plánu toliko dva výrobní úkoly, t. j. výroba elektrického proudu a výroba svítiplynu. Ve váženém průměru splněn byl plán této výroby v posledním čtvrtletí jen na 93,8 % a za celý rok 1947 na 98,9 %.

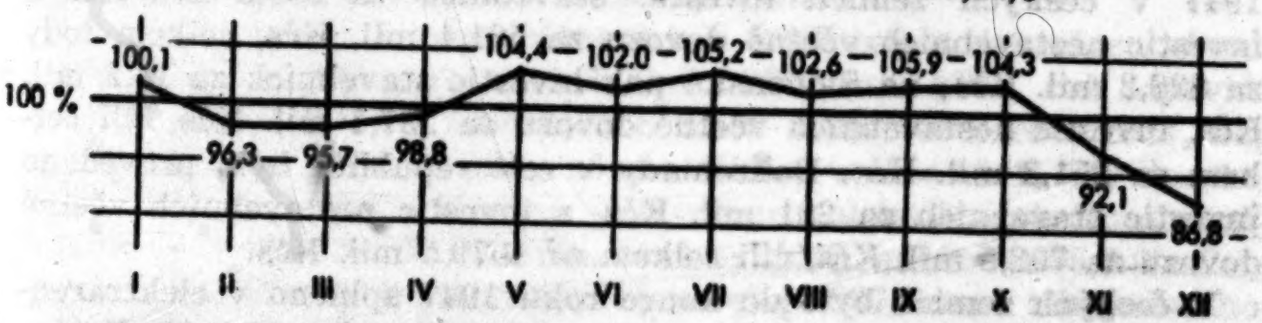

Situace celého energetického průmyslu se v posledních měsících roku zlepšila proti letním měsícům o to, že se změnou počasí se zlepšily vodní stavy na řekách, takže mohla být obnovena činnost vodních elektráren ve větším rozsahu než dosud. Tím se ulehčilo elektrárnám suchým. Kromě toho se dále zlepšila situace uhelná, neboť těžba uhlí proti letním měsícům vydatně stoupla a zásobovací situace uhelná nebyla tak napjatá. K tomu všemu ještě přispěla i mírná zima, takže spotřeba uhlí i svítiplynu byla menší. Všechny tyto okolnosti usnadňovaly vyrovnávání výroby se spotřebou.

Energetická výroba patří k těm průmyslovým odvětvím, jež vy-

kazují v roce 1947 poměrně největší vzestup výroby a také značně vysokou produktivitu ve srovnání s rokem 1937. Výroba, počet osazenstva a produktivita činila v roce 1947 proti roku 1937 procent:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	166,5	127,9	130,2
únor	171,2	127,6	134,2
březen	167,6	126,9	132,1
duben	161,3	129,0	125,0
květen	160,7	127,9	125,6
červen	162,1	129,3	125,3
červenec	141,9	130,7	108,5
srpen	157,2	132,3	118,8
září	161,5	132,9	121,5
říjen	180,9	133,6	135,4
listopad	199,2	138,4	143,9
prosinec	196,3	133,5	147,0
Průměr celého roku	168,6	130,6	129,1

Poněvadž výroba energetického průmyslu stoupla proti době předválečné ve větším měřítku než počet osazenstva, což vyplývá z technologie této výroby, produktivita této výroby se značně zvýšila a v celoročním průměru 1947 dosahovala 129,1 % úrovně předválečné.

Další rozvoj energetické výroby závisí především na možnosti provádění potřebných investic. V roce 1947 byla splněna jen část jejich plánu. Podle dosavadních zpráv provedla energetika v roce 1947 v českých zemích investic stavebních za 266,8 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 561,4 mil. Kčs, celkem tedy za 828,2 mil. Kčs; na Slovensku pak investic stavebních za 14,2 mil. Kčs, investic nestavebních včetně dovozu za 237,1 mil. Kčs, čili celkem za 251,3 mil. Kčs. Dohromady v celé republice bylo provedeno investic stavebních za 281 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 798,5 mil. Kčs, čili celkem za 1079,5 mil. Kčs.

V českých zemích bylo do konce roku 1947 splněno v elektrárenství 27,5 % plánu stavebních investic, na Slovensku 22,1 %. Nestavebních investic bylo do konce r. 1947 v českých zemích vydodáno 16 %, na Slovensku 20 %. V plynárenství bylo splněno v českých zemích stavebních investic 39,7 %, na Slovensku 15 %, nestavebních investic splněno v zemích českých 27,2 %, na Slovensku 25,6 %. Do konce r. 1948 bude podle odhadu provedeno v celé republice 64 % veškerých investic, kdežto zbytek předpokládaných investic ve dvouletce bude přesunut do dlouhodobého plánu.

V r. 1947 byla provedena elektrisace 600 obcí, t. j. 91 % plánu. Pro r. 1948 zbývá provésti elektrisaci 749 obcí.

Výroba *elektrické energie*, z níž připadá stále necelých 90 % na české země a něco přes 10 % na Slovensko, činila milionů kWh:

	1937	1946	1947	% splnění plánu
I. čtvrtletí	973,1	1333	1672,3	96,3
II. čtvrtletí	983,1	1285	1568,3	101,2
III. čtvrtletí	1036,2	1334	1569,1	105,1
IV. čtvrtletí	1122,6	1619	1853,1	93,3
Celý rok	4115,0	5571	6662,8	98,5

V posledním čtvrtletí roku splnily elektrárny v českých zemích výrobní plán na 93,4 %, elektrárny slovenské na 92,9 %.

Za celý rok 1947 dosahovala výroba elektrické energie 119 % výroby z roku 1946 a 162 % výroby z roku 1937.

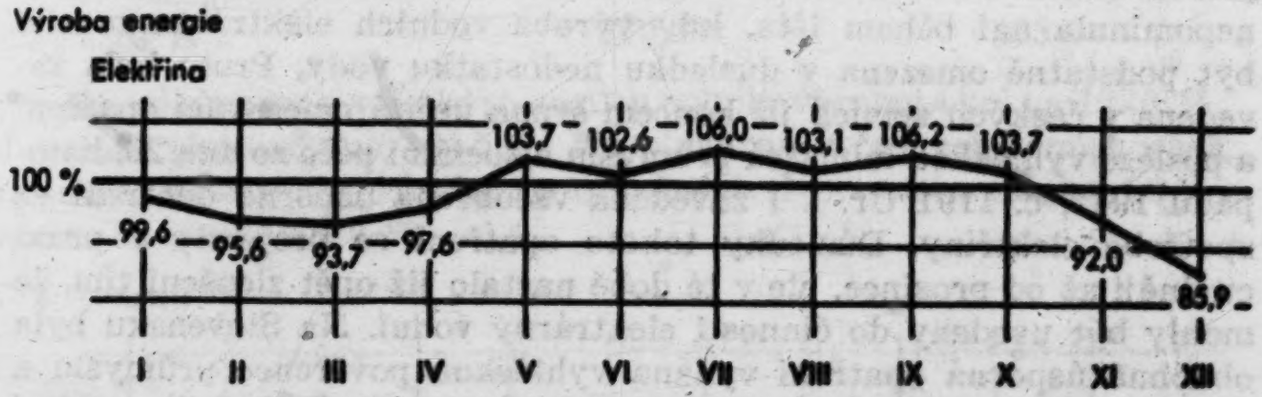

Tato výroba v roce 1947 se přiblížila maximálnímu válečnému výrobnímu vypětí z roku 1944. Tehdejší výroba činila 6,84 miliardy kWh, výroba v roce 1947 přes 6,66 miliardy kWh.

Zvýšení výroby je rovnoběžné jak u ČEZ, tak u elektráren závodních. Výroba ČEZ v roce 1947 činila 2753 mil. kWh, což odpovídá 98,8 % plánu. Tato výroba byla o 62 % vyšší než v roce 1937, kdy činila 1699 mil. kWh, a jen o něco nižší než v roce 1944, kdy dosahovala 2831 mil. kWh. Výroba v závodních elektrárnách dosahovala v roce 1947 výše 3910 mil. kWh, čímž byl plán splněn na 98,3 %. Tato výroba činila rovněž 162 % výroby z roku 1937, která tehdy dosahovala 2404 mil. kWh. Výroba v roce 1947 byla jen o málo nižší než v roce 1944, kdy dosahovala 4010 mil. kWh.

Instalovaný výkon činil před válkou u ČEZ 731 000 kW a u závodních elektráren 1 119 000 kW, dohromady tudíž 1 850 000 kW. Do roku 1947 přibylo na instalovaném výkonu u ČEZ 31 %, u závodních elektráren 34 % a dohromady 33 %. Mimořádné poměry povětrnostní v roce 1947 snížily však podstatně pohotové výkony u vodních elektráren a v důsledku toho mohly tyto závody plniti plán jen asi ze dvou třetin. Přetěžování parních elektráren vedlo kromě toho k častějším poruchám.

1947 - 2460.5

Prováděcí plány výroby elektřiny pro rok 1947 předpokládaly rovnoběžné plnění programu investičního. Poněvadž se však tyto investice vesměs neuskutečnily, vznikaly rozdíly mezi výrobou a plánem. V první řadě se to týká elektrárny v Ervěnicích, kde opoždění dodacích lhůt plánovaných nových investic představovalo snížení plánované výroby asi o 140 mil. kWh. Poněvadž již sám plán vykazoval určitý schodek, vznikly průběhem roku 1947 v obdobích zvýšené spotřeby nedostatky v dodávkách elektřiny, jež musely být odstraňovány časovou úpravou odběru elektřiny a v některých případech i přímým omezováním odběru proudu od energetických podniků.

Značné potíže vznikaly již na počátku roku vlivem velikých mrazů a dlouhé zimy 1946/47. Ke zdolání těchto obtíží přispělo značnou měrou (hlavně v Čechách) zavedení zimního času. Obtížná situace nepominula ani během léta, kdy výroba vodních elektráren musila být podstatně omezena v důsledku nedostatku vody. Proto byla zavedena v českých zemích již koncem srpna určitá omezovací opatření a posléze vyhláškou ministrů průmyslu a sociální péče ze dne 26. listopadu 1947, č. 1191 Úř. l. I zavedena všeobecná úsporná opatření ve spotřebě elektřiny. Důsledky tohoto opatření se projevily v praxi citelněji až od prosince, ale v té době nastalo již opět zlepšení tím, že mohly být uvedeny do činnosti elektrárny vodní. Na Slovensku byla obdobná úsporná opatření vydána vyhláškou pověřence průmyslu a obchodu ze dne 27. října 1947, č. 817 Úr. v. Zároveň s úspornými opatřeními ve spotřebě byla provedena všeobecná mobilisace u všech volných výkonů elektráren závodních a bylo působeno k zlepšenému časovému rozdělení odběru elektřiny jak v průmyslovém podnikání, tak v úřadech, ve školách a j. Nejtíživěji se projevila situace na Slovensku a v severovýchodní části Čech. Špičkové zatížení bylo zvládnuto jen s krajním vypětím všech pohotových výkonů. Přitom dlužno konstatovati, že se takto podařilo v posledních dvou měsících roku při asi 12% zvýšení celkové výroby v republice oproti roku 1946 vystačiti pouze se 6% zvýšením špičkového výkonu. Největší zatížení elektráren se pohybovalo mezi 7. a 8. hodinou ranní.

Nedostatečné plnění plánu dodávek od ČEZ ve srovnání s plánem, způsobené opožděním v investicích, musilo být v českých zemích, jak uvedeno, nahrazeno zvýšenými dodávkami od elektráren závodních. Byly to zejména elektrárny důlní, které splnily dodávky proudu na 103 % plánu. Ještě vyšší měrou splnily plán elektrárny kovoprůmyslu (na 130,8 %). Z ostatních závodních elektráren značila největší přínos k celkové výrobě elektřina od průmyslu kožedělného a gumárenského, jenž splnil plán na 113,9 %. Rovnoměrné a stálé plnění dodávkového plánu elektřiny vykazují po celý rok také průmysly chemický (91,8 %), papírenský (79,9 %) a textilní (96 %).

Částečné zlepšení zásobovací situace v elektřině byly dodávky proudu ze zahraničí. V roce 1947 tyto dodávky činily asi 115 mil. kWh. Přiváděli jsme proud z Wallbrzychu a z Hirschfelde v Sasku. Zamýšlená spolupráce energetická s Rakouskem se zatím neuskutečnila.

Výroba *svítiplynu*, která je druhým úkolem energetického průmyslu ve dvouletém plánu, je rozdělena mezi Čs. energetické závody, Stalinovy závody a ostravské koksovny. První dvě skupiny výrobců vykazují v roce 1947 tuto výrobu:

	mil. m³	% splnění plánu
I. čtvrtletí	93,55	106,5
II. čtvrtletí	87,92	109,0
III. čtvrtletí	82,45	99,9
IV. čtvrtletí	106,57	98,3
Celý rok	370,48	103,1

Zatím co plynárny v českých zemích splnily výrobní úkol na 102,1 %, slovenské plynárny na 134,5 %. Na plynárny v českých zemích však připadalo z celoroční výroby ve zmíněných dvou sektorech asi 96 %, kdežto na slovenské 4 %.

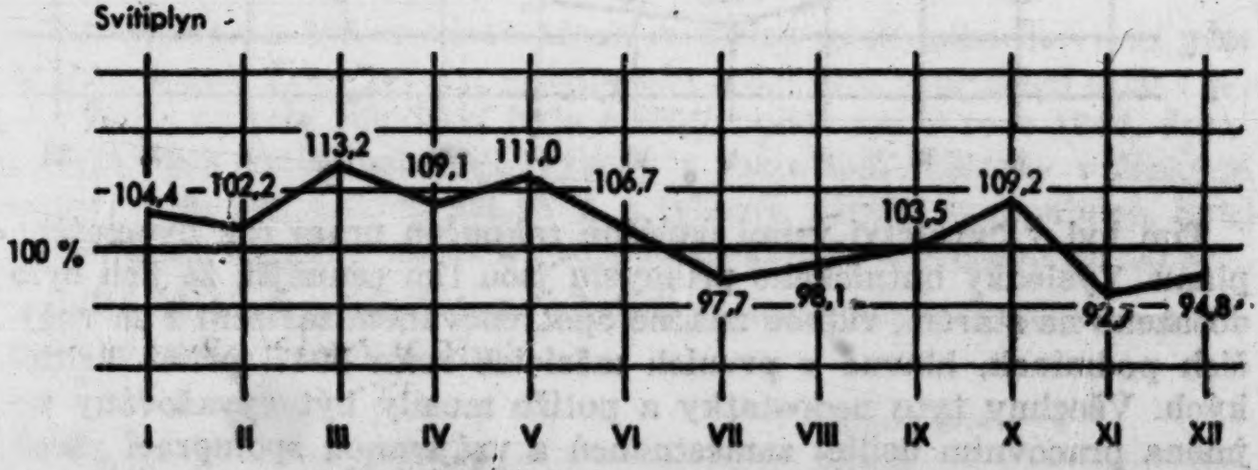

Kromě toho dodávaly plyn ostravské koksovny. Tyto dodávky činily v I. čtvrtletí 36,30 mil. m³, ve II. čtvrtletí 30,75 mil. m³ v III. čtvrtletí 26,43 mil. m³, ve IV. čtvrtletí 51,20 mil. m³ a za celý rok 144,68 mil. m³.

Celková výroba, resp. dodávky svítiplynu ve IV. čtvrtletí absolutně stouply, ačkoliv plán byl splněn jen na 98,3 %. Spotřeba plynu však byla plně kryta, takže výroba se přizpůsobovala poptávce.

Výroba hnědouhelného plynu ve Stalinových závodech splnila plán jen na dvě třetiny, neboť nebyly uskutečněny předpoklady investic, zejména dodávka generátorů z Německa. Stalinovy závody objednaly proto potřebné generátory u Škodových závodů a Vítkovických železáren. Investice byly uvedeny do činnosti počátkem prosince.

3. Průmysl hutnický

Základní výrobní úkoly hutnického průmyslu, zařaděné do plánu, zůstaly ve IV. čtvrtletí 1947 stejně jako ve čtvrtletích předešlých. Jde o výrobu surového železa, surové oceli, odlitků ze šedé, kujné a ocelové litiny a válcovaných výrobků z oceli. Ve svém celku hutnická výroba v posledních měsících roku vyvrcholila. Prakticky ve všech měsících roku tato výroba plán překročovala a toto překročení je ve IV. čtvrtletí roku až na odlitky nejvyšší. Ve váženém průměru splnil hutnický průmysl výrobní plán ve IV. čtvrtletí na 113,8 % a za celý rok na 111 %.

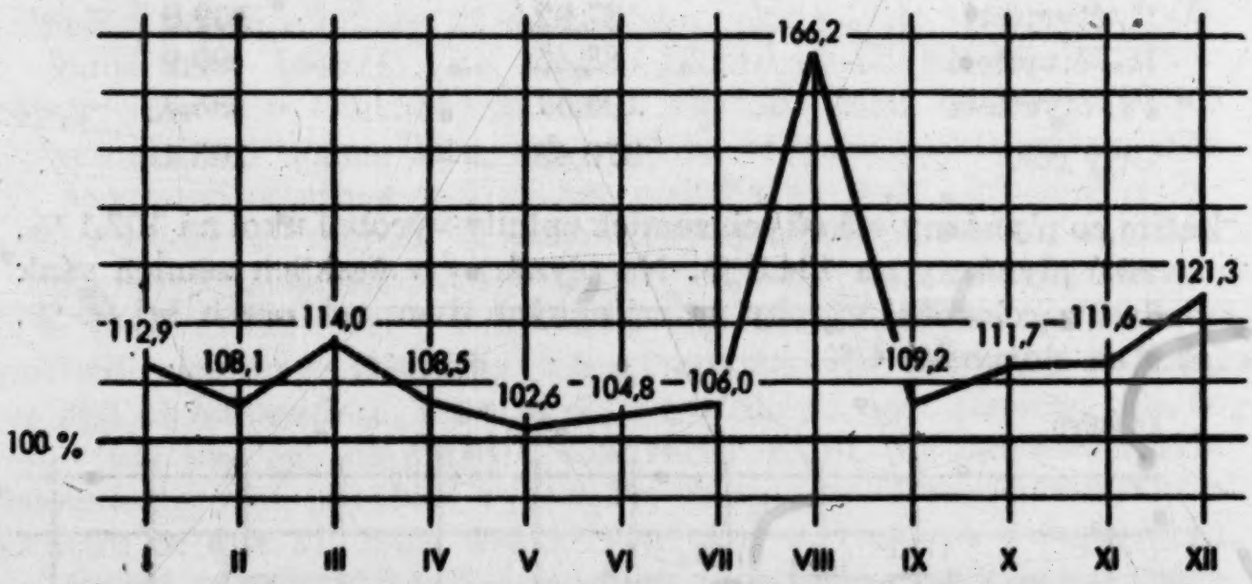

Tím byl v hutnictví velmi úspěšně zakončen první rok dvouletého plánu. Výsledky hutnického průmyslu jsou tím cennější, že jich bylo dosaženo na starém, válkou značně opotřebovaném zařízení a za vnějších podmínek, hlavně v prvních měsících roku 1947, přímo kritických. Všechny tyto nedostatky a potíže musily být vyvažovány zejména pracovním úsilím zaměstnanců a vzájemnou spoluprací všech účastněných složek osazenstva.

Údaje o zaměstnanosti a produktivitě hutního průmyslu nejsou samostatně statisticky zachycovány a příslušná čísla jsou zahrnuta v průmyslové statistice do celého odvětví kovodělného průmyslu. Celková výroba hutnického průmyslu dosahovala v celoročním průměru 1947 asi 98,6 % rozsahu předválečného. Počet osazenstva v hutích a v ostatním průmyslu železa a kovů činil však 107 %, takže produktivita celého odvětví dosahovala 90 %.

Výroba *surového železa*, jež je východiskovou výrobou hutnickou, se pohybovala ve IV. čtvrtletí na stejné úrovni jako ve II. čtvrtletí, jež byla dosud nejvyšší. Tím bylo dosaženo 111,4 % plánovaného množství.

V jednotlivých čtvrtletích se výroba vyvíjela takto:

	% splnění plánu
I. čtvrtletí	100,8
II. čtvrtletí	107,1
III. čtvrtletí	105,5
IV. čtvrtletí	111,4
Celý rok	106,2

Hutnická výroba

Surové železo

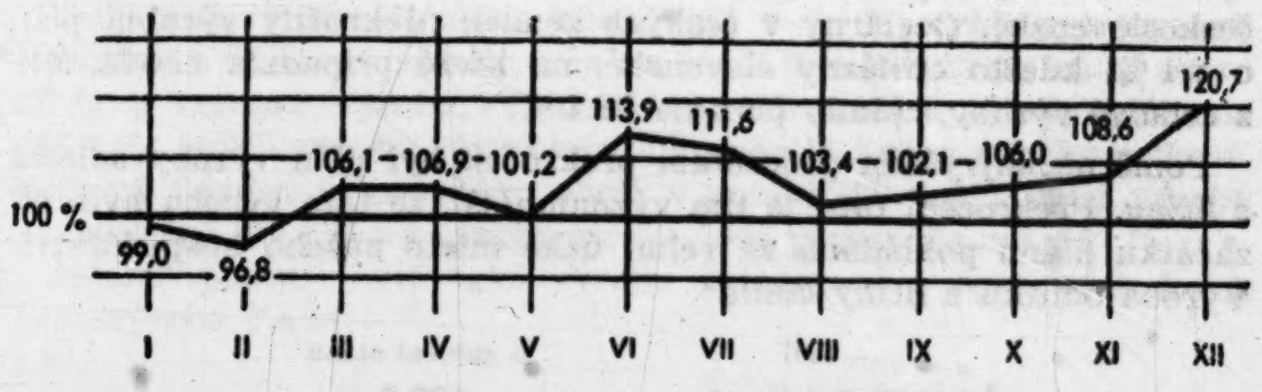

Výrobní plán byl ve všech třech měsících posledního čtvrtletí překročen, a to v říjnu o 6 %, v listopadu o 8,6 % a v prosinci o 20,7 %. Výroba za celý rok 1947 byla o 48 % vyšší než v roce 1946, dosahovala však zatím asi 85 % výroby z roku 1937. Závody v českých zemích vyrobily celkem asi 98 % z celkové výroby v republice. Svůj výrobní úkol splnily na 106,4 %, kdežto závody slovenské na 95,2 %.

Ještě většího zvýšení proti předešlým letům bylo dosaženo ve výrobě *surové oceli*, která činila:

	% splnění plánu
I. čtvrtletí	102,3
II. čtvrtletí	101,8
III. čtvrtletí	103,7
IV. čtvrtletí	107,7
Celý rok	103,9

Surová ocel

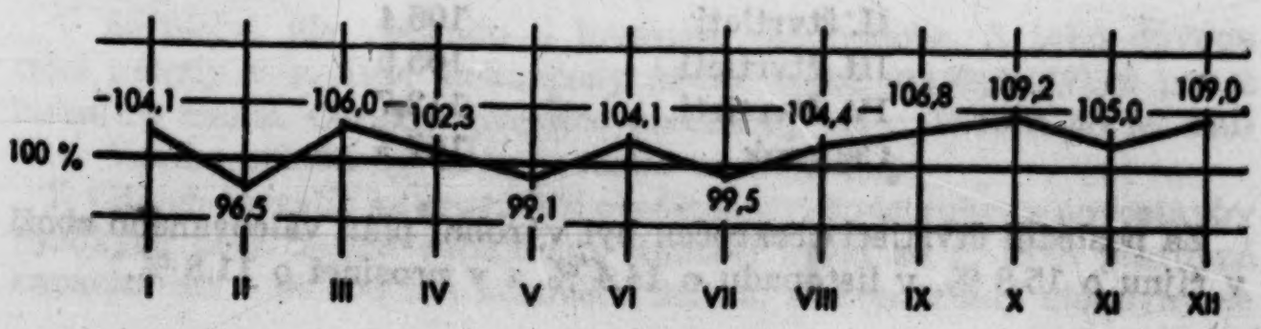

Taktéž výroba surové oceli byla ve všech měsících posledního čtvrtletí vyšší než stanovil plán, a to v říjnu o 9,2 %, v listopadu o 5 % a v prosinci o 9 %.

Za celý rok 1947 překročila výroba surové oceli plánovanou úroveň o 3,9 %. Dosáhla téměř výše předválečné a výrobu z roku 1946 překročila o 37 %. Rozdíl mezi rozsahem výroby surové oceli a výroby surového železa ukazuje, jak důležitý je dovoz šrotu ze zahraničí a organisace domácího sběru starého železa, jíž je třeba věnovati stálou pozornost.

Z celkové výroby 1947 připadalo na české země 97 % z celé výroby československé. Ocelárny v českých zemích překročily výrobní plán o 4,4 %, kdežto ocelárny slovenské, na které připadala necelá 3 % z celkové výroby, splnily plán na 98,1 %.

Poměrně nejvyšším procentem překročen byl plán výroby *odlitků z litiny*. Překročení toto je tím významnější, že tato výroba byla na začátku plánu pokládána za velmi úzké místo našeho hospodářství. Výroba odlitků z litiny činila:

1947	% splnění plánu
I. čtvrtletí	122,6
II. čtvrtletí	104,7
III. čtvrtletí	134,2
IV. čtvrtletí	117,8
Celý rok	118,3

V posledním čtvrtletí překročen byl výrobní plán odlitků v říjnu o 9,2 %, v listopadu o 11,7 % a v prosinci o 36,8 %.

V celém roce 1947 byla výroba překročena o 18,3 %, při čemž v českých zemích o 19 % a na Slovensku o 8,9 %. Na výrobu v českých zemích připadalo 94 % z celé výroby československé.

Také výroba *válcovaného zboží z oceli*, jež patří k úzkým místům našeho hospodářství, byla prakticky celý rok vyšší, než předpokládal plán. Činila:

1947	% splnění plánu
I. čtvrtletí	106,2
II. čtvrtletí	106,4
III. čtvrtletí	105,5
IV. čtvrtletí	112,7
Celý rok	107,7

Za poslední čtvrtletí překročen byl výrobní plán válcovaného zboží v říjnu o 15,8 %, v listopadu o 14,4 % a v prosinci o 11,8 %.

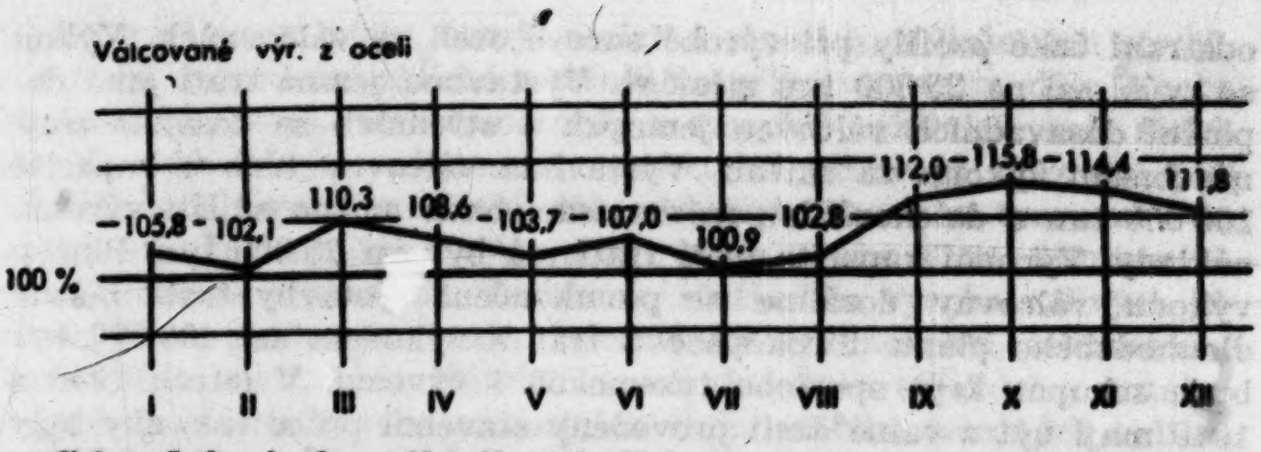

Celoroční výroba váleného zboží byla o 7,7 % vyšší než stanovil plán. České válcovny splnily plán na 106,7 % a připadalo na ně skoro 97 % z celkové výroby. Válcovny na Slovensku splnily plán na 153,5 %, jejich výroba však činí toliko necelá 3 % z výroby celkové. Celková výroba válcovaného zboží v roce 1947 dosáhla již výroby předválečné (99,4 %) a výrobu z roku 1946 překročila asi o 44 %.

Interně plánují hutě také výrobu *polotovarů z barevných kovů*. Tato výroba činila:

	1947 % splnění plánu
Měděné polotovary	108,0
Měděný válc. drát	92,5
Hliníkové polotovary	75,2
Hliníkový lis. drát	81,8
Hliníkové folie	98,5
Zinek a slitiny	105,0
Olovo a slitiny	100,9

Investiční plán hutí splněn byl v r. 1947 rovněž jen částečně. Podle dosavadních zpráv provedly hutě v českých zemích investic stavebních za 245,3 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 747,9 mil. Kčs, celkem tedy za 993,2 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 13,7 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 13,2 mil. Kčs, celkem tedy za 26,9 mil. Kčs. Dohromady v celé republice uskutečnily hutě investic stavebních za 259 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 761 mil. Kčs, čili celkem za 1020 mil. Kčs.

V hutnictví jde většinou o investice dlouhodobé. Z toho důvodu také nebyly v r. 1947 dokončeny žádné velké stavby, nýbrž pouze investice menší. Ostatní investice přecházejí do r. 1948 a do let dalších. Vcelku splněn byl plán investic na 26,5 %.

Z větších investic se provádějí především rekonstrukce a novostavby vysokých pecí. Jejich zahájením činnosti zvýší se r. 1948 postupně kapacita asi o 90 000 tun surového železa. Rekonstrukcí blokovny se

odstraní úzké profily při výrobě surové oceli ve válcovnách. Výkon se zvýší asi na 25 800 tun měsíčně. Výstavbou jemné trati jako doplnění dosavadních válcoven jemných a středních se dosáhne trojnásobného výkonu za směnu. Výstavbou válcovny trub o kapacitě 100 000 tun a dalekosáhlou mechanisací bude možno snížiti výrobní náklady. Výrobní kapacita nové trati má být asi 25 000 tun. Plného výkonu válcovny dosáhne se po ukončení výstavby tratě během dlouhodobého plánu. Širokopásová trať s výkonem asi 400 000 tun bude schopna krýt spotřebu tuzemskou i vývozní. V letech 1948 a 1949 mají být z valné části provedeny stavební práce tak, aby byly připraveny pro montáž mechanického a elektrického zařízení. Další investice týkají se jemné válcovny na dráty, výroby železničních dvojkolí, obnovy strojního zařízení strojíren, mechanisace pro těžbu vápence, modernisace pecí, náhrady kotlů v elektrárnách atd.

Přísun rud do železáren byl v roce 1947 celkem uspokojivý. Dnešní zásoby v závodech jsou takové, že výroba je zajištěna i pro případ, že by došlo k dopravním poruchám.

Prodej hutních výrobků se řídil jako výroba směrnicemi dvouletého plánu. Byl řízen tak, aby se výrobky hutního průmyslu dostaly především na místa přednostní potřeby k plnění základních výrobních úkolů dvouletky. Pokud jde o vývoz, byly hutní výrobky během celého roku a jsou i nadále hlavním předmětem zájmu cizích obchodních delegací při mezistátních obchodně politických jednáních. Vzestup vývozních dodávek do všech zemí, se kterými Čs. hutě navázaly zatím již obchodní styk, je velmi značný. Zvýšení dodávek v roce 1947 proti roku 1946 činí přes 300 %.

Přesto, že největší část surovin hutního průmyslu je dovážena z ciziny, je bilance zahraničního obchodu hutního odvětví aktivní. Aktivum činí asi 1 miliardu Kčs.

Pro rok 1948 stanoveny jsou hutnímu průmyslu výrobní úkoly ještě vyšší, jež překračují rozsah výroby předválečné. Tyto úkoly mohou být splněny jen za předpokladu zvýšení kapacity zařízení a dostatečného přísunu jakostních surovin, z nichž jednu z nejdůležitějších položek tvoří ostravské uhlí.

4. Průmysl kovodělný.

Z celého kovodělného průmyslu zařaděny jsou do plánu jen některé základní výrobní úkoly. Byly to ve IV. čtvrtletí 1947 tyto: výroba železničních vozů nákladních, železničních vozů osobních a vozů motorových, tramvajových vozů motorových, vozů vlečných a trolejbusů, dále výroba lokomotiv, traktorů, nákladních automobilů a autobusů, osobních automobilů, z hospodářských strojů výroba strojů na obdě-

lávání a přípravu půdy, strojů secích a sázecích, sklizňových strojů, strojů na zpracování sklizně a strojů na přípravu krmiv, dále výroba obráběcích strojů, elektromotorů, motocyklů, jízdních kol, šicích strojů, rozhlasových přijímačů, telefonních přístrojů, žárovek, plechového smaltovaného nádobí, dále z obecných kovů ve tvaru surovin na prodej výroba mědi a jejích slitin, olova a jeho slitin, hliníkových slitin, zinku a jeho slitin, antimonu, rtuti, dále výroba valivých ložisek, jehel, plechových sudů, železničních upevňovadel, železničního šroubového zboží, universálních soustružnických sklíčidel a autobusových karoserií, stavba nákladních člunů, stavba železných lodí na kámen, výroba elektronek, vstřikovacích čerpadel, trysek a držáků, z elektrické vnitřní výstroje pro motorová vozidla výroba spouštěčů, dynam, relés, rozdělovačů, zapalovacích cívek a zapalovacích svíček. Odpadla ve IV. čvrtletí výroba zvedacích zařízení lodních a plovákových přístavních pontonů, jež byla prováděna v minulých měsících roku, ale pro poslední čtvrtletí již do plánu zařaděna nebyla. Naproti tomu byla prováděna ve IV. čtvrtletí výroba autobusových vlečných vozů a motorových remorkérů a opracovány byly lodě, kterážto výroba původně do prováděcích plánů IV. čtvrtletí zařaděna nebyla. Posléze odpadla stavba železných lodí na kámen, ačkoliv původně byla zařaděna mezi výrobní úkoly IV. čtvrtletí.

Hrubý obraz o celkovém vývoji kovodělného průmyslu — bez ohledu na to, je-li výroba plánována či nikoli — poskytují některá charakteristická data, která v sobě zahrnují jednak skupinu průmyslu vyrábějícího železo (průmysl hutnický), jednak skupinu průmyslu zpracujícího železo a ostatní kovy (průmysl kovodělný).

Tak počet činných osob v kovodělných průmyslech se vyvíjel takto v tisících pracovníků:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 1. října	331,3	25,9	357,2
1947 1. ledna	343,8	27,3	371,1
1. dubna	361,1	29,0	390,1
1. července	360,9	31,3	392,2
1. října	378,0	33,5	411,5
1. listopadu	377,9	34,1	412,0
1. prosince	379,6	34,7	414,3
1948 1. ledna	385,1	34,6	419,7

V českých zemích i na Slovensku pokračoval v posledních měsících roku 1947 vzestup počtu osazenstva železářského i kovodělného průmyslu, takže celkový počet osazenstva v těchto odvětvích průmyslu dosáhl na rozhraní let 1947/48 již kolem 420 000 činných osob. V českých zemích bylo zde zaměstnáno o 54 000 osob (t. j. o 16 %) více

než před rokem, na Slovensku asi o 8000 osob (t. j. skoro o 30 %) více než před rokem.

Celková výroba, zaměstnanost a produktivita průmyslu železa a kovů (společně s průmyslem hutnickým) se vyvíjela během roku 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
Měsíc:			
leden	86,9	103,4	84,0
únor	89,1	104,6	85,2
březen	88,7	105,5	84,1
duben	100,3	105,2	95,3
květen	99,9	105,3	94,8
červen	101,0	105,3	95,9
červenec	79,0	105,5	74,9
srpen	81,2	108,7	74,8
září	86,3	110,9	77,7
říjen	104,5	111,1	94,1
listopad	106,1	111,4	95,2
prosinec	104,2	113,1	92,1
Průměr celého roku	93,7	107,0	90,0

Jako jiná odvětví vykazuje i kovodělný průmysl celkem vzestupnou tendenci výroby i zaměstnanosti s přechodným poklesem výroby v letních měsících. Rovnoběžně s tím se vyvíjela i produktivita tohoto odvětví, jež vyvrcholila v červnu a v celoročním průměru činila asi 90 % úrovně předválečné.

Hodnota nákupů různých surovin a pomocných látek činila v průmyslu hutnickém a kovodělném dohromady milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	3156,1	164,8	3320,9
	II. čtvrtletí	4865,1	271,2	5136,6
	III. čtvrtletí	5574,5	280,5	5855,0
	IV. čtvrtletí	7351,9	494,2	7846,1
1947	I. čtvrtletí	6852,1	401,7	7253,8
	II. čtvrtletí	8499,0	658,3	9157,3
	III. čtvrtletí	8836,4	591,0	9427,4
	říjen	3383,9	252,1	3636,0
	listopad	3650,0	187,4	3837,4
	prosinec	4324,5	271,0	4595,5
	IV. čtvrtletí	11358,4	710,5	12068,9

Po sezónním poklesu hodnoty nákupů surovin a jiných pomocných látek během letních měsíců pokračoval v posledních měsících roku

její vzestup. Proti stejné době 1946 byla hodnota průmyslových nákupů v posledních měsících roku 1947 vyšší v českých zemích průměrně měsíčně o více než 1300 mil. Kčs, čili o 45—50 %. Na Slovensku činil tento vzestup průměrně měsíčně asi 75 mil. Kčs, čili 44 %. Za celý r. 1946 dosahovala hodnota nákupů surovin a pomocných látek v hutnickém a kovodělném průmyslu 22,2 miliardy Kčs. Přibližně stejné hodnoty bylo dosaženo během roku 1947 již do konce srpna (22,4 miliardy Kčs), takže veškeré nákupy v posledních čtyřech měsících roku převyšovaly hodnotu nákupů za celý rok 1946.

Mezi nakoupenými potřebami kovodělného průmyslu jsou zařaděny také investice. Jako v jiných odvětvích splněny byly i v kovodělném průmyslu investiční plány jen částečně. Podle dosavadních zpráv splnil kovoprůmysl v r. 1947 v zemích českých investic stavebních za 624,1 mil. Kčs, investic nestavebních včetně dovozu za 359,2 mil. Kčs, celkem tedy za 983,3 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 142,2 mil. Kčs, investic nestavebních včetně dovozu za 44,4 mil. Kčs, t. j. celkem za 186,6 mil. Kčs. Dohromady v celé republice splněno bylo r. 1947 investic stavebních za 766,3 mil. Kčs, investic nestavebních včetně dovozu za 403,6 mil. Kčs, čili celkem za 1169,9 mil. Kčs.

V r. 1947 nebyly provedeny v českých zemích žádné investice programové, t. j. takové, které znamenají založení nebo podstatné rozšíření výroby. Plnění investičního plánu omezovalo se pouze na provádění obnovovacích prací ve stavbách a v strojním a technickém zařízení. V oboru těžkého strojnictví veškerá investiční činnost přechází do r. 1948. Na Slovensku bylo v důsledku industrialisace přikročeno k provádění přípravných prací a k provádění prací stavebních na větších provozních objektech. Také tyto investice svým splněním přecházejí do r. 1948 a do dlouhodobého plánu.

Hodnota odbytu hutnického a kovodělného průmyslu se vyvíjela takto v milionech Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	5 252,7	364,5	5 617,2
	II. čtvrtletí	7 446,7	519,4	7 966,1
	III. čtvrtletí	8 059,3	530,6	8 589,9
	IV. čtvrtletí	11 587,5	636,5	12 224,0
1947	I. čtvrtletí	10 357,3	637,6	10 994,9
	II. čtvrtletí	13 109,1	916,5	14 025,6
	III. čtvrtletí	13 896,4	949,7	14 846,1
	říjen	5 121,6	370,6	5 492,2
	listopad	5 814,3	379,7	6 194,0
	prosinec	8 494,4	427,2	8 921,6
	IV. čtvrtletí	19 430,3	1177,5	20 607,8

Vyfakturovaná hodnota prodaného zboží vykazuje v českých zemích i na Slovensku v posledních měsících roku 1947 vzestup jak proti odbytu v letních měsících 1947, tak i proti posledním měsícům 1946. Za celý rok 1946 činila tato hodnota 34,4 miliardy Kčs, zatím co v roce 1947 dosahovala jen v českých zemích 56,8 miliardy Kčs a na Slovensku pak 3,68 miliardy Kčs, takže dohromady činila 60,5 miliardy Kčs a byla o 26 miliard Kčs (t. j. o 76 %) vyšší než r. 1946.

Vynikající měrou účastní se hutní a kovodělný průmysl při tom na vývozu. V roce 1947 vyvezeno bylo kovodělných výrobků cel. tříd XXXVIII až XLII a XLIV v hodnotě 9978 mil. Kčs, což představuje 35 % celkové hodnoty československého vývozu. Největší podíl připadá na vývoz železa a železného zboží (4547 mil. Kčs), na vývoz strojů a přístrojů (2013 mil. Kčs), vozidel (1554 mil. Kčs), elektrických strojů a přístrojů (893 mil. Kčs), obecných kovů a zboží z nich (669 milionů Kčs) a výrobků jemné mechaniky a optiky 302 mil. Kčs).

Z obchodně politických ujednání, jež byla uzavřena během roku 1947, mají zvláště důležitý význam smlouvy se státy východní a jihovýchodní Evropy. Je to zejména uzavření obchodní smlouvy se SSSR, jež ve své části vývozní je nejobsáhlejší úmluvou pro náš kovodělný průmysl. Touto smlouvou je zajištěn odbyt pro výrobky našeho těžkého i lehkého strojnictví a průmyslu elektrotechnického na 5 let.

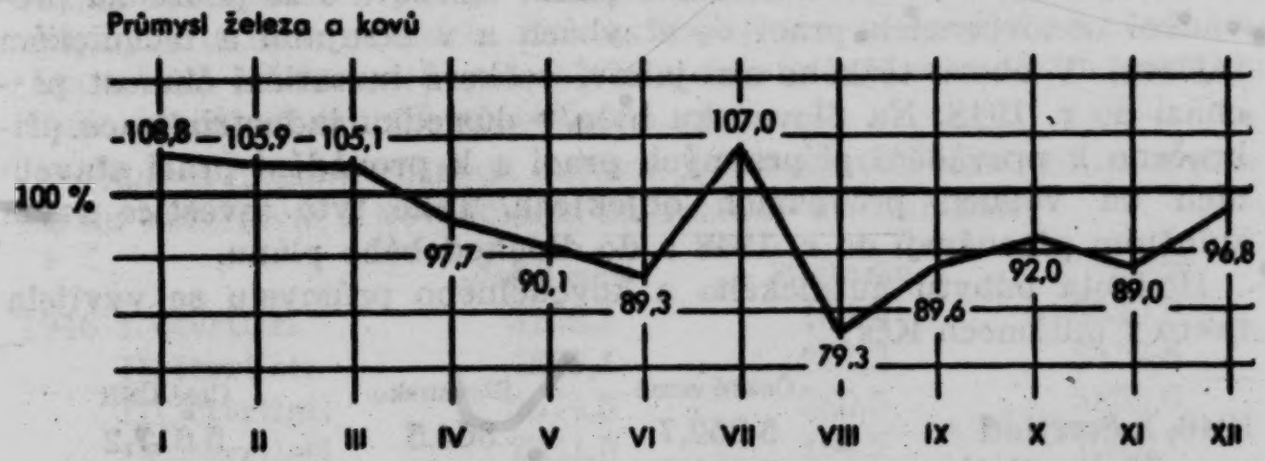

Pokud jde o plánovanou část kovodělného průmyslu, možno ji rozděliti na tyto skupiny: výrobu neželezných kovů, výrobu slévárenskou, ocelové a železné stavby, vlastní výrobu strojírenskou, výrobu průmyslu vozidel, výrobu elektrotechnického průmyslu, výrobu z oboru jemné mechaniky a optiky, výrobu zušlechťovací a příbuzná odvětví železářského průmyslu, výrobu zboží ze železa, oceli a plechu, a výrobu zboží z kovů a příbuzná odvětví.

a) Ve skupině *výroby neželezných kovů* dařilo se teprve v průběhu roku postupné odstraňování některých příčin, které zaviňovaly, že

nebylo možno udržeti výrobu obecných kovů na výši, jakou předpokládal plán. Podařilo se totiž získat dostatečné množství olověných koncentrátů k doplnění rud domácích, takže výroba olova v Příbrami mohla nahradit ztrátu, vzniklou v letních měsících, kdy byly její šachtové pece pro nedostatek rud zastaveny. Koncem roku bylo také zlepšeno zásobování sléváren surovinami na podkladě mědi, a to hlavně zásluhou znárodněného průmyslu, který vhodnými investicemi a reorganisací výroby podstatně zvětšil svou kapacitu. Celkem bylo olova vyrobeno za celý rok 100 % plánovaného množství a mědi a slitin mědi 108,3 %. Výroba zinku trpěla téměř celý rok tíživým nedostatkem odpadu a opět teprve koncem roku se podařilo znárodněnému sektoru opatřiti si dostatečné zásoby zinkového odpadu a tím se přiblížit plánovanému objemu výroby nebo jej dokonce překročit. Nepodařilo se to však průmyslu soukromému, jehož výroba pracovala jen asi na úrovni jedné třetiny plánu. Proto dohromady byl plán výroby zinku a slitin splněn za celý rok jen na 59,5 %. Z dalších kovů a slitin byl splněn plán výroby hliníkových slitin za celý rok jen na 69,4 %, antimonu na 83,4 % a rtuti na 52,9 %.

b) Ze skupiny *slévárenského průmyslu* byly uvedeny údaje o výrobě odlitků již v části pojednávající o hutnickém průmyslu. Dodat ještě možno, že záměrným úsilím o co největší zvýšení této výroby dosaženo bylo koncem roku u odlitků ze šedé litiny přes 116 %, u odlitků z kujné litiny 126 % a u odlitků z ocelové litiny 115 % výroby z konce roku 1946. U sléváren šedé a kujné litiny se zvyšoval ke konci roku stav nevyřízených zakázek odlitků, ačkoliv plán byl od měsíce k měsíci překročován. U sléváren ocelové litiny se pohybovala výroba na výši úměrné potřebě odlitků. Zvýšená skutečná výroba odlitků ze šedé litiny nad plán, jakou si vynucovaly skutečné požadavky kovodělného průmyslu i ostatních odvětví průmyslových, byla ve slévárnách udržována jen soustavnou urgencí zrychlení dodávek surového železa z hutí. Za tohoto stavu klesaly nutné zásoby surového železa a zlomkové litiny ve slévárnách. Pro rok 1948 je výroba odlitků ze šedé litiny plánována úměrněji požadavkům kovodělného průmyslu a vyčerpává již plně současnou kapacitu sléváren. Je proto třeba, aby požadavky v oboru surového železa a zlomkové litiny byly slévárnám kryty v dostatečném měřítku a včas, aby kovodělný průmysl měl k disposici dostatek tak důležitých polotovarů, jako jsou odlitky.

c) Ve skupině *ocelových a železných staveb*, jež jsou zařaděny do plánu, tvoří důležitou výrobu obor železničních vozů. Plán této výroby byl konstruován tak, že na nákladní vozy připadalo klesající množství, kdežto na vozy osobní a vozy motorové množství stoupající. Podle toho byla také upravena skutečná výroba, jež vykazuje u ná-

kladních vozů klesající množství a u osobních vozů množství stoupající. Kdežto však plán výroby nákladních vozů byl překročován a za celý rok dosáhla výroba 110 % plánovaného počtu, výroba osobních vozů se pohybovala hluboko pod plánem a dosáhla za celý rok jen 41,6 % plánu. Ještě v menším měřítku byl splněn plán výroby motorových železničních vozů (na 7,1 %). Překročení plánu v nákladních vozech je vítáno v souvislosti se zvýšenými dopravními úkoly ČSD. Na druhé straně se však překročování plánu nepříznivě projevuje v bilanci železného materiálu, neboť ho bylo zpracováno o 10 000 tun více než předpokládal plán. Nízký stupeň splnění plánu výroby osobních vozů je zaviněn nedostatečnými výkony konstrukčních kanceláří a opožděným přísunem materiálu a poddodávek. Totéž platí ve zvýšené míře o výrobě motorových vozů, kde průběh konstruktérských prací je závislý na součinnosti technických kanceláří několika závodů a ministerstva dopravy. V důsledku toho byl materiál namnoze opožděně objednáván a dodací lhůty materiálu i součástí byly dodavateli prodlužovány proti původním předpokladům. Pro rok 1948 bude třeba dbáti lepší pracovní shody všech příslušných míst.

Z výroby tramvajových vozů byl splněn jedině plán u trolejbusů (na 100 %), kdežto plán výroby vozů motorových byl splněn toliko na 11,1 % a výroby vozů vlečných na 65,4 %. Výroba byla zde soustředěna hlavně do prvních měsíců roku, kdežto v pozdějších měsících závody nevyráběly a výrobní program byl vesměs přesunut do roku 1948.

Ve stavbě lodí tvořily jádro výrobního úkolu novostavby vlečných člunů. Kromě dokončených 6 jednotek byly další jednotky rozpracovány namnoze až na 50 %. Loděnice prováděly také opravy a rekonstrukce domácího i cizího lodního parku ve značném rozsahu. V novostavbách lodí byl plán splněn jen slabě, a to pro nedodržení dodávek těžkého lodního materiálu z hutí a pro nedostatek pracovních sil.

Výroba ocelových konstrukcí dosahovala koncem roku výkonu asi 17 000 tun čtvrtletně, čímž byla poněkud překročena úroveň jevící se v mostárnách, předpokládaná pro rok 1948. Další vzestupná tendence je brzděna omezenými možnostmi materiálovými.

Výroba parních kotlů, nádrží a potrubí dosáhla asi 12 000 tun čtvrtletně, což při stálé vzestupné tendenci postačuje při srovnání s předpokladem pro rok 1948, kdy má být dosaženo v ročním průměru 16 000 tun čtvrtletně.

Nedostatečnou měrou mohla být kryta poptávka po kotlech a radiatorech. Výroba v oboru ústředního vytápění se dožaduje koncesování, jakož i zavedení poukazů pro zajištění lepší distribuce.

Ve skupině *vlastního strojírenského průmyslu* splněn byl výrobní plán u hospodářských strojů celkem na 110,2 % a z toho u strojů pro obdě-

lávání a přípravu půdy na 98,9 %, u strojů secích a sázecích na 118,6 %, u sklizňových strojů na 117,4 %, u strojů na zpracování sklizně na 122,8 % a u strojů na přípravu krmiv na 110,6 %, dále u obráběcích strojů na 88,3 %, u šicích strojů na 84,9 %, u lokomotiv na 101,7 %.

Vynikající měrou, jak vidno, byl plněn plán výroby hospodářských strojů, který byl ve všech oborech vysoko překročen. Přesto vše nebylo možno plně uspokojiti vysokou poptávku zemědělců.

Nesplnění základního úkolu ve výrobě lokomotiv v posledních měsících roku bylo zaviněno zpožděným přísunem materiálu z hutí. Na celoroční předepsaný počet lokomotiv nemělo však toto zdržení již podstatného vlivu, neboť výroba v měsících předešlých byla naopak vysoká. Vyrobeno bylo celkem 234 lokomotiv, proti 230 plánovaným.

Důvodů pro nesplnění celoročního úkolu výroby šicích strojů bylo několik. Byl to zejména nedostatek materiálu a součástí, a kromě toho chyběly organisační a technické zkušenosti v řízení výroby.

Průmysl obráběcích strojů sleduje zvláště také otázku jakosti vyráběných strojů v jednotlivých podnicích. Bude třeba vybudovati kvalitní pomocný průmysl na výrobu všech částí a skupin, které obráběcí stroje potřebují. Jednotliví výrobci budou pověřeni přesně vymezeným programem elektrických přístrojů a jiných pomocných zařízení pro obráběcí stroje a budou vypracovány jakostní předpisy pro tato pomocná zařízení.

e) Skupina *průmyslu vozidel* nesplnila zcela svůj výrobní úkol. Výroba automobilů a autobusů měla sice podle plánu tendenci stoupající, nedosahovala však plánované úrovně. Za celý rok byl výrobní úkol splněn na 80,9 % a přitom bylo dosaženo u nákladních automobilů a autobusů 80,5 %, u osobních automobilů 81,5 % a u traktorů 98,7 % plánu. Automobilové výrobě vadí některé chronické překážky, jež se dosud vesměs nepodařilo překonat; je to zejména nedostatek pracovního místa a nedostatek pracovních sil, zvláště karosářských odborníků, dále jsou to poruchy v dodávkách příslušenství a dílů, které si závody nevyrábějí samy, a posléze dlouhé dodací lhůty u některého materiálu. V posledních měsících roku bylo dosaženo zlepšení přísunu vstřikovacích čerpadel a trysek, takže bylo možno dohotovit a vyexpedovat vozy, jež byly v podstatě vyrobeny již v dřívějších měsících, ale čekaly jen na dodávku vstřikovacích čerpadel. Za celý rok 1947 bylo vyrobeno celkem 9372 osobní automobily, 5232 nákladní automobily a autobusy a 5579 traktorů. Plán ve výrobě autobusových karoserií byl vysoce plněn v prvních a posledních měsících roku, ale vlivem slabého plnění plánu v měsících letních byl celoroční úkol splněn jen na 74,9 %.

Motocyklů bylo za celý rok vyrobeno jen 39 558 kusů proti 50 000 kusů plánovaných, takže plán byl splněn jen na 79,1 %. Naproti

tomu jízdních kol bylo vyrobeno 186 024 kusů, což je o 9,4 % více než plánováno.

Celková situace ve výrobě součástí a příslušenství motorových vozidel i jízdních kol je stále charakterisována na jedné straně mnohými nedostatky, na druhé straně velikou poptávkou. Zatím není možno zásobiti trh v dostatečné míře, poněvadž dodávky materiálu nejsou dostatečné. Výroba vstřikovacích čerpadel splnila výrobní úkol jen na 86,3 %, výroba trysek na 93,2 %, výroba držáků na 89,7 %, výroba spouštěčů na 68,3 %, výroba dynam na 75,4 %, výroba relés na 72,2 %, výroba zapalovacích cívek na 89,1 %, výroba zapalovacích svíček na 72,2 % a toliko výroba rozdělovačů plán překročila a dosáhla 131,2 %.

f) Velmi dobrým procentem plnil plán *průmysl elektrotechnický*. Jeho úkoly byly splněny za celý rok 1947 ve výrobě elektromotorů na 111 %, telefonních přístrojů na 107,9 %, elektronek na 88,1 %, rozhlasových přijimačů na 119,7 % a žárovek na 92,3 %. Jen postupně jsou v tomto odvětví odstraňovány všechny obtíže výrobní, z nichž nejdůležitější jsou v dodávkách různého materiálu. U elektromotorů nutno se zmínit o stále napjaté situaci ve výrobě smaltovaných vodičů. Ve spolupráci s továrnami na technický porcelán byly dohodnuty dílčí dodávky technického porcelánu jednotlivým výrobcům pojistkového materiálu. Osvědčí-li se tato spolupráce, bude to počátkem konkretního dodávkového plánu v tomto důležitém odvětví. Zvýšené úkoly očekávají pro spotřebu pomocného elektrotechnického materiálu průmysl chemický ve výrobě plastických hmot.

Telefonních přístrojů bylo vyrobeno celkem 72 818 kusů, rozhlasových přístrojů 162 783 kusů, žárovek 12,46 milionu kusů.

g) Důležitou skupinu kovodělné výroby tvoří *průmysl jemné mechaniky a optiky*. Výroba tato však do plánu zařaděna není. Průmysl poukazuje zde zvláště na tísnivou situaci ve výrobě oční optiky, způsobenou nedostatkem potřebných surovin, hlavně optické rouge. Domácí výroba této suroviny zatím nestačí plně krýt potřebu.

h) Ze skupiny *zušlechťovacích a příbuzných odvětví železářského průmyslu* je zařaděna do plánu výroba kolejnicových upevňovadel a černého šroubového zboží železničního, dále výroba jehel, výroba valivých ložisek a výroba universálních soustružnických skličidel.

Výroba železničních upevňovadel a černého šroubového zboží splnila plán celkem uspokojivě, t. j. na 105,2 %, resp. na 98,5 %. Výroba jehel zůstávala po celý rok pod plánem a za celý rok splnila plán jen na 69,4 %. Nedostatečné plnění plánu bylo ovlivněno hlavně tím, že zavádění výroby jednotlivých druhů jehel se setkávalo s velikými překážkami, jako je nezapracovanost dělnictva, nedostatek vhodného strojního zařízení, výrobního materiálu, pomocných látek atd.

Výroba universálních soustružnických sklíčidel pracovala pod úrovní plánovanou; výroba skutečná klesala, zatím co plán předpokládal vzestup. V celém roce byl plán splněn jen na 62,3 %.

i) Ze skupiny *výroby zboží ze železa, oceli a plechu* plánována je toliko výroba sudů a výroba smaltovaného nádobí. Sudů o obsahu 200 l bylo vyrobeno celkem 157 433 kusů, čili o 5 % více, než stanovil plán. Plechového smaltovaného nádobí bylo vyrobeno 9,85 mil. kg a plán byl splněn na 103,6 %.

j) Z poslední skupiny *výroby zboží z kovů a příbuzných výrobních odvětví* nejsou do dvouletého plánu zařaděny žádné jmenovité výrobní úkoly. Jde tu zejména o výrobu zařízení affinerií, o výrobu gramofonů a gramofonových desek, zařízení galvanisačních ústavů, výrobu točených šroubů a fasonových částí, výrobu papírenských sít, dále o výrobu kovového nábytku, kancelářských strojů a pod.

Celkově lze říci, že průmysl železa a kovů splnil ve váženém průměru výrobní plán roku 1947 na 94,4 %, při čemž u většiny základních úkolů byl plán splněn na 100 % nebo byl překročen. Pokud plán některých úkolů nebyl splněn, spočívá to hlavně v prodloužených lhůtách dodávek hutního průmyslu, jakož i ve výrobě některých součástí, v nedostatku odlitků a někde i v nedostatku odborných pracovních sil. Jak uvedeno dříve, vyfakturovaná hodnota odbytu kovodělného průmyslu v roce 1947 podstatně stoupla. Průmysl uvádí, že základní úkoly v českých zemích, zařaděné do plánu pro rok 1947, představovaly výrobní hodnotu 14 574 mil. Kčs, kdežto skutečně bylo vyrobeno zboží za 14 575 mil. Kčs, takže v hodnotě byl plán splněn.

5. Průmysl chemický

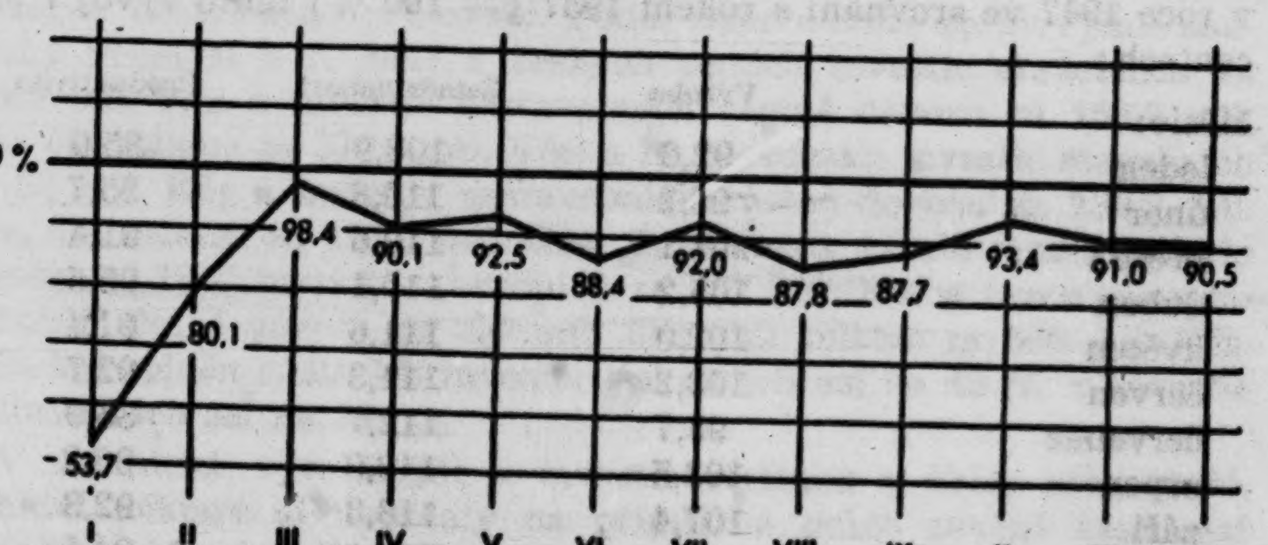

Taktéž z celého chemického průmyslu je plánována jen část výroby, zatím co druhá část zůstává mimo plán. Ve IV. čtvrtletí 1947 nenastaly žádné změny v počtu základních výrobních úkolů, zařadě-

ných do plánu. Zůstaly tam tyto výroby: fosforečných a dusíkatých hnojiv, kyseliny sírové, kyseliny dusičné, sody, umělé střiže, umělého hedvábí, čpavku, hydroxydu sodného, dvojchromanů, nátěrových barev a laků, potaše, mýdla a mýdlových prášků, textilních a kožedělných pomocných přípravků, rozpustidel, kostního a kožního klihu, synthetických pohonných látek, mazadel z minerálních olejů a benzolu a jeho homologů.

O celkovém vývoji chemického průmyslu, t. j. o výrobě plánované i ostatní, poskytují obraz údaje o počtu činných osob, o hodnotě nákupů surovin a o fakturované hodnotě odbytu.

Počet činných osob v celém chemickém průmyslu se vyvíjel takto v tisících pracovníků:

Stav	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 1. října	56,7	10,6	67,3
1947 1. ledna	58,3	11,0	69,3
1. dubna	64,0	11,9	75,9
1. července	63,8	12,6	76,4
1. října	66,8	13,7	80,5
1. listopadu	67,4	13,6	81,0
1. prosince	67,7	13,7	81,4
1948 1. ledna	67,6	13,9	81,5

V posledních měsících roku 1947 pokračoval mírný příliv počtu činných osob v chemickém průmyslu, jenž je patrnější v českých zemích než na Slovensku. Proti stavu před rokem bylo koncem roku 1947 činno v chemickém průmyslu českých zemí více o 9400 osob, čili o 16 %. Na Slovensku činil přírůstek asi 2900 osob, čili přes 25 %.

Výroba, zaměstnanost a produktivita chemického průmyslu měla v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) tento vývoj v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	92,6	108,9	85,0
únor	95,2	110,8	85,7
březen	101,1	110,6	91,4
duben	105,2	110,1	95,6
květen	102,0	111,6	91,4
červen	103,2	111,3	92,7
červenec	95,7	112,7	85,0
srpen	103,5	113,9	90,8
září	107,4	116,3	92,3
říjen	110,5	116,9	94,5
listopad	120,5	117,6	102,5
prosinec	116,2	117,5	98,8
Průměr celého roku	104,3	112,8	92,5

Chemická výroba se od března zvýšila nad úroveň předválečnou a vyvrcholila jako v jiných odvětvích v listopadu indexem 120,5 %. Počet osazenstva byl vesměs vyšší než před válkou, při čemž až do října byl vzestup výroby menší než vzestup počtu osazenstva, takže produktivita chemické výroby byla nižší. Od listopadu se však zvýšila výroba více než počet osazenstva, takže produktivita stoupla na 102,5 % úrovně předválečné.

Hodnota nákupů surovin, pomocných látek a j. činila v chemickém průmyslu dohromady milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	913,2	195,1	1108,3
	II. čtvrtletí	1293,3	285,0	1578,3
	III. čtvrtletí	1519,9	311,8	1831,7
	IV. čtvrtletí	2087,8	425,0	2512,8
1947	I. čtvrtletí	1802,6	303,7	2106,3
	II. čtvrtletí	2659,2	396,9	3056,1
	III. čtvrtletí	2660,5	485,3	3145,8
	říjen	1173,3	231,7	1405,0
	listopad	1099,6	180,9	1280,5
	prosinec	1167,7	198,4	1366,1
	IV. čtvrtletí	3440,6	611,0	4051,6

Po sezonním poklesu během letních měsíců se průmyslové nákupy surovin v posledních měsících 1947 opět zvedly. Proti posledním měsícům 1947 byly vyšší v českých zemích měsíčně asi o 450 mil. Kčs, čili o 65 %, na Slovensku asi o 60 mil. Kčs, čili asi o 44 %.

Mezi nákupy výrobních prostředků jsou zahrnuty také prováděné investice chemického průmyslu. Podle dosavadních zpráv splnil chemický průmysl v r. 1947 v českých zemích investic stavebních za 214,9 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 159,9 mil. Kčs, čili celkem za 374,8 mil. Kčs, a na Slovensku investic stavebních za 52 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 139,2 mil. Kčs, čili celkem za 191,2 mil. Kčs. Dohromady v celé republice bylo splněno r. 1947 investic stavebních za 267 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 299 mil. Kčs, čili celkem za 566 mil. Kčs. Plán byl splněn r. 1947 u investic stavebních asi na 49 %, u investic nestavebních asi na 23 %.

V chemické výrobě jde u investic většinou o úkoly zcela nové, z nichž některé si vyžádaly na přípravné práce značně času, což opozdilo výstavbu. Rovněž všeobecně opožděné zahájení stavební sezony v r. 1947 nepříznivě ovlivnilo postup prací. U nestavebních investic zpomalují plnění dlouhé dodací lhůty.

Rovnoběžně s podzimním zvětšením výroby ukazuje vzestup i vy-

fakturovaná hodnota odbytu chemického průmyslu v posledních měsících roku, jak svědčí tato čísla v mil. Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	2335,1	476,5	2812,0
	II. čtvrtletí	2826,5	516,5	3343,0
	III. čtvrtletí	3096,1	552,0	3648,1
	IV. čtvrtletí	3772,4	785,1	4557,5
1947	I. čtvrtletí	3652,5	674,8	4327,3
	II. čtvrtletí	4726,3	855,5	5581,8
	III. čtvrtletí	4764,9	904,6	5669,5
	říjen	1861,8	332,5	2194,3
	listopad	1891,3	335,8	2227,1
	prosinec	1796,0	324,9	2120,9
	IV. čtvrtletí	5549,1	993,2	6542,3

Hodnota odbytu koncem roku 1947 proti stejné době 1946 stoupla měsíčně v českých zemích asi o 600—650 mil. Kčs, čili o 50 %, na Slovensku asi o 70 mil. Kčs, čili o 26 %. Za celý rok 1947 činila hodnota odbytu chemického průmyslu 22,1 miliardy Kčs, proti 14,4 miliardy Kčs v r. 1946.

Plánované výrobní úkoly splnil chemický průmysl ve váženém průměru za poslední čtvrtletí 1947 na 91,6 % a za celý 1947 na 89 %. Chemický průmysl patří k odvětvím, jež plnila plan poměrně nejnižším procentem. Důvody toho jsou několikeré. Nejdůležitější z nich jsou některé nedostatky základních surovin, nedokončené práce investiční a zařizovací, nedostatek odborných sil v některých druzích výroby atd. Diagram o plnění plánu viz na str. 111.

Výroba umělých hnojiv se vyvíjela zhruba ve shodě s plánem. Pokud jde o fosforečná hnojiva, byla jejich výroba brzděna nedostatkem kyseliny sírové. Celoroční plán byl splněn jen na 90,4 %. Lepší výsledky jsou ve výrobě dusíkatých hnojiv, která se pohybovala na úrovni plánované a v celém roce byl plán splněn na 102,6 %.

Výroba kyseliny sírové, jež je základním polotovarem chemického průmyslu, se pohybovala na úrovni plánované počátkem a koncem roku, zatím co ve II. a ve III. čtvrtletí nedosahovala úrovně plánované. Za celý rok bylo vyrobeno 98,9 % plánovaného množství.

Také výroba sody vinou poruch na počátku roku nedosáhla plně úrovně plánované (96,1 %), ačkoliv v druhé polovině roku se zvýšila nad plán.

Pro nedostatek surovin, zvláště celulosy a hydroxydu sodného, a pro poruchy v některých závodech nebyl zcela splněn plán výroby umělé střiže, ačkoliv absolutně má tato výroba tendenci vzestupnou. Za celý rok bylo vyrobeno skoro 14½ mil. kg umělé střiže, což představuje 94,3 % plánovaného množství. Zhruba stejným poměrem plní

plán výroba umělého hedvábí, jež celý rok pracovala s častými poruchami výrobního zařízení. Vyrobeno bylo za celý rok 4,38 mil. kg umělého hedvábí, což je 93,7 % plánovaného množství.

Velmi dobře plnila plán výroba čpavku, jež dosahovala 109,2 % plánovaného množství.

Výroba hydroxydu sodného, jehož byl po celý rok nedostatek, se hleděla přizpůsobiti zvýšené poptávce. Zejména závody v českých zemích vy[illegible]upňovaly výrobu od počátku do konce roku skoro na dvojnásobek. Celoroční výrobní úkol byl splněn na 92,7 %.

Také v[illegible]roba dvojchromanů, soustředěná jen do českých zemí, vykazuje vzestupnou tendenci, ale pro neustálé poruchy ve výrobním zařízení nedosáhla plánovaného předpokladu (78,8 %).

Výroba laků a nátěrových barev pracovala po celý rok za nedostatku některých surovin, takže plán mohl být splněn jen na 92,3 %.

Také výroba potaše nemohla dosáhnouti plánované úrovně, neboť pracovala za nedostatku surovin. Až teprve v posledních měsících roku byly přiděleny suroviny mimo plán, takže se výroba zvedla. Za celý rok však byl plán splněn jen na 74,4 %.

Taktéž výroba mýdla a mýdlových prášků nemohla splniti úkoly stanovené plánem pro nedostatek mastných kyselin a jiných surovin. Mýdla bylo vyrobeno za celý rok jen 69,2 % a mýdlových prášků 78,6 % plánovaného množství.

Domácí výroba textilních a kožedělných pomocných přípravků pracovala za poměrů neutěšených. Na jedné straně byla nedostatečně zásobována surovinami, na druhé straně byl povolován dovoz hotových výrobků z ciziny, jemuž nebylo možno se brániti. Celoroční plán zde byl proto splněn jen na 51,6 %.

Taktéž výroba rozpustidel nemohla splniti plán pro nedostatek surovin, který byl citelný během celého roku. Výrobní úkol byl splněn jen na 74 %.

Výroba kostního a kožního klihu měla od počátku roku klesající tendenci ve shodě s plánem a zvýšila se až v posledních měsících roku. Za celý rok dosáhla 92,9 % plánovaného množství.

6. Průmysl sklářský

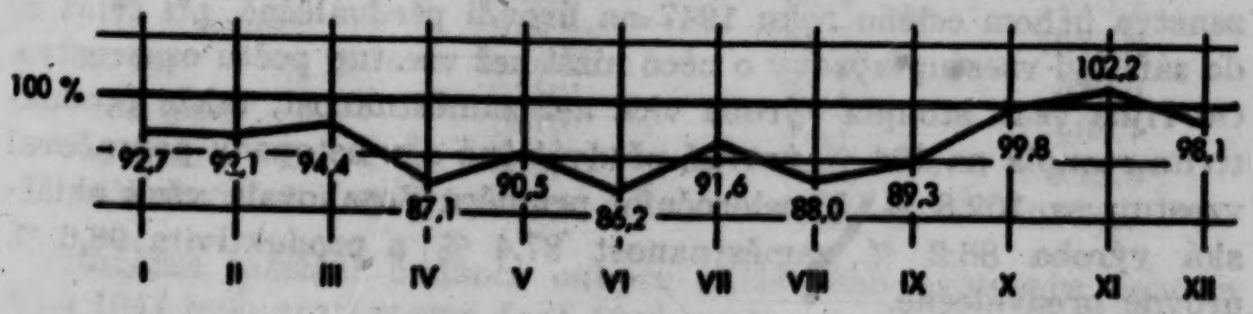

Z tohoto odvětví je plánována podstatná část jeho výroby, t. j. výroba skla dutého, skla plochého a skla drobného. Pokud jde o celkový vývoj sklářského průmyslu, je viditelný z těchto čísel:

Počet činných osob ve sklářství byl v tisících pracujících:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 1. října	26,4	2,2	28,6
1947 1. ledna	27,4	2,3	29,7
1. dubna	31,0	2,3	33,5
1. července	31,1	2,5	33,6
1. října	31,2	2,6	33,8
1. prosince	32,6	2,6	35,2
1948 1. ledna	33,0	2,6	35,6

Početní stav pracujícího osazenstva ve sklářském průmyslu vykazuje klidně vzestupnou tendenci. Proti stavu před rokem je početní stav vyšší asi o 5900 osob, čili o 20 %.

Výroba, zaměstnanost a produktivita sklářské výroby se vyvíjela během roku 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	76,2	83,8	90,9
únor	80,9	85,9	94,2
březen	82,1	86,7	94,7
duben	82,3	87,9	93,5
květen	85,1	86,7	98,1
červen	85,1	86,4	98,5
červenec	83,4	86,9	95,8
srpen	83,8	87,7	95,6
září	85,6	89,6	95,6
říjen	93,7	90,1	104,0
listopad	99,0	90,2	109,8
prosinec	96,8	90,4	107,1
Průměr celého roku	86,2	87,4	98,6

Výroba sklářského průmyslu se pohybovala stejně jako počet osazenstva během celého roku 1947 na úrovni předválečné, při čemž až do září byl vzestup výroby o něco nižší než vzestup počtu osazenstva. Od října však stoupla výroba více než zaměstnanost, takže produktivita stoupla na 104 % úrovně předválečné a v listopadu pokračoval vzestup na 109,8 %. V celoročním průměru dosahovala však sklářská výroba 86,2 %, zaměstnanost 87,4 % a produktivita 98,6 % úrovně předválečné.

Hodnota nákupů surovin a jiných pomocných látek a potřeb sklářského průmyslu činila milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	127,7	5,7	133,4
	II. čtvrtletí	170,5	8,5	179,0
	III. čtvrtletí	208,0	12,1	220,1
	IV. čtvrtletí	287,9	16,0	303,9
1947	I. čtvrtletí	286,8	16,7	303,5
	II. čtvrtletí	317,3	15,3	332,6
	III. čtvrtletí	325,4	13,3	338,7
	říjen	116,2	5,4	121,6
	listopad	142,5	5,0	147,5
	prosinec	124,9	6,9	131,8
	IV. čtvrtletí	383,6	17,3	400,9

Investiční činnost sklářského průmyslu se v r. 1947 omezovala na obnovu dosavadního zastaralého zařízení, zatím co nové velké investice prováděny nebyly. Podle dosavadních zpráv splnil sklářský průmysl ze svého plánu v českých zemích investic stavebních za 29,6 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 54,2 mil. Kčs, celkem tedy za 83,8 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za ¾ mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 2,8 mil. Kčs, celkem tedy za 3,5 mil. Kčs. Dohromady v celé republice bylo splněno investic stavebních za 30,4 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 56,9 mil. Kčs, čili celkem za 87,3 mil. Kčs.

Obdobně jako nákupy se stupňovala vyfakturovaná hodnota prodaných výrobků sklářského průmyslu, jež činila milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	486,0	16,8	502,8
	II. čtvrtletí	539,0	24,9	563,9
	III. čtvrtletí	653,5	31,6	685,1
	IV. čtvrtletí	872,0	43,2	915,2
1947	I. čtvrtletí	987,5	54,2	1041,7
	II. čtvrtletí	963,1	52,6	1015,7
	III. čtvrtletí	1018,3	57,5	1075,8
	říjen	377,3	21,7	399,0
	listopad	387,0	21,7	408,7
	prosinec	388,6	24,4	413,0
	IV. čtvrtletí	1152,9	67,8	1220,7

Průměrná měsíční hodnota odbytu sklářského průmyslu koncem roku 1947 byla proti stejné době 1946 vyšší v českých zemích o 90 až

100 mil. Kčs, čili o 30 %, na Slovensku o 8—10 mil. Kčs, čili o 55 až 60 %. Za celý rok 1946 činila vyfakturovaná hodnota sklářského průmyslu 2667 mil. Kčs. Této výše bylo v roce 1947 dosaženo již koncem srpna, takže další odbyt převyšoval hodnotu za rok 1946. Za celý rok 1947 dosahovala hodnota odbytu 4355 mil. Kčs.

Pokud jde o plánovanou část výroby sklářského průmyslu, činila:

	Duté sklo	Ploché sklo	Drobné sklo
Tisíce tun	120,0	126,3	8,4
% splnění plánu	91,5	94,8	89,6

V celkovém váženém průměru splnil sklářský průmysl co do váhy výrobní plán na 92 %.

Na Turnovsku a Jablonecku trpěl průmysl nedostatkem pracovních sil. Průmysl byl nucen vypomáhati si přechodně dělnictvem z jiných odvětví, zejména i pracovních sil uvolněných přechodně ze zemědělství. Kromě toho vypomáhal si průmysl přesuny zaměstnanců z různých odvětví práce, podle toho, jak se kde jevila potřeba výroby vzhledem k měnícímu se odbytu. Některé mechanické brusírny na Jablonecku přejímaly část dělnictva z textilu, jež byla koncem roku 1947 vysazena.

Druhou obtíží sklářského průmyslu bylo zásobování palivem a elektrickým proudem. Zejména opatření k zajištění plynulého zásobování elektřinou nevyhovovala často průmyslu drobného skleněného zboží a zejména mechanickým brusírnám.

Odbytová situace ve skle se u některých odvětví koncem roku zhoršila, k čemuž také v neposlední řadě přispělo zdanění skleněného zboží přepychovou daní. Počíná se poukazovati na vysoké ceny. Ve vývozu projevovaly se stále snahy dovozních zemí o omezování dovozu přepychového zboží. Zvláště citelně projevila se tato politika u olovnatého křišťálu, později i u bižuterie. Ačkoliv naše výrobky jsou dobré jakosti a smesou co do vzhledu a provedení světovou soutěž, nejsme vždycky s to čeliti ve všech oborech této konkurenci. Průmysl sám poukazuje na nedostatek pružnosti a přizpůsobivosti na některých trzích. Budoucnost sklářského vývozu je závislá na docílení předválečné jakosti a na schopnosti přizpůsobiti se v jakosti a ceně vzrůstající soutěži.

7. Průmysl kamene, zemin a keramiky

Podstatná část výroby tohoto rozvětveného odvětví je zařaděna do plánu, poněvadž jde o výroby, jež mají velmi úzký vztah ke stavebnímu ruchu, jemuž byl určen ve dvouletém plánu široký pracovní program. Ve IV. čtvrtletí roku zůstaly plánovány stejné základní výroby jako v předešlých měsících roku, t. j. výroba cihel, tašek, vápna,

cementu, písků, vápence, sádrovce, hlin a jílů, kaolinu, ostatního cihlářského zboží, nepálených cihel a tvarovek, lehkých stavebních desek, terazzových podlah a dlaždic, cementového a terazzového zboží, stropnic, dlaždic a krytin, osinko-cementového zboží, žárovzdorných hmot a výrobků, isolačních výrobků a isolačních hmot, brusných prostředků, brusných papírů a pláten, stavební a chemicko-technické kameniny, stavební keramiky, technického porcelánu a zdravotní keramiky.

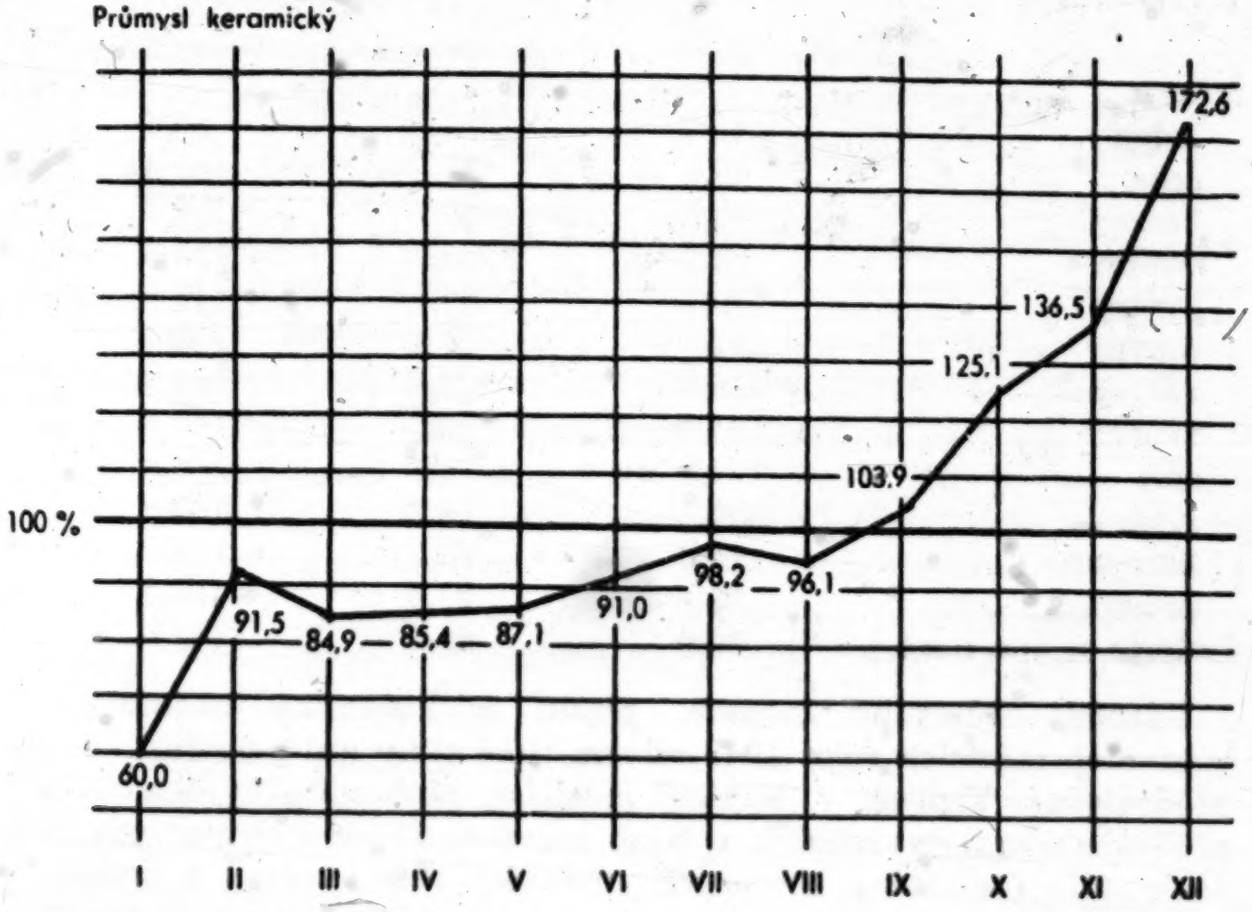

Z celého odvětví průmyslu kamene, zemin a keramiky možno uvésti tato data:

Počet činných osob v průmyslu kamene, zemin a keramiky činil v tisících pracujících:

Stav		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	1. října	46,6	11,0	57,4
1947	1. ledna	46,5	8,8	55,3
	1. dubna	51,6	9,5	61,1
	1. července	58,3	13,1	71,4
	1. října	63,0	14,4	77,4
	1. listopadu	62,4	13,7	76,1
	1. prosince	61,7	12,8	74,5
1948	1. ledna	60,7	11,6	72,3

V posledních měsících roku 1947 vykázán je pokles počtu osazenstva, jak je obvyklé v tuto roční dobu. Současná situace je však podstatně zlepšena proti stavu během roku, kdy nedostatek pracovního osazenstva v tomto odvětví průmyslu byl dlouho příčinou nedostatečného plnění plánu. Počet činných osob koncem roku 1947 proti stavu před rokem se zvýšil o 17 000 pracujících, čili o 30 %.

Pozoruhodný vývoj vykazuje průmysl kamene, zemin a keramiky pokud jde o výrobu, počet osazenstva a produktivitu ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %). Příslušná čísla v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	45,2	57,0	80,0
únor	49,5	57,8	85,6
březen	63,5	60,7	104,6
duben	82,2	65,9	124,5
květen	99,4	69,7	142,5
červen	118,7	71,4	166,3
červenec	116,9	71,8	162,8
srpen	124,6	76,2	163,5
září	124,9	76,7	162,8
říjen	125,4	75,2	166,7
listopad	114,0	73,7	154,7
prosinec	98,6	71,4	138,1
Průměr celého roku	96,9	68,7	141,0

Výroba průmyslu kamene, zemin a keramiky nedosahovala v prvních měsících roku 1947 vlivem tuhé zimy ani poloviny výroby předválečné. Teprve v letních měsících překročila výroba úroveň předválečnou a vyvrcholila v říjnu indexem 125,4. Průmysl pracoval však stále (zvláště v některých odvětvích této výroby) s nedostatkem pracovních sil, takže počet osazenstva zůstal celý rok značně hluboko pod úrovní předválečnou. Jestliže se výroba tak podstatně zvýšila, znamená to vynikající vzestup produktivity tohoto průmyslového odvětví, jež je nejvyšší ze všech. Produktivita dosáhla v říjnu až 166,7 % úrovně předválečné a v celoročním průměru 1947 činila 141 %.

Hodnota nákupů surovin a jiných výrobních potřeb průmyslu kamene, zemin a keramiky se vyvíjela takto v milionech Kčs:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 I. čtvrtletí	151,6	36,6	188,2
II. čtvrtletí	232,7	61,4	294,1
III. čtvrtletí	246,6	62,0	308,6
IV. čtvrtletí	288,9	73,6	362,5

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1947	I. čtvrtletí	244,8	58,6	303,4
	II. čtvrtletí	346,6	99,4	446,0
	III. čtvrtletí	367,4	120,9	488,3
	říjen	154,4	45,4	199,8
	listopad	164,2	45,8	210,0
	prosinec	185,7	53,4	239,1
	IV. čtvrtletí	504,3	144,6	648,9

Přes pokročilou roční dobu vykazují závody vysoké odběry surovin a pomocných látek v posledních měsících roku. Příznivé počasí dovolovalo dlouho do zimy plné rozvinutí práce. Příznivým momentem byla skutečnost, že pro zkrácení cukerní kampaně bylo možné dobré zásobování závodů palivem, což vydatnou měrou přispělo k překročování výrobních úkolů nad plán. Naproti tomu pracoval však průmysl s obtížemi v přistavování vagonů.

Investiční činnost průmyslu kamene, zemin a keramiky zůstala r. 1947 celkem zatím omezená. Podle dosavadních zpráv splnila keramika v českých zemích investic stavebních za 44,6 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 76,5 mil. Kčs, celkem tedy za 121,1 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 27,4 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 26,1 Kčs, čili celkem za 53,5 mil. Kčs. V celé republice bylo splněno investic stavebních za 72 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 102,6 Kčs, čili celkem za 174,6 mil. Kčs.

V českých zemích je největší investicí stavba továrny na technický porcelán, pro kterou byly provedeny přípravné stavební práce a objednána větší část nestavebních investic. Dále byly zahájeny přípravné práce na přístavby cementáren a na výstavbu závodu nového. Ostatní investice byly menšího rozsahu. Na Slovensku bylo započato s výstavbou nové cihelny. Dodávky strojního zařízení budou však zdrženy pro dlouhé dodací lhůty. Bylo započato s výstavbou lanovky, šachtové pece a dokončena výstavba siláží. V keramickém odvětví jde povětšině o drobné stavební akce, které v prvé řadě mají za účel napraviti škody způsobené buď válečnými událostmi nebo zastavením provozu během války. V průmyslu cementového zboží sloužily stavební investice převážně k podstatnému zvýšení výroby tvárnic. U investic nestavebních jde v převážné většině o dodávky jednotlivých strojů do cihelen, vápenek a kamenolomů, které nahrazují dosavadní opotřebované zařízení.

Hodnota odbytu celého průmyslu kamene, zemin a keramiky činila milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	547,4	82,1	629,5
	II. čtvrtletí	743,0	150,7	893,7
	III. čtvrtletí	882,2	226,5	1108,7
	IV. čtvrtletí	951,6	272,7	1224,3
1947	I. čtvrtletí	771,4	168,7	949,1
	II. čtvrtletí	1243,4	291,9	1535,3
	III. čtvrtletí	1510,1	395,2	1905,3
	říjen	531,7	133,5	665,2
	listopad	510,2	118,6	628,8
	prosinec	535,3	102,9	638,2
	IV. čtvrtletí	1577,2	355,0	1932,2

Také ve vyfakturované hodnotě odbytu je viditelný velmi příznivý průběh výroby a zásobování stavivy v posledních měsících roku 1947. Průměrná měsíční hodnota odbytu koncem roku 1947 byla vyšší proti stejné době 1946 v českých zemích asi o 200 mil. Kčs, čili o 66 %, na Slovensku asi o 30—35 mil. Kčs, čili o 30 %. Za celý rok dosáhla hodnota odbytu průmyslu kamene, zemin a keramiky 6322 mil. Kčs, proti 3856 mil. Kčs za r. 1946.

Z plánovaných druhů výrobků vykazují příznivé výsledky zejména odvětví nejdůležitější pro rozvoj stavebního ruchu, zvláště výroba cihel, tašek a vápna. *Cihel* bylo vyrobeno za celý rok 698,4 mil. kusů, čili o 9,7 % více než plánováno. Výroba *krytinových tašek* dosáhla 132,1 mil. kusů, čili 116,7 % plánu. *Vápna* bylo vyrobeno 0,73 mil. tun, čili 124,8 % plánovaného množství. Příznivé počasí v posledních měsících roku umožňovalo zvláště vysokou výrobu nad plán.

Z ostatních základních výrobních úkolů vykazují překročení plánu výroba surového sádrovce, žárovzdorných hmot a výrobků, brusných prostředků, brusného papíru a plátna a zdravotní keramiky. Naproti tomu ostatní výroby zařaděné do plánu nesplnily zcela svůj úkol a zůstaly více či méně pod plánem. Tak je tomu s výrobou sklářských a formovacích písků (63,1 %), s těžbou vápence (84,2 %), s těžbou a úpravou hlin a jílů (76,2 %), s těžbou kaolinu (62,4 %), s výrobou cihlářského zboží dříve nejmenovaného (80,2 %), s výrobou nepálených cihel a tvarovek z cementu (32,2 %), s výrobou cementových lehkých stavebních desek (61,7 %), s výrobou terazzových podlah a dlaždic (65,4 %), s výrobou cementového a terazzového zboží ostatního (57,6 %) a s výrobou cementových stropnic a krytin (78,2 %), dále s výrobou isolačních výrobků (71,2 %) a isolačních hmot (89,8 %), s výrobou stavební a chemicko-technické kameniny (70,5 %), s výrobou stavební keramiky (87,5 %) a s výrobou technického porcelánu (81,1 %).

V celkovém váženém průměru splnil průmysl kamene, zemin a keramiky výrobní úkol v I. čtvrtletí na 88,2 %, ve II. čtvrtletí na 88,7 %, ve III. čtvrtletí na 98,1 %, ve IV. čtvrtletí na 137,1 % a za celý rok na 100,4 %.

8. Průmysl papírenský

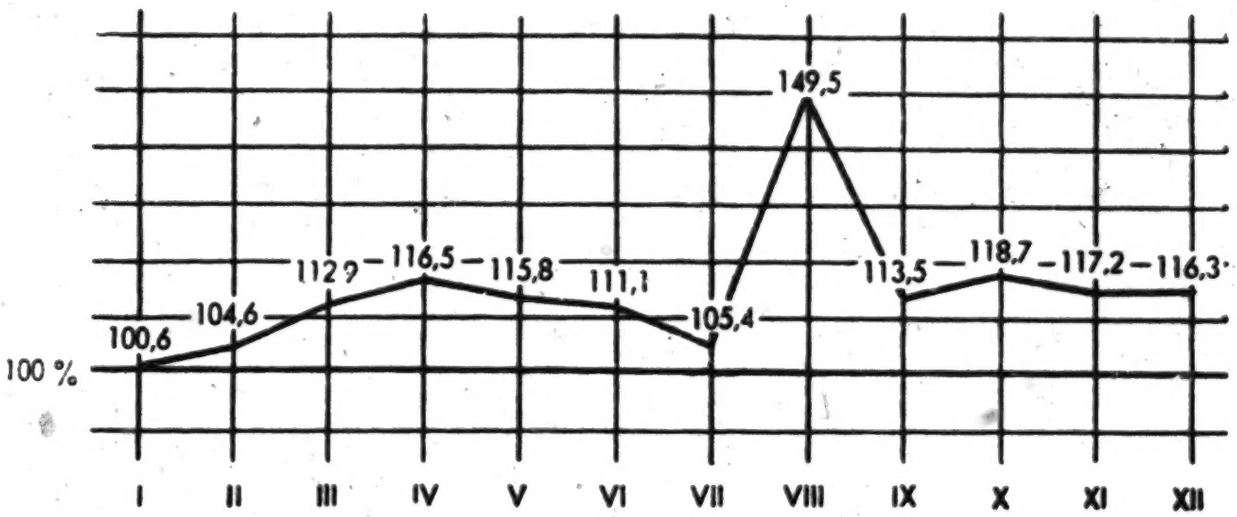

Z papírenského průmyslu jsou zařaděny do plánu nejdůležitější jeho produkty, t. j. dřevovina, buničina, papír a lepenka.

V celém odvětví papírenského průmyslu bylo činno osob v tisících:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	1. října	22,3	7,5	29,8
1947	1. ledna	23,4	7,8	31,2
	1. dubna	24,3	7,9	32,2
	1. července	24,4	8,1	32,5
	1. října	24,9	8,2	33,1
	1. listopadu	25,3	8,2	33,5
	1. prosince	25,5	8,2	33,7
1948	1. ledna	25,8	8,2	34,0

Koncem roku 1947 pracovalo u nás v oboru výroby 65 závodů a v oboru zpracování 206 závodů. Počet osazenstva v závodech v českých zemích byl na mírném vzestupu, zatím co na Slovensku zůstává v celém II. pololetí 1947 ustálen. Po odsunu německého osazenstva nedochází k významnějšímu pohybu zaměstnanců v průmyslu papírenském. Potřeba dalších pracovních sil však zůstává, ale nábor nových pracovních sil je brzděn trvalým nedostatkem bytů. Zvýšená potřeba zaměstnanců nastane na jaře 1948.

Výroba, zaměstnanost a produktivita papírenského průmyslu se vyvíjela v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	74,7	89,1	76,1
únor	83,3	99,1	84,0
březen	88,2	100,0	88,2
duben	96,4	99,7	96,5
květen	96,5	99,4	96,6
červen	95,2	100,3	94,5
červenec	81,9	100,3	81,7
srpen	88,8	101,5	87,5
září	92,1	102,2	90,1
říjen	95,4	103,2	92,4
listopad	101,0	103,7	97,4
prosinec	92,7	104,4	88,8
Průměr celého roku	90,4	100,7	89,7

Papírenská výroba vykazuje mírně vzestupnou tendenci, při čemž teprve v listopadu překročila tato výroba přechodně úroveň předválečnou. Naproti tomu počet osazenstva se pohyboval během celého roku kolem úrovně předválečné nebo mírně nad ní. Následkem toho i produktivita výroby nedosáhla předválečné úrovně, nebyla však od ní příliš vzdálena.

Hodnota nákupů surovin a jiných výrobních potřeb papírenského průmyslu se vyvíjela takto v milionech Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	378,9	83,9	462,8
	II. čtvrtletí	443,5	198,1	641,6
	III. čtvrtletí	360,2	177,0	537,2
	IV. čtvrtletí	501,7	208,5	710,2
1947	I. čtvrtletí	390,2	181,6	571,8
	II. čtvrtletí	467,2	333,5	800,7
	III. čtvrtletí	406,8	354,0	760,8
	říjen	163,9	126,1	290,0
	listopad	160,9	127,2	288,1
	prosinec	171,7	133,3	305,0
	IV. čtvrtletí	496,5	386,6	883,1

Hodnota nákupů výrobních potřeb papírenského průmyslu se zvýšila v posledních měsících roku nejen proti měsícům letním, ale zejména také proti posledním měsícům roku 1946.

Zvláštní pozornost je poslední dobou věnována organisaci sběru starého papíru, který tvoří velmi důležitou surovinu. Poněvadž sběr papíru nebyl dosud organisován tak, jak toho vyžaduje zvýšená potřeba, byla za souhlasu ministerstva vnitřního obchodu pořádána

v prosinci jednorázová sběrová akce odpadového papíru v Praze, v Brně a v Ostravě. Tato akce vynesla v samé Praze asi 65 vagonů starého papíru. Stejně bude třeba také lépe organisovat sběr starých hadrů.

Stoupající tendenci vykazuje papírenský průmysl také v hodnotě svého odbytu. Vyfakturovaná hodnota se vyvíjela takto v milionech Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	772,7	183,6	956,3
	II. čtvrtletí	700,3	275,7	976,0
	III. čtvrtletí	779,0	295,0	1074,0
	IV. čtvrtletí	946,2	334,9	1281,1
1947	I. čtvrtletí	890,3	314,8	1205,1
	II. čtvrtletí	1004,2	442,6	1446,8
	III. čtvrtletí	890,4	483,6	1374,0
	říjen	366,7	193,2	559,9
	listopad	369,6	166,1	535,7
	prosinec	377,9	153,9	531,8
	IV. čtvrtletí	1114,2	513,2	1627,4

Průměrná hodnota odbytu papírenského průmyslu v posledních měsících 1947 stoupla proti stejnému období 1946 v českých zemích asi o 60 mil. Kčs, čili o 18 %, na Slovensku pak asi o 60 mil. Kčs, čili o 53 %. Zvýšení na Slovensku je tedy poměrně značně větší než v českých zemích.

Také investiční činnost papírenského průmyslu zůstala r. 1947 celkem omezená. Podle dosavadních zpráv splnil tento průmysl v roce 1947 v českých zemích investic stavebních za 7,5 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 26,8 mil. Kčs, celkem tedy za 34,3 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních v částce 8,9 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 31,2 mil. Kčs, čili celkem za 40,1 mil. Kčs. Dohromady činily v celé republice investice stavební částku 16,4 mil. Kčs a investice nestavební včetně dovozu částku 58 mil. Kčs, čili celkem 74,4 mil. Kčs. Čs. závody pro papír a celulosu omezily v r. 1947 svoji investiční činnost na zabezpečení výroby jednotlivých závodů, t. j. na obnovu kotelen a energetických a dopravních zařízení. Investice tyto si vyžádaly větší částky z celkové sumy investic, takže jen nepatrná část zůstala na vlastní technologickou úpravu a doplnění, jmenovitě na rozšíření výroby a její zhospodárnění. Nestavební investice — povětšině energetická zařízení — byla objednána a poněvadž jde o investice dlouhodobé, nebyla žádná z nich skončena v r. 1947. Stavební úpravy pro tato zařízení se provádějí tak, aby objekty zavčas byly připraveny pro montáž. Prove-

dením těchto investic se docílí značného zhospodárnění provozu, t. j. úspory na palivu a pracovních silách.

Pokud jde o plánovanou část výroby papírenského průmyslu, činila v roce 1947 v tisících q:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
Dřevovina	470,1	102,9	573,0
Buničina	976,2	1375,9	2352,1
Papír	1639,4	631,5	2270,9
Lepenka	697,3	25,0	722,3

Výroba dřevoviny splnila plán jen na 61,3 %. Naproti tomu v ostatních plánovaných úkolech byl plán překročen, a to u buničiny o 14,7 %, u papíru o 15,3 % a u lepenky o 22 %.

Pokud jde o *grafický průmysl*, znamenal rok 1947 pro většinu kamenotiskáren a hlubotiskáren plnou zaměstnanost, vyjma část závodů, které následkem nedostatku zaměstnanců nemohly plně využít své kapacity. Naproti tomu se ve výrobě tiskových štočků projevoval již mírný úbytek zakázek. Průmysl pracoval však celý rok za napjaté situace v dodávce papíru a stěžuje si dále na nedostatečnou jakost tiskařských barviv a na nedostatek některých důležitých surovin a pomocných látek. Jinou stížností byla fluktuace a nepravidelná docházka pomocných, hlavně ženských zaměstnanců do práce. Zlepšení výkonnosti grafického průmyslu závisí dále na možnosti opravy speciálních strojů, po případě na možnosti dovozu nových moderních strojů z ciziny.

9. Průmysl dřeva

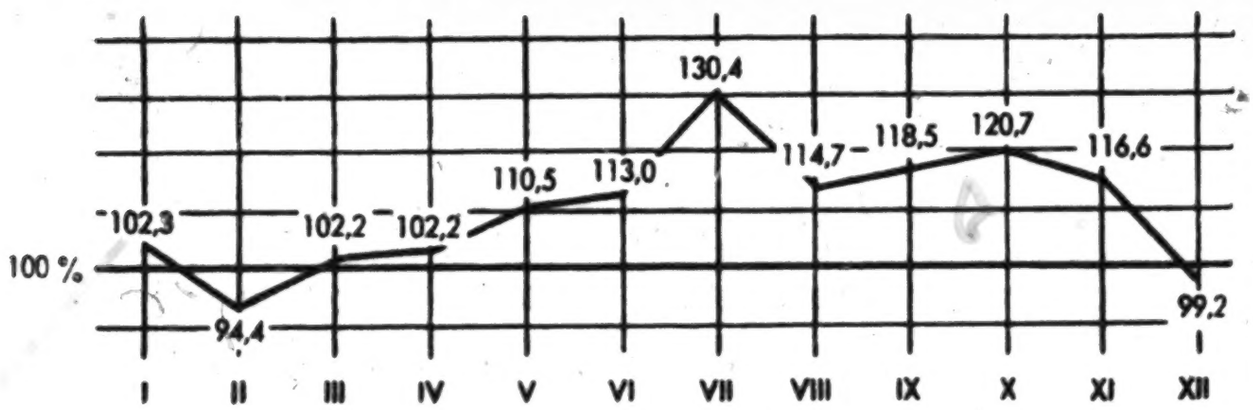

V naší průmyslové statistice je dřevodělný průmysl rozdělen do dvou skupin: pily a vlastní průmysl dřevoobrábějící. Celková situace obou těchto odvětví se zobrazuje v těchto základních údajích:

Počet činného osazenstva činil v tisících osob:

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.
1946	1. října	22,3	33,5	9,9	4,5	32,2	38,0
1947	1. ledna	22,4	35,1	9,9	4,8	32,3	39,9
	1. dubna	23,8	37,2	10,4	5,7	34,2	42,9
	1. července	22,4	37,1	11,2	5,5	33,6	42,6
	1. října	22,2	37,8	11,1	6,4	33,3	44,2
	1. listopadu	22,1	38,0	11,1	6,5	33,2	44,5
	1. prosince	22,4	38,7	11,4	6,7	33,8	45,4
1948	1. ledna	22,4	38,5	10,9	6,7	33,3	45,2

Pily v českých zemích vykazují stálý počet zaměstnanců, který se pohybuje na úrovni jako před rokem. Na Slovensku zůstal počet osazenstva na pilách v mírném vzestupu. Průmysl dřevoobrábějící vykazuje zvýšení počtu osazenstva v českých zemích proti loňsku asi o 10 %, na Slovensku však asi o 35 %. Pily a impregnační závody pracují dosud za nedostatku pracovních sil.

Výroba, počet osazenstva a produktivita v dřevoobráběcím průmyslu se vyvíjela v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	68,8	89,0	77,3
únor	72,7	90,2	80,7
březen	80,1	90,4	88,6
duben	81,7	88,7	92,1
květen	83,4	89,2	93,5
červen	93,4	89,4	104,5
červenec	72,1	90,2	80,0
srpen	70,8	89,8	78,8
září	82,9	90,6	91,5
říjen	80,8	91,9	87,9
listopad	81,8	92,8	88,2
prosinec	76,0	92,6	82,1
Průměr celého roku	78,6	90,2	87,1

Hodnota nákupů surovin a jiných výrobních potřeb pilařského a dřevozpracujícího průmyslu se vyvíjela takto v milionech Kčs:

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.
1946	I. čtvrtletí	144,4	245,2	87,4	28,8	331,8	274,0
	II. čtvrtletí	277,8	293,3	128,3	41,5	406,1	334,8
	III. čtvrtletí	299,0	307,6	140,3	51,5	439,3	359,1
	IV. čtvrtletí	372,0	376,1	171,6	61,1	543,6	337,2

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.
1947	I. čtvrtletí	348,1	372,4	188,2	77,2	536,3	449,6
	II. čtvrtletí	482,5	502,8	217,5	75,2	700,0	578,0
	III. čtvrtletí	421,1	455,1	200,6	75,1	621,7	530,2
	říjen	137,0	184,6	76,1	26,0	213,1	210,6
	listopad	123,2	164,6	74,1	27,8	197,3	192,4
	prosinec	134,4	201,5	74,4	31,5	208,8	233,0
	IV. čtvrtletí	394,6	550,7	224,6	85,3	619,2	636,0

Jak pily, tak i průmysl dřevoobrábějící vykazuje v posledních měsících 1947 zvýšení nákupů surovin a výrobních potřeb proti letním měsícům 1947 i proti posledním měsícům r. 1946. Celý dřevařský průmysl si stěžuje poslední dobou na značné obtíže při nákupech surového dřeva a dřevěných polotovarů. Mnohé závody neobdržely suroviny ani na platná nákupní povolení. Lesní hospodářství, zejména v pohraničí, zápasí stále s nedostatkem pracovních sil jak při těžbě tak i při odvozu. Otázky dřevařské a lesní jsou předmětem zvláštního šetření všech odborných míst.

Investiční činnost byla na Slovensku větší než v českých zemích. Podle dosavadních zpráv splnil dřevařský průmysl v r. 1947 v českých zemích investic stavebních za 19,6 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 17,9 mil. Kčs, celkem za 37,5 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 43,4 mil. Kčs, investic nestavebních včetně dovozu za 23,4 mil. Kčs, čili celkem za 66,8 mil. Kčs. V celé republice činily v dřevařském průmyslu r. 1947 investice stavební částku 63 mil. Kčs a investice nestavební včetně dovozu částku 41,3 mil. Kčs, tudíž celkem částku 104,3 mil. Kčs. Během roku 1947 bylo započato s výstavbami plánovaných programů, a to jak v oboru psacích potřeb, tiskáren, továren na nábytek, pil a impregnace. Některé z těchto staveb byly dokončeny, jiné — poněvadž jde o úsekovou výstavbu — přecházejí stavebním podílem do roku 1948. Nestavební investice byly vesměs objednané; část strojů vyráběných v tuzemsku i strojů dovážených byla již dodána. Zbytek má být splněn v r. 1948.

Odbytová hodnota pilařského a dřevozpracujícího průmyslu vykazuje v posledních měsících další vzestup, jak vidno z těchto čísel v milionech Kčs:

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.
1946	I. čtvrtletí	547,5	643,9	192,1	59,4	739,6	703,3
	II. čtvrtletí	628,9	671,7	297,0	73,5	925,9	745,2
	III. čtvrtletí	632,7	736,8	305,2	94,9	937,9	831,7
	IV. čtvrtletí	684,9	981,5	360,0	124,8	1044,9	1106,3

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.	pily	dřevoobr.
1947	I. čtvrtletí	645,1	925,5	328,4	115,0	973,5	1040,5
	II. čtvrtletí	937,3	970,1	459,2	121,9	1396,5	1092,0
	III. čtvrtletí	890,5	979,3	475,7	156,0	1366,2	1135,3
	říjen	323,0	425,1	181,1	55,3	504,1	480,4
	listopad	304,6	405,6	155,2	62,1	459,8	467,7
	prosinec	309,1	473,7	141,3	68,4	450,4	542,1
	IV. čtvrtletí	936,7	1304,4	477,6	185,8	1414,3	1490,2

Hodnota odbytu pil se zvýšila v posledních měsících 1947 proti stejnému období 1946 průměrně měsíčně v českých zemích asi o 80 až 90 mil. Kčs, čili asi o 38 %, na Slovensku asi o 40 mil. Kčs, čili asi o 33 %. U dřevoobráběcího průmyslu činí podobné zvýšení v českých zemích 100—110 mil. Kčs, čili asi 30 %, na Slovensku asi 20 mil. Kčs, čili 50 %. Nedostatek surovin projevoval se místy již v poklesu odbytu polotovarů a hotových výrobků.

Za celý rok 1947 proti r. 1946 stoupla hodnota tohoto odbytu pil ze 3648 na 5150 mil. Kčs a hodnota odbytu dřevoobrábějícího průmyslu ze 3386 na 4758 mil. Kčs.

Jako základní úkoly výrobní byly z dřevařského průmyslu zařaděny do plánu jen výroba jehličnatého a listnatého řeziva, výroba surových pražců, výroba překližek a výroba dýh. Ve všech těchto odvětvích pracoval dřevařský průmysl během celého roku většinou nad úrovní plánovanou. Řeziva bylo vyrobeno za celý rok asi 2,97 mil. m³, což je 107,1 % plánovaného množství. Pražců bylo vyrobeno 233 526 krychl. metrů, čili o 38,2 % více, než stanovil plán. Výroba překližek, pro kterou byly v roce 1947 zvláště příznivé povětrnostní poměry, dosáhla 50 666 m³, čili 99,3 % plánovaného množství. Dýh bylo vyrobeno více než 6,48 mil. m², čili o 25,3 % nad plán.

10. Průmysl textilní a oděvní

Z rozmanitosti tohoto výrobního odvětví vyplývá, že jen určitá část výroby textilní a oděvní je zařaděna do hospodářského plánu, zatím co veliká jeho část zůstává mimo plán. Ze základní výroby je do plánu zařaděna výroba přádelen, t. j. bavlněné příze, kordové příze, česané příze, mykané příze, lněné příze a jutové příze. Z výroby tkalcoven je do plánu zařaděna výroba tkanin vlněných, bavlněných, kordových a jutových a z ostatních zpracovatelských odvětví jen výroba pleteného a stávkového zboží a výroba punčoch a ponožek z příze.

O procentickém plnění plánu r. 1947 podává obraz diagram na str. 130:

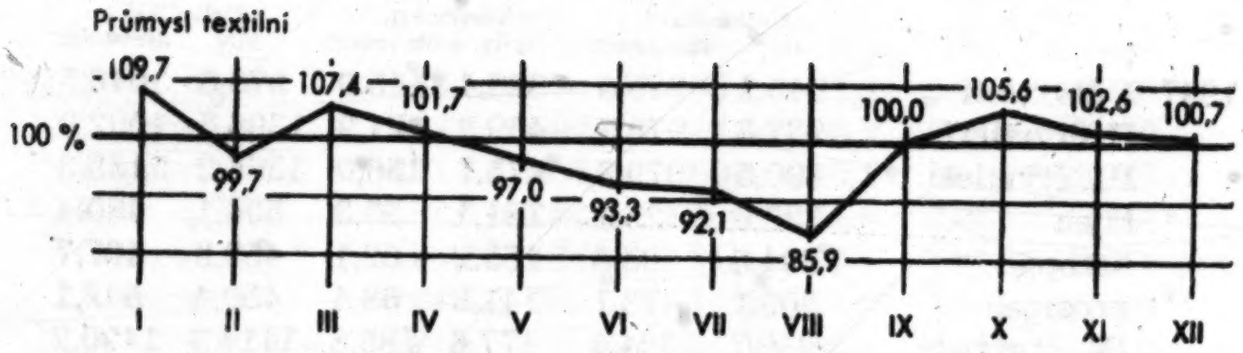

Počet činného osazenstva v celém průmyslu činil v tisících osob:

Stav		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		textil	oděvnictví	textil	oděvnictví	textil	oděvnictví
1946	1. října	143,7	34,0	15,7	3,5	169,4	37,5
1947	1. ledna	150,8	34,7	16,1	3,7	166,9	38,4
	1. dubna	160,6	36,3	17,2	6,0	177,8	42,3
	1. července	161,6	35,7	18,3	6,5	179,9	42,2
	1. října	167,3	35,9	19,8	6,6	187,1	42,5
	1. listopadu	168,9	36,8	20,3	6,7	189,2	43,5
	1. prosince	172,0	36,8	20,5	6,7	192,5	43,5
1948	1. ledna	172,4	37,5	20,6	6,7	193,0	44,2

Textilnímu a oděvnímu průmyslu se podařilo postupem doby nahradit největší část odsunutého německého osazenstva, důležitým úkolem však je plné zaškolení nového a často neodborného osazenstva. Dosud pracovalo v textilním průmyslu v českých zemích přes 12 000 osob německé národnosti, t. j. necelých 7 % z celkového počtu, a v oděvním průmyslu asi 1100 osob, t. j. asi 3 %.

Výroba, počet osazenstva a produktivita textilní výroby během roku 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) měla tento vývoj v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	56,7	71,2	79,7
únor	56,9	72,5	78,5
březen	57,8	73,4	78,7
duben	65,1	73,3	88,9
květen	62,1	73,1	85,0
červen	62,9	73,3	86,0
červenec	46,0	74,7	61,6
srpen	52,4	74,7	70,1
září	64,5	74,7	86,3
říjen	69,2	77,1	89,7
listopad	73,0	78,2	93,3
prosinec	69,5	78,3	88,8
Průměr celého roku	61,3	74,2	82,6

V celoročním průměru 1947 dosahovala textilní výroba 61,3 % rozsahu předválečného, při čemž vyvrcholila v listopadu indexem 73 %. Počet osazenstva mírně stoupal a v celoročním průměru činil 74,2 % počtu předválečného. Produktivita práce se tudíž pohybovala pod úrovní předválečnou (v průměru 82,6 %), při čemž vyvrcholila v listopadu (93,3 %).

Hodnota nákupů surovin a jiných výrobních potřeb textilního a oděvního průmyslu měla tento vývoj v milionech Kčs:

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		textil	oděvnictví	textil	oděvnictví	textil	oděvnictví
1946	I. čtvrtletí	1744,4	540,5	147,2	79,5	1891,6	620,0
	II. čtvrtletí	2408,5	691,9	298,3	93,7	2706,8	785,6
	III. čtvrtletí	2198,0	604,0	388,1	79,1	2586,1	683,1
	IV. čtvrtletí	3174,3	920,2	500,6	121,7	3674,9	1041,9
1947	I. čtvrtletí	3164,7	939,3	409,4	162,2	3574,1	1101,5
	II. čtvrtletí	5016,6	1080,8	785,5	190,4	5802,3	1271,2
	III. čtvrtletí	4641,0	915,1	667,7	144,1	5308,7	1059,2
	říjen	1842,7	363,5	230,0	62,1	2072,7	425,6
	listopad	1743,4	340,4	216,6	61,6	1960,0	402,0
	prosinec	2014,1	366,5	201,4	74,3	2215,5	440,8
	IV. čtvrtletí	5600,2	1070,4	648,0	198,0	6248,2	1268,4

Nákupy textilního a oděvního průmyslu vykazují proti loňskému roku podstatný vzestup, vyvrcholily však v září, načež v dalších měsících částečně oslabily.

Pokud jde o investice (jež jsou zahrnuty ve výše uvedených údajích o nákupech), tu splnil textil podle dosavadních zpráv v r. 1947 v českých zemích investic stavebních za 61 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 454,4 mil. Kčs, tudíž celkem za 515,4 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 98,9 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 92,9 mil. Kčs, čili celkem za 191,8 mil. Kčs. Dohromady v celé republice činí investice stavební 159,9 mil. Kčs a investice nestavební včetně dovozu 547,4 mil. Kčs, čili celkem 707,3 mil. Kčs.

Předpokládané investice v průmyslu textilním slouží ve většině případů k obnově zastaralého zařízení, které během okupace bylo do značné míry poškozeno, příp. zničeno. Z nových investic byla v roce 1947 v zemích českých a na Slovensku zahájena výstavba automatických tkalcoven včetně pomocných provozů. Bylo také započato s výstavbou skladišť pro suroviny. V oboru výroby hedvábí bylo dále započato s výstavbou hedvábnické tkalcovny a prováděny rekonstrukce jiných objektů pro tytéž účely. Byla dokončena přístavba přádelny vlny a započato s výstavbou barevny. V oboru punčochář-

ském byla zahájena výstavba nového punčochářského závodu, do kterého budou přemístěny moderní a velmi výkonné pletací stroje z konfiskátů. Byla zahájena výstavba nové továrny na výrobu krajek. Pokud se týká investic nestavebních, byly potřebné stroje a zařízení objednány s příslibem dodací lhůty v r. 1948 a později. Ve výrobě textilních strojů nastalo zdržení z toho důvodu, že tuzemský průmysl se začal zabývati výrobou speciálních textilních strojů teprve po revoluci.

Vyfakturovaná hodnota odbytu textilního a oděvního průmyslu zůstala na trvalém vzestupu, jak o tom podávají přehled tato čísla v milionech Kčs:

		České země		Slovensko		Celá ČSR	
		textil	oděvnictví	textil	oděvnictví	textil	oděvnictví
1946	I. čtvrtletí	3708,8	1071,4	467,2	105,6	4176,0	1177,0
	II. čtvrtletí	4623,7	1247,5	561,0	147,8	5184,7	1395,3
	III. čtvrtletí	4526,1	1290,3	640,0	148,1	5166,1	1438,4
	IV. čtvrtletí	5954,3	1710,0	845,6	221,8	6799,9	1931,8
1947	I. čtvrtletí	5743,2	1618,9	841,2	238,3	6584,4	1857,2
	II. čtvrtletí	6893,9	1742,6	978,3	298,3	7872,2	2040,9
	III. čtvrtletí	6123,5	1576,8	927,2	242,9	7050,7	1819,7
	říjen	2603,7	768,2	369,1	121,8	2972,8	890,0
	listopad	2614,3	659,3	364,0	110,5	2978,3	769,8
	prosinec	3223,3	699,6	371,4	100,2	3594,7	799,8
	IV. čtvrtletí	8441,3	2127,1	1104,5	332,5	9545,8	2459,6

Průměrná měsíční hodnota odbytu textilního průmyslu se zvýšila od konce roku 1946 do konce roku 1947 v českých zemích o 800 až 850 mil. Kčs, čili o 40 %, na Slovensku o 80 až 90 mil. Kčs, čili o 30 %. Podobně se zvýšila odbytová hodnota oděvního průmyslu v českých zemích průměrně měsíčně asi o 140 mil. Kčs, čili o 25 %, na Slovensku o 35—40 mil. Kčs, čili o 50 %. Celková odbytová hodnota textilního průmyslu v Československu v roce 1946 činila 21,3 miliardy Kčs. V roce 1947 dosaženo bylo této hodnoty již do konce září, takže o celou hodnotu odbytu v posledním čtvrtletí roku nastalo v roce 1947 proti roku 1946 zvýšení. Tento vzestup činí skoro 10 miliard Kčs, čili asi 46 %, neboť za celý rok 1947 činila hodnota odbytu textilu 31,05 miliardy Kčs. Odbytová hodnota oděvního průmyslu dosahovala v roce 1946 necelých 6 miliard Kčs. V roce 1947 bylo této hodnoty dosaženo již během října, takže odbyt v dalších měsících do konce roku v hodnotě asi 2 miliard Kčs převyšoval odbytovou hodnotu z roku 1946. Za celý rok 1947 dosahoval odbyt konfekčního průmyslu 8,2 miliardy Kčs. Proti r. 1946 to znamená zvýšení asi o třetinu.

V posledních měsících roku vystupňován byl vývoz textilního a

oděvního zboží do zahraničí. Zvýšeného odbytu do ciziny je v textilu zapotřebí na úhradu potřebného zvyšovaného dovozu surovin. Textilní a oděvní průmysl tu stojí před vážným problémem, kterému se musí úsilovně věnovati z důvodů přímo existenčních. Celková hodnota vývozu textilního a oděvního průmyslu dosáhla za rok 1947 výše asi 3,62 miliardy Kčs. Tento vývoz je stále nedostačující.

Pokud jde o plánovanou část výroby textilního a oděvního průmyslu, lze všeobecně konstatovati, že ve výrobě přádelen byl plán obecně ve značném měřítku překročen, výroba tkalcoven plán splnila na 100 %, s výjimkou výroby tkanin bavlněných a tkanin z umělého hedvábí, a z ostatních plánovaných odvětví pracovala celý rok pod plánem výroba pleteného a stávkového zboží, kdežto mírně nad plánovanou úrovní pracovala výroba ponožek a punčoch.

Z *přádelen* vykazuje bavlněný sektor celkovou výrobu (i s přízí vigoňovou a kordovou) 59,16 mil. kg příze, což odpovídá 111,5 % plánu. Příze česané bylo vyrobeno 6,73 mil. kg a plán byl překročen o 37,8 %. Výroba mykané příze dosáhla 23,55 mil. kg, čili 121,4 % plánu. Lněné příze bylo vyrobeno 170 238 kop, t. j. 100,2 % plánovaného množství. Kordové příze samé, jež je již výše započtena do příze bavlněné, bylo vyrobeno přes 2,60 mil. kg, čili 104,7 % plánovaného množství.

Tkalcovny plnily plán takto: Bavlněných tkanin a tkanin z umělého hedvábí včetně kordových bylo vyrobeno 36,8 mil. kg v hodnotě zpracované příze, což odpovídá jen 87 % plánu. Kordových tkanin samých bylo však vyrobeno 2,57 mil. kg, čili 101,4 % plánu. Vlněných tkanin bylo vyrobeno přes 19,56 kg v hodnotě zpracované příze, čili 100,4 % plánovaného množství. Výroba lněných tkanin dosahovala 161 817 kop v hodnotě zpracované příze, t. j. 100,1 % plánovaného množství.

Výroba *pleteného a stávkového zboží* činila necelých 7,4 mil. kg a dosahovala jen 74,9 % plánu. Naproti tomu *punčoch a ponožek* bylo vyrobeno asi 4,29 mil. kg a plán zde byl překročen o 6,5 %.

11. Průmysl kožedělný a gumárenský

Také v těchto odvětvích je do plánu zařaděna jen nejdůležitější část, zatím co další část zůstává mimo plán. Ve IV. čtvrtletí 1947 zůstaly plánované výrobní úkoly stejné jako v předešlých měsících a vztahovaly se na výrobu kožené, lehké a vycházkové a gumové obuvi, na výrobu svršků, podšívkových, podešvových a ostatních usní a z gumárenského odvětví na výrobu obručí pro jízdní kola, motocykly, osobní a nákladní automobily a traktory a na výrobu transportních pásů. Plnění výrobního plánu v %:

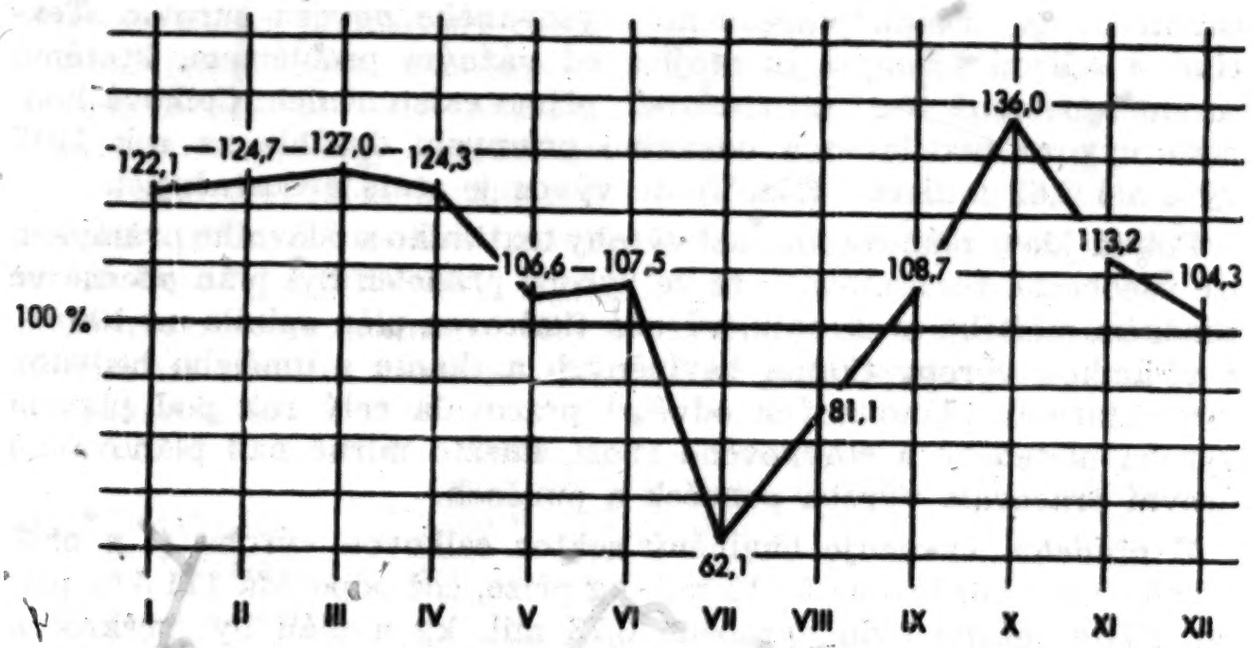

Celkový obraz o vývoji kožedělného průmyslu podávají následující všeobecná data:

Počet činného osazenstva se vyvíjel v kožedělném průmyslu takto v tisících osob:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
1946 1. října	29,6	6,8	36,4
1947 1. ledna	31,1	7,2	38,3
1. dubna	31,2	7,9	39,1
1. července	31,1	8,4	39,5
1. října	34,1	8,1	42,2
1. listopadu	34,4	8,2	42,6
1. prosince	35,1	8,3	43,4
1948 1. ledna	35,2	8,4	43,6

Počet činného osazenstva se během celého roku 1947 zvyšoval v českých zemích i na Slovensku. V českých zemích přibylo za celý rok 4100 činných osob, čili 15 %, na Slovensku asi 1200 osob, čili rovněž 18 %.

Výroba, zaměstnanost a produktivita práce kožedělného a gumárenského průmyslu se vyvíjela v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	80,8	94,5	85,5
únor	85,9	95,9	89,5
březen	87,7	98,2	89,3
duben	87,2	98,6	88,4
květen	101,4	98,4	103,0

	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
červen	107,2	99,6	107,6
červenec	57,3	98,6	58,1
srpen	71,8	102,2	70,3
září	103,1	106,8	96,6
říjen	99,5	108,9	92,1
listopad	109,3	110,1	99,2
prosinec	108,7	111,1	98,0
Průměr celého roku	91,7	101,0	90,8

Výroba kožedělného a gumárenského průmyslu dosáhla v průměru roku 1947 asi 91,7 % úrovně předválečné a vyvrcholila v posledních měsících roku (v listopadu 109,3 % a v prosinci 108,7 %).

Počet osazenstva se pohyboval až do letních měsíců mírně pod úrovní předválečnou, načež od srpna stoupl nad tuto úroveň a v celoročním průměru činil 101 %. Produktivita se pohybovala tudíž většinou pod úrovní předválečnou (průměrně na 90,8 %), nad tuto úroveň stoupla přechodně jen v květnu a červnu.

Hodnota nákupů surovin a jiných výrobních potřeb kožedělného průmyslu měla tento vývoj v milionech Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	553,9	129,2	683,1
	II. čtvrtletí	708,1	204,0	912,1
	III. čtvrtletí	730,6	255,1	985,7
	IV. čtvrtletí	1078,8	422,7	1501,5
1947	I. čtvrtletí	997,0	427,0	1424,0
	II. čtvrtletí	1138,2	478,3	1616,5
	III. čtvrtletí	951,9	338,9	1290,8
	říjen	497,1	138,0	635,1
	listopad	435,5	139,5	575,0
	prosinec	475,4	179,0	654,4
	IV. čtvrtletí	1408,0	456,5	1864,5

Stejně vzestupným směrem se vyvíjela vyfakturovaná hodnota prodaného zboží kožedělného průmyslu, která činila milionů Kčs:

		České země	Slovensko	Celá ČSR
1946	I. čtvrtletí	910,0	228,2	1138,2
	II. čtvrtletí	1185,8	302,5	1488,3
	III. čtvrtletí	1129,9	345,9	1475,8
	IV. čtvrtletí	2026,1	432,8	2458,9
1947	I. čtvrtletí	1314,7	545,7	1860,4
	II. čtvrtletí	2094,9	579,3	2674,2

	České země	Slovensko	Celá ČSR
III. čtvrtletí	1580,4	457,6	2038,0
říjen	694,7	172,2	866,9
listopad	800,5	180,8	981,3
prosinec	1043,0	242,9	1285,9
IV. čtvrtletí	2538,2	595,9	3134,1

Odbytová hodnota kožedělného průmyslu stoupla od konce roku 1946 do konce roku 1947 průměrně měsíčně v českých zemích asi o 175 mil. Kčs, čili o 25 %, na Slovensku asi o 55 mil. Kčs, čili asi o 38 %. Za celý rok 1947 dosahovala hodnota odbytu kožedělného průmyslu 9706 mil. Kčs, proti 6561 mil. Kčs za rok 1946.

Největší starostí výroby bylo zaopatření potřebných surovin a některých pomocných látek, zvláště chemikálií. Jinak odbyt byl po celý rok nerušený a hladký, takže v zásobování obuví nastalo ve srovnání s prvními lety po válce značné zlepšení. Gumárenská výroba však nestačila vysoké poptávce, jež mohla být při velmi zvýšeném počtu motorových vozidel uspokojena v oboru pneumatik jen nedostatečně, ačkoliv gumárenský průmysl pracoval poměrně velmi uspokojivě.

Z provedených investic kožedělného a gumárenského průmyslu připadala největší část (95 %) na obnovu dosavadních zařízení a jen malá část (5 %) na rozšíření výrobnosti. Podle dosavadních zpráv splnil tento průmysl v r. 1947 v českých zemích investic stavebních za 205,5 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 256,2 mil. Kčs, čili celkem za 461,7 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 57,5 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 292,5 mil. Kčs, t. j. celkem za 350 mil. Kčs. Dohromady v celé republice činily stavební investice částku 263 mil. Kčs a investice nestavební včetně dovozu částku 548,7 mil. Kčs, čili celkem částku 811,7 mil. Kčs.

Přes veškeré potíže, které se během roku vyskytly, byly provedeny 2 pětietážové a 1 třietážová provozní budova, vlečky a jiné stavební úpravy nezbytně nutné pro výrobu. Během roku byly dále vypracovány projekty a bylo započato se stavbou nové pneumatikárny, koželužen a jircháren, 1 pětietážové budovy a 3 halových provozních budov, ústředního skladiště, zimních lázní a prodejen, které svým splněním přecházejí do roku 1948 a dalších. Nestavební investice jsou většinou objednané, částečně dodané. Valná část jejich splnění přechází však do roku 1948 a dalších.

Pokud jde o plánovanou část výroby kožedělného a gumárenského průmyslu, lze obecně říci, že výroba koželužen pracovala větším dílem pod úrovní plánovanou, výroba obuvi plán většinou překročila a stejně tak i výroba gumárenská.

Z *koželužské* výroby překročen byl toliko plán výroby usní svrškových a podšívkových o 3,9 %, zatím co ostatní koželužská výroba

plán nesplnila. Výroba usní chromových a spodkových činila 52,5 %, výroba usní podešvových 91,5 %, usní ostatních co do kvadratury 76,2 % a co do váhy 45,6 % plánovaného množství.

Obuvi bylo vyrobeno:

	tisíce párů	% splnění plánu
kožené	21 409,3	109,7
lehké vycházkové	9 741,3	98,7
gumové	19 272,8	139,7

Dohromady tedy bylo vyrobeno 50,42 mil. párů obuvi a plán byl splněn na 111,4 %.

Gumárenská výroba, pokud je zařaděna do plánu, vykazuje tyto výsledky: Obručí pro jízdní kola a motocykly bylo vyrobeno 2,48 mil. kusů a plán byl překročen o 12,5 %. Obručí pro automobily a traktory bylo vyrobeno 512 214 kusů a plán byl překročen o 2,1 %. Transportních pásů bylo vyrobeno celkem 89 906 m², čili 89,9 % plánovaného množství.

12. Průmysly výživy

Průmysly výživy se vyvíjely během druhé poloviny roku 1947 téměř výlučně pod nepříznivým vlivem mimořádného sucha a oslabené sklizně zemědělské. To je také hlavní příčinou vážného nesplnění výrobního plánu vyživovacího. Při slabé úrodě nebylo možno dodati zpracujícímu průmyslu v žádoucím množství a jakosti ony zemědělské plodiny, jež tvoří surovinu. Poněvadž zemědělskou sklizeň možno zhruba odhadovati jen na 60—70 % sklizně normální a sklizně plánované, mohl také průmysl výživy splniti své úkoly jen v oslabené míře; toto splnění lze odhadovati ve váženém průměru na 71,5 %, z toho v českých zemích na 72,9 %, kdežto na Slovensku na 64,1 %.

Do výrobního plánu IV. čtvrtletí zařaděna byla proti předešlým letním měsícům výroba rafinovaného cukru a melasy; jinak nenastaly v prováděcích plánech IV. čtvrtletí žádné změny. Plánována byla kromě zmíněné cukrovarnické výroby výroba mlýnská, výroba umělých tuků jedlých, mlékárenského másla, sladu, piva, surového lihu a z tabákových výrobků výroba cigaret, doutníků a dýmkového tabáku.

Celková výroba, počet osazenstva a produktivita práce průmyslů výživy se pohybovala během roku 1947 ve srovnání s rokem 1937 (= 100 %) takto v procentech:

Měsíc:	Výroba	Zaměstnanost	Produktivita
leden	60,7	104,2	58,2
únor	60,2	101,6	59,2
březen	63,4	98,8	64,1
duben	63,2	98,8	64,9
květen	66,8	97,4	68,6
červen	75,4	97,2	77,6
červenec	61,5	97,7	63,0
srpen	68,5	100,2	68,4
září	72,2	103,8	70,0
říjen	69,4	133,9	51,9
listopad	71,9	123,4	58,2
prosinec	66,4	.	.
Průměr celého roku	66,6	(105,2)	(63,3)

Výroba průmyslu výživy dosahovala v roce 1947 v celoročním průměru jen 66,6 % rozsahu předválečného, při čemž vyvrcholila v červnu indexem 75,4 %. Těchto snížených výsledků, na něž největší vliv měla ve druhé polovině roku oslabená zemědělská sklizeň, bylo však dosaženo za plného předválečného počtu osazenstva, který se zejména v kampaňových měsících říjnu a listopadu ještě podstatně zvýšil nad úroveň předválečnou. V říjnu pracoval průmysl výživy s počtem osazenstva o 33,9 % vyšším než před válkou. V důsledku toho je produktivita práce průmyslů výživy velmi nízká a pohybuje se v celoročním průměru jen na 63,3 % úrovně předválečné; nejvyšší byla v červnu (77,6 %), nejnižší v kampaňovém měsíci říjnu (51,9 %). Je třeba dbáti toho, aby se v průmyslu výživy lépe vyrovnávala výroba se zaměstnaností, aby se produktivita zvedla.

V činnosti investiční přihlíženo bylo v r. 1947 převážnou měrou na obnovovací investice, které zčásti byly splněny, většinou však přecházejí do roku 1948.

Podle dosavadních zpráv splnil průmysl výživy v roce 1947 v českých zemích investic stavebních za 346 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 196,5 mil. Kčs, čili celkem za 542,5 mil. Kčs, na Slovensku pak investic stavebních za 142,3 mil. Kčs a investic nestavebních včetně dovozu za 41,1 mil. Kčs, čili celkem za 183,4 mil. Kčs. V celé republice dohromady činily investice stavební za částku 488,3 mil. Kčs a investice nestavební včetně dovozu za částku 237,6 mil. Kčs, tudíž celkem částku 725,9 mil. Kčs, což je asi 23 % částky plánované.

Plynulý průběh provádění investičního plánu byl ovlivňován nedostatkem stavebního materiálu, v mnoha případech i nedostatkem pracovních sil, u investic nestavebních dlouhými dodacími lhůtami.

S investicemi většího rozsahu, zejména s vybudováním tržnic, mrazíren, jatek a jiných objektů nemohlo být započato v plné míře; veškeré tyto investice, stavební i nestavební, přecházejí do roku 1948 a z velké části se přesunou do plánu dlouhodobého.

Mlýny.

Mlynářská výroba měla v prvních třech čtvrtletích roku s vyčerpáváním zásob ze sklizně 1946 podle plánu klesati. Ve shodě s plánem se také skutečná výroba od měsíce k měsíci snižovala, ale pohybovala se přitom ve všech měsících hluboko pod plánovanou úrovní. Ve IV. čtvrtletí roku, kdy semíláno bylo obilí z domácí sklizně 1947 a obilí dovážené, se sice mlýnská výroba sezónně zvýšila, ale zůstala značně pod plánovanou úrovní vlivem špatné úrody. Celkové výsledky mlýnských jedlých produktů ze pšenice a žita, jež jsou zařaděny do plánu, jsou ve srovnání s plánem tyto v tisících tun:

	České země	Slovensko	Celá ČSR	% splnění plánu
I. čtvrtletí	252,7	149,5	402,1	79,2
II. čtvrtletí	250,2	69,9	320,1	69,1
III. čtvrtletí	217,0	41,0	258,0	54,7
IV. čtvrtletí	304,8	70,7	375,5	63,0
Celý rok	1024,6	331,1	1355,7	66,5

V uvedených hodnotách je obsažena veškerá výroba v mlýnech obchodních i námezdních, průmyslových i řemeslných. Obchodním mlýnům se určuje rozsah výroby podle zvláštní úpravy tím způsobem, že každému mlýnu je stanoven jeho výrobní kontingent a každý měsíc se jednotlivým mlýnům vyhláškou stanoví, jaké množství obilí v procentech z jejich kontingentů mohou zpracovati na mlýnské jedlé výrobky podle předepsaného procenta vymílání. Uvolňování obilí se provádí podle stavu zásob pšenice a žita na základě potřeb mlýnských jedlých výrobků pro zásobování obyvatelstva se zřetelem na stanovené spotřební dávky. Rozsah námezdního mletí je určován stanovenými dávkami pro samozásobitele. Nesplnění plánu ve IV. čtvrtletí roku (na 63 %) je v přímé souvislosti s nízkou úrodou domácí a s nedostatečným dovozem. Dovážené obilí ze SSSR a z ostatních zemí jihovýchodní Evropy bude ve větším měřítku zpracováno ve mlýnech až během roku 1948.

Výrobní mlýnské statistiky z českých zemí můžeme srovnati s příslušnými údaji z minulých let. Celkové množství výroby v roce 1947 ve výši 1 024 643 tun bylo o 11,3 % vyšší než v roce 1946, kdy bylo vyrobeno těchto produktů 919 894 tun, ale bylo nižší o 10,2 % než v roce 1937, kdy činilo 1 140 592 tun.

I v normálních dobách bylo mlýnské kapacity u nás využíváno ve

velmi nízkém procentu. V důsledku neúrody je zaměstnanost mlýnů ještě nižší. Roční kapacita mlýnů v celém Československu činí 821 300 vagonů. Pro plánovanou výrobu roku 1948 se má zpracovati chlebového obilí 209 928 vagonů. Podle toho by bylo kapacity využito jen asi z 25 %. Za předpokladu normální sklizně a nižšího procenta vymílání bylo by možno počítati se zlepšením zaměstnanosti mlýnů na 30 % jejich výrobní schopnosti. Z toho vyplývá, že bude nutno nehospodárnou zaměstnanost mlýnů řešiti úměrnou restrikcí. Dosud bylo vyřaděno z činnosti v českých zemích 1600 mlýnů (konfiskátů) o roční kapacitě 60 000 vagonů a dočasně bylo zastaveno asi 700 mlýnů s roční výrobní schopností 40 000 vagonů. Na Slovensku bylo zničeno válečnými událostmi 11 průmyslových mlýnů a 77 řemeslných mlýnů s roční výrobní schopností 19 600 vagonů.

Cukrovary.

Také cukrovarnická kampaň 1947/48 se vyvíjela zcela pod vlivem slabé sklizně řepy. V českých zemích byla sklizena sotva polovina a na Slovensku necelá jedna třetina původně odhadovaného množství cukrovky. Dolejší čísla poskytují přesný obraz:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
Osev cukrovky ha:			
původně zaseto	152 566	25 617	178 183
z toho zaorano	4 759	2 960	7 719
sklizňová plocha	147 807	22 657	170 464
Sklizeň v tis. tun:			
původně odhadovaná	3 780	660	4 440
skutečná	1 870	216	2 086

V českých zemích bylo zaoráno 3,1 %, na Slovensku 11,5 % a v celé ČSR 4,3 % původně oseté plochy. Sklizeň činila v českých zemích 49,7 %, na Slovensku 32,1 % a v celém Československu 47,1 % množství původně očekávaného.

Z celkového sklizeného množství řepy v českých zemích 1 870 000 tun bylo použito k výrobě kávovin a lihu 25 000 tun, takže ke zpracování na cukr zbylo 1 845 000 tun řepy. Podobně na Slovensku ze sklizených 216 000 tun bylo použito 16 000 tun k výrobě kávovin a lihu, takže ke zpracování cukru zbylo asi 200 000 tun. V celé ČSR bylo ze sklizně 2 086 000 tun použito k výrobě kávovin a lihu 41 000 tun, část řepy byla zkrmena z naléhavých důvodů zemědělských, takže ke zpracování na cukr zbylo 2 045 000 tun.

Kampaň 1947/48 byla proto velmi krátká. Řepa byla zpracována již do konce listopadu a rafinační kampaň končila ve smíšených závodech v polovině prosince. V činnosti zůstaly dále jen rafinerie ve

Skřivanech a v Ústí n. Lab., které zahájily kampaň s ohledem na nedostatečné zásoby uhlí poněkud opožděně. Celá rafinační kampaň zbylého surového cukru skončí během února 1948. Ačkoliv se projevil veliký nedostatek vody, pro který smíšené továrny v Hrušovanech a ve Slavkově nemohly vůbec kampaň zahájiti, a přísun řepy byl velmi pomalý, byl průběh kampaně dosti uspokojivý. Výkon cukrovarů byl však poměrně menší, neboť chemické složení řepy, způsobené suchem a předčasnými mrazy, mělo za následek značné technologické obtíže při sváření a vedlo k vysokému procentu melasy.

Skutečná výroba rafinády a melasy ve srovnání s plánem činila v tisících tun:

	České země	Slovensko	Celá ČSR
Rafináda:			
plánovaná výroba	551	92,4	643,4
skutečná výroba	281	28,0	309,0
Melasa:			
plánovaná výroba	130	22,1	152,1
skutečná výroba	85	8,0	93,0

Podle toho splněn byl výrobní plán u rafinády v českých zemích jen na 51,0 %, na Slovensku na 33,6 %, v celé republice na 48 % a u melasy v českých zemích na 66,9 %, na Slovensku jen na 42 % a v celé republice na 61,1 %. Proti předválečné době (1937/38) činí v českých zemích výroba rafinády jen 50 % a melasy 64,2 %.

Nepříznivý účinek sucha se projevil v cukrovarnickém průmyslu zejména také v tom, že následkem sotva poloviční dodávky cukrovky je stálá a nepružná režie cukrovarů v daleko větší míře obsažena ve výrobních nákladech cukru.

Jako další citelnou ztrátu nutno uvést neúrodu cukrovarského semene, takže pro jarní osev jsme musili dovézt ze zahraničí 2 600 tun cukrovkového semene, ačkoliv v jiných letech jsme jeho vývozci. Domácí sklizeň totiž činila jen 900 tun, což bylo méně než jedna čtvrtina normální sklizně.

Dále nutno vziti v úvahu ztrátu vzniklou tím, že bylo vyrobeno méně melasy a řízků.

Počátkem září, když bylo zřejmé, že úroda cukrovky bude velmi malá, snažilo se ministerstvo výživy, aby některé cukrovary, které nebudou míti dostatek řepy, byly pro letošní kampaň ponechány v klidu. Vláda se usnesla, že nebudou pracovat jen ty závody, které o to samy pro nedostatek vody nebo pro jiné technické překážky požádají. Z těchto důvodů nepracovaly v kampani 1947/48 cukrovary v Čechách Vinoř, na Moravě Slavkov a Hrušovany n. J. a na Slovensku 6 cukrovarů (z celkového počtu 10). Celkem tedy nepracovalo v minulé kampani 9 cukrovarů.

V důsledku celkové neúrody a nedostatku krmiv snížila se podstatně *produkce mléka a jeho dodávka do mlékáren.* Tyto základní podmínky mlékárenského průmyslu potrvaly téměř po celý rok 1947 a nezměnilo se na nich mnoho ani v posledních měsících roku. Proti dodávce mléka ve stejné době 1946 poklesla dodávka v roce 1947 v říjnu o 30 %, v listopadu o 35 % a v prosinci o 31 %. V celém IV. čtvrtletí mělo být dodáno do mlékáren podle plánu 352,30 mil. litrů, ve skutečnosti však ho bylo dodáno jen 171,66 mil. litrů, čili o 180,64 mil. litrů méně. Při plánované tučnosti mléka 3,4 % odpovídá tento rozdíl výrobě másla v množství 75 267 q.

Pokles dodávek mléka dosáhne pravděpodobně svého vrcholu až v jarních měsících 1948, zvláště nebude-li brzy z jara zeleného krmiva. V roce 1947 ve stejné době se dodávalo měsíčně průměrně 81,70 mil. litrů. V činnosti bylo k 1. lednu 1948 v českých zemích 274 mlékáren.

Za celý rok 1947 bylo dodáno do mlékáren 906 mil. litrů mléka, kdežto v roce 1946 tato dodávka činila 1024 mil. litrů a plán pro rok 1947 počítal s dodávkou 1200 mil. litrů.

Ke zvýšení produkce mléka a tím i výroby mlékárenského másla by bylo zapotřebí zajistiti další dovoz jadrných krmiv, zejména pokrutin, dále urychleně dovézti z Německa původní náhradní součásti k chladicím zařízením, máselnicím a pasteurům, urychliti výrobu a dodávku strojů a zařízení zdejší výroby, aby mohly být provedeny navržené nestavební investice mlékáren, a posléze urychliti dovoz strojů a zařízení z ostatní ciziny, které jsou rovněž v plánu nestavebních investic.

Ve shodě s klesajícími dodávkami mléka do mlékáren se snižovala také *výroba másla.* Plán počítal ve IV. čtvrtletí s výrobou v českých zemích 71 438 q a na Slovensku 5225 q. Ve skutečnosti však byl uskutečněn plán v českých zemích jen na 59,7 % (jako ve III. čtvrtletí) a vyrobeno bylo jen 42 671 q. Na Slovensku byl plán splněn na 24,2 %, poněkud lépe než v předešlých čtvrtletích, ale výroba tím dosáhla jen 1262 q.

V celém roce 1947 činila výroba mlékárenského másla:

	České země		Slovensko		Celá ČSR	
	tun	% plánu	tun	% plánu	tun	% plánu
I. čtvrtletí	4 771	71,6	106	21,8	4 877	68,2
II. čtvrtletí	4 770	72,4	110	22,9	4 880	69,0
III. čtvrtletí	4 783	59,7	136	23,2	4 919	57,2
IV. čtvrtletí	4 267	59,7	126	24,2	4 393	57,3
Celý rok	18 591	65,4	479	23,0	19 070	62,6

Výroba umělých tuků jedlých.

Poslední čtvrtletí roku 1947 bylo ve výrobě umělých tuků jedlých z celého roku nejpříznivější, poněvadž se zlepšily dodávky surovin ze zahraničí. Nejuspokojivěji se vyvíjela situace v listopadu, kdy byl výrobní plán splněn v českých zemích na 95,7 %, kdežto v říjnu na 76,7 % a v prosinci na 74,5 %. Za celé poslední čtvrtletí roku dosáhla výroba v českých zemích 82,2 % a na Slovensku 83,7 % plánovaného množství. V celém roce dosaženo bylo této výroby umělých tuků jedlých:

	tis. q	% splnění plánu
I. čtvrtletí	108,2	75,6
II. čtvrtletí	105,6	60,7
III. čtvrtletí	116,9	65,9
IV. čtvrtletí	167,2	82,4
Celý rok	498,0	71,1

Dovoz surovin ze zahraničí se pohyboval v posledních měsících roku na uspokojivé výši. Ve IV. čtvrtletí stoupl proti III. čtvrtletí asi o 56 %. Pohotové zásoby surovin se tím zvýšily ke konci roku a dosáhly k 31. prosinci vrcholu za celý rok, čímž se zlepšila i situace pro první měsíce 1948. Z hlavních surovin se projevil jen určitý nedostatek v surových tekutých rostlinných olejích, kterýžto problém je řešen opětným zavedením výroby 100 % pokrmových tuků. Se zřetelem ke značnému nedostatku mléka byla od 1. října na neurčito zastavena výroba čajového margarinu.

Sladařství a pivovarství.

Veliká sucha a neúroda obilí i krmiv, jichž dovoz se uskutečnil až v posledních týdnech roku, se projevily již na podzim nedostatkem ječmene, který nabyl takového rozsahu, že nejen nemohl být splněn výrobní plán sladařského průmyslu na rok 1947 a jeho vývozní uzávěrky na zahraničních trzích, ale musela být také překročeno ke snížení dosavadní stupňovitosti piva pro domácí konsum se 7 na 5 % a u plzeňského piva s 8 na 6 %.

Sladařská výroba ve IV. čtvrtletí vykazuje přirozeně sezonní vzestup, ale zůstává hluboko pod původně plánovaným rozsahem. V českých zemích mohlo být sladováno jen 47,3 %, na Slovensku 37,8 % plánovaného množství a za celý rok činila výroba sladu v celé Československé republice:

	tun	% splnění plánu
I. čtvrtletí	31 978	40,8
II. čtvrtletí	14 484	57,4
III. čtvrtletí	3 834	29,3
IV. čtvrtletí	30 310	45,6
Celý rok	80 606	44,0

Proti době předválečné (1937) klesla výroba sladu v posledním čtvrtletí 1947 asi na jednu třetinu. Je to veliká škoda našeho hospodářství; zejména to také znamená újmu v naší bilanci devisové, neboť zůstaly značně nesplněny naše smluvní dodávky do ciziny.

Situace ve sladařství ovlivňovala i *výrobu pivovarskou* a také její vyhlídky do roku 1948. Horké počasí během roku 1947 přispívalo k tomu, že výstav piva stoupl na rekordní poválečnou úroveň a výrobní plán byl vysoko překročen, a to v českých zemích i na Slovensku. Výstav piva činil:

	České země		Slovensko		Celá ČSR	
	tis. hl	% plánu	tis. hl	% plánu	tis. hl	% plánu
I. čtvrtletí	1191	80,3	237	128,4	1428	85,6
II. čtvrtletí	2266	103,6	373	138,3	2639	107,4
III. čtvrtletí	2775	141,9	346	104,8	3121	136,5
IV. čtvrtletí	1445	105,2	229	106,3	1674	105,4
Celý rok	7676	109,7	1185	118,5	8862	110,8

Celoroční výstav 1947 dosáhl 93 % množství z roku 1937, kdy činil 8,28 mil. hl. Snížení stupňovitosti piva od podzimu sice způsobilo částečné snížení poptávky a odbytu, ale přesto výstav překročil v českých zemích i na Slovensku plán.

V roce 1948 dlužno počítati s obtížnějšími poměry. Okamžitý stav zásob a výkup ječmene zajišťuje nynější stupňovitost podle odhadu průmyslu sotva do konce první poloviny roku. Bereme-li v úvahu, že rok 1948 je rokem jubilejním a že při velkém počtu slavností lze předpokládat zvýšený odbyt piva, stojí pivovarský průmysl před mnohými starostmi.

Lihovary.

Lihovarská výroba zahájila kampaň 1947/48 pod vlivem kritické neúrody brambor. Zemědělské lihovary prakticky od listopadu nepracují a zůstanou v klidu do konce dubna, kdežto v normální kampani by byly schopny vyrábět asi 600 000 hl lihu. V kampani 1947/48 se počítá, že vyrobí ze surovin pro lidský konsum neschopných nejvýše 29 000 hl lihu. Porovnáme-li toto množství s plánem, který stanovil pro IV. čtvrtletí 1947 výrobu 233 448 hl lihu a pro leden až duben 1948 nemnoho méně, odpovídá skutečná výroba jen 6,3 % plánu a jen 4,8 % instalované kapacity. Výroba lihu v zemědělských

lihovarech se může přiměřeně rozvinouti za předpokladu dobré sklizně bramborů až ve IV. čtvrtletí 1948. Kampaň 1947/48 se tudíž řadí k obdobím válečným, kdy byly zemědělským lihovarům rovněž odčerpávány suroviny. Jedině kampaň 1946/47 byla přiměřená, ačkoliv ne zcela normální.

Průmyslové lihovary rovněž v posledních měsících roku 1947 nepracovaly pro nedostatek suroviny. Výroba lihu byla prakticky soustředěna jen v drožďárnách a v lihovarech sulfitových.

Celkem bylo za IV. čtvrtletí 1947 vyrobeno 40 437 hl surového lihu (vyjádřeno v hodnotě lihu absolutního), což odpovídá jen 12,7 % plánovaného množství.

Výroba tabákového zboží.

Ve IV. čtvrtletí roku 1947 vykazuje výroba tabákového zboží, zařaděná do plánu, vesměs podstatné zvýšení proti předešlým měsícům a vesměs překročení plánu. Výroba cigaret dosáhla 118,5 %, doutníků 109,6 % a dýmkového tabáku 133,4 % plánu.

Za celý rok 1947 činila výroba:

	Množství	% splnění plánu
Cigarety	10 148 mil. k.	106,2
Doutníky	36 756 tis. k.	85,9
Dýmkový tabák	1 990 tun	94,8

Ostatní potravinářská výroba.

Z ostatních průmyslů výživy, které nejsou zařaděny do plánu, možno uvésti k situaci za poslední měsíce roku 1947 toto:

Všeobecná tíživá situace surovin v oboru výživy má značný vliv také na *výrobu těstovin*. Plná zaměstnanost těstáren předpokládá výrobu ve výši asi 2000 vagonů těstovin ročně. Protože však bylo počítáno s nedostatkem surovin pro tento průmysl v roce 1948, byl snížen výrobní plán na 1500 vagonů. Ministerstvo výživy uvolňuje těstárenskému průmyslu suroviny podle skutečné potřeby; odběr těstovin je vázán na odběrní listy. Vyhlídky pro rok 1948 jsou při tom lepší, než byl skutečný vývoj v roce 1947. Zaměstnanost těstáren bude lze odhadovati asi na 75 % jejich kapacity.

V *průmyslu kávovin* se počítá s průměrným odbytem asi 3000 vagonů hotových výrobků ročně. K tomu účelu by průmysl potřeboval 2500 vagonů obilí. Skutečná zaměstnanost tudíž závisí na dostatečném zásobení surovinou. Průmysl také odhaduje, že obchod a domácnosti jsou kávovinami zatím celkem dostatečně zásobeny.

Neúroda zemědělských plodin, zvláště cukrovky, bramborů a obilovin, jež má za přirozený následek snížení výroby cukru řepového,

cukru škrobového i škrobového syrupu, jakož i běžných typů mouky, značně ovlivňuje také *výrobu cukrovinek a trvanlivého pečiva.* V hospodářském roce 1947/48 je pro průmyslovou výrobu cukrovinek a trvanlivého pečiva uvolněno jen 17 300 tun cukru, velmi malé množství je uvolněno škrobového syrupu a uvolnění mouky odpovídá jen množství sníženému podle přídělu cukru. Z těchto důvodů se očekává většinou snížení výroby proti roku 1946/47. Tím se ovšem snižuje i využití výrobní kapacity průmyslu, které již dosud nebylo dostatečné.

Veliký nedostatek bramborů se projevuje citelně a projeví se ještě více na jaře 1948 ve *výrobě škrobáren.* Škrob se bude vyráběti ve velmi nepatrném množství v některých podnicích. Plánovanou výrobu škrobu na rok 1948 bude možno uskutečniti až v podzimních měsících a je závislá na sklizni 1948.

Se slabou sklizní bramborů úzce souvisí také zaměstnanost *sušáren zemáků.* V kampani 1947/48 mohou sušárny zpracovati pouze brambory vadné, které si zemědělci dobrovolně z jejich krmných dávek dají usušiti v tomto průmyslu.

Se sníženou výrobou lihu, jak o ní je řeč výše, souvisí dále *výroba lihovin, droždí, octa a jiných potravin.* Na výrobu lihovin bylo uvolněno také jen 50 vagonů cukru, z čehož polovina byla zpracována do konce roku 1947. Výroba ušlechtilých pálenek bude závislá na úrodě ovoce v roce 1948. Výroba kvasného octa nebude nedostatkem lihu dotčena, poněvadž Čs. monopol lihový počítá na výrobu octa s přídělem 22 000 hl lihu, což odpovídá množství zpracovanému na kvasný ocet v hospodářakém roce 1946/47, kdy bylo zpracováno 22 554 hl lihu. Toto množství také odpovídá plnému využití kapacity octáren.

Situace podniků *zpracujících zeleninu a ovoce* není příznivá pro neúrodu v zemědělství a oslabenou sklizeň ovoce. Konservárny zeleniny měly příliš veliký nedostatek surovin, aby mohly využít své výrobní kapacity aspoň ve zcela omezeném rozsahu. Průmysl zpracující ovoce a lesní plody je sice zásoben surovinou ještě z dřívějška, ale jejich výroba je závislá na přídělu cukru. Kromě toho pracuje tento průmysl s obtížemi v zásobování některými konservačními prostředky a obaly, zejména plechovými.

Průmysl masný má za sebou v roce 1947 období značně oživené výroby vzhledem k velké nabídce dobytka při nedostatku krmiv. V roce 1947 bylo celkem zpracováno 116 160 tun masných výrobků, což představuje hodnotu asi 5,66 miliardy Kčs. Naproti tomu v roce 1948 se předpokládá výroba značně nižší. Pokles se projeví rozdílně v průmyslu a řemesle.

Neúroda v zemědělství se nepřímo projevuje také v *průmyslu rybích výrobků.* Následkem zvýšených nároků devisových na dovoz

potravin, jichž nemáme dostatek, omezovány jsou příděly devis na dovoz ryb, zejména mořských, které jsou hlavní surovinou tohoto průmyslu.

Situace v *produkci sádla*, pokud jde o živnostenskou výrobu, bude závislá na příhonu vepřů na trh. Bude zapotřebí úsilovné snahy, aby se sběr sádla ze živnostenských porážek udržel aspoň na výši jako v roce 1947. Sběr sádla z domácích porážek se podle odhadu udrží na stejné výši. V roce 1947 činil sběr sádla ze živnostenských porážek 770 vagonů a z domácích porážek 430 vagonů. Průmysl také očekává vlivem neúrody v roce 1947 pokles sběru loje, neboť kvalita jatečného dobytka se následkem nedostatku jadrných krmiv značně zhoršila. Zhoršení jakosti se přirozeně projevuje ve srovnání výtěžnosti loje v tavírnách a v kvalitě vytaveného loje.

Průmyslové odvětví *polévkových přípravků* je postiženo zemědělskou neúrodou rovněž nepřímo tím, že nemohou být pro tuto výrobu uvolněny v dostatečném měřítku devisy na dovoz potřebných surovin s obsahem bílkovin. Kromě toho pracuje tento průmysl s obtížemi v zásobování některými chemikáliemi.

Výroba *etherických olejů a tresti* pracovala v roce 1947 příznivě. Zhoršení však nastalo po slabé sklizni některých druhů ovoce a po podstatně sníženém přídělu lihu.

Rozmach slovenského priemyslu

Rok 1947 možno charakterisovať ako rok veľkého rozmachu slovenského priemyslu. Úsilie vlády, rozvíjať hospodárstvo východu republiky smerom k spriemyselneniu, prinieslo prvé ovocie.

Priaznivý vývoj slovenského priemyslu nemožno posudzovať len podľa splnenia plánu priemyslovej výroby. Slovensko pre svoju štruktúru (veľký podiel výroby spotrebných statkov) malo pomerne veľmi málo menovitých úloh. Slovenský priemysel splnil plán v roku 1947 na 104,3 %, zatiaľ čo české krajiny splnily plán na 100,6 %.

Pre posúdenie vývoja slovenského priemyslu v roku 1947 je však dôležitejším posúdenie a zhodnotenie niektorých základných kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov. Ich rozbor poskytuje dokonalý obraz o slovenskom priemysle v prvom roku dvojročnice.

Zamestnanosť zaznamenala v roku 1947 podstatný vzostup. V roku 1946 bolo v slovenskom priemysle (bez stavebníctva) zamestnaných mesačne priemerne 130 623 osôb. V roku 1947 stúpnul mesačný priemer na 158 375 činných osôb. V prvom roku dvojročného plánu prekročily všetky odvetvia slovenského priemyslu najvyššiu zamestnanosť z doby vojny. V júli 1944, kedy boly pre potreby vojnovej produkcie nasadené i na Slovensku všetky materiálové a ľudské zdroje, činil úhrn pracovníkov v priemysle 174 tisíc osôb. Stav zamestnanosti v novembri 1947 sa tomuto najvyššiemu číslu veľmi priblížil. Zo všetkých odvetví bol výnimkou iba kovopriemysel, ktorý zamestnával v dobe najvyššieho vojnového vypjatia temer 62 tisíc osôb. V súčasnej dobe zamestnáva v dôsledku ešte neskončenej rekonštrukcie a nedokončeného preorientačného procesu necelých 35 tisíc osôb.

Dôležitou skutočnosťou je, že zamestnanosť vykazuje rovnomernú a trvale vzostupnú tendenciu. Príastky nie sú sezónneho charakteru. Príliv nových síl je do všetkých odvetví hospodársky odôvodnene rozvrhnutý.

Počet činných osôb v slovenskom priemysle (bez stavebníctva) vzrástol v prvom roku dvojročnice zo 142 325 na 166 117, t. j. o 16,7 %. Príčiny tohoto vzrastu sú charakteristikou celej vládnej industrializačnej politiky. Predovšetkým si treba uvedomiť, že kapacita existujúcich závodov bola lepšie využitá a značne rozšírená. To sa stalo jednak účelnejšou vnútropodnikovou organizáciou, do určitej

miery novými investíciami, ale hlavne prínosom, ktorý reprezentuje premiestnený strojný park z českého pohraničia. V rámci tejto premiestňovacej akcie sa dostaly na Slovensko viaceré kompletne vybavené závody. Väčší prínos však predstavujú premiestnenia častí strojného zariadenia, prípadne len jednotlivých strojov.

Počíta sa s tým, že na Slovensku vzniklo do konca roku 1947 premiestnením niečo viac ako 17 600 nových pracovných príležitostí. Úhrnom bolo premiestnených 241 závodov. Bolo vytvorených:

	nových pracov. príležitostí
v kovopriemysle	6284
v textilnom priemysle	7235
v drevopriemysle	1414
v priemysle kožiarenskom a gumárenskom	847
v priemysle chemickom	564
v priemysle stavebných hmôt	385

Ostávajúce pracovné príležitosti boly vytvorené v iných odvetviach priemyslu a v remesle.

Vyskytly sa prípady, že v premiestnených závodoch sa nedosiahlo tak veľkej zamestnanosti, aká bola v českom pohraničí. Je to hlavne preto, že v týchto premiestnených závodoch bola zavedená lepšia organizácia a čiastočne výrobný proces bol zhospodárnený. Boly aj prípady, kedy zastaralé zariadenie v slovenských závodoch bolo nahradené lepšími a výkonnejšími strojmi. Okrem toho i odhad počtu pracovných príležitostí, ktoré poskytoval premiestnený závod v pohraničí, bol často nepresný. Je preto pochopiteľné, že medzi počtom pracovných príležitostí, o ktoré sa zmenšila zamestnanosť v českom pohraničí a medzi počtom pracovných príležitostí, ktoré boly vytvorené na Slovensku, sa javí potom určitý rozdiel.

Dvojročný hospodársky plán predvída vytvorenie 24 tisíc pracovných príležitostí z titulu premiestnenia v rámci Ministerstva priemyslu. V rámci kompetencie Ministerstva výživy má sa premiestnením vytvoriť dvetisíc nových pracovných príležitostí. Vládou schválený premiestňovací program sa približuje v sektore Ministerstva priemyslu plánovanému počtu. Bohužiaľ, premiestnenie v rámci Ministerstva výživy sa dosiaľ realizovalo tak málo, že možno povedať, že celá akcia zlyhala.

Počet odpracovaných hodín je však ešte výraznejším ukazovateľom rozmachu slovenského priemyslu, ako počet činných osôb. Mesačný priemer odpracovaných hodín sa v roku 1947 vyčísluje sumou 27 mi-

liónov, zatiaľ čo v roku 1946 nedosahoval ani 22 miliónov Kčs. V roku 1946 odpracoval mesačne jeden robotník priemerne 191 hodín, v roku 1947 už 196 hodín. Pozoruhodne priaznivé sú výsledky z mesiaca októbra. Vtedy bola v slovenskom priemysle po prvý raz prekročená hranica 30 miliónov mesačne odpracovaných hodín. Toto číslo ovšem nesie zatiaľ známky sezónneho výkyvu. Dá sa však očakávať, že v druhom roku dvojročnice sa bude v štatistických výkazoch opakovať častejšie.

Úhrn vyplatených miezd a platov odpovedá normálne úhrnu odpracovaných hodín a vzostupu zamestnanosti. Zatiaľ čo zamestnanosť stúpla len o 16,7 % a odpracované hodiny iba o 9,5 %, zaznamenáva mesačný priemer vyplatených miezd a platov v roku 1947 33,5 % zvýšenia voči roku 1946. To znamená, že dôchodková úroveň zamestnanectva v priemysle už v prvom roku dvojročnice značne stúpla. A vzostup dôchodkovej úrovne je jedným z prvých činiteľov životnej úrovne. Priemerná mesačná mzda robotníka činila v roku 1946 2471 Kčs. Počiatkom januára 1947 činila 2669 Kčs, do konca decembra stúpla na 3303 Kčs, t. j. o 23,7 %. Mesačný plat úradníka zaznamenal tiež pozoruhodný vzostup. Mesačný priemer sa zvýšil z Kčs 4014 v roku 1946 na 4832 Kčs v roku 1947, t. j. o 20,4 %.

Hodnota odbytu je snáď vo svojich absolútnych číslach najlepším ukazovateľom celkového vzrastu výroby. Jej vzostup bol pravidelný a mimoriadne výrazný. V januári 1947 činila 1943 miliónov Kčs. Do decembra stúpla na 2965 miliónov Kčs, t. j. o 52,6 %. Mesačný priemer úhrnu fakturácií činil v roku 1946 1733 miliónov Kčs, v roku 1947 už 2543 miliónov Kčs.

Pre posúdenie zdatnosti slovenského priemyslu sú dôležité čísla, z ktorých môžeme usudzovať na *produktivitu práce,* a síce prepočet priemernej mesačnej hodnoty odbytu na jednoho zamestnanca. Samozrejme prepočet priemerného mesačného volúmenu výroby na jednoho zamestnanca by bol ukazovateľom presnejším; v tomto smere však zatiaľ chýbajú presné štatistické údaje. V roku 1946 pripadlo na jednoho zamestnanca za 13 260 Kčs fakturovaného tovaru mesačne, v roku 1947 už za 16 202 Kčs. V januári 1947 bola priemerná hodnota odbytu na jednoho zamestnanca vyčíslená sumou 13 650 Kčs, v decembri zaznamenala vzostup na 17 850 Kčs. Stojí teda 30,8%-né zvýšenie priemernej mesačnej hodnoty odbytu na jednoho zamestnanca proti 33,5%-nému zvýšeniu úhrnu platov a miezd.

Pokiaľ ide o *pomer počtu robotníkov k úradníkom,* sú na Slovensku pomery na prvý pohľad priaznivejšie, ako v českých krajinách. Tento pomer vykazuje behom roku značné sezónne výkyvy, predsa však nikdy nepripadlo na jednoho úradníka menej ako 6,8 robotníkov.

V českých krajinách je pomer naproti tomu vcelku stály a na jednoho úradníka pripadlo v ročnom priemere v roku 1947 5,3 robotníkov. Tento priaznivý pomer má však aj svoju tienistú stránku. Na Slovensku sú malé technické kádry. Ich doplnenie kvalifikovanými odborníkmi je prvoradým problémom, ktorý musí byť zvládnutý.

Výstavba nových závodov

Dvojročný plán predvída výstavbu asi 40 nových závodov. Z celkovej sumy 6,2 miliárd Kčs investícií v priemysle pripadá viac ako polovice, t. j. 3,5 miliárd Kčs na výstavbu nových závodov. Týmto zložením sa podstatne odlišujú investície v slovenskom priemysle od investícií v priemysle českých krajín, kde sa investuje prevážne do existujúcich závodov a pomerne menej do závodov nových. Túto okolnosť treba mať na zreteli pri posudzovaní dosavádnych výsledkov plnenia investičných úloh v slovenskom priemysle. Stavebné i nestavebné investície sa realizujú skôr, keď znamenajú len doplnok, prestavbu, alebo modernizáciu existujúceho závodu, ako keď znamenajú uskutočnenie úplne nových projektov, ktoré treba od základu pripraviť. Stavebné investície, preliminované v dvojročnom pláne v sume 2241 miliónov Kčs boly v slovenskom priemysle splnené dosiaľ na 22,5 %. Z nestavebných investícií, plánovaných v sume 3565 miliónov Kčs, bolo splnené dosiaľ 27,5 %. Vcelku teda bola v prvom roku dvojročnice uskutočnená z investičného plánu výstavby slovenského priemyslu asi štvrtina.

Je to výsledok na prvý pohľad veľmi slabý. Keď však uvážime, že dvojročný plán bol uzákonený až 28. októbra 1946 a že každej normálnej väčšej investičnej činnosti musí predchádzať aspoň jeden rok prípravy projektov, rôznych administratívnych opatrení a podobne, a že napriek tomu bolo v roku 1947 začaté s výstavbou 27 závodov, vidíme, že v tomto smere bol na Slovensku vykonaný kus veľkej práce. To treba tým viac hodnotiť, lebo, ako sme už uviedli, na Slovensku nie je dostatok technických kádrov, ktoré by všetky problémy výstavby včas zvládly. Okrem toho bolo uskutočňovanie niektorých veľkých projektov zdržované rôznymi administratívnymi ťažkosťami, nejasnosťou vo výrobných programoch, pre rozpory v umiestnení atď.

Skutočná výstavba nových závodov sa začala vlastne už v auguste roku 1947. To znamená, že hlavné úlohy výstavby sa presunuly na rok 1948. Táto skutočnosť prinesie množstvo problémov, zpomedzi ktorých požiadavky na produkciu stavebných hmôt, na mobilizáciu pracovných síl a na organizačné zvládnutie sú tie najdôležitejšie.

Výstavba energetických zdrojov

Pre industrializáciu Slovenska je výstavba energetických zdrojov mimoriadne dôležitá. Preto tiež dvojročný plán je tak bohatý vo svojom programe, pokiaľ ide o nové vodné diela na Slovensku. Od vzrastu tempa výstavby hydrocentrál podstatne závisí tempo industrializácie a tým aj tempo vyrovnávania hospodárskych a životných podmienok vo východnej časti nášho štátu. Preto treba nie len v dvojročnici, ale aj v budúcich dlhodobých plánoch venovať mimoriadnu pozornosť výstavbe energetických zdrojov. Výsledky vo výstavbe hydrocentrál nie sú uspokojujúce. V zemných prácach malo byť dosiahnuté 2776 tisíc m^3 výkopu a bolo dosiahnuté iba niečo nad 2 milióny m^3, teda asi 73 %. Pri zemných prácach na najdôležitejšej prehrade bola dosiahnutá približne jedna tretina. Z betónových prác, plánovaných v množstve 84 tisíc m^3, sa uskutočnilo 62 tisíc m^3, t. j. 74 %. Na nestavebných investíciach malo byť preinvestované v roku 1947 Kčs 127 600 tisíc. Z tejto sumy sa vyčerpaly približne dve tretiny.

Oneskorenie výstavby vodných stavieb na Slovensku je tým nepríjemnejšie, že konzum energie stúpa. Po skončení výstavby plánovaných závodov bude vzrástať ešte rychlejšie. Už v roku 1947 sa javil skoro 7%-ný schodok v krytí najnutnejšej potreby. Priemyslová výroba nepocítila nedostatok energie len preto, že boly provedené prenikavé obmedzovacie opatrenia v ostatnej spotrebe. Jak málo sú rozvinuté energetické zdroje na Slovensku, vidíme z toho, že na jednu osobu, zamestnanú v priemysle na Slovensku, pripadá 0,9 až 1 kW, kým v českých krajinách 2—2,5 kW. V iných, vyspelejších krajinách pripadá na osobu 4—8 kW. Slovenský priemysel pritom konzumuje 90 % celej produkcie elektrického prúdu. Na ostatné sektory, najmä na domácnosti, na dopravu a na elektrizáciu vidieka, ostáva iba 10 %.

Zvládnutie výstavby energetických zdrojov vyžiada si úspešného riešenia mnohých problémov finančného, osobného, organizačného a materiálového rázu. Bude to jednou z podstatných úloh roku 1948 a päťročného plánu. Bez urýchlenej výstavby energetických zdrojov neni možno zaistiť hospodárske a sociálne zvelebenie východu republiky.

Slovenský priemysel v roku 1947)*

(bez stavebníctva)

		Počet činných osôb	Počet hodín odpracovaných robotníkmi (v 1000)	Počet odpracovaných hodín na 1 robotníka	Priemerná mesačná mzda 1 robotníka (v Kčs)	Priemerný mesačný plat 1 úradníka (v Kčs)	Úhrn vyplatených miezd a platov (v 1000 Kčs)	Hodnota odbytu (v 1000 Kčs)	Priemerná mesačná hodnota odbytu na 1 zamestnanca
1946	mesačný priemer .	130 623	21 952	191	2 471	4 014	283 463	1 732 953	13 260
1947	január ..	142 325	24 934	201	2 669	4 664	398 697	1 943 453	13 650
	február .	145 611	23 517	185	2 437	4 597	379 135	2 074 859	14 240
	marec...	148 529	25 764	199	2 665	4 731	429 566	2 344 825	15 880
	apríl....	151 703	26 004	197	2 667	4 803	453 233	2 409 727	16 550
	máj.....	155 334	26 714	198	2 786	4 772	465 159	2 576 699	15 110
	jún.....	158 379	26 950	196	2 788	4 857	504 343	2 621 880	15 000
	júl	162 661	25 674	181	3 001	4 782	498 947	2 458 629	17 150
	august ..	165 085	27 447	192	2 875	4 988	525 072	2 476 591	17 930
	september	166 518	29 426	204	3 039	4 992	548 722	2 856 819	16 820
	október	167 564	30 568	210	3 177	5 025	441 412	2 922 025	17 430
	november	170 408	29 826	201	3 029	5 165	429 352	2 867 214	16 820
	december	166 117	27 319	190	3 303	5 517	453 274	2 965 228	17 850
1947	mesačný priemer .	158 375	27 000	196	2 883	4 832	379 088	2 543 162	16 202

*) Dla údajov („Priemyslová štatistika, séria A“) Štátneho štatistického a plánovacího úradu v Bratislave.

KONTROLA ZEMĚDĚLSKÉHO PLÁNU

Zprávy o plnění plánu v zemědělství jsou předkládány pravidelně každý měsíc a souborně vždy čtvrtletně. V těchto zprávách — měsíčních i čtvrtletních — se podává přehled o plnění plánovaných úkolů za relativně krátký časový úsek. Zejména v zemědělství, kde výrobní cyklus je dlouhý, prakticky trvá celý rok, než je objektivně zjištěno splnění plánovaných úkolů; v měsíčních a čtvrtletních zprávách jde proto pouze o orientační výsledky. Úplnou zprávu o tom, jak byl splněn plán, lze podat teprve, až je celý výrobní cyklus dokončen — zpravidla po ukončení plánovacího roku. V této roční bilanci lze podrobit plnění plánu důkladnějším rozborům a vyvozovat z nich důsledky pro další plánování. V průběhu roku se kontrola plánu také omezovala na *kontrolu plnění plánovaných úkolů*. Sledování plánu v delším časovém období poskytne již dosti podkladů ke kontrole sestavení plánu. Objektivní analysou skutečných výsledků, dosažených v plánovaném úseku hospodářství, bude možno posoudit, jak byl plán sestaven. Očistí-li se výsledky plánu od všech náhodných vlivů a extrémního působení faktorů, na něž nemáme vliv, zvážíme-li, jak byl plán plněn výkonnými složkami hospodářství, získáme dostatečně přesný obraz o tom, jak správně byl plán vypracován. Kdežto při kontrole plánu jde o pasivní stránku plánování — plánovací orgány sledují, jak výkonné složky hospodářství plní uložené úkoly — druhý stupeň kontroly plánu — kontrola sestavení plánu — slučuje v sobě jak pasivní, tak i aktivní funkci plánování. Získaných zkušeností používají plánovací orgány jako podkladu pro případnou revisi plánu nebo plánovacích method v dalším plánování.

Předmětem kontroly plánu v zemědělství jsou především jmenovité úkoly, které stanovil zákon o dvouletém hospodářském plánu pro rok 1947, případně jak byly podle tohoto zákona jmenovité úkoly dále rozvedeny ve vládním usnesení z 20. prosince 1946. Obě jmenované normy stanoví v oboru výroby rostlinné a živočišné, jakého množství rostlinných a živočišných výrobků má být dosaženo v hlavních úsecích v prvém roce dvouletého plánu. Ve výrobě rostlinné byly výrobní úkoly přímo stanoveny pro obilí chlebové (pšenice, žito a sourež), ječmen, oves a kukuřici, okopaniny (brambory rané a pozdní

a cukrovka), olejniny (řepka ozimá, len, konopí, mák, soja, slunečnice a hořčice), luštěniny a pícniny; ve výrobě živočišné pro maso vepřové, maso hovězí a sádlo, mléko a vejce. Zákon stanovil pouze úhrnná množství pro celé území státu; vládním usnesením z 20. prosince 1946 byly tyto celkové úkoly převedeny podle plánovaných hektarových výnosů a plánované užitkovosti na osevní plochy a na počty kusů užitkových zvířat, a výrobní úkoly rozvrženy jak co do množství, tak i do ploch a kusů jednotlivých druhů zvířat s hlediska oblastního (na české země a Slovensko, příp. na Čechy, zemi Moravskoslezskou a Slovensko).

Zákon o dvouletém hospodářském plánu a podle něho vydané vládní usnesení z 20. prosince 1946 stanovily tedy pouze výrobní úkoly. Nebylo určeno, jaké množství výrobků jsou zemědělci povinni odevzdat pro veřejné zásobování (t. zv. dodávková povinnost nebyla v zákoně ani v cit. vládním usnesení dotčena).

Předpisování dodávek pro veřejné zásobování se sice dělo se zřetelem na výrobní úkoly, stanovené zákonem, ale formálně běželo mimo plánovací normy. Měli bychom si proto všímat při kontrole plánu pouze úkolů výrobních, daných zákonem, příp. vládním usnesením z 20. prosince 1946. Pro úplnost je však třeba si všímat i úkolů, které v zákoně nejsou přímo stanoveny, které však s úspěšným plněním plánu nejúžeji souvisí. Z těchto důvodů je do zprávy o plnění plánu také pojato plnění dodávkových povinností, a u těch oborů, kde dodávková povinnost není předepsána, jsou údaje o množství výrobků, které zemědělci nabídli k výkupu pro veřejné zásobování.

Zákon dále stanoví úkoly při obnově ovocnictví. S hlediska plnění plánu je třeba si všímat i plnění tohoto úkolu, třebaže nejde s hlediska konečného produktu o úkol ryze výrobní. Norma stanovila, do jaké míry má být obnoveno ovocné stromoví, nikoli však, kolik má být vypěstováno ovoce.

Do oboru výroby zemědělské počítáme i výrobu lesní. Zákon v tom směru sice nemá žádných ustanovení, těžba dříví je však důležitým předpokladem pro splnění základních úkolů některých oborů výroby průmyslové. Usnesením vlády z 20. prosince 1946 byl stanoven také dílčí úkol výroby lesní. Do zpráv o kontrole plnění plánu jsou proto zahrnuty výsledky lesní těžby a odvozu dříví z lesa, jakož i plnění některých pomocných úkolů lesního hospodářství (zalesňování, zakládání lesních školek, sběr lesních semen, zalesňování k účelům lesnicko-technické ochrany půdy).

Při sledování plnění plánu je třeba si všímati, *jak byly splněny předpoklady, nutné k dosažení plánovaných úkolů.* Tyto předpoklady dávají zpravidla jiná hospodářská odvětví (průmysl, zahraniční obchod) svým plněním plánu. Ke své výrobě potřebuje zemědělství pře-

devším některé výrobky průmyslové: umělá hnojiva, mořicí prostředky, chemické ochranné látky proti škůdcům, pohonné hmoty, uhlí, elektrický proud, stavební hmoty, stroje a jiné průmyslové výrobky, dovážená i domácí krmiva. Dále má zemědělství stále potřebu dalších pracovních sil.

Zemědělství je více než kterýkoliv jiný hospodářský obor přímo závislé na působení vnějších sil, které buď vůbec nemáme ve své moci, nebo které ovládáme jen zcela nepatrně. Těmito vnějšími silami jsou především vlivy povětrnostní, ale též některé pochody biologické, na př. vlivy dědičnosti, působení nemocí rostlin a škůdců a j. Tyto vnější vlivy se přirozeně uplatňují v každém hospodářském oboru, ale v zemědělství, které se zabývá výrobou a zpracováním živé hmoty, je účinek těchto vlivů mnohem pronikavější a často činitelem rozhodujícím. Při sestavování plánu musí plánovatelé přirozeně se všemi těmi vnějšími vlivy počítat. Ježto každý plán je z velké části prognosou, drží se plánovatelé určitých průměrných hodnot, jakými ve výrobě jednotlivé faktory působí. Tak počítáme s určitou plodivostí půdy, s určitým průměrným množstvím srážek, které je obvyklé v naší zeměpisné poloze, známe počet slunečných dnů, potřebných k vypěstování určitých odrůd rostlin, můžeme předpokládat výskyt určitých chorob rostlinných i škůdců živočišných a odhadnout, do jaké míry tyto choroby a jejich následky odstraníme. Stává se však, že tyto vnější vlivy se uchýlí od průměrných hodnot a vybočí v případy extrémní, které pak už svými prostředky zvládnout nemůžeme. Tyto extrémní vlivy se pak nutně zobrazí ve stupni plnění dodávkových úkolů. Takový případ se vyskytl zejména loni, kdy zcela mimořádné povětrnostní poměry (dlouhotrvající zima, zcela krátké jaro, následované létem s minimálními dešťovými srážkami) nebo nadměrný výskyt kůrovce byly rozhodujícími činiteli při plnění plánovaných úkolů. Máme-li posuzovat plnění plánovaných úkolů objektivně a spravedlivě, je třeba při kontrole plánu sledovat i tyto vnější vlivy.

Při sledování plnění plánu se nemůžeme omezit pouze na sledování úseků plánovaných. Je třeba si všímat *obecných ekonomických podmínek*, které měly na plnění plánu rozhodující vliv, i když tyto podmínky nebyly přímo plánovány. Zde máme zejména na mysli ty hospodářské podmínky, které přímo či nepřímo působí na ochotu zemědělců plnit plánované úkoly. Nebylo by na př. dobře možné ukládat výkonným složkám hospodářství (zemědělcům) úkoly, které by jim nedávaly trvalého hospodářského uspokojení. Jde hlavně o rentabilitu zemědělské výroby a z toho plynoucí výši zemědělských důchodů. Tato podmínka je závažným činitelem zejména v zemědělství, organisovaném na podkladě individuálním. Rentabilita výroby závisí na

jedné straně na výši výrobních nákladů, t. j. cen výrobních prostředků, které si zemědělec musí opatřovat (umělá hnojiva, obchodní krmiva, ušlechtilá osiva a sadba, uhlí, elektrický proud, stroje, stavební hmoty a pod.), mezd cizích zaměstnanců v zemědělském závodě, daní a jiných veřejných dávek, případně úroků z půjček a j. Na druhé straně pak stupeň rentability, určující ceny zemědělských produktů. Tyto hospodářské předpoklady, jiné než materiální, nebyly zatím ve dvouletém hospodářském plánu plánovány. Máme-li však posoudit, jak se vyvíjí v plánovaném hospodářství zemědělství jako celek, je třeba si jich všímat, třebaže o nich není v zákoně a z něho vyvozených normách žádné ustanovení.

Při kontrole plánu v zemědělství se opíráme o *službu statistickou*. Úspěch kontroly je pak přímo závislý na stupni dokonalosti statistických šetření. Povaha zemědělské výroby nedovoluje, abychom se při kontrole mohli vždy opřít o vyčerpávající a naprosto přesná statistická šetření. To platí v zemědělství všeobecně. Poválečné poměry pak zavinily, že statistická šetření jsou velmi ztížena a v mnohých případech zcela neproveditelná i při nejlepší snaze statistických orgánů. Jako příklad se uvádí, že v některých krajích nemáme ani dost přesně zachycenu výměru zemědělské půdy. Jde zejména o kraje pohraniční, kde část půdy je určena k zalesnění, jiná část je určena k přeměně na pastviny. Mnohdy není jisté, do jaké kategorie půdy (orná, lesní) mají být plochy řaděny. Jsou kraje, které nebyly ani úplně osídleny. Zemědělská půda tam zůstala ležet ladem ve výměře, kterou dnes ani neznáme. K přesnému zachycení výměry půdy brání potíže rázu administrativního. Některé národní výbory nemají dostatek personálu, aby s potřebnou přesností zjistily výměru zemědělské půdy ve svém obvodu. Poměrně přesnější statistiky získáváme o počtu hospodářských zvířat. Ale i zde dochází v některých případech k nepřesným hlášením početních stavů, takže získané výsledky se často liší od stavu skutečného. Zde platí, co už bylo řečeno o osevních plochách. Stává se to zejména v krajích, kde národní výbory nemají dostatek personálu (v pohraničí a též na Slovensku). Pokud jde o odhad celkové zemědělské výroby, ani zde se nemůžeme opřít o vyčerpávající a objektivní statistické šetření. Odhady provádějí zpravodajové SÚS, kteří při svých odhadech se mohou dopouštět chyb. Jiným zdrojem chyb při získávání statistických údajů je okolnost, že podstatnou část svých výrobků spotřebují zemědělci ve vlastních domácnostech. Tyto výrobky unikají jakékoliv evidenci nebo jejich zachycení je obtížné a nepřesné. Tato těsná spojitost zemědělského závodu se zemědělskou domácností činí velkou potíž při kontrole plnění výrobních úkolů. Velký počet a rozptýlenost zemědělských závodů je pak další závadou při kontrole plánu. Provésti vy-

čerpávající statistická šetření by vyžadovalo velikého počtu školených sil a byla by tak zdlouhavá, že pro potřeby plánu by neměla valného významu. V mnohých případech se proto spokojujeme se šetřením representativním.

Poměrně přesně lze statisticky zachytit výrobky dodávané zemědělci pro veřejné zásobování. Je to zásluhou zbytků řízeného hospodářství, které vytvořilo soustavu správních úřadů, které ze své prvotní činnosti se nutně stávají i místy evidenčními. Toto platí zejména v českých zemích, kde čerpáme poměrně přesné informace o výkupu obilí, dobytka, mléka, vajec, tuků a některých průmyslových plodin. Slovensko, které nemá tak strohé zásobování potravinami a proto postrádá systém tržních svazů, poskytuje údaje o výkupu zemědělských výrobků méně přesně.

Spotřebu umělých hnojiv a spotřebu energie lze statisticky zachytit poměrně velmi přesně. Dodávky strojů zemědělcům, pokud jsou to stroje, jejichž odběr je vázán na povolení min. zemědělství, mají evidenci přesnou. Stroje volné zčásti evidenci unikají, zvláště také proto, že zemědělci si část svých mechanisačních prostředků opatřují u firem řemeslných. Provádění investic stavebních sledují orgány správní (národní výbory) a získané údaje dávají poměrně přesný přehled o stavebním ruchu v zemědělství.

Statistika hospodářství lesního je poměrně snazší než v zemědělství a získané údaje jsou spolehlivými ukazateli skutečného stavu. To platí jak o zprávách v úseku výrobním, tak i o plnění plánovaných investic pro lesní hospodářství. Pokud jde o přehled začleňování pracujících do zemědělství, ev. lesnictví, máme k disposici zprávy poměrně přesné, pokud nejsou skreslovány přílišnou fluktuací.

Při kontrole provádění plánu v zemědělství se opíráme jednak o statistický materiál, předkládaný statistickou službou (státní úřad statistický v Praze a státní plánovací a statistický úřad v Bratislavě). Do této skupiny informací patří statistická šetření o osevních plochách, o sklizních, o stavech hospodářských zvířat, o užitkovosti domácích zvířat, zprávy o stavu plodin, zprávy o postupu polních prací, statistika lesní těžby, spotřeba umělých hnojiv a j., jednak o statistické údaje, poskytované ústředními úřady, které je sestavují buď podle vlastních šetření nebo podle cizích pramenů. Do této skupiny počítáme na př. údaje o výkupu zemědělských výrobků, případně o jejich zpracování, informace o rozdělování mechanisačních prostředků v zemědělství, šetření o provádění zemědělských staveb, začleňování pracovních sil do zemědělství a j.

VÝROBA ROSTLINNÁ

Charakteristickým znakem roku 1947 bylo vytrvalé sucho, které mělo bezprostřední důsledek především na výrobu rostlinnou. Nízké výnosy pícnin i nedostatek krmiv měly pak za následek zvýšenou nabídku skotu i vepřového dobytka, jichž početní stavy se proto značně snížily.

Státní úřad statistický zachytil definitivní data sklizně zemědělských plodin v českých zemích, kromě olejnin a pícnin, kde jsou k disposici zatím data předběžná. Státní plánovací a statistický úřad v Bratislavě vypracoval zatím druhý a třetí předběžný odhad sklizně zemědělských plodin na Slovensku.

Definitivní odhad sklizně zemědělských plodin v roce 1947.

České země.

	Plocha ha	Výnos po 1 ha q	Výnos celkem q
Pšenice	459 617	13,1	6 038 140
Žito včetně soureže	551 561	15,4	8 519 722
Chlebovíny úhrnem	1 011 178	14,4	14 557 862
Ječmen	293 166	13,7	4 016 436
Oves	407 735	13,8	5 632 745
Směs ovsa s ječmenem	58 283	13,8	803 057
Kukuřice na zrno (čistá kultura)	16 067	10,7	171 954
Kukuřice na zrno ve směsích	—	—	—
Krmné obilí úhrnem	775 251	13,7	10 624 192
Brambory rané	17 378	74,3	1 291 048
Brambory pozdní	372 359	83,7	31 149 245
Brambory úhrnem	389 737	83,2	32 440 293
Cukrovka	147 156	143,0	21 042 218
Řepka a řepice	14 953	5,9	88 229
Mák	22 580	3,7	84 560
Hořčice	18 524	2,8	52 731
Len	14 276	2,4	34 262
Konopí	82	4,0	328
Olejniny celkem	70 415	3,7	260 110
Jeteliny a směs jetelin s travinami celkem	562 481	19,5	11 874 152
Louky střídavé	46 662	17,7	824 781
Louky trvalé	721 632	18,0	12 965 047
Jetel. a luční píce úhrnem	1 330 775	19,3	25 663 980

Slovensko.

	Plocha ha	Výnos po 1 ha q	Výnos celkem q
Pšenice	377 480	6,7	2 517 247
Žito včetně soureže	166 408	8,9	1 482 104
Chleboviny úhrnem	543 888	7,4	3 999 351
Ječmen	277 228	9,7	2 692 085
Oves	182 106	8,1	1 480 182
Směs ovsa s ječmenem	—	—	—
Kukuřice na zrno (čistá kultura)	94 811	10,3	979 717
Kukuřice na zrno ve směsích	21 881	7,7	169 407
Krmné obilí úhrnem	526 026	10,1	5 321 391
Brambory rané	19 647	45,8	899 354
Brambory pozdní	190 040	54,3	10 316 467
Brambory úhrnem	209 687	53,5	11 215 821
Cukrovka	35 894	86,0	3 086 882
Řepka a řepice	963	4,3	4 152
Mák	5 884	1,5	9 056
Hořčice	194	—	—
Len	5 902	3,2	19 168
Konopí	5 729	3,4	19 205
Olejniny celkem	18 672	2,8	51 581
Jeteliny celkem	209 974	17,9	3 752 930
Louky střídavé	9 272	9,7	90 260
Louky trvalé	380 500	10,8	4 111 260
Jetel. a luční píce úhrnem	599 746	13,3	7 954 450

Srovnáme-li data skutečné sklizně v roce 1947 se sklizní plánovanou, dospějeme k výsledku, že sklizeň pšenice byla v celém státě splněna z 58 % a z jednotlivých zemí v Čechách ze 64,3 %, na Moravě ze 65,4 % a na Slovensku z 46,5 %.

Sklizeň žita a soureže byla v ČSR splněna ze 78,2 %; v Čechách z 81,5 %, na Moravě z 87,9 % a na Slovensku z 56,8 %.

Sklizeň chlebového obilí byla tedy v ČSR splněna z 67,4 %; v Čechách ze 73,5 %, na Moravě ze 76,3 % a na Slovensku ze 49,9 %.

Sklizeň ječmene byla v ČSR splněna z 63,5 %; v Čechách z 67,1 %, na Moravě z 59,1 % a na Slovensku z 63,6 %. Ke sklizni ječmene je třeba také přičíst v českých zemích 58 283 ha směsi ovsa s ječmenem, která vykázala hektarový výnos 13,8 q a celkový výnos 803 057 q.

Sklizeň olejnin byla v ČSR splněna z 16,8 %; v Čechách 18 %, na Moravě 15,1 % a na Slovensku 15,4 %.

Sklizeň brambor byla v celém státě splněna ze 47,7 %, v Čechách z 45,4 %, na Moravě z 55,2 %, a na Slovensku ze 44,7 %.

Sklizeň cukrovky byla splněna v celém státě z 50 %; v Čechách ze 48,4 %, na Moravě z 60,3 % a na Slovensku z 35,9 %.

Československo.

	Plocha ha	Výnos po 1 ha q	Výnos celkem q
Pšenice	837 097	10,2	8 555 387
Žito včetně soureže	717 969	13,9	10 001 826
Chleboviny úhrnem	1 555 066	11,9	18 557 213
Ječmen	570 394	11,8	6 708 521
Oves	589 841	12,1	7 112 927
Směs ovsa s ječmenem	58 283	13,8	803 057
Kukuřice na zrno (čistá kultura)	110 878	10,4	1 151 671
Kukuřice na zrno ve směsích	21 881	7,7	169 407
Krmné obilí úhrnem	1 351 277	11,8	15 945 583
Brambory rané	37 025	59,2	2 190 402
Brambory pozdní	562 399	73,7	41 465 712
Brambory úhrnem	599 424	72,8	43 656 114
Cukrovka	183 050	131,8	24 129 100
Řepka a řepice	15 916	5,8	92 381
Mák	28 464	3,3	93 616
Hořčice	18 718	2,8	52 731
Len	20 178	2,6	53 430
Konopí	5 811	3,4	19 533
Olejniny celkem	89 087	3,5	311 691
Jetelíny a směs jetelin s travinami celkem	772 455	20,2	15 627 082
Louky střídavé	56 934	16,4	915 041
Louky trvalé	1 102 132	15,5	17 076 307
Jetel. a luční píce úhrnem	1 930 521	17,4	33 618 430

Je třeba zdůraznit, že na toto poměrně nízké plnění plánu všech zemědělských plodin měla rozhodující vliv dlouho trvající zima, po níž bylo třeba mnohé kultury zlepšovat, některé dokonce zaorat a půdu osít plodinami náhradními. Na další průběh vegetace mělo však rozhodující vliv mimořádné sucho, které trvalo od jarních měsíců do sklizně.

Obraz celkové sklizně roku 1947 a její porovnání se sklizní plánovanou podává dolejší tabulka. Jsou z ní patrny také hektarové vý-

nosy plánované i skutečně dosažené a současně je udáno procento splnění plánu.

Srovnání skutečné sklizně v r. 1947 se sklizní plánovanou.

Čechy.

plodina	Sklizeň v q			Výnosy v q na 1 ha		
	plán	splněno	% splnění plánu	plán	splněno	% splnění plánu
pšenice	6 170 079	3 967 051	64,3	19	13,2	69,5
žito a sourež	7 164 514	5 837 813	81,5	17	15,5	91,2
ječmen	3 462 264	2 322 023	67,1	18	13,7	76,1
oves	4 822 374	4 117 987	85,4	18	13,7	76,1
kukuřice	10 465	9 572	91,5	23	12,4	53,9
luštěniny	237 250	213 502	90,0	13	8,8	67,7
směsky	517 256	197 026	38,1	19	11,0	57,8
brambory	42 011 400	19 062 583	45,4	150	78,8	52,5
cukrovka	24 334 020	11 784 666	48,4	270	129,0	47,8
čekanka	400 000	159 566	39,9	200	81,4	40,7
krmné okopaniny	29 355 820	8 731 215	29,7	460	127,6	27,7
olejniny	907 148	163 827	18,0	11	3,3	30,0
pícniny	27 690 300	12 677 245	45,8	50	23,9	47,8
louky trvalé	22 725 000	10 111 471	44,5	40	18,5	46,2

Morava.

plodina	Sklizeň v q			Výnosy v q na 1 ha		
	plán	splněno	% splnění plánu	plán	splněno	% splnění plánu
pšenice	3 168 174	2 071 089	65,4	19	13,0	68,4
žito a sourež	3 008 915	2 645 909	87,9	17	15,2	89,4
ječmen	2 864 826	1 694 413	59,1	18	13,7	76,1
oves	2 458 062	2 317 815	94,3	18	13,8	76,7
kukuřice	257 186	162 362	63,1	23	10,6	46,1
luštěniny	135 434	116 781	86,2	13	9,7	74,6
směsky	197 676	91 940	46,5	19	10,8	56,8
brambory	24 219 450	13 377 710	55,2	150	90,4	60,3
cukrovka	15 343 560	9 257 552	60,3	270	165,9	61,4
čekanka	50 000	29 200	58,4	200	78,9	39,4
krmné okopaniny	22 678 920	7 983 249	35,2	460	148,4	32,3
olejniny	407 858	61 693	15,1	11	3,0	27,3
pícniny	16 376 450	6 993 120	42,7	50	24,0	32,1
louky trvalé	7 320 000	2 853 576	39,0	40	16,3	40,7

Slovensko.

plodina	Sklizeň v q plán	splněno	% splnění plánu	Výnosy v q na 1 ha plán	splněno	% splnění plánu
pšenice	5 411 712	2 517 247	46,5	16	6,7	41,9
žito a sourež	2 608 957	1 482 104	56,8	13	8,9	68,5
ječmen	4 234 515	2 692 085	63,6	15	9,7	64,7
oves	2 011 368	1 480 182	73,6	12	8,1	67,5
kukuřice	2 563 488	1 149 124	44,8	23	9,8	42,6
luštěniny	196 750	87 000	44,4	10	8,7	87,0
směsky	87 300	159 000	182,7	15	7,5	50,0
brambory	25 210 440	11 272 760	44,7	120	53,8	44,8
cukrovka	8 590 120	3 086 882	35,9	220	86,0	39,1
čekanka	30 000	74 141	24,7	200	65,5	32,7
krmné okopaniny	11 426 040	3 681 142	32,2	360	93,3	25,9
olejniny	334 994	51 581	15,4	11	2,8	25,4
pícniny	13 099 185	9 077 075	69,3	45	35,4	78,7
louky trvalé	13 114 150	4 111 260	31,3	35	10,8	30,8

Československo.

plodina	Sklizeň v q plán	splněno	% splnění plánu	Výnosy v q na 1 ha plán	splněno	% splnění plánu
pšenice	14 749 965	8 555 387	58,0	17,8	10,2	57,3
žito a sourež	12 782 386	10 001 826	78,2	16,0	13,9	86,9
ječmen	10 561 605	6 708 521	63,5	16,7	11,8	70,6
oves	9 351 804	7 915 984	84,6	16,2	12,2	75,3
kukuřice	2 831 139	1 321 078	46,7	23,0	9,9	43,0
luštěniny	569 434	417 283	73,3	11,8	9,0	76,3
směsky	802 232	447 966	55,8	18,5	9,4	50,8
brambory	91 441 290	43 656 114	47,7	140,3	72,8	51,9
cukrovka	48 267 700	24 129 100	50,0	259,5	131,8	50,8
čekanka	750 000	262,907	35,0	200,0	75,9	37,9
krmné okopan.	63 460 780	20 395 606	31,1	438,1	126,2	28,8
olejniny	1 639 000	277 101	16,8	11,0	3,5	31,8
pícniny	57 165 935	28 747 440	50,3	48,7	26,7	54,8
louky trvalé	43 159 150	17 076 307	39,6	38,3	15,5	54,8

Jako důsledek mimořádného sucha v roce 1947 se projevil také nedostatek píce a objemných krmiv. Tento nedostatek by bylo možno zmírnit jedině dovozem krmiv ze zahraničí.

Sklizeň ječmene v roce 1947 činí 6 708 521 q (k čemuž třeba ještě připočíst výnos směsi ovsa s ječmenem 803 057 q), což je oproti sklizni roku 1946 pouhých 79,3 % a oproti sklizni plánované jenom 63,5 %.

V důsledku nízké sklizně ječmene byl snížen příděl ječmene sladovnám a byl vydán zákaz používat ječmene pro krmné účely. Takto získaných množství ječmene se mělo užít k event. míchání ječné mouky do mouky chlebové.

Výkup ječmene pokračoval příznivě; bylo vykoupeno více než se předpokládalo (114 %). Pokud jde o rozdělování krmiv, ministerstva zemědělství a výživy vydala směrnice o hospodaření krmivy.

Pokud jde o reservu osiva ječmene pro jarní setbu, ministerstvo zemědělství dalo Svazu pro hospodaření obilím příkaz, aby pro jarní setbu reservoval 2000 vagonů*) jarního ječmene v českých zemích. Z tohoto množství má být dodáno na Slovensko 200 vagonů. Třeba podotknout, že tato reserva se začne v dubnu uvolňovat.

Dovozní plán v oboru zemědělství a výživy na rok 1948 je značně napjatý a nelze jej dále rozšiřovat; činí asi jednu třetinu celkového dovozního plánu (krmné obilí včetně kukuřice 40 250 vagonů). V dovozu krmiv jsme omezeni jednak situací devisovou, jednak obecným nedostatkem krmiv, který se projevil prakticky na celém světě.

Podzimní osev 1947

Podzimní práce, spojené s osevem chlebového obilí v roce 1947, byly rovněž ovlivněny abnormálním suchem, které způsobilo mimořádné potíže při přípravě půdy a při podzimním osevu. Podzimní práce bylo možno uskutečnit teprve po nastalých deštích a podařilo se zemědělcům zvládnout je v krátké době až v pozdním podzimu. Ke zdárnému vykonání podzimní přípravy půdy a osevu přispěly nemalou měrou všechny mechanisační prostředky, o jejichž plné využití pečovalo ministerstvo zemědělství.

Podle definitivních dat Státního úřadu statistického v Praze a Státního plánovacího a statistického úřadu v Bratislavě byl podzimní osev pšenice splněn v celém státě z 91,1 %, z toho v Čechách

*) Původně určeno 3000 vagonů, avšak pro mimořádně příznivý průběh podzimního osevu, který prakticky pokračoval i počátkem roku 1948, snížena reserva ječmene na 2000 vagonů.

z 85,3 %, na Moravě z 85,9 % a na Slovensku z 98,5 %; u žita v celém státě ze 102,3 %, v Čechách ze 101,4 %, na Moravě ze 108,2 % a na Slovensku z 98,8 %.

Aby bylo dosaženo plánovaných ploch, zbývá tedy pro jarní osev zasít pšenice v ČSR 72 947 ha, t. j. 67 724 ha v českých zemích a 5223 ha na Slovensku. Žita pak bude třeba dosíti na Slovensku 2093 hektary, kdežto v českých zemích byl plán překročen o 18 191 ha.

Tato čísla mají přirozeně pouze význam theoretický, protože plocha jarního osevu bude vyšší v důsledku vymrznutí, zadušení a event. výskytu nemocí. Rozsah vyhynutí rostlin (stav ozimů) není možno stanovit předtím, než s polí zmizí sníh. Počítá se však, že v důsledku vysoké vodní kapacity půdy došlo k vysokému procentu zadušení kultur.

Definitivní data o plochách podzimního osevu chlebového obilí 1947/48 podává tabulka (definitivní údaje):

Plocha podzimního osevu chlebového obilí 1947/48

Plodina		Plán ha	Splněno	% splnění	Zbývá pro jarní osev ha
pšenice	Čechy	305 794	260 770	85,3	45 024
	Morava	161 569	138 869	85,9	22 700
	české země	467 363	399 639	85,5	67 724
	Slovensko	351 288	346 065	98,5	5 223
	ČSR	818 651	745 704	91,1	72 947
žito	Čechy	370 361	375 536	101,4	+5 175
	Morava	157 518	170 444	108,2	+12 926
	české země	527 879	545 980	103,4	+18 101
	Slovensko	170 154	168 061	98,8	—2 093
	ČSR	698 033	714 041	102,3	+16 008

VÝROBA ŽIVOČIŠNÁ

Chov dobytka

V chovu hospodářských zvířat se dále tíživě projevoval nedostatek krmiva a píce; zejména nedostatek objemné píce byl kritický. Tento nevítaný zjev se projevoval zvláště ve zvýšené nabídce dobytka k porážkám, čímž se dále snižovaly početní stavy dobytka.

Státní úřad statistický provedl v českých zemích k 1. lednu 1948 všeobecný soupis hospodářského zvířectva, a to koní, mulů, mezků a oslů, hovězího dobytka, prasat, ovcí, koz a veškeré drůbeže. Z definitivních zpráv je zřejmo, že s výjimkou drůbeže, jejíž početní stav stoupl, u všech ostatních druhů zvířat během roku 1947 jejich početní stavy klesly. Výsledky sčítání hospodářského zvířectva na Slovensku, které podnikl Státní plánovací a statistický úřad v Bratislavě k 1. lednu 1948, jsou zatím předběžné. Pro Slovensko máme k disposici zatím předběžná data sčítání k 1. I. 1948. V porovnání se stavem k 1. VII. 1947 se tam počet skotu snížil asi o 177 0000 kusů, t. j. z 1 011 866 kusů na 834 473 kusy (— 17,5 %).

Počet kusů *skotu* v Č. Z. klesl průběhem roku 1947 asi o 530 000 kusů, t. j. o 18,0 %; z toho počet krav v témže období se snížil asi o 112 000 kusů, t. j. o 7,5 %. Snížení početních stavů nastalo převážnou měrou ve druhé polovině roku 1947. Na Slovensku se počet krav k 1. I. 1948 snížil ve srovnání se stavem k 1. VII. 1947 asi o 63 700 kusů, t. j. z 553 716 kusů klesl na 489 963 kusy (— 11,5 %).

U *prasat* činí úbytky v počtu chovaných kusů za uplynulý rok v českých zemích asi 283 000 kusů, t. j. 12,5 %, u prasnic asi 33 000 kusů, t. j. 14,0 %. Na Slovensku počet prasat k 1. I. 1948 klesl ve srovnání se stavem k 1. VII. 1947 asi o 98 000 kusů, totiž ze 682 247 kusů na 584 841 kus (— 14,3 %). U prasnic je pokles menší; počet prasnic se snížil ke dni 1. I. 1948 ze 141 953 na 89 767 kusů; pokles činí 36,8 %.

U *drůbeže,* jak už byla učiněna zmínka, možno zaznamenat k 1. I. 1948 zvýšení početních stavů oproti jejich počtu před rokem, t. j. k 1. lednu 1947. Přitom relativně větší zvýšení početních stavů nastalo u slepic; u slepic a kohoutů asi 1 287 000 kusů, t. j. +15,7 %. Drůbeže úhrnem je k 1. I. 1948 v českých zemích 10 546 603 kusy, což je proti stavu k 1. I. 1947, kdy činil 9 343 881 kus, zvýšení o 12,9 %. Z toho je slepic a kohoutů včetně liliputek k 1. I. 1948 celkem 9 467 538 kusů, což je oproti stavu k 1. I. 1947 (8 180 988 kusů) zvýšení o 15,7 %; slepic je z toho 8 713 112 kusů. Je to oproti stavu k 1. I. 1947 (7 390 249 kusů) zvýšení o 17,9 %. Dnešní zimní početní stavy drůbeže nelze ovšem jen mechanicky srovnávat s předválečným průměrem, protože předválečná data se vztahují na letní soupisy,

které byly prováděny vždy k 1. červenci každého roku. Zimní soupisy drůbeže nebyly tehdy prováděny.

Na Slovensku počet slepic klesl průběhem roku 1947 asi o 10 000 kusů, a to ze 2 200 482 kusy k 1. I. 1947 na 2 190 754 kusy k 1. I. 1948, t. j. snížení činí 0,5 %. Počet drůbeže na Slovensku celkem činí podle předběžných odhadů sčítání k 1. I. 1948 celkem 2 827 485 kusů.

Početní stavy skotu a prasat*)

	Plánovaný stav k 1. I. 1948	Skutečný stav k 1. I. 1948	Skutečný stav k 1. I. 1947	Stav k 1. VII. 1948 oproti stavu k 1. VII. 1947 + % —	Stav k 1. I. 48 oproti plánu (splnění plánu) %
Skot:					
české země	3 004 900	2 431 204	2 962 985	—18,0	80,9
Slovensko	1 072 600	834 473	1 011 866	—17,5	77,8
ČSR	4 077 500	3 265 677	3 974 851	—17,8	80,0
z toho *krávy:*					
země české	1 533 000	1 355 398	1 465 944	— 7,5	88,4
Slovensko	576 400	489 963	553 716	—11,5	85,0
ČSR	2 109 400	1 845 363	2 019 660	— 8,4	87,5
prasata:					
české země	2 449 900	1 979 296	2 262 200	—12,5	80,8
Slovensko	947 200	584 841	682 247	—14,3	61,7
ČSR	3 397 100	2 564 137	2 944 447	—12,9	75,5
z toho *prasnice:*					
české země	265 000	204 491	237 794	—14,0	77,2
Slovensko	139 700	89 767	141 933	—36,8	64,3
ČSR	404 700	294 258	379 727	—22,5	72,7

Výroba masa, mléka a vajec

Nabídka skotu se vyvíjela v českých zemích roku 1947 tak, že celkem bylo poraženo 899 973 kusů oproti 686 189 kusům roku 1946. Celková živá váha činila v roce 1947 podle zprávy Státního úřadu statistického v Praze 3 609 256 q, kdežto v roce 1946 pouze

*) V českých zemích k 1. I. 1948 jako výsledky definitivní a na Slovensku jako výsledky předběžné.

2 742 654 q. K tomu nutno připočíst *telata* poražená v roce 1947, jejichž počet činil 689 158 kusů o živé váze 387 197 q. Tím se zvýší celkové množství masa v roce 1947 na 3 996 453 q. Průměrná živá váha 1 kusu byla tudíž roku 1947 398,0 kg, zatím co roku 1946 byla vyšší a činila 403,7 kg. Bereme-li v úvahu celkový počet skotu i s telaty 1 589 131 kusů, činí průměrná živá váha porážkových kusů skotu (včetně telat) v roce 1947 průměrně 251,5 kg. V plánu se počítalo pro české země s průměrnou porážkovou vahou skotu 310 kg, takže plán v roce 1947 byl zde splněn z 80,9 %.

Na Slovensku bylo podle zpráv ministerstva výživy vykoupeno od 1. ledna do 31. prosince 1947 celkem 190 718 kusů hovězího dobytka o celkové živé váze 724 728 q. K tomu ještě třeba připočíst 138 395 kusů telat o celkové živé váze 69 194 q. Tím se zvýší celkové množství masa v roce 1947 na Slovensku na 793 922 q. Uvažujeme-li celkový počet poraženého skotu i s telaty 329 113 kusů o úhrnné váze 793 922 q, činí průměrná živá váha porážkového skotu (včetně telat) 241,2 kg. V plánu bylo pro Slovensko počítáno s průměrnou porážkovou vahou skotu 224 kg, takže plán v roce 1947 byl zde splněn ze 107,7 %.

Porážky prasat v českých zemích činily v roce 1947 celkem 2 088 004 kusy, zatím co v roce 1946 dosáhly porážky prasat čísla 1 324 195 kusů. Celková živá váha porážkových prasat činila 2 079 468 q oproti 1 359 887 q v roce 1946. Průměrná váha porážkových prasat během roku klesala a teprve v prosinci dosáhla 105,3 kg. Podle údajů Státního úřadu statistického v Praze činí průměrná živá váha 102,0 kg a je oproti roku 1946, kdy činila 100,8 kg, poněkud vyšší. Plán výroby vepřového masa pro české země počítal s průměrnou porážkovou vahou prasat 100,0 kg, takže plán na rok 1947 byl dosaženou průměrnou živou vahou 102,0 kg mírně překročen.

Na Slovensku podle zpráv ministerstva výživy bylo poraženo v období od 1. ledna do 31. prosince 1947 celkem 439 093 kusů o úhrnné živé váze 439 093 q (odhad). Plán výroby vepřového masa pro Slovensko počítal s průměrnou porážkovou vahou prasat 100,0 kg, takže plán za rok 1947 byl zde splněn ze 100 %.

Produkce *mléka* závisí na počtu krav a jejich dojnosti. Počet krav je v českých zemích podle údajů Státního úřadu statistického v Praze k 1. I. 1948 o 7,6 % menší, než byl k 1. I. 1947. Plánované početní stavy skotu k 1. I. 1948 činí 1 533 000 kusů, zatím co skutečný stav k 1. I. 1948 činí toliko 1 354 278 kusů. Zde byl plán splněn z 88,3 %. Stalo se tak pro obecně známý nedostatek krmiv a píce. Množství nadojeného mléka z téhož důvodu klesá a činilo podle dat Státního úřadu statistického v Praze v r. 1947 celkem 18 433 379 hl. Celková

výroba mléka stanovená plánem je 19 926 000 hl, takže plán produkce mléka byl splněn z 92,5 %. Z tohoto nadojeného množství mléka bylo dodáno do mlékáren a sběren celkem 9 062 842 hl, což činí 49,4 % vyrobeného množství, avšak 69,7 % tržního množství (vykoupeno 9 062 842 litrů ze stanoveného tržního množství 13 000 000 litrů). Průměrná denní dojnost je 3,4 l, zatím co byla plánována 3,5 l, což činí 97,1 %. Roční dojnost 1 krávy činila v českých zemích podle údajů Státního úřadu statistického v Praze v roce 1947 celkem 1264,6 litrů oproti plánem stanovené roční dojnosti 1300 litrů, takže plán zde byl splněn z 97,3 %.

Na Slovensku bylo podle zpráv ministerstva výživy nadojeno 5 056 909 hl, takže splnění plánu, který předpokládal výrobu mléka v množství 5 710 000 hl, činí 88,6 %. Z tohoto nadojeného množství mléka bylo dodáno do mlékáren a sběren celkem 335 238 hl, což představuje pouhých 6,6 % vyrobeného množství mléka.

Pokud se týče *počtu slepic,* činily v českých zemích v roce 1947 průměrně 6 860 895 kusů oproti 5 818 568 kusům v roce 1946. Podle předběžných hlášení Státního úřadu statistického činil v českých zemích počet slepic (včetně kohoutů) k 1. I. 1948 celkem 9 383 147 kusů; z toho slepic starších jednoho roku 5 477 383 kusy. Co do počtu slepic byl tedy plán, který předpokládal počet slepic v českých zemích 8 430 000 kusů, splněn z 65,0 %.

Na Slovensku bylo podle hlášení ministerstva výživy 2 027 250 kusů slepic, což je oproti předpokladům plánu (2 138 000 kusů) 94,8 %.

Snůška vajec v českých zemích činila v r. 1947 celkem 723 078 501 kusů, oproti plánem stanovenému počtu 843 000 000 kusů; byl tedy plán snůšky vajec splněn z 85,8 %. Z tohoto vyrobeného množství bylo vykoupeno podle údajů ministerstva výživy 384 888 127 kusů vajec, což je 35,5 % produkovaných vajec, avšak 96,2 % tržního množství (vykoupeno 384 888 127 kusů ze stanoveného tržního množství 400 000 000 kusů). Plán stanovil průměrnou snůšku vajec v českých zemích číslem 100; v českých zemích bylo docíleno průměrné snůšky vajec na 1 slepici 105,6. Znamená to tedy, že plán průměrné snůšky vajec v českých zemích byl splněn na 105,6 %.

Na Slovensku činila průměrná snůška vajec podle údajů ministerstva výživy 68,6 kusů, kdežto plán stanovil 85 kusů. Zde byl tedy splněn plán z 80,7 %. Výkup vajec na Slovensku činil 22 599 233 kusy, což znamená, že z celkového vyrobeného množství vajec na Slovensku 139 053 000 kusů v roce 1947 bylo vykoupeno 16,3 %.

Vývoj nabídky hospodářského zvířectva na trh v jednotlivých měsících je patrný z dolejších tabulek:

Porážky jatečných zvířat

Skot (bez telat)[1])

Měsíc	Poraženo kusů		Celková živá váha v q		Průměrná živá váha v kg	
	1947	1946	1947	1946	1947	1946
Leden	65 773	33 830	291 645	148 537	443,4	439,1
Únor	66 511	33 964	285 942	146 530	429,9	431,4
Březen	71 651	37 802	299 430	158 685	417,9	419,8
Duben	69 288	40 425	280 480	167 373	404,8	414,0
Květen	56 063	43 843	222 638	175 483	397,5	400,3
Červen	53 409	42 729	203 627	166 112	381,3	388,8
Červenec	64 725	57 611	241 488	216 086	373,1	375,1
Srpen	75 356	70 800	281 982	259 621	374,2	366,7
Září	85 270	65 631	358 954	244 799	377,3	373,0
Říjen	107 790	103 208	408 437	388 414	378,9	376,3
Listopad	102 934	82 967	409 859	342 057	398,2	412,3
Prosinec	81 203	73 379	324 774	328 957	400,0	448,3
Leden—prosinec	899 973	686 189	3 609 256	2 742 654	398,0	403,7

[1]) V českých zemích.

Prasata[1])

Měsíc	Poraženo kusů		Z toho domácí porážky	Celková živá váha q		Průměrná živá váha kg	
	1947	1946		1947	1946	1947	1946
Leden	315 993	254 053	227 230	351 250	254 187	111,2	100,1
Únor	244 248	194 041	164 575	259 269	190 267	106,1	98,1
Březen	211 575	125 795	114 152	220 197	117 205	104,1	93,2
Duben	162 713	92 505	56 200	167 855	91 436	103,2	98,8
Květen	134 795	66 137	39 321	139 431	64 361	103,4	97,3
Červen	96 118	48 635	23 298	97 540	46 765	101,5	96,2
Červenec	78 381	40 197	23 347	59 024	39 923	99,3	99,3
Srpen	52 418	34 638	15 516	51 946	34 476	99,1	99,6
Září	65 128	35 536	16 920	64 110	35 838	99,1	100,8
Říjen	119 185	54 990	33 184	99 463	56 776	90,9	103,2
Listopad	181 540	94 621	66 940	161 154	101 550	99,6	107,3
Prosinec	425 910	283 047	302 086	408 229	327 103	105,3	115,6
Leden—prosinec	2 088 004	1 324 195	1 082 769	2 079 468	1 359 887	102,0	100,8

[1]) V českých zemích.

Produkce mléka[1])

Měsíc	Počet krav		Nadojeno v hl[2])		Dodáno do mlékáren a sběren 1947		Průměrná denní dojnost v l	Průměrná měsíční dojnost
	1947	1946	1947	1946	hl	%		
Leden	1 471 508	1 506 118	1 526 806	1 265 774	835 506	54,7	3,3	103,7
Únor	1 462 872	1 503 356	1 404 583	1 199 628	769 984	54,8	3,4	96,0
Březen	1 462 872	1 509 466	1 562 672	1 304 197	851 987	54,5	3,4	106,8
Duben	1 462 872	1 509 312	1 541 693	1 276 477	793 462	51,5	3,5	105,4
Květen	1 465 953	1 509 986	1 652 177	1 356 790	832 871	50,4	3,6	112,7
Červen	1 465 953	1 510 964	1 668 039	1 398 996	878 936[3])	53,7	3,8	113,8
Červenec	1 465 365	1 516 827	1 726 200	1 786 822	870 393	51,4	3,8	117,8
Srpen	1 443 861	1 505 986	1 648 048	1 867 423	811 673	50,1	3,7	114,1
Září	1 448 294	1 510 390	1 529 259	1 812 468	704 338	46,9	3,5	105,6
Říjen	1 448 294	1 511 848	1 513 958	1 921 559	641 824	43,2	3,4	104,5
Listopad	1 448 294	1 512 345	1 341 881	1 860 184	527 436	40,0	3,1	92,6
Prosinec	1 448 294	1 513 778	1 318 063	1 877 085	544 432	41,9	2,9	91,0
Leden—prosinec	1 457 869	1 510 031	18 433 379	18 927 403	9 062 842	49,4	3,4	1 264,4

[1]) V českých zemích.
[2]) Bez mléka spotřebovaného sajícími telaty.
[3]) Včetně smetany přepočtené na mléko.

Snůška vajec[1])

Měsíc	Počet slepic 1947	Počet slepic 1946	Celkem sneseno vajec kusů 1947	Celkem sneseno vajec kusů 1946	Z toho vykoupeno kusů	Z toho vykoupeno %	Průměrná snůška vajec 1 slepice za měsíc
Leden	7 222 776	6 613 933	22 165 305	23 143 460	695 221	3,1	3,1
Únor	7 136 102	6 448 565	36 036 929	43 726 031	5 170 096	14,3	5,0
Březen	7 007 652	6 217 351	85 296 338	82 616 761	35 435 142	41,5	12,2
Duben	6 839 468	6 130 166	110 531 250	97 932 713	107 426 878	93,1	16,2
Květen	6 668 481	5 946 260	106 661 540	94 258 690	86 811 410	81,4	16,0
Červen	6 508 437	5 767 872	85 307 228	72 976 368	66 639 278	78,1	13,1
Červenec	7 083 135	5 594 836	89 196 353	69 546 614	44 786 546	50,2	12,6
Srpen	6 955 637	5 483 959	78 641 794	57 279 761	25 019 807	31,8	11,3
Září	6 844 347	5 374 964	51 483 071	36 112 612	9 546 800	18,5	7,5
Říjen	6 738 012	5 265 457	27 788 080	18 652 135	2 543 017	9,2	4,1
Listopad	6 630 204	5 199 149	14 132 834	9 393 811	510 943	3,6	2,1
Prosinec	6 696 506	5 780 304	15 837 779	9 642 225	302 989	1,9	2,4
Leden—prosinec	6 860 895	5 818 568	723 078 501	615 281 181	384 888 127	35,5	105,6

[1]) V českých zemích.

LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Lesní hospodářství skončilo 30. zářím 1947 první rok dvouletého plánu. Musilo překonávat řadu potíží, mezi nimi nedostatek pracovních sil, dopravních prostředků, pneumatik, strojů, jakostního nářadí i nedostatek finanční.

Porozuměním vládních činitelů byla lesnímu hospodářství poskytnuta pomoc ke zdolání kůrovcové kalamity v pohraničních lesích. Důsledek válečného hospodaření, kůrovcová kalamita, podporovaná ještě příznivým počasím k množení brouka, byla zdolávána zvláště obtížně v pohraničí. Vláda poskytla 129,5 milionů Kčs příplatků ke mzdám na její zdolání a k přibližování dříví k cestám. Pokáceno bylo 919 574 plnometrů kůrovcem napadeného dříví. Podle hlášení lesních správ stojí v lesích ještě 150 000 plm kůrovcem napadeného dříví. Kalamita bude probíhat ještě několik roků.

Sucho bylo také příčinou zvýšeného počtu lesních požárů, kterých bylo 1873 a shořelá plocha lesů činí 1157 ha.

Suchem bylo také zničeno 47 % nově provedených lesních sadeb a sějí. Ze 20 015 ha se zdařilo pouze 10 878 ha. Tím je potěšitelný náskok oproti plánu ztracen.

Jako celek splnilo lesní hospodářství uspokojivě úkoly, stanovené plánem. Zvláště české země, až na odvoz dřeva, překročily všude plán. Lesní hospodářství přispívá k zmírnění letošní zemědělské tísně krmivem a stelivem.

Plnění jednotlivých úkolů:

Těžba dříví splněna celostátně z 93 %. České země překročily plán na 103 %. Slovensko splnilo plán z 82 %.

Nesplnění bylo zaviněno místním nedostatkem dělnictva na východě státu, nejistotou v odhadu vytěženého dřeva za čtvrtletí říjen-prosinec 1946, a stanovením vyššího úkolu než je produkční schopnost lesů.

Odvoz dříví splněn celostátně ze 72 %. V českých zemích z 94 %, na Slovensku ze 49 %.

Při stanovení plánu odvozu dříví bylo nutno vyjít z odhadovaných zásob v lese ležícího dříví; na Slovensku byly tyto zásoby silně nadhodnoceny. Plán stanoven na 7 490 000 odv. jednotek, místo 5 mil. 650 000 odv. jednotek, kteréžto množství se později ukázalo správné; tím nastalo pro celou republiku snížení z 15 880 000 odv. jednotek

na správných 14 030 000 odv. jednotek. Zjištění množství odvezeného dříví nebylo možno provést dokonale, zvláště v lesích o menší rozloze. Odhaduje se, že kromě ohlášené hmoty 3 643 000 odv. jednotek bylo odvezeno kupci nebo přímo spotřebiteli dřeva ještě 1 215 000 odv. jednotek.

Zvýšením ohlášeného množství odvezeného dříví 3 643 000 odv. jednotek na Slovensku a 11 509 000 odv. jednotek v ČSR o nezachycené množství dojde se k číslu 4 857 000 odv. jednotek na Slovensku a k 12 720 000 odv. jednotek v ČSR.

Kdyby původní odhad byl správný a kdyby byla zachycena všechna odvezená dřevní hmota (5 650 000 odvozních jednotek na Slovensku, 14 030 000 odvozních jednotek v ČSR a 1 215 000 odvozních jednotek na Slovensku — spotřebitelé), byl by splněn plán na Slovensku z 86 % a v ČSR z 91 %.

Celostátní nesplnění plánu odvozu dříví bylo způsobeno především letošní výjimečně tuhou zimou, dále pak nedostatkem motorových vozidel, gumových obručí a na Slovensku i nedostatkem potahů.

Obnova lesa splněna celostátně na 118 %. V zemích českých plán překročen na 157 %, na Slovensku téměř splněn (93 %).

Letošní katastrofálně suchý rok zničil více než třetinu nově zalesněné plochy a tím zmařil náskok v likvidování holin, zbylých z doby nesvobody.

Zalesnění půd nelesních splněno (jen pro české země) na 116 %.

Rozšíření lesních školek rozšířeno celostátně na 155 %. V českých zemích na 155 %, na Slovensku na 152 %.

Sklizeň lesního osiva splněna celostátně na 147 %, v českých zemích na 231 %, na Slovensku na 54 %. I když plán byl vcelku značně překročen, dílčí úkoly (kromě dubu) zůstaly pro neúrodu semen nesplněny.

Třískové kůry v českých zemích vyrobeno v září 500 t, od začátku roku celkem 6700 t oproti plánovaným 8800 t, t. j. 76 %. Příčinou nesplnění plánu je nemožnost vyrábět třískovou kůru z kůrovcem napadeného dříví a nízká cena, která nekryje výrobní náklady.

V boji s kalamitou kůrovcovou bylo zpracováno v září 95 000 plm dřevní hmoty. V letošním roce bylo celkem zpracováno 772 000 plm kalamitního dříví. Podle odhadu lesních správ stojí v pohraničí ještě 150 000 plm dříví napadeného kůrovcem.

Splnění plánovaných úkolů v lesnictví v době od 1. X. 1946 do 30. IX. 1947

Těžba a odvoz dříví	Plánovaný úkol pro hospod. rok 1946—47			Skutečně splněno v hosp. roce 1946—47*			Splnění plánu v %		
	ČSR	České země	Slovensko	ČSR	České země	Slovensko	ČSR	České země	Slovensko
Těžba dříví v tisících plm	11 100	5 600	5 500	10 286	5 770	4 516	93	103	82
Odvoz dříví v tisících odvozních jednotek	15 880	8 390	7 490	11 509	7 866	3 643	72	94	49
Úkoly pomocné:									
Obnova půd lesních (ha)	30 400	11 900	18 500	35 924	18 669	17 255	118	157	93
Zalesnění půd nelesních (ha)	2 000	2 000	—	2 319	2 319	—	116	116	—
Rozšíření lesních školek (ha)	332	294	38	515	457	58	155	155	152
Sklizeň lesního osiva (q)	2 000	1 054	946	2 948,9	2 435,2	513,7	147	231	54

* Hospodářský rok v lesnictví trvá od 1. října do 30. září.

NĚKTERÉ PŘEDPOKLADY PLNĚNÍ PLÁNU V ZEMĚDĚLSTVÍ

Mechanisace

Distribuce vázaných mechanisačních prostředků v zemědělství v roce 1947 je zřejmá z přehledu:

Druh stroje:	Plán	Dodáno	Splnění v %	Poznámka
Traktory 15 HP	550	188	35	
Traktory 22 HP	—	151	—	výběh
Traktory 25 HP	2300	2190	95	
Traktory 30 HP	1800	1854	103	
Půdní frézy	300	134	45	
Travní žací stroje	4000	8046	201	
Obilní žací stroje	500	998	200	
Samovazače 5′	1200	1783	149	
Samovazače 7′	800	618	77	
Výfukové řezačky 16′	500	1686	337	
Výfukové řezačky 18′	100	107	107	
Dojící přístroje	4050	2290	57	
Vozy na pneumatikách:				
2—3 tuny	500	576	115	
3—5 tun	1000	1684	168	
4—8 tun	1000	1064	106	
Auta nákladní 5 t	200	60	30	
Auta nákladní 3 t	200	66	33	
Automobily osobní	—	24	—	
Motorové žací stroje	700	670	96	

V roce 1947 bylo pro naše zemědělství dovezeno mechanisačních prostředků v hodnotě zhruba 36 mil. Kčs.

Zřizování strojních stanic.

V roce 1947 bylo zřízeno strojních stanic:

	plánovaný počet	zřízeno	% splnění
české země	83	73	87,9
Slovensko	40	5	12,5

V českých zemích byla správa státních stanic reorganisována a bylo zřízeno Ústředí zemědělských strojních stanic státních lesů a statků, které jednak převzalo dosavadní strojní stanice při ONV a některé stanice družstevní, jednak zakládá podle operativních plánů stanice nové. Všechny strojní stanice byly plně zaměstnány orbou

a přípravou půdy a jejich dobré výkony se uplatnily zejména v krátkém období pozdních podzimních prací roku 1947.

Zřizování strojních družstev.

Strojních družstev bylo založeno:

	plánovaný počet	zřízeno	% splnění
české země	1000	1636	163,6
Slovensko	400	336	84,0

Na Slovensku bylo zřízeno samostatných strojních družstev celkem 133, kdežto větší počet mechanisačních prostředků je přidělován strojním odborům zejména při potravních družstvech, družstvech lihovarnických a jiných družstvech zemědělských.

Horským pastevním družstvům se přidělují mechanisační prostředky přednostně, aby se jim tak umožnila činnost a aby se mechanisačními prostředky nahradil nedostatek pracovních sil.

Stavební investice v zemědělství

Prováděcí plán zemědělských staveb na rok 1947 byl splněn podle šetření ministerstva zemědělství k 31. XII. 1947 na 49,5 podle stavebních nákladů. Splnění prováděcího plánu na rok 1947, stanoveného v hodnotě 894 510 000 Kčs, bylo ovlivněno jednak tím, že plán byl jen zčásti kryt vázaným stavebním materiálem, jednak tím, že stavební sezona v roce 1947 byla značně opožděna. Mnohde místní technická služba nevyvinula náležité úsilí k splnění operativních plánů, jinde sami stavebníci neprojevili včas zájem o stavby, zařaděné do plánu. Plán stavebních investic v zemědělství, jako plán pomocný pro splnění plánovaných úkolů zemědělské výroby, sledoval zejména výstavbu určitých druhů zemědělských staveb a nebylo možno — s ohledem na nepostačující kvotu stavebních hmot pro zemědělství — uspokojit rozsáhlé a oprávněné požadavky zemědělců, často velmi naléhavé, ani v prováděcích plánech, ani jako výjimky a doplňky plánu. T. zv. nadplán na rok 1947, který činil pro zemědělské stavební investice 350 mil. Kčs, dal možnost zařadění dalších zvláště naléhavých staveb během druhé poloviny roku 1947, nebyl však kryt dalšími vázanými stavebninami a místy byl splněn použitím materiálu ze stavebních akcí, do operativních plánů na rok 1947 sice zařaděných, ale z rozličných příčin neuskutečněných. Z toho splnily zejména Státní lesy a statky značně vyšší procento, než je udaný průměr. Rozsáhlé úkoly stavebnictví po mnohých letech stavební vázanosti nebylo možno už v prvním roce dvouletého plánu uspokojit, třebaže výroba stavebních hmot překročila vesměs úkoly, stanovené plánem.

Přehled zemědělských stavebních investic ve dvouletém plánu

	Čechy	Morava a Slezsko	České země		Slovensko		ČSR	
	Stavební náklad v 1000 Kčs			%	Stav. náklad v 1000 Kčs	%	Stav. náklad v 1000 Kčs	%
1. Kvota 2LP včetně cenového zvýšení o 20 % a včetně t. zv. nadplánu O.P. (operat. plánu) 1947 (nadplán v hodnotě 350 mil. Kčs nebyl kryt materiálem)	—	—	1 346 970	61,2	855 290	38,8	2 202 260	100
2. Kvota pro O. P. 1947 zvýšená o 20 % včetně nadplánu	459 224	412 207	871 431	62,3	526 597	37,7	1 398 028	100
3. Kvota pro O. P. 1947 bez zvýšení, včetně nadplánu	411 286	366 906	778 192	64,1	435 164	35,9	1 213 356	100
4. Splnění v roce 1947	109 806	112 140	221 946	40,1	331 542	59,9	553 488	100
5. Neprostavěno v roce 1947 (odečet 4 od 2)	359 418	300 067	649 485	76,8	195 055	23,2	845 540	100
6. Kvota na rok 1948 původní	—	—	396 283	59,1	273 911	40,9	670 194	100
7. Kvota na rok 1948 zvýšená o 20 %	—	—	475 540	59,1	328 693	40,9	804 233	100
8. Zůstatek pro rok 1948 (součet 5 a 7)	—	—	1 125 025		523 748		1 649 773	

	Čechy	Morava a Slezsko	České země		Slovensko		ČSR	
	Stavební náklad v 1000 Kčs			%	Stav. náklad v 1000 Kčs	%	Stav. náklad v 1000 Kčs	%
9. O. P. 1948 po revisi (k 27. II. 1948) vč. bytových jedn.	494 190	437 128	931 318	65,5	489 290	34,5	1 420 608	100
10. Bytové jednotky v O. P. 1948 pojaty do plánu zeměděl. staveb z plánu bytové výstavby	51 750	67 770	119 520	70,3	50 500	29,7	170 020	100
11. O. P. 1948 bez bytových jednotek (odečet 10 od 9)	442 440	369 358	811 798	64,9	438 790	35,1	1 250 588	100
12. Nevyužitý zbytek ze zvýšené kvoty 2LP (odečet 11 od 8)	—	—	313 227		84 958		399 185	
13. V O. P. 1948 dočasně váz.	54 773	79 407	134 180	59,7	90 436	40,3	224 616	100
14. O. P. 1948 bez dočasně vázaných staveb: bez bytových jednotek (odečet 11 od 13)	387 667	289 951	677 618	66,0	348 354	34,0	1 025 972	100
15. O. P. 1948 bez dočasně vázaných staveb: vč. bytových jednotek (sečteno 14 a 10)	439 417	357 721	797 138	66,6	398 854	33,4	1 195 992	100
16. Převod do 5LP (jen stavby, které pravděpodobně pokračují v 5LP)	101 617	116 799	218 416	100	—	—	218 416	100

Výroba, dovoz a spotřeba umělých hnojiv ve spotřebním období 1946—47

V hnojařském roce 1946/47, t. j. od 1. VI. do 30. IX. 1947, byla podle zpráv ministerstva zemědělství vyrobena, dovezena a spotřebována na území ČSR tato množství umělých hnojiv (v tunách):

Druh hnojiva	České země		Slovensko		ČSR			
	Zboží	Živin	Zboží	Živin	Zboží		Živin	
Dusíkatá.								
Tuzemská výroba								
Ledek ostravský	19 561	4 050	11 367	2 335	30 928		6 385	
Ledek vápenatý	27 374	4 318	12 776	2 016	40 150		6 334	
Superledek	3 981	756	—	—	3 981	85 092	756	23 189
Síran amonný	28 262	5 908	11 530	2 419	39 792		8 327	
Dusíkaté vápno	5 914	1 138	1 286	249	7 200		1 387	
UNRRA								
Nitrofoska	7 464	1 530	—	—	7 464		1 530	
Ledek vápenatý, Norsko	6 001	930	—	—	6 001		930	
Dusičnan amonný	2 932	1 026	—	—	2 932	37 812	1 026	7 378
Ledek sodný, Chile	14 549	2 357	—	—	14 549		2 357	
Dusíkaté vápno	6 866	1 535	—	—	6 866		1 535	
Celkem	122 904	23 548	36 959	7 019	159 863		30 567 t N	
		77 %		23 %		100 %		

Druh hnojiva	České země Zboží	České země Živin	Slovensko Zboží	Slovensko Živin	ČSR Zboží		ČSR Živin	
Fosforečná								
Tuzemská výroba								
Thomasova moučka	78 417	11 275	16 914	2 365	95 331	237 130	13 640	35 738
Superfosfát	97 808	15 279	43 991	6 819	141 799		22 098	
UNRRA								
Superfosfát, Belgie	9 979	1 647	—	—	9 979	24 177	1 647	5 211
Triple-superfosfát, USA	3 538	1 464	1 180	488	4 718		1 952	
Thomasova moučka	9 480	1 612	—	—	9 480		1 612	
Dovoz								
Superfosfát, Francie	—	—	4 000	640	4 000	4 000	640	640
Celkem	199 222	31 277	66 085	10 312	265 307		41 589 P_2O_5	
		75 %		25 %		100 %		
Draselná								
Dovoz								
Draselná sůl 46—60 %	61 052	56 445	13 066	13 823	74 541		45 718 Kali	
Draselná sůl 38—42 %	61 475		16 276		77 328		24 550 UNRRA	
Celkem	122 527	56 445	29 342	13 823	151 869		70 268 K_2O	
		80 %		20 %		100 %		

Zvláštní zmínky v této souvislosti zaslouží výstavba dřevokombinátu v Bučině na Slovensku, kde bylo podle dosavadních hlášení provedeno investic v hodnotě 113 mil. Kčs, z nichž je 65 mil. Kčs investic stavebních a 48 mil. Kčs investic nestavebních. Jde v podstatě o pokračování výstavby podniku, určeného k zpracování hlavně listnatého dřeva, především buku. Zejména byla budována skladiště, vlečky a jeřábové dráhy; byly rovněž provedeny investice pro výrobu dřevodrtinových desek pro loupárnu tyčí a pro impregnaci dřeva.

Výroba, dovoz a spotřeba umělých hnojiv v r. 1946—47

Dusíkatá hnojiva

Podle plánu mělo být zemědělství ve spotřebním období 1946/47 dodáno 40 000 tun čistého dusíku. Tuto kvotu nemohl chemický průmysl dodat pro potíže rázu technického i finančního; ani fluktuace dělnictva v továrnách na umělá hnojiva není zde bez důležitosti.

Za první dva měsíce spotřebního období 1947/48, t. j. od 1. srpna do konce září 1947, bylo zemědělství dodáno 16 500 tun dusíkatých hnojiv ve formě síranu amonného, dusíkatého vápna, superledku, nitrofosky, což — přepočteno na čistý dusík — je 3300 tun čistého dusíku, t. j. 16 % celkových nároků. S využitím plné expediční kapacity dodávají se podle dopravních možností jen uvedená základní hnojiva, kdežto ledky jako jarní hnojivo započla se expedovat až později, od listopadu. K 1. říjnu 1947 bylo na skladě 8900 tun ledku vápenatého a 6030 tun ledku ostravského.

Celková spotřeba dusíkatých hnojiv ve spotřebním roce 1946/47 byla 159 863 tun zboží (30 567 tun čistého dusíku). Z toho připadlo na české země 122 904 tun zboží, což je 23 548 tun čistého dusíku, t. j. 77 % celostátní spotřeby, na Slovensku 36 959 tun zboží, což je 7019 tun čistého dusíku, t. j. 23 % celostátní spotřeby.

Fosforečná hnojiva

Podle zákona o dvouletém hospodářském plánu mělo být dodáno 60 000 tun čisté kyseliny fosforečné. Domácí výroba fosforečných hnojiv zaručuje však nejvýše 47 000 tun čisté kyseliny fosforečné. Za pět měsíců spotřebního období 1947/48, t. j. od 1. V. do 30. IX. 1947, bylo zemědělství dodáno 120 090 tun fosforečných hnojiv ve formě Thomasovy moučky, superfosfátu, citrofosfátu a citramfosky, což — přepočteno na čistou kyselinu fosforečnou — činí 19 000 tun (43 % plánované výroby).

Výroba zatím zůstává značně za plánem. Je zaznamenáno pouze

zvýšení výroby Thomasovy moučky, které však nepostačí krýt loňské dodávky fosforečných hnojiv, umožněné organisací UNRRA.

Úzkým profilem zůstává výroba superfosfátu, která v důsledku nedostatku kyseliny sírové byla snížena o 12 000 tun, aby kyselina sírová mohla být dána hutím k výrobě síranu amonného, ježto hrozí nebezpečí, že čpavkové vody nebudou využity a zpracovány.

Celková spotřeba fosforečných hnojiv v ČSR činila v zásobovacím období 1946/47 265 307 tun zboží, což je 41 589 tun P_2O_5. Pro české země připadá z toho 199 222 tun zboží, což je 31 277 tun P_2O_5, t. j. 75 % celostátní spotřeby, na Slovensku 66 085 tun zboží, což je 10 312 tun P_2O_5, t. j. 25 % celostátní spotřeby.

Draselná hnojiva

Dovoz draselných hnojiv probíhá zatím uspokojivě a celková potřeba je kryta ze 70 %.

Zásobování se provádělo postupně podle dovozních možností tak, že průběhem zásobovacího období byly vyhlášené dávky zemědělcům plně honorovány. Při dodávkách se vyskytovaly také dopravní potíže, jejichž příčinou bylo nedostatečné přistavování vozů, což bylo odůvodňováno v podzimních měsících okamžitou velkou potřebou vozů, hlavně při dopravě cukrovky.

Nutno upozornit na skutečnost, že dodávky draselných hnojiv od organisace UNRRA přicházely roku 1946 právě v době zvýšené poptávky po hnojivech.

Celková spotřeba draselných hnojiv v ČSR ve spotřebním období 1946/47 byla 151 869 tun zboží, což — přepočteno na čisté živiny — je 70 268 tun K_2O. Na české země z toho připadlo 122 527 tun zboží, což je 56 445 tun K_2O, t. j. 80 % celostátní spotřeby, na Slovensko 29 342 tun zboží, což je 13 823 tun K_2O, t. j. 20 % celostátní spotřeby.

U drasla spotřebováno podle směrnic ministerstva výživy z celkových 70 268 tun K_2O pouze asi 55 000 tun K_2O, takže zůstal přebytek asi 15 000 tun K_2O pro spotřební období 1947/48.

Ve druhém čtvrtletí hnojařského roku 1947/48, t. j. za období od 1. srpna do 31. října 1947, bylo spotřebováno q:

Hnojiva:	Množství	Obsah čistých živin Dusík	Kyselina fosforečná	Draslo
dusíkatá	177 450	34 810	—	—
fosforečná	741 778	63	118 945	—
draselná	549 566	—	—	220 116
kombinovaná	26 640	1 867	3 465	4 265
organická	63	9	—	—

	Množství	Obsah čistých živin		
		Dusík	Kyselina fosforečná	Draslík
II. čtvrtletí 1947/48	1 495 497	36 749	122 410	224 381
I. čtvrtletí 1947/48	842 523	58 317	68 414	39 167
I.—II. čtvrtletí 1947/48	2 338 020	95 066	190 824	263 548
I. čtvrtletí 1946/47	1 366 494	53 848	88 931	193 882
II. čtvrtletí 1946/47	1 249 845	62 326	110 568	59 425
I.—II. čtvrtletí 1946/47	2 616 339	116 174	199 499	253 307

Podle průměrných spotřebitelských cen (loco nákladní stanice) představuje odbyt strojených hnojiv za druhé čtvrtletí částku 245 276 250 Kčs.

Ve srovnání s prvním pololetím hnojařského roku 1946/47 bylo spotřebováno v prvním pololetí roku 1947 (t. j. od 1. V. do 31. X. 1947) v čistých živinách méně dusíkatých hnojiv o 18,2 %, fosforečných o 4,3 % a více draselných o 4,0 %.

Umělá hnojiva ve II. čtvrtletí hnojařského roku 1947/48 v ČSR v q (1. VIII.—31. X. 1947)

Druh hnojiv	Počáteční zásoba	Výroba	Dovoz	Vývoz	Spotřeba	Konečná zásoba
A. Dusíkatá hnojiva:						
a) dusičnanová (NO_3)[1])	27 942	140 918	—	—	32 820	136 040
b) amoniakální (NH_3)[2])	25 788	145 872	—	—	105 400	63 840[8])
c) kyanamidová (ON_2)[3])	1 130	38 120	—	—	39 230	—[9])
B. Fosforečná hnojiva:						
a) vodou rozpustná[4])	95 530	406 198	—	—	418 783	82 945
b) jiná[5])	11 188	340 160	—	—	322 995	18 909[10])
C. Draselná hnojiva:						
a) kainit	—	—	—	—	—	—
b) draselná sůl 40%	—	—	549 566	—	549 566	—
draselná sůl 50%	—	—	—	—	—	—
c) síran draselný	—	—	—	—	—	—
d) síran hořeč.-draselný	—	—	—	—	—	—
D. Kombinovaná hnojiva[6])	6 590	24 910	—	—	26 640	4 860
E. Organická hnojiva[7])	56	7	—	—	63	—

[1]) Ledek sodný (chilský), ledek sodný umělý (synthetický), ledek vápenatý, ½ ledku ostravského, ¼ superledku semtínského, ½ dusičnanu amonného a ledek vápenatý s boraxem.
[2]) Síran amonný, ½ dusičnanu amonného, amonné vápno, ½ ledku ostravského, ¾ superledku semtínského a ledek vápeno-amonný.
[3]) Dusíkaté vápno.
[4]) Superfosfát kostní (animální) a superfosfát minerální.
[5]) Thomasova moučka, citrofosfát I., II., kostní moučky a difos.
[6]) Nitrofos, citrofosfát amonný, fosamon A. F., citramfoska I., II. a hortus.
[7]) Moučka rohová, kožní, z umělého rohu a odpadky z koželužen.
[8]) 2420 q použito k technickým účelům.
[9]) 20 q použito k technickým účelům.
[10]) 9444 q použito k technickým účelům.

a) Stálé pracovní síly.

Kdežto v průmyslu je výsledek mobilisace pracovních sil velmi uspokojivý, zůstává otázka zajištění stálých pracovních sil pro zemědělskou a lesní výrobu stále problémem velmi ožehavým. Už po několik desetiletí před poslední světovou válkou se zvyšoval útěk z venkova a ze zemědělské práce, po revoluci pak odešly z našeho zemědělství další desetitisíce pracovních sil. K tomu přistoupila skutečnost, že oslabený kádr zemědělských pracovníků byl postaven před nový úkol: obdělati o 1,5 milionu ha půdy, zbavené nepřátel, více než dosud. Většina zemědělského dělnictva po válce odešla osídlit pohraničí nebo do jiného povolání.

Byla učiněna všechna opatření, aby takto vzniklá obtížná situace byla zvládnuta a aby nebezpečí, že nedostatek pracovních sil povede k zextensivnění zemědělské výroby, bylo omezeno na míru nejmenší. Přesto však nebyl tento problém dořešen.

Vedle jiných základních důvodů, jež podněcují snahu uniknout ze zemědělského prostředí (menší účast venkova na sociálních a kulturních vymoženostech, těžká a často méně příjemná práce, zejména ve stáji, dlouhá pracovní doba atd.), jsou hlavní příčinou obtíží v řešení tohoto úkolu dvě skutečnosti:

a) mzdová disparita zemědělského dělnictva,

b) nepříznivé bytové poměry zemědělského dělnictva.

Zkušenosti s cizími zemědělskými dělníky zvláště výrazně ukázaly, že nelze počítat s tím, že by za dnešního stavu mezd bylo možno udržet v zemědělství stálé pracovní síly v nezbytném počtu. Značná část cizích dělníků, sotva se trochu obeznámí se zdejšími poměry, usiluje všemi cestami uniknout do povolání méně namáhavých a přitom podstatně lépe placených (hodinová mzda zemědělského dělníka 7,50 až 8 Kčs bez jakýchkoliv naturálních požitků, průměrná mzda v průmyslu přes 16 Kčs).

Obtíže vznikají při důsledném provádění zásady, že pracovní síly mají být pro potřebné obory získány pokud jen možno cestou dobrovolnou, že však opomíjené obory mají být učiněny přitažlivější vhodnými sociálně politickými opatřeními. Není pochyb o tom, že nejzpůsobilejším opatřením v tomto směru je zvýšení mezd; ježto však mzdy jsou spjaty s cenami zemědělských výrobků, jsou tomuto řešení se zřetelem k širokým vrstvám spotřebitelským dány velmi malé možnosti. Nízké materiální hodnocení zemědělské práce má pak v zápětí

i mravní a psychologické podcenění zemědělské práce, které stejně podněcuje další útěk z oboru pracovně tak přetíženého. Neméně obtížné je naráz podstatněji zlepšit bytové poměry zemědělského dělnictva.

V průběhu roku 1947 bylo do zemědělství nově včleněno 22 785 pracujících (převážně dorost) z domácích zdrojů, dále 15 022 reemigrantů, 7767 Bulharů, 8222 Rumunů, 385 Italů, 20 525 pracovních sil z jižního Slovenska (Maďarů), 2850 Němců z pohraničí a 466 trestanců, úhrnem tedy 78 022 pracujících. Přes tyto nové zdroje pracovních sil však podle dat Ústřední sociální pojišťovny za rok 1947 ubylo zemědělských pojištěnců přes 32 000. Tento úbytek lze do jisté míry přičísti tomu, že k výchozímu datu byli mezi pojištěnci zahrnuti též příslušníci ročníku 1927/28, kteří tehdy ještě plnili svou pracovní povinnost. Přesto však tento zjev je tím povážlivější, že cizí pracovníci představují pouze dočasnou výpomoc (pracovní smlouvy uzavřeny na 1 rok) a zemědělští pracovníci jsou v průměru daleko více přestárlí než v jiných oborech, při čemž příliv dorostu je naprosto nedostatečný.

Ke konci roku 1947 bylo možno velmi zřetelně pozorovat, že pracovní napětí v zemědělství značně polevilo a hlášená poptávka po pracovních silách poklesla v měsíci prosinci 1947 až na necelých 20 000 žádaných pracovníků. Příčinou je hlavně zhoršená finanční situace zemědělců v důsledku sucha, avšak v nemenší míře též špatné zkušenosti zemědělců s přikázanými pracovními silami, zejména cizími (malá výkonnost, přepjaté požadavky, často početné rodiny bez produktivních sil, po značných finančních obětech, spojených se získáním a ošacením pracovních sil, tyto síly někdy už po několika dnech nebo týdnech unikají a pod.). S blížícím se jarem ovšem bude poptávka po pracovních silách stoupat, a zemědělci stojí před povinností splnit osevní plán také u plodin, vyžadujících mnoho ruční práce (cukrovka). Největší je nedostatek svobodné čeledě (pro stájové práce a k potahům), neboť menší a střední zemědělci nemohli přijmout deputátnické rodiny (maďarské a německé), nemajíce pro ně vhodného ubytování. Prací jsou v zemědělství nad únosnou míru přetíženy zvláště ženy-hospodyně.

Situaci je možno označit za vážnou, protože je nutno čelit hrozící extensifikaci zemědělské výroby v závodech, trpících nedostatkem pracovních sil, kdežto dvouletý hospodářský plán počítá s intensifikací zemědělské výroby zvláště v úseku živočišném, kde se nejvíce nedostává pomocných pracovních sil. Nejobtížnější poměry jsou u závodů střední velikosti o výměře 15—25 ha, kde v mnohých případech jsou

jen dva pracovníci, hospodář s hospodyní, která nadto se často musí starat ještě o malé děti.

Nejzdravější a organicky nejpřirozenější cestou ke konsolidaci pracovních poměrů v zemědělství je scelení rozptýlených pozemků, mechanisace a racionalisace závodů atd., samozřejmě též spravedlivý podíl pracovníků v zemědělství na národním důchodu, zlepšení bytové úrovně a sociálních, kulturních a civilisačních podmínek na venkově. To jsou cíle, k nimž plánovitě a se vším úsilím spějeme, ale obtíže poválečné způsobují, že kladných výsledků dosahujeme krok za krokem a bude trvat několik let, než se tyto výsledky výrazně projeví i v ustálených poměrech pracovních. Velké pokroky dělá zejména mechanisace zemědělské výroby (traktory, samovazače atd.), tu třeba míti však na paměti, že vydatnou strojní výzbrojí, sloužící především výrobě rostlinné, t. j. polním pracím, se především zmírní vypjaté pracovní špičky (na př. příprava půdy, žně, sklizeň okopanin a pod.) a poleví nadměrné pracovní vypětí zemědělců, práce sama se usnadní, zpříjemní atd., ale o úspoře stálé pracovní síly můžeme při dokonalé mechanisaci mluvit průměrně až u závodů asi 15 až 20 ha. Neboť u menších a středních závodů je těžiště nesnází nikoliv na pracích polních, nýbrž u vlastních prací statkových, t. j. především ve výrobě živočišné, ve stáji a na dvoře, neboť sezónní polní práce se zvládnou snáze případnou místní sousedskou svépomocí; pro nejvíce opomíjené práce ve výrobě živočišné má mechanisace menší možnosti.

b) Celosezónní síly (pracující od jara do podzimu)

byly v roce 1947 získány ze Slovenska v počtu 7110 (a dalších 480 volnou fluktuací), ač hlášená potřeba byla téměř čtyřnásobná. Situace tu byla zvládnuta brigádami a dokonalejší místní svépomocí.

c) Dobrovolní pracovníci.

Akce dobrovolných brigád byla v roce 1947 zdokonalena a bylo připraveno tolik pohotových záloh, že jich — vzhledem k tomu, že v důsledku sucha se zmenšila potřeba práce — zdaleka nemusilo být využito. Proti roku 1946 (kdy byla velmi obtížná zejména sklizeň okopanin) se celkový počet dobrovolných pomocníků (brigádníků) zmenšil roku 1947 na čtvrtinu.

Roku 1947 bylo v přesné evidenci zachyceno 4339 nastoupivších zemědělských brigád o 64 724 účastnících, kteří odpracovali roku 1947 celkem 404 011 dnů a 26 792 jednotlivců a menších skupin, kterým se přičítá nejméně 116 000 pracovních dnů. Protože jde o akci rozsáhlou, v níž nejsou zachyceni zejména dobrovolníci, kteří pracovali

v místě svého pobytu nebo v nejbližším okolí, nejsou tato čísla zdaleka úplná.

Vedle těchto brigádníků zúčastnilo se roku 1947 úhrnem 65 000 osob česání chmele (520 000 odpracovaných dnů).

Dobrovolných pracovních brigád do *lesů* bylo odesláno 1560; odpracováno bylo 43 680 dnů. Školní děti odpracovaly v jarních měsících 277 094 pětihodinových dětských pracovních směn (1 385 472 pracovních hodin).

d) Strojní brigády

uspořádaly v roce 1947 celkem 966 zájezdů o 15 341 účastnících. Tito dobrovolníci odpracovali 290 865 hodin.

Úprava mezd zemědělského dělnictva

Mezi nejnaléhavější problémy mzdové politiky v prvním roce dvouletky náležela nesporně úprava mezd zaměstnanců zemědělství a lesnictví. Od dob osvobození byly sice v tomto odvětví provedeny některé úpravy, které zvýšily mzdovou úroveň, v roj nebylo však možno považovat za ukončený. Příčiny byly v hluboké disparitě mezi mzdami zemědělského dělnictva a dělnictva ostatních výrobních, resp. pracovních odvětví.

Usnesením vlády z 1. července 1947 byly upraveny pracovní a mzdové podmínky zemědělského dělnictva, které publikoval ministr sociální péče vyhláškou č. 744/1947 Ú. l. Podle této vyhlášky byly mzdy zemědělského dělnictva upraveny takto:

Dělníci na denní mzdu (muži i ženy) dostávají tuto hodinovou mzdu:

muži a ženy ve věku	nezapracovaní	zapracovaní
18 let a starší	7,30 Kčs	7,50 Kčs
16—18 let	7,— Kčs	7,20 Kčs
mladší 16 let	6,— Kčs	6,20 Kčs

Dělníci na denní mzdu (muži i ženy), kteří konají těžké práce (ve vyhlášce výslovně vyjmenované), dostávají ještě hodinové příplatky za obtížnou práci, a to nezapracovaní Kčs 0,20, zapracovaní Kčs 1,50.

Čeleď dostává kromě stravování a úplného zaopatření v domácnosti zaměstnavatele tyto měsíční peněžité mzdy:

čeleď ve věku	nezapracovaní	zapracovaní
18 let a starší	875 Kčs	950 Kčs
16—18 let	725 Kčs	800 Kčs
mladší 16 let	625 Kčs	700 Kčs

Deputátníci dostávají kromě stanoveného deputátu, který se proti dosavadním úpravám v zásadě neliší, tyto měsíční peněžité požitky:

	nezapracovaní	zapracovaní
Krmič, krmička, skoták, ovčák, pastevec	1195 Kčs	1270 Kčs
Koňák	1100 Kčs	1175 Kčs
Volák	1050 Kčs	1125 Kčs

Z uvedených úprav je zřejmo, že byl při nich vzat zřetel na úplné zrovnoprávnění žen s muži a na zapracovanost zaměstnanců. Za zapracované zaměstnance se považují ti dělníci na denní mzdu, čeleď a deputátníci, kteří prokáží, že odpracovali na zemědělských pracích ve dvou po sobě jdoucích kalendářních letech nejméně 200 dnů.

Pracovní doba čeledě a deputátníků byla stanovena na 11 hodin denně. Zaměstnancům zemědělských závodů v Praze, Brně a ve správních okresích Praha-venkov-jih, Praha-venkov-sever, Brno-venkov, Ostrava, Olomouc, Plzeň, Opava, Liberec a Zlín se zvyšují peněžité mzdy o 5 %; toto zvýšení je odůvodněno zvýšenými životními náklady v okolí velkých měst.

Zvlášť výkonným a spolehlivým zaměstnancům může správa závodu v dohodě se závodní radou poskytnout výkonnostní příplatek. Tento příplatek může být poskytnut nejvýše 50 % dělnictva, zaměstnaného v závodě, a to zaměstnancům na denní mzdu nejvýše 5 %, zaměstnancům s měsíčními požitky 8 % z peněžitých měsíčních požitků.

Snahám o úkolování a prémiování některých zemědělských prací bylo vyhověno četnými ustanoveními cit. vyhlášky. Úkolové sazby se projevily zejména při pracích, spojených s pěstováním a sklizní cukrovky a krmné řepy. Prémie jsou zavedeny zejména za odchov mladého dobytka, při některých skupinových pracích (nakládání, skládání obilí a pod.), při odnášení pytlů obilnin a jiných plodin na různé vzdálenosti a při dojení. Prémiové úkolové odměny přísluší zaměstnancům za práci v časové mzdě, která přesahuje předpokládaný výkon v normální 8hodinové pracovní době s podmínkou, že tohoto předpokladu bylo skutečně v 8 hodinách dosaženo. Nárokem na prémiovou úkolovou odměnu není dotčen nárok na příplatek za práci přes čas. Prémiové úkolové odměny jsou zavedeny u těchto prací: orba potahem, orba traktorem, orba parní, setí strojem, plečkování potažní plečkou, ovorávání bramborů, zaorávání bramborů, sečení potahem, sečení traktorem. Vyhláška obsahuje dále ustanovení o příplatku za podzimní sklizeň brambor, zvláštní žňový přídavek brambor a ječmene.

Vývoj mzdových sazeb od roku 1939 jeví se u základních kategorií zaměstnanců v zemědělství takto:

Kategorie	III/39	Mzdové sazby v Kčs před V/45	před XII/45	po XII/45	od VI/47
I. Dělníci na denní mzdu (hodinové sazby)					
1. muži nad 22 let	1,60	3,—	4,50	7,30	7,50
2. ženy nad 20 let	1,05	1,90	3,10	6,20	7,50
II. Čeleď (průměr. měs. sazby)					
1. muži nad 21 let	—,—	380,—	600,—	860,—	950,—
2. ženy nad 20 let	—,—	330,—	450,—	825,—	950,—
III. Deputátníci (průměrné měs. sazby)					
krmič	160,—	410,—	660,—	1045,—	1270,—
koňák	150,—	370,—	600,—	965,—	1175,—
volák	135,—	345,—	560,—	940,—	1125,—

Úprava mezd lesního dělnictva

Podobně podle zvýšení mezd zemědělského dělnictva bylo provedeno zvýšení mezd dělnictva v lesním hospodářství vyhláškou ministra sociální péče č. 862/1947 Ú. l. Podle ní činí mzdy dělnictva při těžších pracích, pokud nejsou konány v úkolu:

do 18 let věku	Kčs 8,—
do 20 let věku	Kčs 9,—
po 20. roce věku	Kčs 10,—

Při lehčích pracích (setí, sázení, pletí, školkování, ošetřování kultur a pod.) činí mzdy:

do 16. roku věku	Kčs 6,—
do 18. roku věku	Kčs 7,—
po 18. roce věku	Kčs 8,—

Dělníci s týdenní mzdou (za 48 pracovních hodin) dostávají tyto mzdy:

1. řidiči motor. vozidel, vyučení kovodělnému řemeslu	Kčs 550,—
2. ostatní řidiči motorových vozidel	Kčs 520,—
3. kočí	Kčs 480,—
4. závozníci	Kčs 480,—

Odborným lesním dělníkům přísluší kvalifikační příplatek ve výši 20 % k časové mzdě. Kromě peněžitých požitků a bytu dostanou od-

borní a stálí dělníci, jakož i celoročně zaměstnaní řidiči motorových vozidel, kočí a závozníci, naturální požitky v dříví zdarma, jež jim dřívější úprava neposkytovala.

Zvláštní příplatky jsou poskytovány za mimořádně obtížné a nebezpečné práce (práce s výbušninami, postřik chemickými prostředky a pod.).

Za upotřebení vlastního nářadí se poskytuje všem dělníkům 3% příplatek z celkové vydělané mzdy.

Vývoj základních mzdových sazeb u lesního dělnictva od roku 1939:

Kategorie	Mzdové sazby XII/39 *)	X/41 *)	po XII/45	od VI/47
I. Dělníci s hodinovou mzdou:				
1. těžká práce:				
do 16. roku věku	1,60	2,40	7,50	8,—
do 18. roku věku	2,25	3,20	8,—	8,—
do 20. roku věku	2,55	3,60	8,50	9,—
po 20. roce věku	2,90	4,—	9,50	10,—
po 21. roce věku	3,20	4,40	9,50	10,—
2. lehčí práce:				
do 16. roku věku	1,45	2,40	5,60	6,—
do 18. roku věku	1,45	2,40	6,30	7,—
po 18. roce věku	1,90	2,80	7,—	8,—
		do 60 hodin	54 hod.	za 48 hod.
II. Dělníci s týdenní mzdou:				
1. šoféři vyučení kovoděl. řemeslu		315,—	550,—	550,—
2. ostatní šoféři		300,—	520,—	520,—
3. kočí		290,—	480,—	480,—
4. závozníci		280,—	480,—	480,—

Analogicky s úpravami mezd zemědělského a lesního dělnictva byly provedeny úpravy mezd zemědělského sezónního dělnictva, salašníků, ovčáků, zaměstnanců ve školkách, v zahradnictví a vinařství, ošetřovatelů plemenných koní.

Obdobně byly v zásadě upraveny též mzdy zemědělského a lesního dělnictva na Slovensku.

Cenové úpravy zemědělských výrobků

Jednou z význačných složek zemědělské politiky je politika cenová. Jí bylo věnováno zejména v roce 1947 mnoho pozornosti; ce-

*) Střední mzdová oblast.

novou úpravou byly výkupní ceny zemědělských výrobků podstatně zvýšeny; jejich vývoj je patrný z dolejšího srovnání prodejních cen, které zemědělci tržili v době předválečné a v letech 1944, 1946 a 1947.

Ke srovnání bylo použito číselného materiálu Zemědělského ústavu účetnicko-spravovědného, a to za leta 1938, 1944 a za prosinec 1946 u řepařících zemědělců v Čechách.

Tržní ceny za rok 1947 byly upraveny na základě dosažených cen v prosinci 1946 se zřetelem k cenovému zvýšení podle příslušných vyhlášek nejvyššího úřadu cenového, při čemž byl vzat zřetel i na zrušené cenové srážky u skotu, vepřů, mléka a másla ve velikostní skupině zemědělských závodů od 20 do 50 ha, případně nad 50 ha obhospodařované orné půdy. Údaje za rok 1947 jsou tudíž výsledky předběžnými.

Ceny zemědělských výrobků v Kč resp. Kčs činily:

Výrobek	1938	1944	1946 prosinec	1947	Mimoř. přípl. pro sucho	1947 příp. 48 včetně mimoř. přípl. pro sucho
A. Výrobky rostlinné):*						
pšenice	162,04	204,47	359,61	399,61	200	599,61
žito	137,88	180,53	359,20	359,20	150	509,20
ječmen	130,94	187,61	311,40	360,—	200	560,—
oves	116,97	167,58	276,87	276,87	150	426,87
hrách	200,14	447,—	607,41	607,41	130	737,41
brambory	32,02	73,42	83,47	105,—	50	155,—
cukrovka	12,40	33,—	60,—	62,—**)	20	82,—

Výrobek	1938	1944	1946 prosinec	1947	Mimořád. příplatek pro sucho	1947 příp. 1948 včetně mimoř. přípl. pro sucho
mák	556,57	904,31	1509,54	1709,54	60	1769,54
jetel červený	572,00	2322,00	3347,00	3347,00	—	3347,00
zelí	36,46	86,11	152,75	152,75	—	152,75
jablka	264,00	757,00	971,00	971,00	—	971,00
seno sladké	39,09	70,63	112,34	122,00	—	122,00
sláma	16,62	32,43	45,92	56,00	—	56,00

* Za 100 kg.
** Semeno řepy cukrovky zdarma.

Výrobek za jednotku		1938	1944	1946 prosinec	1947	Mimořádný příplatek pro sucho v Kčs	1947 příp. poč. r. 1948 včetně mimořádného příplatku pro sucho
B. Výrobky živočišné:							
koně	pár	11 039,00	33 333,00	26 286,00	26 286,00	—	26 286,00
voli tažní	1 kg živé váhy	4,42	12,73	18,15	18,35	2,— až 4,—	20,35—22,35
voli žírní	„	4,50	9,04	19,47	19,67	2,— až 4,—	21,67—23,67
krávy	„	3,73	10,88	16,34	16,54	2,— až 4,—	18,54—20,54
mladý skot	„	4,26	11,40	15,39	15,59	2,— až 4,—	17,59—19,59
telata	„	4,75	9,16	18,77	18,97	2,— až 4,—	20,97—22,97
vepři	„	6,37	12,17	27,77	30,97	3,—*)	33,97
selata	„	8,25	42,16	52,38	52,38		52,38
ovce	„	4,22	18,41	18,43	18,43		18,43
slepice	1 kus	12,74	40,35	66,59	66,59		66,59
husa	„	31,18	128,20	232,01	232,01		232,01
mléko	1 litr	1,04	1,83	4,29	4,50	1,—	5,50
máslo	1 kg	16,59	32,88	74,16	77,16	18,—	95,16
tvaroh	„	3,29	6,55	22,09	22,09		22,09
vejce	1 kus	0,55	0,84	2,74	2,74		2,74
med	1 kg	14,29	30,09	61,14	61,14		61,14
peří nedr.	1 „	27,47	73,73	105,20	105,20		105,20

*) Váhová třída 50—70 kg.

Cenová úprava je zřejmá z níže propočtených indexů tržby, při jichž výpočtu představuje základ rok 1938 = 100.

Indexy tržby (1938 = 100):

	1944	1946	1947	1947 včetně mimoř. připlatků příp. počátkem 1948
Pšenice	126	222	247	370
Žito	131	261	261	369
Ječmen	143	238	275	428
Oves	143	237	237	365
Hrách	223	303	303	368
Brambory	229	261	328	484
Cukrovka	266	484	500	661
Mák	162	271	307	318
Jetel červený	406	585	585	585
Zelí	236	419	419	419
Jablka	287	368	368	368
Seno sladké	181	287	312	312
Sláma	195	276	337	337
Koně	302	238	238	238
Voli tažní	288	411	415	460—506
Voli žírní	201	433	437	482—526
Krávy	292	438	443	497—551
Mladý skot	268	361	366	413—460
Telata	193	395	399	441—484
Vepři	191	436	486	533
Selata	511	635	635	635
Ovce	436	437	437	437
Slepice	317	523	523	523
Husy	411	744	744	744
Máslo	198	447	465	574
Tvaroh	199	671	671	671
Vejce	153	498	498	498
Med	211	428	428	428
Peří nedrané	268	383	383	383
Mléko	176	413	433	529

Z uvedeného srovnání tržních cen jednotlivých zemědělských výrobků je zřejmo, že průměrný index cen 300 byl v roce 1947 při započtení mimořádných příplatků pro sucho všude značně překročen a že u mnohých výrobků přestoupil i výši 500. Ovšem pro srovnání výnosových poměrů nemůže být použito jen uvedených srovnávacích indexů tržby, ježto nutno přihlédnout i ke skutečně odprodanému

množství zemědělských výrobků v roce 1947, které bylo podstatně nižší než v letech předchozích.

Nelze přitom přehlížet i další okolnost, že v roce 1947 uplatnil v celkové tržbě svůj vliv i částečný odprodej kmenových stavů dobytka pro katastrofální neúrodu pícnin.

Skutečné prodejní ceny v roce 1947 bez mimořádných příplatků pro sucho nedosahují u obilovin a některých jiných výrobků stanoveného indexu 300. Nutno uvážit, že při snížených stavech dobytka bude tržba v roce 1948 za živočišné výrobky u drobných zemědělců nižší, takže cenový problém zemědělský zůstane živý i v r. 1948.

VÝKUP ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ

Výrobky původu rostlinného

Následky neúrody v zemědělství v r. 1947 se projevily i v pomalejším postupu výkupu zemědělských plodin ze sklizně roku 1947. Přesto, že při stanovení kontingentů se již přihlíželo k očekávanému nižšímu výnosu zemědělské výroby, ukázalo se, že ani předepsané povinné dodávky zemědělců nemohly býti splněny na 100 %, a že bude nutné přikročiti k revisi kontingentů zejména v těch okresech, kde celkový stav výkupu nasvědčuje, že předpis povinných dodávek byl stanoven neúměrně vysoko v poměru ke skutečným výsledkům sklizně.

Podle údajů ministerstva výživy a Státního plánovacího a statistického úřadu v Bratislavě bylo vykoupeno od začátku vykupovacího období do 31. prosince 1947 z nové sklizně toto množství obilí, luštěnin, olejnin a brambor (v tunách):

	České země			Slovensko	ČSR
	Celkový kontingentní předpis	Vykoupeno	Vykoupeno v %	Vykoupeno	Vykoupeno
Pšenice	273 059	163 674	60	33 038	196 712
Žito	465 041	381 221	82	31 031	412 252
Chlebové obilí celkem	738 100	544 895	73,8	64 069	608 964
Ječmen	55 245	69 044	125	15 151	84 195
Krmné obilí	37 216	19 120	51	5 180	24 300
Olejniny	—	9 824	—	—	—
Brambory pozdní	—	472 519	—	—	—

Chlebového obilí (pšenice a žita) bylo vykoupeno v českých zemích 544 895 tun z předepsaného kontingentu 738 100 tun. Tím byla splněna dodávková povinnost na 73,8 %. Na Slovensku bylo vykou-

peno 64 069 tun z odhadovaného výkupu 80 000 tun, čili bylo dodáno asi 80,9 %. V roce 1946 bylo do 31. prosince vykoupeno v českých zemích 731 260 tun chlebového obilí, t. j. asi 76,2 % předepsaného kontingentu.

Výkup *ječmene* překročil celkový kontingentní předpis. Do 31. prosince 1947 bylo v českých zemích vykoupeno 69 044 tun ječmene z předepsaného kontingentu 55 245 tun, t. j. asi 125 % předepsaného množství. Na Slovensku bylo vykoupeno do konce roku 1947 15 151 tun, takže v celém státě se vykoupilo 84 195 tun ječmene.

Špatných výsledků bylo docíleno ve výkupu *krmného obilí*. Z kontingentu, předepsaného pro české země ve výši 37 216 tun, bylo vykoupeno do konce roku 1947 19 120 tun, t. j. asi 51 %. Na Slovensku bylo k témuž datu vykoupeno 5180 tun, takže celkové množství vykoupeného krmného obilí na celém území republiky činí k 31. XII. 1947 celkem 24 300 tun.

Olejnin bylo vykoupeno v českých zemích do konce roku 9824 tun. Výkup tím přesáhl původní odhady, podle nichž se očekával v českých zemích výkup asi 9100 tun.

Výkup pozdních *brambor* v českých zemích činil k 31. XII. 1947 celkem 472 519 tun. Vykoupené množství, v němž je obsažena také uznaná sadba a brambory určené pro průmyslové zpracování, zdaleka nestačí krýti potřebu jedlých brambor pro veřejné zásobování. Výkup pozdních brambor ze sklizně roku 1947 musí tedy pokračovati ještě na jaře 1948, má-li býti zásobování městského obyvatelstva bramborami v jarních měsících 1948 zajištěno.

K urychlení výkupu zemědělských plodin a k dosažení pokud možno nejlepších výsledků byla vládou podniknuta četná opatření. Tak byly dodatečně rozepsány pěstitelům kontingenty brambor a provedeny zajišťovací akce ministerstvem výživy a ministerstvem zemědělství i zemskými a okresními národními výbory, pokud jde o výkup brambor i obilí. Ve snaze využíti všech prostředků ke zvýšení výkupu brambor bylo též sníženo množství brambor pro účely sadbové v r. 1948 z 25 q na 22 q na 1 ha, a pěstitelům bylo uloženo dodati tento rozdíl k účelům konsumním. Za dodávky brambor byly zemědělcům přislíbeny protidodávky jadrných krmiv; podobnou odměnu obdrží zemědělci rovněž za nadkontingentní dodávky ječmene. V prosinci byla pak uspořádána akce „Vesnice městům k vánocům", v níž byli zemědělci vyzváni ke zvýšení dodávek, a platnost mimořádných příplatků k cenám vykoupeného obilí, která měla skončit ke dni 31. XII. 1947, byla dále prodloužena.

Zvláště účinným instrumentem k zajištění řádného a včasného splnění zemědělských dodávek a ke zvýšení dodávkové morálky zemědělců staly se mimořádné vyživovací komise, zřízené u národních výborů na základě usnesení vlády vyhláškou ministra vnitra. Úkolem těchto mimořádných vyživovacích komisí, pokud jde o výkup, bylo trvalé sledování plnění dodávkových povinností zemědělců a zajištění včasného jejich splnění, zabezpečení řádného uskutečnění přislíbených protidodávek a působení na zemědělce k plnění nad předepsaný kontingent.

Výrobky původu živočišného

Ve čtvrtém čtvrtletí 1947 byla vykoupena tato množství masa hovězího, vepřového, mléka a vajec:

	České země	Slovensko	ČSR
Maso hovězí (v živé váze)	123 590,2	36 800,5 t	160 390,7 t
Maso vepřové*) (v živé váze, bez sádla)	64 640,7	672,7 t	65 314,4 t
Mléko	1 716 577 hl	62 917 hl	1 779 494 hl
Vejce	2 660 384 ks	4 400 ks	2 664 784 ks

V době od 1. I. do 31. XII. 1947 byla vykoupena tato množství masa hovězího, vepřového, mléka a vajec:

	České země	Slovensko	ČSR
Maso hovězí (v živé váze)	361 383,2 t	103 708,7 t	465 091,9 t
Maso vepřové*) (v ž. v., bez sádla)	201 358,8 t	6 394,5 t	207 753,3 t
Mléko	9 072 346,8 hl	329 140 hl	9 401 486,8 hl
Vejce	390 451 751 ks	22 599 233 ks	413 050 984 ks

Hovězí maso. Počátkem čtvrtého čtvrtletí 1947 dostoupila zvýšená nabídka hovězího dobytka na trh i výkup vrcholu. V říjnu byla největší část přebytečného dobytka, pro který zemědělci neměli dostatek píce, vykoupena a v listopadu a v prosinci nastal pokles nabídky i výkupu. Na Slovensku se prudký pokles nabídky dostavil v prosinci.

Za celý rok 1947 mělo být poraženo celkem v českých zemích 580 000 ks a na Slovensku asi 150 000 ks. Skutečně bylo poraženo v českých zemích 889 973 ks a na Slovensku 190 718 ks hovězího do-

*) Včetně domácích porážek.

bytka. Nedostatek píce, způsobený trvalým suchem, způsobil další podstatný zásah do podstaty chovu.

Výkup *vepřového masa* v posledním čtvrtletí 1947 značně stoupl v důsledku sezónních porážek.

Výkup *mléka* v říjnu a listopadu dále klesal, takže v listopadu dosáhl nejnižší hranice 527 613 hl, t. j. 44,52 % plánu. V prosinci 1947 se projevilo mírné zlepšení, způsobené v neposlední řadě jistě zásluhou akce „Mléko dětem". Celoroční sběr mléka v českých zemích byl předpokládán plánem ve výši 13 000 000 hl. Skutečný sběr mléka v roce 1947 činil 9 072 346,8 hl (v českých zemích), t. j. asi 69,79 % plánu. Pokles sběru mléka oproti roku 1946 činí 11,48 %.

Rovněž výkup *vajec* vykazoval tendenci klesající.

Výživa obyvatelstva

Neúroda v zemědělství a z ní vyplývající obtíže při výkupu zemědělských výrobků měly vážný vliv i na výživu obyvatelstva. Zvláště v posledním čtvrtletí roku 1947 vyživovací situace se značně zhoršila a zásobování potravinami stalo se novým úzkým místem našeho hospodářství.

Až do léta 1947 vykazoval vývoj vyživovací situace vzestupnou tendenci a byl ve znamení postupného uvolňování lístkového systému a pozvolného zvyšování spotřebitelských dávek potravin. Příděly všech hlavních druhů potravin byly celkem uspokojivé. Zvláště dávky chleba a mouky byly na značně vysoké úrovni, a zásobování zejména v českých zemích bylo plynulé a bez poruch. Zvýšená nabídka hovězího dobytka při nedostatku skladovacího prostoru a nedostatečné kapacitě konserváren vynutila si dokonce zvyšování dávek masa. Mléko, máslo a vejce nedostávali sice spotřebitelé v dostatečné výši, ale i zásobování těmito potravinami bylo pravidelné a hladké. Nadto celá řada potravin jako brambory, zelenina, sýry, mořské ryby a některé druhy masa a masných výrobků byly na volném trhu.

V důsledku neúrody nastoupila však od léta 1947 tendence zcela opačná. Některé potraviny, dosud volné, byly opět vázány na potravinové lístky a spotřebitelské dávky ve svém úhrnu byly snižovány.

Snižování spotřebitelských dávek, jehož postup bude dále vylíčen, a další úsporná opatření byla však jen pomocným prostředkem, který sám o sobě by nebyl s to zajistit pravidelné, řádné a rovnoměrné zásobování obyvatelstva potravinami až do příští sklizně. Aby tohoto cíle bylo dosaženo, bylo nutno jednak zvýšit úsilí k dokonalému využití domácích zdrojů a vyčerpání zbylých reserv, jednak zajistit řádný a dostatečný dovoz nedostávajících se potravin z ciziny.

Opatření, směřující ke zvýšení domácího výkupu byla uvedena již v předchozí kapitole o výkupu zemědělských výrobků. I v této souvislosti je však třeba zdůraznit význam mimořádných vyživovacích komisí u národních výborů, které nejen že se staraly o zvýšení a urychlení výkupu, nýbrž pečovaly také o řádné fungování veřejného zásobování a sledování trestních činů, porušujících zásobovací předpisy.

Pokud jde o dovoz, předpokládal dovozní plán v oboru výživy na rok 1947 dovoz těchto nejdůležitějších potravin (v tunách):

pšenice	170 000	sádlo vepřové	20 000
rýže	4 000	mléko sušené (kond.)	1 000
maso čerstvé	15 000	vejce čerstvá	8 000
maso konserv.	2 000	vejce sušená	1 000
drůbež	600	luštěniny	14 500
ryby mořské (čerstvé a solené)	25 000	olejnatá semena	81 397
olejovky	3 000	zelenina	4 500
máslo	3 000	ovoce	69 750

Podle údajů státního úřadu statistického bylo v roce 1947 mimo dovozu z akce UNRRA dovezeno do ČSR následující množství nejdůležitějších potravin (v tunách):

pšenice	67 770	jedlé tuky	15 948
obilná mouka	11 638	mléko	805
rýže	2 082	vejce drůbeží	1 945
maso čerstvé	366	luštěniny	3 883
maso konserv.	430	rostlinné oleje	19 208
drůbež zabitá a zvěřina	2 365	zelenina	40 743
ryby	31 419	ovoce	93 404
máslo	2 770	brambory	25 184

Z uvedených čísel je patrno, že většina položek v dovozním plánu na rok 1947 nebyla realisována, částečně pro obtíže při nákupu potravin na světových trzích, dílem z důvodů obchodně politických.

Zásobovací krise, která v důsledku neúrody v novém hospodářském roce nastala, projevila se nejprve u mouky a u brambor. Bylo proto ve IV. čtvrtletí především třeba postarati se o dostatečný dovoz chlebového obilí a brambor, aby plynulé zásobování obyvatelstva moukou a bramborami bylo zajištěno až do příští sklizně.

Pokud jde o chleboviny, byly hrozící poruchy ve veřejném zásobování odvráceny především pomocí Sovětského svazu, který se v rámci obchodní smlouvy zavázal k dodávce 400 000 tun chlebového obilí. Ve IV. čtvrtletí 1947 bylo do ČSR dovezeno celkem 50 569 tun pšenice, z toho 38 239 tun ze Sovětského svazu.

Brambor bylo ve čtvrtém čtvrtletí dovezeno celkem 25 185 tun.

Spotřebitelské dávky

Vzhledem k omezeným dovozním možnostem (nedostatek některých potravin na světových trzích, nedostatek devis, zmenšená možnost kompensace vzhledem ke značně sníženému objemu výkupu potravin)

bylo nutno přikročiti k opatřením úsporným, především ke snížení spotřebitelských dávek potravin, a to u všech kategorií spotřebitelů.

Po prvém snížení dávek *chlebovin*, provedeném již v září 1947 (z původních 14 000 g u spotřebitelů nad 20 let na 10 500 g) došlo k dalšímu snížení od 1. listopadu. Příděl chlebovin v kategorii dospělých spotřebitelů byl upraven na 8 500 g na zásobovací období.

Brambory, které od září roku 1946 byly volné, byly ve IV. čtvrtletí 1947 opět vázány na lístky, a dávka stanovená na říjen ve výši 8 kg byla od listopadu snížena na 6 kg měsíčně.

Základní dávka *masa* udržela se ve IV. čtvrtletí na dosavadní výši 1500 g u spotřebitelů nad 20 let. Vzhledem k nadměrným porážkám skotu, jehož zvýšenou nabídku nebylo lze odčerpat ani uskladněním v mrazírnách, chladírnách a u masných podniků ani konservováním, bylo nutno zvýšit základní dávku masa o mimořádný přídavek ve výši 500 g masa na hlavu a zásobovací období. Dospělý spotřebitel dostával tedy po celé IV. čtvrtletí 1947 celkem 2000 g masa měsíčně.

Dávky *mléka* byly vzhledem k trvalému poklesu dodávky způsobenému nedostatkem píce sníženy již v září v kategorii dospělých spotřebitelů s dosavadní ½ l na ⅛ l denně. Ani výdej těchto snížených přídělů mléka nemohl však býti udržen. Pouze spotřebitelům nad 55 let byla od prosince vydávána dvakrát v týdnu stanovená dávka ⅛ l, kdežto ostatní dospělí spotřebitelé byli ze zásobování mlékem zcela vyloučeni.

Máslo nebylo v posledním čtvrtletí 1947 dospělým spotřebitelům vůbec vydáváno, a pokles dodávky mléka, která se počala zlepšovat zvolna teprve v prosinci, vedl k úvahám o nutnosti dalšího snížení dávky másla dětem a mladistvým.

Příděl vepřového *sádla* byl v listopadu snížen s dosavadních 160 g na 120 g; v náhradu za toto snížení obdrželi však spotřebitelé zvýšené množství *umělých tuků*, jejichž dávka byla zvýšena s dosavadních 620 g na 660 g měsíčně.

Dávka *vajec* udržela se s výjimkou přechodného snížení v listopadu na dosavadní výši (t. j. 12 ks u spotřebitelů do 6 let, 8 kusů od 6 do 12 let a 4 kusy u všech spotřebitelů starších 12 let).

V důsledku nižší výroby bylo nutno snížiti s platností od 1. XI. 1947 také dávku *cukru* s dosavadních 1500 g na 1200 g. K vánocům dostali spotřebitelé zvláštní přídavek 500 g na osobu.

Nově byly vázány na lístky rybí konservy a sýry s platností od 1. X. 1947 (dávka sýrů byla stanovena ve výši 100 g na osobu); odběr ovoce a zeleniny byl vázán na spotřebitelské průkazy.

Na *Slovensku* byla dosavadní dávka chlebovin, stanovená v kategorii dospělých spotřebitelů ve výši 1500 g pšeničné a 6000 g žitné mouky nově upravena od 1. listopadu 1947 na 2250 g pšeničné a

5625 g žitné mouky. Úředně stanovené dávky chlebovin byly však ve skutečnosti honorovány v plné výši teprve od prosince 1947.

Dávky masa nebyly na Slovensku zvláště stanoveny a vzhledem k vysoké nabídce dobytka byl po celý rok masa dostatek. Dávky, stanovené zvláštními výměry povereníctva výživy, byly určeny na 50 dkg na 1 osobu na týden.

Dávky tuků byly po celý rok jednotné a obnášely 400 g umělého nebo vepřového sádla nebo 500 g margarinu nebo slaniny. Kromě toho byly vydávány zvláštní přilepšovací dávky pro těžce a velmi těžce pracující na ústřižky P3/II a T4.

Dávky cukru činily po celý rok 1200 g.

Dávky mléka byly stanoveny jen v Bratislavě a udržely se beze změny během celého roku. Pro děti do 6 let byly stanoveny na ½ l práškového mléka denně, pro děti od 6 do 20 let na ½ l mléka egalisovaného stejně jako pro osoby staré, nemocné, pro těhotné a kojící matky. Dávky másla činily v Bratislavě ½ kg měsíčně u dětí do 6 let, ¼ kg u dětí od 6 do 12 let a ¼ kg pro těhotné ženy, nemocné a staré. Dávky mléka na venkově se řídily dle sběru mléka v tom kterém okrese; příděl nesměl však přesahovati ½ l mléka denně, a to jen u dětí do 6 let.

Distribuce vajec na potravinové lístky byla zavedena od 1. X. 1947, a to jen v Bratislavě a Košicích. Spotřebitelé do 6 let dostávali 6 kusů měsíčně, od 6 do 12 let 5 vajec měsíčně, od 12 do 20 let rovněž 5 vajec a dospělí spotřebitelé nad 20 let 4 kusy měsíčně. Nemocnicím a sanatoriím byl určen zvláštní příděl ve výši 10 kusů na osobu měsíčně.

PŘEDPOKLADY A ZÁVADY

V době, kdy byl sestavován dvouletý plán ve stavebnictví a vypracován operativní plán na rok 1947 — t. j. od července do listopadu 1946 — bylo velmi málo podkladů a údajů, podle nichž by bylo možné s určitou tolerancí stanovit přibližnou kapacitu stavebnictví s ohledem na pracovníky, hmoty a stroje. Je třeba znovu připomenout, že minulou válkou bylo výkonné stavebnictví hluboce rozrušeno a stavební činnost v roce 1946 nedávala možnost spolehlivějšího odhadu, jaké jsou skutečné poměry v tomto odvětví hospodářského života. Byla tedy předem dána určitá nejistota, vyplývající na jedné straně z velikosti a množství úkolů a na druhé straně z disponibilních prostředků ke splnění těchto úkolů. Výchozí bod plánu byl tedy značně nejistý. Stejně neurčité byly poměry stavebních nákladů. Jisté bylo jen, že při nezměněné výši nájemného a při cenovém trojnásobku nebude lze uskutečnit stavby objektů bytových bez značné státní podpory. Velmi brzy se také ukázalo, že index stavebních nákladů má tendenci jasně stoupající. Tento fakt do jisté míry usnadňoval splnění plánu ve stavbách veřejných, průmyslových, zemědělských a dopravních, jejichž objem byl určen jen finančním nákladem, takže při stoupajících stavebních nákladech se snižoval nepřímo věcný rozsah plánu, ale způsobil obtíže u staveb bytových, které byly plánovány jak počtem (125 000 bytů nových i rekonstruovaných), tak i nákladem (14 mld Kčs). Je však třeba zdůraznit, že původní odhad nákladu 180 000 Kčs na pořízení jednoho nového bytu, učiněný před zvýšením cen cihel, železa, dřeva a mezd stavebního dělnictva a neobsahující výdaje na projekt, pozemek, přípojky a pod., neovlivnil nepříznivě plnění plánu ve stavbách bytových. Financování a provádění bytových staveb bylo umožněno zákonem č. 41/47 Sb. a v době, kdy zákon byl publikován — stalo se to počátkem dubna 1947, tedy značně opožděně — byla již ministerstvem financí v dohodě s generálním sekretariátem Hospodářské rady dána směrnice o povolování státem zaručených úvěrů na bytové stavby v přiměřené výši, takže v tomto ohledu potíže nevznikly. Opožděné vydání zákona č. 41/47 Sb., bylo ovšem nesporným handicapem bytových staveb. Při posuzování výsledku splnění plánu stavebnictví je třeba mít stále

na mysli, *že nejde o plán výrobní.* Operativní plán je soupisem stavebních akcí, rozvržených na jednotlivé správní okresy, ale neurčuje, který podnikatel tyto akce provede. U staveb bytových v některých případech musel být dodatečně určen také další významný činitel-stavebník. Tyto okolnosti vyplývají ze strukturální podstaty stavebnictví, jak byla dána v době vypracování plánu, a silně nepříznivě ovlivňují plnění plánu a jeho kontrolu. U srovnání s plánem průmyslovým je situace ve stavebnictví neporovnatelně obtížnější. U vědomí těchto obtíží byla navržena pokud jde o veřejné stavby změna zadávacího řádu ve směru zrychlení, zpružnění a zhospodárnění zadávacího řízení. Efekt tohoto opatření rozbředl však v přemíře byrokratické úzkostlivosti, složitosti a nepochopení, které spolu s administrativní komplikovaností přispěly svým dílem k nižším číslům splnění plánu.

Po sestavení a vypracování operativních plánů na rok 1947 objevily se další požadavky, které bylo nutno z vážných a naléhavých důvodů do plánu dodatečně pojmout. Dále probíhala akce samosprávná, dotovaná 2 miliardami Kčs, která používala volných stavebnin a pracovních sil z místních reserv. Do poloviny roku byl na př. cement volnou stavebninou, ale při vzrůstající jeho spotřebě bylo nutno přikročit k jeho vázání. Přesto uplývala ještě značná množství stavebnin na stavby mimo plán, a tím se nedostatek stavebních hmot citelně zvýšil. Nejvíc k tomu ovšem přispěly stavby, které povolily stavební úřady z titulu § 2 odst. 1 zák. č. 42/47. Přemíra těchto akcí z místních zdrojů plánované stavby poškodila a do roku 1948 bude nezbytně nutno regulovat a brzdit místní stavební ruch, prováděný na podkladě citované normy. Přemíra stavebních akcí dále podporovala černý prodej stavebních hmot a měla i nepříznivé důsledky v udržení černých mezd.

Obecně známé úkazy pokleslé morálky měly ve stavebnictví živnou půdu. I v tomto směru bude třeba zpřísnit postup úřadů ochrany práce, jejichž činnost na druhé straně měla značný úspěch v náboru pracovníků do stavebnictví. Výsledky se ukázaly zřejměji teprve v závěru stavebního období, ale důsledný a soustavný postup ministerstva sociální péče ponese své ovoce ještě v roce 1948. Přes tyto snahy chybělo stavebnictví v roce 1947 zhruba 25 000 pracovníků do předpokládaného počtu a citelný byl také nedostatek pracovníků v cihelnách, vápenkách a kamenolomech. Z obtíží, na které naráželo stavebnictví v prvním roce dvouletky, je třeba ukázat ještě na nepříznivý postoj některých orgánů ministerstva techniky. Resort, který měl být vedoucí složkou realisace ve stavebnictví, byl orientován proti plánu. Plánovací služba musela za těchto okolností bojovat nejen směrem nahoru, ale i dolů, kde sice jinak chvályhodné a lokálně

patriotické vlivy hleděly uspokojit místní potřeby v rozsahu co největším, nepřihlížely však k celkovému objemu a reálným i technickým možnostem plánu.

Dále uvedené výsledky plnění plánu v r. 1947 ukazují, že v roce 1948 bude nutné z operativních plánů odfiltrovat všechny akce, pro které nebude zajištěno krytí materiálem a pracovními silami. Rovnováha v bilanci výroby a potřeby stavebnin je kategoricky nutná a musí být ještě spojena s dobře fungující a pružnou distribucí a s určitými pohotovými zásobami, neboť stavební činnost během roku neprobíhá rovnoměrně. Vykazuje špičky jak jednotlivých druhů prací na stavbě hrubé, tak prací řemeslnických při dokončování staveb. Situace v těžbě dřeva již letos musí vést k takovým změnám technického rázu, jimiž v nejbližších letech bude potřeba pomocného i konstruktivního dřeva podstatně snížena. Mechanisace stavebnictví, opatření výkonných strojů, hromadná výroba elementů kontruktivních i instalačních povedou k snížení stavebních nákladů. Po organisačním začlenění uplatní se v příštím stavebním období významnou měrou znárodněné stavební podniky. Stavebnictví, které přináší obcím, krajům a všemu obyvatelstvu mnoho kladů a mnoho hospodářských i sociálních zlepšení, musí se stát věcí širokých vrstev lidu. Spontánní spolupráce lidu ve stavebnictví bude nejlepším důkazem budovatelského úsilí.

PRŮBĚH PLNĚNÍ PLÁNU

Bytové stavby.

Od začátku roku do 31. XII. 1947 mělo být provedeno 30 132 nových a 30 924 rekonstruovaných, celkem 61 056 bytů. Spěšné hlášení obsahuje zprávu ze všech okresů za období od začátku roku do 31. XI. 1947 a za měsíc prosinec 1947 hlášení s výjimkou 3 okresů. Není však známo, jak úplné je spěšné hlášení a jaké procento bytů je hlášením zachyceno.

V Čechách byl podle spěšného hlášení plán bytových staveb za rok splněn v bytových jednotkách z 42,2 %, na Moravě z 43,6 %, ve Slezsku z 57,1 %, v českých zemích ze 45,6 %, na Slovensku ze 49,1 % a v celé republice ze 47,1 %. Celkem za toto období byly dokončeny k obývání 1652 byty v Čechách, 1140 na Moravě, 1380 ve Slezsku. Tedy v českých zemích 4172 byty a 7876 bytů na Slovensku. Celkem tedy v celém státě bylo dosud dokončeno 12 048 bytů. Z tohoto počtu tvoří většinu byty, které byly získány rekonstrukcí, t. j. 9573, a 2475 bytů je v novostavbách. Nejvyššího procenta plnění dosáhla v bytech rekonstruovaných země Česká 52,9 %, v bytech nových expositura ZNV v Ostravě 63,2 %.

Za rok 1947 bylo v českých zemích podle spěšného hlášení provedeno prací, které představují 16 185 bytů a prostavěno bylo 3296 mil. Kčs. Na Slovensku je to 12 559 bytů a prostavěno 1835 mil. Kčs. Celkem v celém státě bylo provedeno prací, jež se rovnají 28 744 bytům, v hodnotě 5130 mil. Kčs.

Ministerstvo sociální péče vydalo k 17. XII. 1947 zprávu, podle které byly dány podpory a zálohy na zaručené zápůjčky podle zákona 86/46 a 41/47 Sb. celkem na 14 136 bytů o stavebním nákladu 5137 mil. Kčs. To znamená, že z 20 803 plánovaných nových bytů v českých zemích je pravděpodobně rozestavěno asi 68 % bytů a provedeno stavebních prací, které představují 43,9 % plánu.

V dále uvedené tabulce jsou z této statistiky vytaženy počty nových bytů podle zákona č. 86/46 Sb. (obnova) a č. 41/47 (výstavba), na které již podpora vyměřena byla (dokončené) a jež dostaly teprve zálohy (rozestavěné). Nápadné je, že podle zákona č. 41/47 Sb. se staví třikrát tolik bytů než podle zák. č. 86/46 Sb. Po straně jsou uvedeny stavební náklady v tisících Kčs. K tomu je nutné poznamenat, že ve stavebním nákladu je vedle vlastní stavby obsažena hodnota pozemku, přípojky, terénní úpravy okolí, oplocení, výlohy spojené s opatřením úvěru, interkalár. Vlastní stavba se odhaduje průměrně na 80 % uvedených částek, takže u bytů podle zákona č. 86/46 Sb. činí cca 320 000 Kčs, u bytů postavených podle zákona č. 41/47 Sb. cca 280 000 Kčs.

	Počet bytů	Stav. náklad v 1000 Kčs	Prům. náklad na 1 byt v 1000 Kčs
Podpory:			
podle zák. 86/46	956	412,501	427
podle zák. 41/47	846	335,614	396
celkem:	1 802	748,115	412
Zálohy:			
podle zák. 86/46	2 534	989,763	391
podle zák. 41/47	9 800	3398,769	347
celkem:	12 334	4388,532	356
Podpory + zálohy:			
podle zák. 86/46	3 490	1402,264	402
podle zák. 41/47	10 646	3734,383	351
celkem:	14 136	5136,647	364

Plnění plánu bytových staveb vykazuje trvale vzestupnou linii. V českých zemích za I. pololetí byl plán bytových staveb splněn z 21,1 %, za 7 měsíců z 22,5 %, za 8 z 27,9 %, za 9 z 31,6%, za 10 z 39,3 %, za 11 z 42,5 % a za 12 měsíců ze 45,6 %. Obdobná čísla na Slovensku jsou 20,1 %, 32,9, 36,2, 39,2, 40,4, 43,4 a 49,1 %. V celé

republice byl plán bytových staveb za 1. pololetí splněn z 24,4 %, za 7 měsíců z 26,9 %, za 8 z 31,4 %, za 9 z 34,8 %, za 10 z 39,8 %, za 11 z 42,9 % a za 12 měsíců z 47,1 %.

Aby se zjistila potřeba stavebnin pro rozestavěné stavby bytové i mimo plán, provedli předsedové ONV v českých zemích a státní stavební úřady na Slovensku šetření o dokončených, rozestavěných a nezačatých nových a rekonstruovaných bytech, jež byly kontrolovány v českých zemích oblastními pozorovateli plánovací služby.

Hlášení předsedů okresních národních výborů a oblastních pozorovatelů vykázala menší rozdíly, takže za základ posouzení byla vzata čísla poněkud nižší, t. j. předsedů ONV. Z těchto hlášení vyplývají tyto důsledky:

Zprávy o plnění operativních plánů v r. 1947 na základě spěšných hlášení, jsou podle jmenovaného šetření nesprávné. Tak na př. podle spěšného hlášení za r. 1947 bylo v republice dokončeno asi 12 000 bytů, z toho 2400 nových a 9600 bylo rekonstruováno. Podle hlášení předsedů ONV bylo však dokončeno 38 300 bytů, z toho 8600 nových (to je více než dvojnásobek údajů spěšného hlášení) a 29 700 bylo rekonstruováno. Největší rozdíly jsou mezi spěšným hlášením a zprávou stavebních úřadů I. instance na Slovensku, kde podle oficiálního hlášení bylo dokončeno 7900 bytů a podle druhého hlášení 29 900 bytů.

Rozestavěných staveb podle spěšného hlášení se odhaduje na 49 000, což je potvrzeno zprávami okresních národních výborů, resp. státních stavebních úřadů. Avšak v rámci těchto 49 000 staveb se předpokládalo, že je 28 000 novostaveb a 21 000 rekonstruovaných bytů. Skutečně je však rozestavěno 34 900 nových bytů a jenom 9 200 rekonstrukcí.

Tyto rozdíly mezi spěšným hlášením, resp. předpoklady, za kterých byl sestaven operativní plán na r. 1948, a skutečnostmi, jež byly zachyceny k 31. prosince 1947, po případě k 1. 3. 1948, se obráží v tom, že místo 108 500 bytů, jež podle usnesení vlády ze dne 9. XII. 1947 mají býti opatřeny ve dvouletém plánu, je nyní zatím v plánu nebo mimo plán, dokončených, rozestavěných nebo plánovaných asi 129 000 bytů. Tento počet bude upraven snížením počtu bytů nově plánovaných v r. 1948 tak, aby surovinová bilance nebyla porušena.

Veřejné stavby.

V Čechách byl plán veřejných staveb za rok splněn ze 62,5 %, na Moravě z 81,7 % a ve Slezsku z 51,1 %. V českých zemích byl plán splněn ze 67,9 % a prostavěná částka činí 2545 mil. Kčs. Na Slovensku je splnění na 77,6 % při prostavěných 1875 mil. Kčs. Celkem byl v ČSR plán veřejných staveb za toto období splněn na 71,7 %, při čemž bylo prostavěno 4420 mil. Kčs.

Plnění plánu veřejných staveb vykazuje rovněž trvale vzestupnou tendenci, patrnou z tabulky:

	Za čtvrtletí			
	I.	I. až II.	I. až III.	I. až IV.
Čechy	25,9 %	32,8 %	43,6 %	62,5 %
Morava	23,8 %	42,6 %	63,1 %	81,7 %
Expositura Ostrava	5,4 %	21,3 %	28,6 %	51,1 %
České země celkem:	22,9 %	34,9 %	48,6 %	67,9 %
Slovensko	—	39,8 %	54,3 %	77,6 %
ČSR celkem:	—	36,8 %	50,8 %	71,7 %

Přesto, že procento plnění ve veřejných stavbách je lepší než procento ve stavbách bytových, nelze tento výsledek pokládat za zcela uspokojivý, zejména porovná-li se s plněním ve stavbách dopravních. Ve stavbách veřejných a dopravních bylo právem očekáváno vysoké splnění, neboť v obou případech jde o sektor veřejné správy, který má administrativu těchto staveb plně v rukou a je vyzbrojen početným a zkušeným aparátem personálním.

Průmyslové stavby.

Spěšná hlášení za rok o plnění plánu průmyslových staveb jsou neúplná. Na základě těchto neúplných zpráv je plán průmyslových staveb v Čechách splněn z 51,7 %, na Moravě z 51,2 %, ve Slezsku ze 43,0 %, v českých zemích celkem z 50 %, na Slovensku z 30,4 %. V ČSR podle tohoto hlášení byl plán splněn ze 44,4 % a prostavěno 2230 mil. Kčs.

Dopravní stavby.

V Čechách byl plán dopravních staveb za rok splněn ze 105,3 %, na Moravě z 96,6 % a ve Slezsku z 69 %. V českých zemích byl plán dopravních staveb splněn za rok z 98,2 % a prostavěno 1872 mil. Kčs. Na Slovensku je to 99,3 % a 1260 mil. Kčs. V ČSR bylo v dopravních stavbách prostavěno za 3132 mil. Kčs a plán splněn z 98,7 %.

Také plnění plánu dopravních staveb vykazuje trvale vzestupnou linii, jak je vidno z tabulky:

	Za čtvrtletí			
	I.	I. až II.	I. až III.	I. až IV. = 1947
Čechy	48,0 %	64,9 %	78,1 %	105,3 %
Morava	43,8 %	47,8 %	69,0 %	96,6 %
Exp. Ostrava	33,1 %	39,0 %	56,1 %	69,0 %
České země celkem	44,9 %	56,5 %	72,7 %	98,2 %
Slovensko	53,3 %	64,3 %	75,7 %	99,3 %
ČSR celkem:	48,1 %	59,6 %	73,9 %	98,7 %

Celé stavebnictví.

Celé stavebnictví s výjimkou zemědělských staveb vykazuje podle spěšných hlášení tato procenta plnění v jednotlivých zemích a v celém státě:

Tak v Čechách byl stavební plán v r. 1947 splněn z 66 %, na Moravě ze 76,5 %, v exposituře ZNV Ostrava z 63 %. V českých zemích byl plán splněn z 68,5 % a prostavěno bylo 9503 mil. Kčs. Na Slovensku bylo postavěno cca za 5410 mil. Kčs a plán splněn z 69,5 %. V ČSR byl stavební plán za rok 1947 podle spěšných hlášení splněn z 69 % a prostavěno bylo 14 912 milionů Kčs.

Podle hlášení ONV bylo v bytových stavbách postaveno mnohem více bytů a prostavěný náklad navíc se odhaduje na 3000 milionů Kčs. V celém státě podle toho byl stavební plán za rok 1947 splněn z 80 % a prostavěno asi 18 000 milionů z 22 550 milionů Kčs plánovaných. Cenový vzestup není vyloučen.

Doprava

Souhrnné zhodnocení dopravního výkonu a splnění plánu v dopravě vychází ze dvou zásadních hledisek. Především se uvádí, v jaké míře a jakými prostředky splnila doprava ve IV. čtvrtletí úkoly, uložené jí operativními plány pro rok 1947, a dále se zjišťuje, do jaké míry se přiblížila splnění základního úkolu, uloženého jí dvouletým plánem, t. j. dopravnímu výkonu z roku 1937.

ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA

Železniční doprava s úspěchem splnila úkoly, které jí plánem i nepředvídaným vývojem byly uloženy. Jako zvláštní výkon nutno hodnotiti v prvé řadě překonávání nepřízně povětrnosti v lednu a únoru 1947, kdy kruté mrazy a silné vánice hrozily úplným ochromením významných dopravních uzlů (Bratislava, Ostrava, Olomouc, Česká Třebová, České Budějovice a pod.). Železnice musely převzíti po většinu roku transporty, jež obvykle obstarávala doprava vodní, která nejdříve mrazem, pak povodněmi a konečně suchem byla z dopravního provozu vyloučena. Dlouhé běhy vozů do námořních přístavů a do středního Německa zhoršovaly početní stav disponibilních vozů, podobně i reemigrační akce. Na druhé straně nutno uvésti, že byla jen poměrně slabá řepná a bramborová kampaň.

Nepříznivý vývoj vykazovala doba oběhu, která od června vzdoruje úsilí o podstatnější snížení. Třeba však vzíti v úvahu, že dřívější výsledky byly přikrášleny tím, že u nás obíhal značný počet vozů, který se při výpočtu doby oběhu neuvažoval, dále zmíněné již dlouhé běhy našich vozů do přístavů, vysoké procento prázdných běhů pro násilnou úpravu uhelného hospodářství, ke konci roku pak sterilisace mnoha tisíc vozů vánočními svátky a příprava pro překlad sovětského obilí v dovozu a našich průmyslových výrobků ve vývozu přes Černou pri Čope. Požadavky hospodářství však vcelku byly kryty uspokojivě, vadil pouze ekonomický nedostatek oplenových vozů. Měsíční plánování přístavby vozů se osvědčilo. Přitom se konstatoval škodlivý pokles hospodářské činnosti v letních měsících,

který se normálně ani s vypětím všech sil na podzim nedá dohonit, nehledíc k tomu, že dopravní park se v létě špatně využívá a na podzim přetěžuje. Znepokojivý byl vzrůst správkového stavu, vyvolaný horkými běhy, zejména u osobních vozů. Osobní vozy a motorové vozy ve skutečnosti neudržely ani svůj nominální stav. Zejména v zimních měsících musely se motorové vozy hromadně nahrazovat parní trakcí. Jejich správkový stav klesl jen nepatrně.

Dobrých výkonů bylo dosaženo v první řadě obětavostí zaměstnanců, dále zlepšenou organisací a řízením dopravy. Vysokými výkony se projevuje přeprava obilí a krmiv z SSSR a Rumunska na velké vzdálenosti a silná doprava transitní ve směru východ—západ. Výstavba překladové stanice Černá pri Čope pokročila tak dalece, že po určitých organisačních opatřeních zmáhá překlad i 5000 tun denně.

Plánovaného zvýšení průměrné váhy vlaků v nákladní dopravě se nedosáhlo, neboť dostatečného počtu strojů bylo využito především k zrychlení oběhu vozů. Z toho vyplynuly někde i zcela lehké vlakové jednotky, které pak snížily průměr.

Snížení správkového procenta vadil nedostatek pracovišť a pomalý přísun materiálu (plechy, barevné kovy, šrouby a dvojkolí), v dílnách vysoký počet poškození v provozu.

Stavby mostů a točnic byly splněny jen na 59 % a 47 % pro nedostačující dodávky mostáren.

K posouzení jednotlivých železničních výkonů je především třeba sledovat vývoj jednoho ze základních předpokladů, t. j.

stav provozu schopných vozidel.

Ten se jeví v tomto přehledu:

počet provozu schopných	% proti 1946
lokomotiv	108,8
nákl. vozů	121,9
osob. vozů	104,4
motor. vozů	111,7

Proti roku 1946 zaznamenává potěšitelný vzrůst počet nákladních vozů a citelně vzrostl také počet provozu schopných motorových vozů a lokomotiv. Tyto přírůstky plynou jednak z nových dodávek, jednak ze snížení správkových stavů.

U lokomotiv nebyl sice plán dodávek ve IV. čtvrtletí splněn, avšak tato menší dodávka je vyrovnána překročováním plánu v dřívějších měsících; plán dodávek nákladních vozů byl překročen, což značně přispělo ke zdolání mimořádných úkolů, které nastaly koncem roku (transporty z Černé pri Čope).

Dodávky osobních vozů pokračují neuspokojivě pro nedostatek součástí a zařízení. Stav osobních vozů nemůže zvládnouti mimořádné úkoly, jako byla na příklad silná vánoční přeprava, Vedení dalších dílů a jejich sestavování působilo obtíže. Soupravy musely být doplněny správkovými vozy, které se po zvýšeném cestovním ruchu zase vrátily do dílen, a krytými vozy nákladními.

Stav motorů při nedodání plánovaných strojů si podržel tendenci klesající. Zlepšení pro velké množství obtíží nelze předvídat. *Naprosté selhání průmyslu v dodávce motorových vozů lze si vysvětliti jenom naprostým přehlížením železničních potřeb průmyslem,* neboť ze tří objednaných typů jenom jeden potřebuje nového prokonstruování. Tyto špatné výsledky nás přinutily snížiti podstatně výkon motorické trakce v prováděcím plánu na rok 1948 oproti původním předpokladům dvouletého plánu.

Výkony i hospodárnost železniční dopravy udávají tyto tabulky:

Výkony lokomotiv
rok 1947

	% splnění plánu
strojkm ve vlakové službě v tis. km	109,7
spotřeba uhlí v kg na tis. hrtkm	103,3
red. strojkm v tis. km	106,5
spotřeba maziva na strojkm v g	97,0
% strojů v opravě (dnů opravních)	106,8
strojkm na 1 služby schop. stroj	103,0
střední zatížení v t ve vlak. služ.	95,8

	dosaženo v roce 1937	dosaženo v roce 1946	% oproti r. 1937	% oproti r. 1946
strojkm ve vlak. službě v tis. km	112 000	93 700	95,5	114,2
red. strojkm v tis. km	164 000	131 600	98,0	122,2
spotřeba uhlí v kg na tis. hrtkm	114	165,6	78,9	114,7
spotřeba maziva na strojkm v g	37,1	46,5	98,9	124,0
% strojů v opravě (dnů opravních)	17,1	32,0	65,5	122,0
strojkm na 1 služby schop. stroj	49 066	41 571	103,0	121,5
střed. zatížení v t ve vlak. službě	317	339	110,3	103,1

Z dat je zřejmé překročení plánu ve všech sledovaných znacích. Výsledky za celý rok ukazují překročení mírového stavu i v důležitém znaku ekonomisačním, t. j. v počtu strojových km, na 1 služby

schopný stroj o 3 %. V celoročním průměru nebylo dosaženo plánovaného snížení spotřeby maziva (97 %) vzhledem k jeho jakosti. Naproti tomu byla stlačena spotřeba uhlí oproti plánovaným 159,2 kg na 1000 hrtkm na 144,4 kg dík lepší jakosti uhlí, lepšímu poměru hnědého a černého uhlí a zlepšení kvality strojních posádek. Od roku 1937, kdy bylo dosaženo velmi nízké spotřeby 114 kg na 1000 hrtkm, jsme však ještě hodně vzdáleni.

Výkony v železniční dopravě nákladní

	% splnění plánu
Výkon v mld hrtkm	110,0
Výkon v mld čtkm	137,8
Vlakové km v mil.	107,1
Ložná váha vozu v mil. t.	100,9

Za celý rok byl překročen plán ve všech sledovaných znacích tohoto úseku, zejména však u čistých tunokilometrů, což plyne ze stálého prodlužování přepravních vzdáleností.

Srovnání roku 1947 s rokem 1937

[hrubé tkm (parní trakce) v mld]

1937	1947 plán	1947 dosaženo	%	dosaženo v % r. 1937
24,2	23	25,3	110,0	103,4
Čisté tkm parní trakce (čtkm dopravní) v mld.				
11,2	9,—	12,4	137,8	105,9

V roce 1937 se čtkm dopravně nezjišťovaly. Data za rok 1937 jsou vypočítána z čtkm přepravních zvětšených o 9 %, což jest střední rozdíl mezi čtkm dopravními a čtkm přepravními. Rozdíl vzniká tím, že dopravní statistika používá kilometrických vzdáleností skutečně projetých.

Tyto údaje nám názorně ukazují změnu dopravní a tedy i hospodářské struktury oproti roku 1957. Ač se naše hospodářství ještě nevypracovalo na stupeň intensity odpovídající roku 1937 a některé průmysly, na příklad stavební, plán nesplnily, přece bylo nutno, aby železnice překročily v hrubých tkm svůj výkon z roku 1937 o 3,4 % a u čtkm dokonce o 5,9 %. Úkol, stanovený dopravě dvouletým plánem ke konci běžného roku, t. j. dosažení výkonu asi 24,2 mld hrubých a 17,2 čistých tkm, byl překročen výkonem 25,3 mld hrubých a 12,4 mld čistých tkm v minulém roce. Z toho vyvozujeme nutnost jednak prozkoumat možnost vnější racionalisace, t. j. snížení

nároků na dopravu vyloučením protiběhů, zásobováním z nejbližších zdrojů a pod., jednak nutnost odpovídajícím způsobem vybudovati dopravní soustavu pro úkoly pětiletého plánu. Je třeba zdůraznit, že nároky na dopravu vzrůstají se vzrůstem výrobních úkolů, a pokud budou stanoveny vysoké výrobní úkoly, musí se jim doprava přizpůsobit a nelze vyvozovat z event. krácení investičních částek v průmyslu, odpovídající snížení nároků na dopravu.

Uvádíme ještě tabulku vlakových kilometrů v parní trakci, ze které plyne jednak překročení plánu na rok 1947, jednak překročení výkonu roku 1937 o 2,3 %, z čehož opět možno vyvodit zlepšení hospodárnosti provozu.

Vlakové km v parní trakci v mil.

1937	1947 plán	1947 dosaženo %	%	dosaženo % r. 1937
42,9	41,0	43,9	107,1	102,3

Následující tabulka ukazuje vliv větších přepravních vzdáleností. Ač byl přepravní výkon v hrubých a čistých tkm a ve vlakových km vyšší nežli v roce 1937, je přepravené množství ještě o více než 10 % za srovnávaným mírovým rokem, což odpovídá rozvoji průmyslu a potvrzuje to, co jsme řekli výše.

Přeprava zboží (v mil. tun):

1937	1946*)	1947	% r. 1937	% r. 1946
72,500	53,430	64,623	89,1	120,9

Hrubým, ale dobrým informačním měřítkem přepravního výkonu jest počet přistavených nákladních vozů. Plán byl celkem dobře plněn a v úhrnu za rok 1947 překročen o 1,1 %. Proti roku 1946 je zlepšení o 40,3 %. Proti roku 1937 bylo co do počtu přistavených vozů dosaženo sice jen 72,4 %, ale vzhledem ke zvýšené průměrné ložné váze a zvýšenému využití vozů lze odhadnout skutečný výkon asi o 20 % vyšší, než prosté číslo přistavených vozů udává.

Přistavování nákladních vozů (v mil.):

1937	1946	1947 plán	1947 přistav.	%	Dosaženo % 1937	Dosaženo % 1946
5,814	2,966	4,119	4,163	101,1	72,0	140,3

Kromě počtu přistavených vozů se sleduje měsíčně výpočtem ze spěšných hlášení doba oběhu. O ní informuje tato tabulka:

*) Statistické výsledky jen pro české země, zvětšené o 20 %, které přibližně vyjadřují slovenskou přepravu.

Doba oběhu nákladních vozů v jednotlivých měsících roku 1947 (ve dnech):

Měsíc	Plánováno v r. 1947	Dosaženo dnů	Plán splněn v %
1.	5,3	6,3	81,1
2.	5,2	6,5	75,0
3.	5,3	5,8	90,6
4.	5,3	5,3	100,0
5.	5,0	5,4	92,0
6.	4,9	5,6	85,7
7.	4,8	5,5	85,4
8.	4,8	5,9	77,1
9.	4,9	5,6	85,7
10.	4,7	5,2	89,4
11.	4,8	5,4	87,4
12.	4,9	6,6	65,3
průměr	4,9	5,8	81,6

Plánu bylo dosaženo pouze v dubnu. Špatné výsledky prosincové vyplynuly jednak z obvyklé stagnace vánoční dekády, jednak i mobilisace značného počtu vagonů v důsledku přepravy obilí a krmiv přes Černou pri Čope. Podle získaných zkušeností byl prováděcí plán na rok 1948 upraven na průměr 5,1 dne.

Proti očekávání se hybnost našeho obyvatelstva nekonsolidovala, nýbrž dále vzrůstá, a to z 311 na 350 mil. cestujících. Srovnáme-li to s r. 1937, kdy bylo obyvatelstvo o 2,5 mil. početnější a bylo napočítáno jen 265 mil. cestujících, vidíme, jak hlubokou změnu prodělala struktura osobní dopravy železniční, přestože se očekávalo určité vytížení rozšířením autobusových linek. O podrobnostech informují další tabulky.

Výkony v železniční dopravě osobní

	Rok 1947		
	plán	dosaženo	%
Parní trakce vlkm v mil.	55,6	60,8	109,4
motor. trakce vlkm v mil.	17,1	17,3	101,1
motkm ve vl. službě v tis.	18 000	18 161	100,9
red. motkm v tis.	19 800	20 211	102,1
spotřeba benzinu na 100 red. km v kg	55	48	112,7
spotřeba nafty na 100 red. km v kg	66	56	115,2
spotřeba maziva v g/km	19	18	105,3
správkový stav v % (dnů opravních)	47	47	100,0
motkm na 1 služby schopný motor. vůz	58 000	65 200	112,4

Plán vlakových km v osobní dopravě v parní i motorové trakci byl překročen. Docílilo se také plánovaného zhospodárnění spotřeby benzinu a nafty v motorové trakci i vyššího výkonu na 1 služby schopný motorový vůz. Naproti tomu následující tabulka ukazuje, že záměrného zrychlování cestovních rychlostí ani v motorické trakci, ani v parní trakci se nedocílilo hlavně pro špatný stav tratí a potíže z toho plynoucí pro sestavování jízdního řádu.

	plán	dosaženo	%
Parní trakce			
prům. cestovní rychlost rychlíků v km/hod.	65	48	74,0
prům. cestovní rychlost dálkových vlaků v km/hod.	35	31	88,6
prům. cestovní rychlost místních osob. vlaků v km/hod.	25	23	92
Motorová trakce			
prům. cest. rychlost rychlíků v km/hod.	80	54	67,5
prům. cestovní rychlost místních osob. vlaků v km/hod.	35	29	82,9

Vlakové km v parní trakci (v mil.).

(Srovnání r. 1947 s r. 1937.)

1937	1947 plán	1947 dosaženo	%	dosaženo % roku 1937
66,8	55,6	60,8	91,0	89,6

Vlakové km v motorové trakci (v mil.):

25,0	17,1	17,3	101,1	69,2

Přeprava osob v mil.:

1937	1946*)	1947	dosaženo % roku 1937	dosaženo % roku 1946
265,7	311,6	350,6	131,9	112,5

Osobové km (v mld.):

1937	1946	1947	dosaženo % roku 1937	dosaženo % roku 1946
8,4	12,9	14,7	172,9	113,9

Srovnáním vlakových km, přepravených osob a osobových km podle hořejších tabulek zjišťujeme, že oproti roku 1937 bylo dosaženo v parní trakci jen 89 %, v motorové trakci 69 %, v počtu přepravených osob naproti tomu 131 % a v osobních km dokonce 172 % roku

*) Statistické výsledky jen pro české země zvětšené o 20 %, které přibližně vyjadřují slovenskou přepravu.

Výkony železničních dílen a správkáren.

České země

	rok 1947			dosaženo v r.		dosaženo % proti roku	
	plán	dosaženo	%	1937	1946	1937	1946
Hlav. oprav lokomotiv	600	614	102,3	565	520	108,7	118,1
počet dní	34	36,6	92,4	43,5	39,8	123,8	108,7
Vyvazování lokomotiv	970	967	99,7	812	767	119,1	126,1
počet dní	27	26,3	102,6	20,9	29,9	79,5	113,7
Obč. prohl. osob. vozů	6 090	6 403	105,1	6 543	5 045	97,9	126,9
počet dní	13,5	11,6	114,1	10,8	11,4	93,1	98,3
Obč. prohl. nákl. vozů	21 900	20 526	93,7	26 489	13 109	77,5	156,6
počet dní	6	4,7	121,7	3,5	4,3	74,5	91,5
Hlav. oprav mot. vozů	174	190	109,2	197	139	96,4	136,7
počet dní	31	39,8	71,6	37,6	33,7	94,5	84,7
Vyvazování lokomotiv	345	335	97,1	374	386	89,6	86,8
počet dní	28	27,2	102,9	28	28,3	102,9	104,0
Obč. prohl. nákl. vozů	120	637	530,8	641	550	99,4	115,8
počet dní	6	5,6	106,7	6,4	6	114,3	107,1

Výkony železničních dílen a správkáren.

Slovensko

	Rok 1947			Dosaženo v r.		Dosaženo % proti roku	
	plán	dosaženo	%	1937	1946	1937	1946
Hlav. oprav lokomotiv	120	125	104,2	98	77	127,6	162,3
počet dní	46	42,9	106,7	45,3	95,2	105,6	221,9
Vyvazování lokomotiv	114	115	100,9	113	157	101,8	73,2
počet dní	29	27,7	104,5	20,9	42,3	75,5	152,7
Obč. prohl. osob. vozů	1 250	1 223	97,8	1 854	892	65,9	137,1
počet dní	13	10,5	119,2	10,8	13,2	102,9	125,7
Obč. prohl. nákl. vozů	4 800	4 823	100,5	4 559	3 135	105,8	153,8
počet dní	6	4,9	118,3	3,5	4,5	71,4	91,8
Hlav. oprav mot. vozů	60	47	78,3	69	34	68,1	138,2
počet dní	34	39,2	84,7	37,6	59	95,9	150,5
Vyvazování lokomotiv	108	111	102,8	144	101,0	77,1	109,9
počet dní	33	27,8	115,8	28	32,7	100,7	117,6
Obč. prohl. nákl. vozů	400	450	112,5	628	—	71,7	—
počet dní	8	4,5	132,5	6,4	—	118,5	—

1937. Již toto zjištění ukazuje na přeplňování vlakových souprav a ve spojení s dřívějšími údaji o počtu osobních vagonů vysvětluje jejich krajní využití, jež znemožňuje správné udržování a čištění vozů a přepravu do povolání za lidských podmínek.

Další tabulky uvádějí výkony železničních dílen a správkáren, zvláště pro české země a Slovensko. Opravní doba u hlavních oprav motorových vozů byla překročena vzhledem k potížím s opatřováním náhradních součástek.

Výsledky za rok 1947 ukazují, že plán byl překročen v počtu hlavních oprav lokomotiv, občasných prohlídek osobních vozů, hlavních oprav motorových vozů, a bylo ho téměř dosaženo u vyvazování lokomotiv. U občasných prohlídek nákladních vozů byl splněn jen na 93,7 %, neboť rozsah oprav byl neobyčejně veliký a tím došlo k nedostatku místa ve vozovkách. Vozovky v Lounech a Podmoklech, s jichž plným výkonem se počítalo, nebylo možné vybaviti potřebným počtem zaměstnanců pro nedostatek bytů. Na Slovensku zůstal výkon v hlavních opravách motorových vozů za plánem jednak pro celý rozsah úprav vozů, poškozených válkou, jednak pro naprostý nedostatek součástí.

Přehled základních výsledků roku 1947 a srovnání s lety 1946 a 1937.

	1937	1946	1947
Nákladní doprava			
Přistaveno vozů (v tis.)	5814,0	2966,0	4162,9
1937 = 100	100	51,0	71,6
Přepraveno tun (mil.)	72,5	53,4	65,0
1937 = 100	100	73,7	89,7
Ujeto čtkm (v mld)	11,2	10,781	12,475
1937 = 100	100	91,4	105,8
Osobní doprava			
Přepraveno (v mil.)	265,79	311,7	350,69
1937 = 100	100	117,3	131,9
Ujeto osobových km (v mld)	8,473	12,921	14,656
1937 = 100	100	152,5	172,9

SILNIČNÍ DOPRAVA

Silniční doprava se během prvního roku dvouletky vyvíjela uspokojivým tempem. Největší překážky, s nimiž jí bylo bojovati, byla jednak nepřízeň počasí v únoru, která pro zavátí silnic vedla k zastavení asi 200 autobusových linek a k úplnému ochromení meziměstské nákladní dopravy.

Druhou vážnou překážkou byl stálý nedostatek gumových obručí velkých dimensí, jenž se projevil jednak vysokým správkovým stavem, jednak přechodným omezováním provozu.

Silniční doprava osobní vykazuje přes poměrně špatné plnění investičních dodávek stálý a plán přesahující vzrůst výkonů. Bylo toho dosaženo především zhuštěním a lepší konstrukcí jízdních řádů, v druhé řadě též vzrůstajícími nároky zaměstnaného obyvatelstva na dopravu do povolání. Pro omezení dodávky nových vozidel nemohlo býti měrou zcela vyhovující přihlédnuto i k potřebám hospodářsky slabých krajů. Jako pokrok nutno hodnotiti vydání automobilového přepravního řádu a tarifu, i když tarif je zbytečně komplikovaný. Nákladní doprava přes stálý vzrůst nedosáhla plánovaných čísel co do množství přepravených tun, ježto se stavební ruch ještě zplna nerozvinul.

Aby se dopravní kapacita produktivně využila, docházelo proto i k transportům na dlouhé, s národohospodářského hlediska nehospodárné vzdálenosti, jež nebyly vždy vyvolány jen nedostatkem vagonů v dopravě železniční, nýbrž někdy i snahou podbídnout vysoký tarif železnic u zboží tarifujícího v nejdražších třídách. Byly zahájeny mezinárodní dopravy s Terstem, Antverpami a Rotterdamem. Zamýšlená spolupráce železniční a silniční dopravy se neuskutečnila, i když přípravy pro ni poměrně značně pokročily. Nedošlo také ani k vyřešení poměru mezi dopravou koncesovanou a ČSD přes pozornost, podporu a vlastní práci, která úpravě reglementace byla věnována.

Správkové stavy vozidel ČSD vykazují stále vysoké procento. Důvodem toho je vysoký podíl trofejních vozidel cizích typů, u nichž je absolutní nedostatek součástek, částečně také nemožnost opatřit určité rozměry obručí a stále ještě nevyhovující zařízení dílen.

O podrobnostech poučují tabulky.

Stav silničních vozidel 1947 ve srovnání s r. 1937 a 1946:

Autobusy:	1947	1937	1946	% proti r. 1937	% proti r. 1946
I. ČSD					
České země	1870	—	1610	—	116,1
Slovensko	356	—	178	—	200,0
ČSR	2226	682	1788	274,2	124,5
II. Živno					
České země	1089	—	1076	—	101,2
Slovensko	31	—	—	—	—
ČSR	1120	—	—	—	—
I.—II. celkem	3346	—	—	—	—

Nákladní vozy:	1947	1937	1946	% proti r. 1937	% proti r. 1946
I. ČSD					
České země	2318	216	2233	1073,1	103,8
Slovensko	720	—	735	—	98,0
ČSR	3038	—	2968	—	102,4
II. Živno					
České země	6303	4796	6908	131,4	91,2
Slovensko	54	—	—	—	—
ČSR	6357	—	—	—	—
I.—II. celkem	9395	—	—	—	—

Z připojené tabulky lze vyčíst, jak jsme pokročili proti roku 1937 resp. proti roku 1946.

Kolik bylo dodáno nových vozidel a jiných vzhledem k plánovanému množství a kolik se jich zrušilo během roku 1947, o tom informuje následující přehled:

Autobusy	ČSD		Živno	
	české země	Slovensko	české země	Slovensko
plánováno	395	227	150	32
přírůstek nových	336	226	67	6
přírůstek jiných	73	2	45	—
% přírůstků nových	85,1	99,6	44,7	18,8
zrušeno	149	50	99	?
čistý přírůstek	260	178	13	?
Nákladní vozy				
plánováno	209	80	257	
přírůstek nových	212	114	172	?
přírůstek jiných	25	—	30	
% přírůstků nových	101,4	142,5	66,9	
zrušeno	152	129	775	
čistý přírůstek	85	—	—	—

Z tabulky je zřejmé, že živn. autobus. dopravě v českých zemích bylo přiděleno jen 67 autobusů, přesto že jich musela 99 vyřaditi. Vyřazování se dělo zejména pro přestárlost autobusového parku a pro nedostatek součástek pro trofejní vozidla, která živnostenská doprava získala po skončení války. V podobné situaci je též živnostenská autobusová doprava na Slovensku.

V nákladní dopravě živnostenské v českých zemích i na Slovensku je stav ještě povážlivější. Je třeba věnovati v příštích letech nákladní dopravě větší péči než doposud, poněvadž obnova odlehlých krajů zničeného Slovenska bude hlavně záviseti na množství nákladních dopravních prostředků a rovněž tak i na odvozu dřeva.

Výkony silniční dopravy:

Výkon silniční dopravy, provozované jednak čs. státními drahami, jednak soukromými podniky živnostenskými, se jevil v kvantitativních a ekonomisačních znacích v českých zemích takto:

Autobusová doprava:

	výkon	r. 1947	r. 1937
počet ujetých km v milionech	plán.	59,4	
	dosaž.	67,2	45
	%	113,1	149,3
počet přepravených osob v milionech	plán.	102,2	
	dosaž.	172,7	75
	%	168,9	220,3
dopravní výkon v milionech osobních km	plán.	1 329	
	dosaž.	1 679,7	780
	%	126,4	215,3
počet kilometrů na řidiče	plán.	20 132	
	dosaž.	22 370	13 000
	%	111,1	172,5
počet kilometrů na vůz	plán.	34 164	
	dosaž.	33 583	19 600
	%	98,3	178,0

Nákladní automobilová doprava:

	výkon	r. 1947	r. 1937
dopravní výkon v milionech tuno/km	plán.	182,1	
	dosaž.	285,8	112,3
	%	156,9	254,5
počet ujetých km v milionech	plán.	121,2	
	dosaž.	115,2	74,9
	%	95,0	153,8
množství přeprav. zboží v milionech tun	plán.	22,1	
	dosaž.	17,3	12,5
	%	78,3	138,4
počet km na řidiče	plán.	11 281	
	dosaž.	18 656	9 250
	%	165,4	200,1
počet kilometrů na vůz	plán.	16 640	
	dosaž.	19 351	15 500
	%	116,3	123,5

Na silniční dopravu, zejména na dopravu osobní, byly po celý rok kladeny velké požadavky. Kapacita autobusů, vozidel a řidičský personál se náležitě využily, o čemž svědčí počet přepravených osob a množství ujetých osobních kilometrů. Dosažení ještě větších výkonů bránilo na začátku roku počasí, kdy byla většina silnic naprosto nesjízdná, po celý rok stálý nedostatek pneumatik a dosti vysoké procento správkových vozů. Autobusová doprava vykazuje během roku vzrůstající výkon a plán byl stále překonáván. Obzvláště počet přepravených osob rychle stoupá.

V nákladní dopravě, která vykazuje rovněž mírně stoupající tendenci, kdežto v množství přepraveného zboží zůstává za plánem.

Při porovnání dopravy ČSD a koncesované jsou zřejmé v podrobnostech hořejších znaků tyto rozdíly:

Plán autobusové dopravy ČSR byl důsledně dodržován a ve všech výkonech stále překročován. Živnostenská doprava překročovala plán jen v počtu přepravených osob, i když vzrůst tam není tak markantní jako u ČSD.

Při velké frekvenci byly autobusy přetěžovány u obou sektorů. ČSD měly lepší využití vozů, kdežto živnostenská doprava lepší využití řidičů. V nákladní dopravě dosahovala živnostenská doprava poměrně lepších výsledků než ČSD.

ČSD přepravovaly poměrně menší množství zboží na větší vzdálenosti. To je patrné z dosažených tkm a množství přepraveného zboží. U živnostenské dopravy bylo vozidel lépe využito, pokud se týká přepraveného zboží. Ve využití řidičů a v počtu ujetých kilometrů na jedno vozidlo není mezi oběma sektory velkého rozdílu. Z předcházejících tabulek lze vypočítat, že průměrná přepravní vzdálenost činí 9,7 km v dopravě autobusové a 16,5 v nákladní dopravě automobilové.

DOPRAVA ŘÍČNÍ

Naše vnitrozemská plavba přes obtíže, které měla vzhledem k mimořádnému suchu, tvořila velmi důležitou součást našeho dopravního systému tím, že ve styku zejména s Hamburkem vystupovala jako činitel spořící jak devisy, tak železniční vagony. Během roku došlo k dalšímu vrácení plavidel, zejména na Dunaji, kde vzrostla celková nosnost z 43 na 75 200 tun.

Začalo se budovat také naše loďstvo na Odře, kde celková nosnost vzrostla z 2200 na 19 300 t, ovšem zde se neuskutečnily naděje na vrácení lodí kladené a zvýšení tonáže se dosáhlo předisponováním s Labe.

Na Labi vidíme zjev opačný. Tam totiž původní nosnost 188 000 tun klesla na 174 900 tun. Jednak se tu projevilo předisponování prostoru na Odru, jednak byly definitivně odepsány čluny, s jejichž vrácením se více méně počítalo a park byl dále konsolidován tím, že čluny poškozené tak, že by jejich větší opravy hospodářsky nebyly odůvodněné, se zrušily.

Při srovnávání s ostatními dopravními prostředky byla říční plavba v roce 1947 nejslabším článkem dopravní soustavy. Na Odře se přes veškerá očekávání plavba nezahájila. Ke konci roku však už byly provedeny nutné přesuny pro provoz v běžném roce. Na Labi po dlouhé, plné první tři měsíce trvající zámraze, se začlo jezdit až v půli dubna, ale plavba byla ztížena povodněmi a brzy nato znemožněna katastrofálním poklesem vodních stavů. Teprve ve druhé půli listopadu a prosince došlo k opětnému plavebnímu provozu. Dunaj měl příznivější podmínky, ač i tu se projevilo všeobecné sucho zastavením plavby v podzimních měsících.

Podíl cizích vlajek v labské dopravě byl zanedbatelný (11,1 %), v dunajské však převyšuje naši vlajku (62,5 %). Ježto nebylo dopravní kapacity našeho dunajského loďstva plně využito, je možno tento podíl vyrovnat v první řadě zásady organisačními, spoluprací dopravních odborníků při přípravě mezistátních obchodních smluv, opatřeními devisovými a pod.

Skutečné výkony říční plavby v r. 1947.

I. Labe.

Ve výv. naklož. do čs. plavidel	do ciz. plav.	V dov. vyklož. z čs. plav.	z ciz. plav.	Překlad do a z čs. plav.	do a z ciz. plav.	Celkem
						*200 305,7
71 678,3	341,0	111 666,2	93 405,6	183 344,5	93 746,6	277 091,1

II. Dunaj.

64 409,6	191 738,5	128 950,6	264 051,4	193 360,2	455 789,9	649 150,1
						*158 003,7
136 087,9	192 079,5	240 616,8	357 457,0	376 704,7	549 536,5	926 241,2

Výkony dosažené v říční plavbě v r. 1947 jsou minimální (v roce 1937 celkový překlad ve styku s cizinou činil 2 926 670 tun, a to na Labi 1 750 079 tun, na Dunaji 1 176 591 tun). Jednak proto, že na

* Doprava uhlí z Vaňova do Prahy.

počátku roku byla plavba ovlivňována dlouho trvající zámrazou, pak povodní a vysokými vodními stavy, a od května pak zase suchem a nízkou vodou. Zboží, které bylo vezeno plavidly o větším ponoru, muselo být překládáno na železnici, čímž vznikaly velké hospodářské škody. Dunajská plavba trpěla ve směru proti proudu poměrným nedostatkem zboží a totéž můžeme také říci o labské po proudu. Na labskou dopravu působilo také pomalé zotavování přístavu Hamburku. V listopadu se situace trochu zlepšila, v prosinci byly vodní stavy opět abnormální. Na Dunaji nebezpečnou překážkou plavební byly miny, které se na některých úsecích ukázaly, takže doprava byla povolena jen s odmagnetisovanými lóděmi.

Stav všech plavidel na Labi, Odře a Dunaji se jeví ve srovnání s rokem 1937, 1946 a 1947 takto:

	1937	1946	1947	1937	% proti r. 1946
Remorkérů	50	31	41	82,0	132,3
Člunů	444	349	377	84,9	108,0

Předválečný park člunů byl obnoven na 84,9 %. Lze tedy předpokládat, že ve druhém roce dvouletky dosáhneme celého předválečného počtu. Bude ovšem velmi záležet na výrobních možnostech našich loděnic nebo na případném dovozu z Holandska.

Výkonnost a únosnost plavidel na Labi, Odře a Dunaji se jeví ve srovnání s prováděcím plánem 1947 takto:

Na Labi:		Čtvrtletí I.	II.	III.	IV.	1947
Výkonnost remorkérů a nákl. lodí s vlast. pohonem (v tis. ks)	plán.	17,7	17,7	17,7	17,7	17,7
	dosaž.	17.4	18.4	19.5	19.5	19,5
	%	98,5	104,0	110,2	110,1	110,1
celková únosnost (v tis. tun)	plán.	193,8	199,0	203,5	210,5	210,0
	dosaž.	201,4	205,5	206,8	174,9	174,9
	%	104,0	103,2	101,6	83,0	83,3
Na Odře:						
Výkonnost remorkérů a nákl. lodí s vlast. pohonem (v tis. ks)	plán.	1,7	2,9	4,0	4,6	4,6
	dosaž.	0,15	0,15	1,7	2,0	2.0
	%	8,8	5,2	42,5	43,4	43,4
celková únosnost (v tis. tun)	plán.	6,7	13,5	20,25	35,5	35,0
	dosaž.	2,7	3,7	6,8	19,3	19,3
	%	40,0	27,4	33,6	54,3	55,1

Na Dunaji:		Čtvrtletí I.	II.	III.	IV.	1947
Výkonnost remorkérů a nákl. lodí						
s vlast. pohonem (v tis. ks)	plán.	13,9	14,0	14,0	14,0	14,0
	dosaž.	13,7	13,7	13,8	13,8	13,8
	%	98,5	97,9	98,6	98,5	98,5
celková únosnost (v tis. tun)	plán.	55,7	83,3	88,3	95,2	95,0
	dosaž.	55,7	55,7	73,8	75,2	75,2
	%	100,0	66,9	83,6	77,8	79,2

Co do únosnosti a tažné síly jeví se stav plavidel na Labi a Dunaji vzhledem k plánu dosti uspokojivým. Na Odře únosnost a tažná síla zůstává daleko za plánovanými předpoklady v důsledku překážek, vyplývajících z příčin mezinárodně politických.

DOPRAVA LETECKÁ

Rychlý vzrůst nalétaných kilometrů v počtu přepravených cestujících v mezinárodní dopravě a potíže, které snížily plnění plánu na tratích vnitrozemských, ukazují, jakým směrem by se politika naší letecké dopravy měla dáti. Přes poměrné úspěchy na poli mezinárodním, za které vděčíme našim posádkám, nepřinesl rok 1947 rozřešení životně důležité otázky našeho letectví, t. j. rozhodnutí o nákupu nových moderních strojů.

Vzhledem k dlouhým dodacím lhůtám a potřebě zácviku našich posádek na jedné straně a na druhé straně pak s ohledem na očekávané zpřísnění mezinárodních bezpečnostních podmínek a soutěž se strany společností, které obsluhují tytéž linky jako Čsl. aerolinie, avšak jsou nebo budou vybaveny modernějšími, rychlejšími a pohodlnějšími letadly, je nutno tuto otázku příznivě vyřešit již během tohoto roku. Pak bude také možné zlepšiti i službu na vnitrostátních linkách nejen mezi západem a východem, nýbrž všude tam, kde je objektivní potřeba cestování, která nemůže býti uspokojena dopravou kolejovou nebo silniční za stejně výhodných podmínek jak pro cestující, tak pro dopravní podnik.

Doprava letecká se oproti plánu v I. pololetí značně opozdila, podařilo se jí však své výkony ve II. pololetí stanovenému plánu podstatně přiblížiti a v některých znacích jej překročiti.

Potíže I. pololetí plynuly zejména z nedostatku letadel (koncem

I. čtvrtletí 13 oproti 29 během celého II. pololetí). Letadel, zařazených do státní letky, bylo velmi špatně využito, a proto byl podán návrh, aby byla včleněna do Československých aerolinií. V tomto smyslu se také usnesla vláda. Vládní usnesení do konce roku provedeno nebylo.

Doprava letecká měla k disposici v jednotlivých čtvrtletích r. 1947 tato letadla:

	Koncem čtvrtletí 1947				% proti r.			
	I.	II.	III.	IV.	1937	1946	1937	1946
A. Čs. aerolinie.								
Provozu schopných	13	25	29	29	23	12	126,1	241,6
Správkových	28	16	15	14		30		46,7
Celkem	41	41	44	43		42		102,3
B. Státní letka.								
Provozu schopných	5	5	5	6	—	4	—	150,0
Správkových	—	—	—	—	—	—	—	—
Celkem	5	5	5	6	—	4	—	—
A. B. celkem	46	46	49	49	—	46	—	106,5

Z uvedené tabulky je vidět, jak se postupně ozdravoval celý letecký park během roku. Pokud se týká počtu provozu schopných letadel, překonali jsme rok 1937 na konci II. čtvrtletí.

Dvouletý plán nám ukládá zařaditi k dosažení dopravního výkonu 50 letadel. Do konce roku bylo nově zařazeno do provozu 24 letadel, což je z celého plánovaného množství 48 %, naproti tomu však definitivně muselo býti vyřazeno 7 letadel. Skutečný přírůstek v r. 1947 činil tedy 17 letadel, z nich jednoho se používalo výhradně jen k cvičným letům. Zůstává tedy letecká doprava — pokud jde o počet letadel — značně za plánem. Příčina byla jednak v nedodržování dodacích lhůt továrnami provádějícími rekonstrukci letadel, jednak několikaměsíčním zpožděním v dodávce součástek pro letadla Douglas. Počítalo se také s dodávkou 10 letadel zn. Siebel, která však byla později odvolána.

Státní letce byla nově přidělena v r. 1947 2 letadla.

Výkony letecké dopravy v jednotlivých čtvrtletích ve srovnání s plánem a celková bilance v r. 1947, ve srovnání s r. 1937, jeví se z této tabulky:

	Výkon	Čtvrtletí I.	II.	III.	IV.	Celkem r. 1947	Rozdíl proti r. 1937 v %
Počet míst v letadlech, jsoucích v provozu	plán.	14 128	59 239	96 986	52 925	223 278	—
	dosaž.	7 143	30 797	67 233	30 352	135 525	—
	%	50,6	52,0	69,3	57,3	60,69	—
Výkon čistých tkm v tis.	plán.	1 197	3 194	3 755	2 353	10 499	—
	dosaž.	1 043	3 003	4 442	3 078	11 539	967
	%	87,3	94,0	118,3	130,8	109,9	119,6
Využití kapacity leteckého parku v procentech	plán.	60,5	66,0	69,0	63,0	66,0	—
	dosaž.	65,3	54,0	70,0	65,0	64,0	—
	%	108,0	81,8	101,4	103,2	97,0	—
Počet přepravených osob na domácích linkách	plán.	3 572	34 126	60 681	24 411	122 790	—
	dosaž.	1 219	17 174	40 290	12 490	71 173	—
	%	34,1	50,3	66,4	51,2	58,0	—
Počet přepravených osob na zahraničních linkách	plán.	10 556	25 113	36 305	28 514	100 488	—
	dosaž.	5 924	13 623	26 943	17 862	64 352	—
	%	56,1	54,2	74,2	62,6	61,4	—
Počet nalétaných km na domácích linkách	plán.	140 000	455 000	589 000	375 000	1 559 000	—
	dosaž.	48 898	295 372	469 966	226 294	1 043 000	410 000
	%	34,9	64,9	79,8	60,3	66,9	248,9
Počet nalétaných km na zahraničních linkách	plán.	555 000	1 374 000	1 541 000	971 000	4 441 000	—
	dosaž.	449 155	993 408	1 409 445	1 103 867	3 951 000	1 060 000
	%	80,9	72,3	91,5	113,7	89,6	373,2
Počet nalétaných hodin	plán.	2 135	7 890	9 115	5 924	26 064	—
	dosaž.	1 952	5 034	7 368	5 146	19 500	8 900
	%	91,4	63,8	80,8	86,9	74,8	219,1

Státní letka nalétala v r. 1947 na domácích linkách 29 803 km a přepravila 505 osob, na zahraničních linkách 63 085 km a přepravila 512 osob.

Porovnáme-li výkony jednotlivých čtvrtletí r. 1947, vidíme, že nejlepších výsledků bylo dosaženo ve čtvrtletí III. Z tohoto čtvrtletí byl nejúspěšnější měsíc září, kdy bylo nalétáno na domácích a zahraničních linkách 594 061 km a přepraveno 22 210 osob. Na jedno letadlo v provozu připadlo tedy 20 484 km a 766 osob. Při těchto výkonech a 29 provozu schopných letadlech rovná se využití leteckého parku 75 %. Při různých obtížích, se kterými se letecká doprava setkávala, můžeme býti s výkony spokojeni.

První čtvrtletí bylo čtvrtletím nejslabším. V měsíci únoru bylo krajně nepříznivé počasí, takže se letecká doprava nemohla klidně rozvinouti. Nutno také se zabývati otázkou, proč nebyl plán splněn, jak bychom si přáli. Hlavní důvody dlužno hledati v tom, že plán předpokládal zavedení většího počtu linek, které však nemohly býti uskutečněny, že nepříznivé povětrnostní podmínky na počátku roku nedovolovaly, aby letecká doprava se plně rozvinula 15. března, nýbrž až 20 dubna, dále nedostatek leteckého parku a školeného personálu, zejména pro odbavování cestujících, a konečně ještě neustálené mezinárodní poměry.

Vnitrostátní doprava byla koncem roku zastavena, v provozu zůstaly jen linky Praha—Brno, Praha—Ostrava.

Rok 1937 byl však vysoko překonán.

ČESKOSLOVENSKÁ POŠTA

Výkony poštovního provozu nebyly plánovány, nýbrž pouze sledovány statisticky, aby se z nich dala posouditi oprávněnost určitých investičních požadavků.

Pro poštovní provoz a částečně také pro službu telekomunikační byly plánovány dodávky automobilů. Výsledky plnění plánu jsou však nevalné (54,8 %) vzhledem k tomu, že jednak celková výroba motorových vozidel nedosáhla plánovaných čísel, jednak že poměrně značné počty musely být předisponovány pro vývoz. Od poloviny roku je však i zde situace znatelně příznivější.

V telekomunikačním provozu byly výkony pošty i splňování plánovaných úkolů tak dobré, že během roku byly plánované úkoly zvýšeny. Původní úkoly byly ke konci roku všechny překročeny. U zvýšených výkonů nebylo dosaženo nových čísel u počtu přírůstků telefonních stanic, poněvadž slaboproudý průmysl se opozdil v dodávce některých klíčových zařízení.

Podle předběžných výsledků statistických šetření o poštovním a telekomunikačním provozu československé pošty je souhrn některých výkonů československé pošty za r. 1947 ve srovnání s obdobnými výkony r. 1937 a 1946 tento:

	V letech			% proti r.	
	1937	1947	1946	1937	1946
Doporučené zásilky podané ve vnitřním styku	28 178	27 754	31 579	98,5	87,9
Doporučené zásilky podané v zahraničním styku	1 267	1 194	—	94,2	—
Balíky a cenovky podané ve vnitřním styku	23 435	28 966	27 529	123,6	105,2
Balíky a cenovky podané v zahraničním styku	888	325	127	36,6	255,9
Počet telegramů ve vnitřním styku	3 274	5 367	5 227	163,9	102,7
Počet telegramů podaných do ciziny	625	733	531	117,3	138,0
Počet telegramů došlých z ciziny	686	786	582	114,6	135,1
Počet rozhlasových koncesionářů	1 034	1 891	1 662	182,9	113,8
Počet hovorových minut v meziměst. styku	17 774	42 150	33 909	237,1	124,3
Počet hovorových minut do ciziny	2 657	1 198	372	45,1	322,0
Počet hovorových minut z ciziny	2 730	1 243	438	45,5	283,8

Přehled svědčí v první řadě o tom, že zájem o moderní spojovací prostředky, jako telegraf a telefon, neustále roste. Totéž platí o dálnopisu. Většímu rozšíření brání nedostatek aparátů, jež nutno dovézti z ciziny. Při celkovém značném rozsahu doplňku a rozšíření nebylo možno ani přiblížiti rozmnožení spojovacích prostředků skutečným potřebám.

Počet hovorových minut do ciziny a z ciziny nedosahuje sice ještě pro neustálené mezinárodní poměry čísel předválečných, ale podle vykázaných čtvrletí lze usuzovati, že se poměry pomalu lepší. Vyloučíme-li ze srovnání styk s Německem, Rakouskem a Maďarskem, dostáváme čísla příznivější a pro porovnání správnější: proti úbytku 82 % ve skupině bývalých států osy, jeví styk s ostatními státy velmi potěšitelný přírůstek 32 %.

Peněžní styk je ve stálé stagnaci a zůstane v ní patrně až do uvolnění vázaných vkladů. Klesající počet doporučených zásilek představuje vzrůstající důvěru ve spolehlivost poštovní služby.

Další přehled ukazuje, do jaké míry splnila československá pošta úkoly prováděcího plánu 1947. Výsledky jsou zároveň obrazem zdokonalovaného investičního vybavení poštovní dopravy.

		Celkem 1947			Stav		
		Č. z.	Sl.	ČSR	1947	1946	1937
Počet telef. stanic	plán	15 000	4 500	19 500			
	dosaž.	13 399	4 091	17 490	201 736	184 246	131 804
	%	89,3	90,9	89,7			
Počet telef. obcí	plán	453	107	560			
	dosaž.	1 158	185	1 343	9 084	7 741	6 421
	%	255,6	172,9	239,8			
Délka dálk. kabele	plán.	110	88	198			
	dosaž.	120,654	111,343	231,997	3 688,774	3 456,777	1 713
	%	109,7	126,5	117,2			
Počet mezim. v. fr. zaříz.	plán.	27	2	29			
	dosaž.	44	9	53	95	42	14
	%	163	450	182,8			
Počet dálno-pisných stanic	plán.	40	30	70			
	dosaž.	83	—	83	407	324	—
	%	207,5	—	118,6			
Počet motor. vozidel	plán	337	79	416			
	dosaž.	182	46	228	1 165	875	92
	%	54	58,2	54,8			

Rozsah vykonaných prací a příprav v r. 1947 ve všech úsecích telekomunikační služby přesahuje výkony dosažené kdykoliv před tím. Celkový přírůstek účastnických stanic za rok 1947 činil 17 490 a na telefonní síť bylo zapojeno dalších 1343 obcí. Při srovnání těchto výkonů s výkony předválečnými vyplývá, že výkon za první rok dvouletky odpovídá přírůstku, kterého bylo dosaženo v době předválečné v pěti letech.

Ještě příznivější je srovnání v jiných odvětvích. Těchto všech výsledků bylo dosaženo často při největších obtížích, neboť se opožďovaly dodávky materiálu a byly veliké nedostatky zejména odborných pracovních sil.

Nejhorší byla situace v úseku motorových vozidel, kde bylo dodáno jen 54,8 % ze stanoveného počtu, ačkoliv právě s motorovými vozidly bylo pro racionalisaci poštovního provozu, stavby a údržby telekomunikací zvláště počítáno.

Celkové zhodnocení roku 1947

Doprava v r. 1947 splnila jak svůj plán, tak svůj širší úkol dobře přes některé velmi nepříznivé okolnosti, k nimž při sdělávání plánu nemohlo býti přihlíženo.

Celkový přehled výkonů a splnění plánu podává tato tabulka:

	dosaženo	plán	% splnění
A. Železnice:			
1. počet přistavených vozů	4 162 928	4 119 411	101,1
2. přepravené množství	65 000 000	—	—
3. výkon v čtkm v mld.	12,475	9,0	138,6
4. přepraveno cestujících v mil.	350,6	—	—
5. výkon v osobových km v mld.	14,7	—	—
B. Silnice:			
1. přepravené množství v mil. t	17,3	22,1	78,3
2. výkon v čtkm v mil. tkm	285,8	182,1	156,9
3. přepraveno cestujících v mil.	172,7	102,2	168,9
4. výkon v osobov. km v mil.	1 679,7	1 329,0	126,4
C. Plavba:			
1. přepravené množství v t			
a) na Labi	477 396,8	800 000	59,7
b) na Odře	—	100 000	—
c) na Dunaji	649 150,1	430 000	151,0
D. Letectví:			
1. nalétáno na tuzemských linkách km	1 043 000	1 559 000	66,9
2. nalétáno na zahraničních linkách km	3 951 000	4 441 000	89,6
E. Pošta:			
1. nových telef. stanic	17 490	19 500	89,7
2. nově telef. obcí	1 343	560	239,8
3. nových dálnopisných stanic	83	70	118,6

Předpokladem hořejších výkonů byly dodávky jednak investic, jednak provozních hmot. Pokud jde o

investice stavební,

plán v dopravě byl plněn ze všech stavebních sektorů nejlépe, i když se začalo s prováděním staveb pro krutou zimu velmi pozdě a v létě bylo nutno překonávat kritický nedostatek materiálu, zejména ce-

mentu a cihel. Na druhé straně se příznivě projevila mírná zima. Stavební služba splnila plán u železnic na 104 %, u silnic na 76 %, u plavby na 72,5 %, u letectví jen na 21 % (nedostatek odborných sil a materiálu) a u pošty na 89 %.

Investice nestavební.

Dodávky uspokojily jen v některých sektorech. Plně bylo možno uskutečnit plánované dodávky lokomotiv nových a nákladních vozů, telefonních přístrojů, špatně byly dodány vozy osobní a motorové, autobusy a nákladní auta, čluny a letadla, telefonní kabely a ústředny a z ciziny dálnopisy. Dopravní výkony tím (až na letectví) vcelku nebyly ohroženy co do množství, ale nedodáním nových investic se znemožnila plánovaná obnova, podstatně se však snížilo splnění plánu co do jakosti výkonů. Nedodáním motorových i osobních vozů pro kolejovou i silniční dopravu vznikl nepoměr mezi počtem cestujících a počtem obsaditelných míst, vozidla byla nebezpečně přetěžována, k ulehčení neudržitelné situace musely být zasazeny do osobní dopravy i vozidla nákladní (koncem roku ještě 131 nákladních automobilů pro přepravu osob, na Slovensku 300 Zsr v dopravě do povolání).

Zhospodárnění provozu se pro nedostatek motorových vozidel jak kolejových, tak pro službu poštovní a telekomunikační neprovedlo. Stejně nebyly dodány zaúhlovací a odpopelovací jeřáby a zařízení tepelně ekonomisační. Letectví nemohlo zavésti v předpokládané době nové tratě nebo zhustit provoz na dosavadních, čímž bylo sníženo jak plnění plánu, tak provozní hospodárnost.

Vozidlový park je však ve všech oborech dopravy ze značné části přestárlý a jeho provoz i udržování nepoměrně nákladné.

Pokud jde o dovoz, nutno přiznat, že potíže všeobecně známé vedly i zde k nesplnění plánu, zejména v oboru zabezpečovacím a dorozumívacím; přispěly též k nesplnění plánu dodávek motorových vozů, dálnopisných stanic a pod.

Provozní hmoty,

zejména uhlí, nafta a benzin, byly celkem dodávány v dostatečném množství. Jen v lednu a únoru bylo nutno redukovati osobní jízdní řád, aby nebyla rušena přeprava zboží. Zásoby provozního uhlí se se zlepšující situací uhelnou mohly v některých výhodně ležících oblastech snížiti.

Otázka kvalifikovaných pracovních sil nyní již zastiňuje problém odbourání přebytečných počtů zaměstnanců. Do ledna 1948 bylo nařízeného snížení o 25 000 zaměstnanců u železnic dosaženo. Podobně

i pošty, plavba a letectví musí při dalším zvyšování výkonů požadovat odpovídající vybavení personální. Pociťuje se zejména tíživě nedostatek pracovních sil ve službě stavební, a to jednak dělníků a jednak kvalifikovaných techniků (inženýrů), nedostatek odborného personálu pro leteckou službu zabezpečovací i palubní, montážní síly pro údržbu a investice telekomunikační a pod.

Hospodárnost dopravy oproti roku 1946 stoupla, jak o tom svědčí tito ukazatelé:

	1947	1946	plán	%
A. Železnice:				
1. doba oběhu nákladních vozů	5,8	7,5	4,9	81,6
2. celk. lož. váha vozů v mil. t	1,15	0,97	1,14	100,9
3. stroj. km ve vlakové službě v tis. km	106 992	93 700	97 500	109,7
4. počet zaměstnanců na 1 km	16,9	17,5	—	—
B. Silnice:				
1. km na 1 autobus v provozu	33 583	31 700	34 164	98,3
2. km na 1 nákl. auto v provozu	19 351	15 000	16 640	116,3
3. počet cestujících na jeden autobus v provozu	86 914	45 429	—	—
4. počet tun na 1 nákl. auto v provozu	2 919	2 604	—	—
C. Letectví:				
1. nalétaných km na 1 stroj	172 280	166 910	—	—
D. Pošta:				
1. počet hovorových jednotek v meziměstském styku	42 151 589	33 909 439	—	—
2. počet hovorů míst.	395 036 545	353 467 162	—	—
3. počet doporuč. list. zásilek ve vnitř. styku	27 754 000	31 579 099	—	—

Data pro plavbu se neuvádějí, neboť katastrofální sucho znemožnilo provoz podle plánu.

Pomoc hospodářsky slabým krajům

Mezi základními úkoly dvouletky přímo zákon vytyčuje pomoc hospodářsky slabým krajům českých zemí. Tak byl vtělen do zákona závazek budovatelského programu Gottwaldovy vlády, věnovati zvláštní péči zejména krajům jižních Čech, středního Povltaví a Podbrdska, Českomoravské vysočiny, Valašska a Slovácka, které nemohou uživit své obyvatelstvo a vylidňují se. Předním úkolem je zastavit pohyb obyvatelstva tím, že se zlepší hospodářské předpoklady pro povznesení těchto krajů a pro zvýšení životní a kulturní úrovně jejich obyvatelstva. Tuto hospodářskou pomoc určil blíže § 8 zák. č. 192/46 Sb., který stanovil, že do těchto hospodářsky slabých oblastí se přemístí, po případě se tam založí průmysl, který využije místních surovinových zdrojů a místních pracovních sil.

Při posouzení otázky, jak byl na tomto úseku plněn dvouletý plán, nutno podtrhnouti na jedné straně okolnost, že již ve dvouletce se přihlíží k oblastním hlediskům v těchto krajích a na druhé straně, že právě splnění oblastních požadavků vyžaduje, aby především byly splněny úkoly číselně uložené dvouletým plánem. Každý nový podnik, každé rozšíření podniků v hospodářsky slabých krajích potřebuje stroje, nutnou energii, suroviny a pracovní síly. Jen tehdy, když se splní celostátní plán kovoprůmyslu, který dodá nutné stroje, celostátní plán báňského průmyslu, který dodá nutnou energii, celostátní plán národní mobilisace pracovních sil, který zajistí mobilisaci pracovních reserv, bude také splněn kterýkoliv oblastní projekt. Tím více to platí o hospodaření se surovinami. Z tohoto vymezení mezi odborovým a oblastním plánováním ve dvouletce vyplývá správný a věcný rámec, ve kterém se má vyvinout místní i časová iniciativa. Současně z něho vyplývá správná a věcná základna k posouzení toho, co vše bylo vykonáno pro hospodářsky slabé kraje a jak se budují zdravé a pevné předpoklady pro další plánování v pětiletce, kdy plán bude již výslednicí odborových a oblastních hledisek.

Sám hlavní úkol vládního programu (t. j. zvýšení celkového objemu průmyslové výroby ke konci roku 1948 o 10 % nad předválečnou výši, uvedení závodů aspoň do takového stavu, v jakém byly před válkou, odstranění škod, vzniklých za války nedostatečným udržováním provozního zařízení, zvýšení výroby ve všeužitečných i závod-

ních elektrárnách, elektrifikace obcí, výroba surového železa, ocele a válcovaného materiálu, železničních nákladních vagonů, lokomotiv, traktorů, nákladních automobilů, hospodářských strojů, stupňovaná výroba pohonných látek a umělých hnojiv, mechanisace venkova, komasace a meliorace, plánovité zalesňování k zabezpečení podstaty lesní produkce, stavby železniční a silniční, rozšíření silniční autobusové dopravy a nákladní dopravy automobilové, racionalisace těžby a dopravy dřeva, zhuštění dopravy vůbec, stavby bytů a jiné veřejné stavby atd.) znamená vydatnou pomoc také pro hospodářsky slabé kraje, i když jde především o obnovu předválečného stavu hospodářského a jen částečně o další jeho výstavbu.

Hlavním úkolem dvouletky je, aby válkou a okupací rozrušené hospodářství se dostalo do plného chodu a tím zajistilo slušnou životní úroveň obyvatelstva. I za předpokladu, že otázka oblastního plánování nemůže stát v popředí, jsou tu již velké a kladné výsledky pomoci hospodářsky slabým krajům. Tak na př. plánované investice v akci dvouletky a podle vládního nařízení č. 131/47 Sb., spolu s t. zv. akcí 800 milionů Kčs, obsahující pouze stavební investice pro průmyslové podniky v hospodářsky slabých krajích, představují částku více než 8 miliard Kčs. Přitom celková částka investic pro hospodářsky slabé kraje je značně vyšší, neboť v částce 8 miliard jsou zahrnuty v oboru energetiky a vodohospodářství investice stanovené pro melioraci, vodovody a kanalisace jen pro rok 1947, v dopravě a zemědělství jen stavební investice, ve veřejných stavbách jen investice stavební a z větší části investice nestavební pro rok 1947 a v sektoru bytovém pouze investice stavební pro rok 1947.

Komise pro pomoc hospodářsky slabým krajům přihlíží už při dnešním plánování k oblastním hlediskům hospodářsky slabých krajů a sestavila k tomu rozsáhlý ideový plán. Prováděcí plán na přemístění průmyslových závodů byl již uskutečněn natolik, že bylo přemístěno do Podbrdska 16 podniků, do středního Povltaví 13 podniků, do jižních Čech 48 podniků, na Českomoravskou vysočinu 19 podniků, na Valašsko 4 podniky a na Moravské Slovácko 17 podniků. Bylo tedy celkem přemístěno do hospodářsky slabých krajů 117 podniků. Ačkoli se teprve zvládají různé potíže dopravní a energetické. a jsou v proudu větší adaptace, takže nejsou mnohde ukončeny instalace podniků, představuje to k 22. X. 1947 nových 5201 pracovních příležitostí v podnicích a 687 pracovních příležitostí domáckých. Přemístěné podniky mají zpravidla dobré stroje. Ke zprůmyslnění přispěly též stroje přemístěné z konfiskátů do místních živnostenských podniků; bylo to nejméně 2336 strojů. Všechna tato opatření vytvářejí zdravé jádro pro zvýšení zaměstnanosti v hospodářsky slabých krajích. Lze počítati při plném využití přemístěných podniků s vy-

tvořením nových pracovních příležitostí v počtu 15 501. Z toho připadá na Podbrdsko 1415, na střední Povltaví 1100, na jižní Čechy 4753, na Českomoravskou vysočinu 4436, na Valašsko 2395, na Moravské Slovácko 1402; celkem tedy v Čechách 8146, na Moravě 7355 nových pracovních příležitostí v hospodářsky slabých krajích.

V úvahu konečně přichází i to, že v hospodářsky slabých krajích bylo by možné zaměstnati více pracovních sil, kdyby i dosavadních průmyslových podniků bylo plně využito (příděl různých surovin a energie, obalů, elektrifikace a pod.). Podle přehledu o předpokladech k plnému využití kapacity průmyslových závodů, který byl předložen k projednání ministerstvům průmyslu a výživy, znamenalo by to dalších 12 068 pracovních příležitostí v hospodářsky slabých krajích.

Ježto vládní program stanovil, že v hospodářsky slabých krajích se založí takový průmysl, který nevyžaduje opatření speciálních budov a přísunu velkého množství surovin, zjišťovala komise, kde by mohl býti založen vhodný průmysl. Průzkum ukázal, že je tu všeobecný nedostatek vhodných budov. Proto průběhem pracovního období došlo ke schválení podnětu k výstavbě potřebných objektů pro umístění konfiskátů, ke schválení průmyslových stavebních investic ve výši 800 milionů, a konečně k vypracování rozvrhového plánu pro průmyslové investice akce 800 milionů Kčs na rok 1947 a na rok 1948. Jde přitom často o závažné rozhodnutí, které podniky budou vystavěny jako trvalé s použitím většího množství hlavních staviv (železo, cement, vápno, cihly, tašky) a které jako dlouhodobá provisoria ze dřeva. Přes počáteční potíže, kde investoři musili nejprve dohodnout výrobní programy, než mohli vypracovat projekty novostaveb a přikročiti ke stavbě, již mnohé akce daleko překročili rámec přípravných prací (provozní povolení, pozemek, projekt, stavební povolení, zadání, zajištění pracovních sil) a jsou ve stadiu skutečného budování. Po uskutečnění akce 800 milionů Kčs v hospodářsky slabých krajích dojde k dalšímu rozšíření počtu pracovních příležitostí. Podle vypracovaného plánu bude to znamenat nových nejméně 10 910 pracovních příležitostí; z toho připadne na jižní Čechy 3750, Podbrdsko 604, střední Povltaví 509, Českomoravskou vysočinu 2645, Moravské Slovácko 1980, Valašsko 1422 nových pracovních příležitostí.

Touto cestou etapově splňuje komise pro pomoc hospodářsky slabým krajům svůj úkol, t. j. vytvořením nových pracovních příležitostí zastaviti vylidňování určitých oblastí a zajistiti trvale zvýšenou životní úroveň jejich obyvatelstva. Opatření, která se činí pro industrialisaci hospodářsky slabých krajů, jsou jen začátkem plánovité industrialisace. Cena dosud vykonané práce je i v tom, že se berou

v úvahu nejen přebytečné pracovní síly těchto krajů, ale i celková kapacita jednotlivých průmyslových sektorů, stav potřebných surovin, strojové zařízení, odbyt hotových výrobků na vnitřním i zahraničním trhu, takže industrialisace hospodářsky slabých krajů se staví plánovitě na zdravou základnu a obyvatelstvu se zajišťuje trvalé a plynulé zvyšování životní úrovně.

Mobilisace pracujících

Národní mobilisace pracujících probíhala v r. 1947 s ohledem na stanovené úkoly a na podmínky národní mobilisace úspěšně.

Úkolem národní mobilisace pracujících bylo opatřiti potřebný počet nových pracujících do základních hospodářských oborů. Do průmyslu se mělo získat v tomto roce 202 990 pracujících (české země 175 040, Slovensko 27 950) a do stavebnictví 90 500 pracujících (české země 61 300, Slovensko 29 200). Pro zemědělství byla odhadnuta potřeba nových pracujících celkem asi na 200 000 osob (české země 195 000, Slovensko 5000) a pro lesnictví 30 000 osob (české země 20 000, Slovensko 10 000). Kromě odhadů pro zemědělství byly odhady potřeby pracovních sil celkem správné.

Stanovená potřeba nových pracujících měla se opatřit podle odst. 2 § 9 zákona o dvouletém hospodářském plánu č. 192/1946 Sb. tím, že osoby, které lze na dosavadních pracovištích postrádat, přejdou do oborů, kde je jich naléhavě potřebí, návratem kvalifikovaných osob do původního povolání, plánovitým zařazením dorostu, zařazením osob práce schopných a dosud nepracujících, zvýšením počtu žen výdělečně pracujících, začleněním osob se sníženou pracovní způsobilostí, reemigrací a organisováním pracovního soutěžení.

K provádění úkolů národní mobilisace pracujících byl vydán zákon o některých opatřeních k provedení národní mobilisace pracovních sil ze dne 7. května 1947 č. 87 Sb., a to pro civilní hospodářský sektor. K praktickému použití tohoto zákona jako podkladu k mobilisaci pracujících došlo však v roce 1947 pouze v malé míře. Dne 2. září 1947 byla sice vydána vládní nařízení č. 156/47 Sb., kterým se částečně provádí ustanovení § 2 zákona č. 87/47 Sb. a vládní nařízení č. 157/47 Sb. o podpůrných opatřeních (povahy sociální) k provedení národní mobilisace pracovních sil, ale stalo se tak až v době, kdy potřeba pracujících v opomíjených oborech klesala. V roce 1947 nebyly vydány vyhlášky ministerstva sociální péče ohlášené zákonem č. 87/47 Sb. pro zvýšení počtu žen výdělečně pracujících (část VI., § 18) a pro zařazení do práce osob se sníženou pracovní schopností (část VII., § 20). Připravovaný zákon pro mobilisaci pracovních sil ve veřejné správě nebyl také vydán.

Za těchto okolností používaly úřady ochrany práce jako legislativního podkladu pro svá opatření některých ustanovení dekretu pres.

rep. č. 88/45 Sb. (na př. při zařazování dobrovolných pracovních brigád do dolů a Maďarů ze Slovenska do zemědělství). Přesto však vydání zákona o některých opatřeních k provedení národní mobilisace pracujících mělo značný význam psychologický a přispělo k dobrovolnému provádění národní mobilisace pracovních sil.

Důležitým organisačním opatřením bylo vytvoření poradních sborů pro mobilisaci pracovních sil (vyhl. ministerstva vnitra č. 371 z 10. 4. 1947) v sídlech okresních úřadů ochrany práce. V těchto poradních orgánech zasedají zástupcové národních výborů, odborů a hospodářské samosprávy a zajišťují jednotný postup při provádění mobilisačních opatřeních. Možno říci, že dosavadní činnost těchto sborů byla úspěšná, i když se prozatím plně nerozvinula.

Činnost úřadů ochrany práce ovšem brzdilo nedostatečné personální obsazení těchto úřadů.

V roce 1947 se prováděla národní mobilisace pracovních sil téměř vesměs na podkladě dobrovolnosti. Dobrovolnost byla prohlášena za základní zásadu pro získání pracujících na splnění úkolů dvouletého plánu (zákon č. 192/46 Sb., § 9, odst. 3) a vcelku se mohlo s ní vystačit. Pro začleňování pracovních sil do průmyslu a řemesla v českých zemích se používalo přednostního pořadí, jež schválila a doporučila Ústřední plánovací komise. Vládní nař. č. 156/47 Sb. zavedlo v § 7 všeobecné přednostní pořadí důležitých hospodářských odvětví a oborů, a to zvlášť pro české země a zvlášť pro Slovensko. Usměrňování volby zaměstnání se provádělo rovněž nepřímým způsobem, t. j. zvýhodněním opomíjených a důležitých oborů po stránce mzdové, pracovní a sociální (na př. v zemědělství, lesnictví, hornictví, průmyslu kamene a zemin a ve stavebnictví). Uzávěra se praktikovala v sektorech peněžnictví a veřejné správy. V roce 1947 pokračoval návrat kvalifikovaných sil z veřejné správy do původního povolání podle usnesení vlády ze dne 6. září 1946; vcelku však nesplnil původní předpoklad. Také zásada ekonomického hospodaření pracovními silami v podnicích a úřadech se v prvním roce dvouletky ještě plně nerozvinula. K potřebnému uplatnění této zásady nebyla dosud všude v podnicích a úřadech provedena nutná racionalisační opatření, aby se dosáhlo žádoucího zdokonalení organisace provozu.

Celkový přehled výsledků v r. 1947

Za uvedených podmínek a předpokladů dosáhla národní mobilisace pracujících v celkovém počtu nově včleněných za r. 1947 pozoruhodný výsledek. Nově bylo včleněno od 1. ledna do 31. prosince 1947 celkem 257 358 českých a slovenských pracovníků. Z toho bylo 127 404 mužů, 129 954 žen, 96 699 pracujícího dorostu a 74 124 žen z domácnosti. Připočte-li se ke shora uvedenému počtu 257 358 nově

začleněných českých a slovenských pracujících, počet cizích pracovních sil 39 274 osob, kteréžto počet tvoří Maďaři, Rumuni, Bulhaři, Němci a Italové zařazení do zemědělství, dosáhl úhrnný počet nově včleněných v prvním roce dvouletky asi 296 600 pracujících.

Zařazení nových pracovníků do hospodářských odvětví a oborů se neprojevilo všude rovnoměrně a žádoucím způsobem. Národní mobilisace pracujících zaznamenala v některých oborech dobré i velmi dobré výsledky (stavebnictví a průmysl), kdežto v jiných dosud nesplnila stanovené úkoly v předpokládané míře (zemědělství a lesnictví).

Mobilisace pracovníků v průmyslu vykázala v celém státě od 1. 8. 1946 do 31. 12. 1947 úhrnný přírůstek 263 100 zaměstnanců, t. j. zvýšení v celkovém průměru o 26,1 %. Při srovnání tohoto přírůstku s předpokládanou potřebou nových pracovních sil v československém průmyslu do konce roku 1947 (202 990 zaměstnanců) je patrné, že původní předpoklad dvouletého plánu byl překročen téměř o 30 % (t. j. o 60 100 zaměstnanců, čili o 29,7 %). K tomu je třeba ovšem podotknout, že uvedený celkový přírůstek pracujících se nevyvíjel v jednotlivých průmyslových odvětvích rovnoměrně vzhledem k předpokládané potřebě. Zatím co ve většině průmyslových odvětví byla tato potřeba pracujících již kryta a v mnohých oborech i značně překročena, zůstává ještě několik odvětví nedostatečně vybaveno pracovními silami (průmysl kamene a zemin, hutnický průmysl a průmysl pil).

Ve stavebnictví probíhala mobilisace pracujících také vcelku příznivě. Od počátku mobilisace, t. j. od 1. srpna 1946, vzrostl počet osazenstva ve stavebním průmyslu a řemesle v českých zemích a na Slovensku do konce roku 1947 celkem o 20 966 pracujících, t. j. asi o 15 %. Ale tato čísla nejsou směrodatnými měřítky průběhu mobilisace pracovních sil ve stavebnictví, neboť stav na konci roku přináší s sebou vždycky značný sezónní pokles počtu osazenstva. V roce 1947 bylo by třeba posuzovat výsledek mobilisace pracovních sil ve stavebnictví podle stavu z měsíce října. Ježto na počátku října 1947 dosáhl celkový počet osazenstva ve stavebnictví 200 300 osob, a tudíž přírůstku 60 000 osob, lze odhadnout směrodatný přírůstek pracovních sil v plné sezóně stavebnictví v r. 1947 asi na 65 000 zaměstnanců, t. j. zvýšení proti stavu z 1. 8. 1946 asi o 46 %. Předpokládaná potřeba nových pracovních sil ve stavebnictví (90 500 zaměstnanců) byla tudíž kryta v prvním roce dvouletky na 72 %.

Posouzení výsledku mobilisace pracovních sil v zemědělství nelze provést přímo. Především třeba přiznat, že původní potřeba pracujících, předpokládaná dvouletým plánem pro zemědělství, byla nadměrná, takže jí nelze použít za měřítko. Za druhé nemáme ještě vlast-

ních úplných statistik pracovníků v zemědělství. Podle neúplné statistiky ministerstva sociální péče se podařilo v rámci národní mobilisace pracujících včlenit do českého zemědělství za rok 1947 asi 77 500 nových pracujících, z čehož více než polovinu činí cizinci. Přesto však vykazují příležitostná statistická zjištění Státního úřadu statistického a statistika pojištěnců Ústřední sociální pojišťovny stálý pokles počtu zaměstnanců v zemědělství (asi 20 % proti roku 1946). Špičkové zemědělské práce se musely i v minulém roce zvládnout s pomocí dobrovolných pracovních brigád i když v menším rozsahu. Následkem mimořádného sucha a neúrody nejevila se potřeba stálých pracovních sil v českém zemědělství zvlášť naléhavě; v posledním čtvrtletí pracovní napětí v zemědělství podstatně polevilo.

V lesnictví nelze sice také určit výsledek mobilisace pracujících za rok 1947 přímo, a to z podobných důvodů jako v zemědělství, ale je třeba zdůraznit, že se podařilo v uplynulém roce velmi úspěšně zvládnout kůrovcovou kalamitu získáním dostatečného počtu pracovních sil a že v posledních měsících r. 1947 značně stoupla zaměstnanost lesnictví při normální těžbě. Tyto výsledky umožnila hlavně výpomoc sil uvolněných ze zemědělství a ze Slovenska. Získání stálých lesních dělníků zůstává ovšem i nadále důležitým úkolem národní mobilisace pracujících.

Mobilisace pracujících v průmyslu

V českých zemích činil přírůstek nových pracujících od 1. 8. 1946 do 31. 12. 1947 celkem 228 300 českých a slovenských pracujících. Průmyslové osazenstvo v celkovém průměru se tím zvýšilo o 26 %. Nejvyšší přírůstek byl zaznamenán k 1. 12. 1947 v době činnosti kampaňových průmysl. odvětví, kde tento přírůstek činil 239 000 pracujících čili zvýšení o 27,1 %. V roce 1947 činil přírůstek pracujících 125 500 zaměstnanců. Zvýšil se tudíž celkový počet průmyslového osazenstva v českých zemích asi o 12,8 %. V pohraničním průmyslu došlo ještě k většímu zvýšení počtu osazenstva než dosáhl celkový průměr. Toto zvýšení činilo od počátku mobilisace pracujících 41,1 % při absolutním přírůstku 102 700 pracujících. V roce 1947 dosáhlo toto zvýšení při počtu 47 200 pracujících 15,5 %. Průběh celkového vzrůstu počtu osazenstva v průmyslu vnitrozemském a pohraničním od počátku mobilisace pracujících do konce r. 1946 a v r. 1947 je patrný z tohoto srovnání:

	Celkový přírůstek průmysl. osazenstva					
	1. 8.-31. 12. 46	%	1947	%	úhrn	%
vnitrozemí	47 300	46	78 300	62	125 600	55
pohraničí	55 500	54	47 200	38	102 700	45
Celkem	102 800	100	125 500	100	228 300	100

Podrobnosti rozvrstvení pracujících podle jednotlivých průmyslových odvětví s ohledem na procenta předpokládané potřeby k jednotlivým časovým termínům jsou patrné z přehledu zpracovaného podle výsledku průmyslové statistiky:

Průmysl	Celková předpokl. potřeba v roce 1948 v tis. os.	Celkový stav k 31. 12. 1947 v tis. os.	% vzhledem k předpokl. potřebě 1. X.	1. VII. 1947	1. IV.	1. I.
Báňský	124,3	124,2	96,9	93,1	96,4	90,3
Cukrovary	11,8	15,1	115,2	98,3	101,7	166,1
Lihovary	5,6	6,7	130,4	128,6	150,0	132,1
Pivovary	13,0	13,7	104,6	104,6	103,1	100,9
Mlýny	8,0	4,7	58,7	57,5	61,2	61,2
Potraviny	50,3	54,5	108,3	100,2	100,0	102,4
Výroba železa	45,3	41,5	91,4	87,9	88,1	84,1
Železo a kovy	304,7	343,6	109,3	104,2	104,2	98,2
Energ., vodárny	34,9	36,4	102,6	99,4	101,4	96,3
Pily	25,7	22,4	85,2	86,0	90,7	83,7
Ostatní dřevo	36,3	38,5	100,8	98,3	98,3	94,2
Papír	25,6	25,8	94,1	91,8	91,8	90,2
Chemie	51,1	55,0	105,9	102,1	102,9	95,7
Kámen, zeminy	78,1	60,7	75,9	69,8	62,2	54,3
Sklo	33,1	33,0	95,2	94,6	93,7	83,2
Textil	148,3	172,3	109,7	105,0	104,2	97,2
Oděv	32,8	37,5	107,9	106,7	108,2	103,7
Kůže	42,3	47,8	109,2	99,0	99,1	89,8
Tisk	21,4	22,9	106,5	104,2	105,6	101,9
Celkem	1092,6	1156,3	102,5	97,9	90,8	93,3

Porovnáme-li přírůstky nových pracujících v jednotlivých průmyslových odvětvích, zjistíme, že od počátku mobilisace pracujících získaly v rámci dvouletého plánu nejvíce nových pracujících kovoprůmysl (56 200), textilní průmysl (50 100), báňský průmysl (22 400), průmysl kamene a zemin (20 800) a koželedělný průmysl (19 200). Při srovnání relativního vzrůstu počtu osazenstva je pořadí toto: koželedělný průmysl (68,6 %), sklářský průmysl (63,9 %) průmysl kamene, zemin a keramiky (62,1 %), textilní průmysl (45,4 %) a papírenský průmysl (32,4 %). V pohraničí získal nejvíce nových pracovních sil textilní průmysl (32 200), kovoprůmysl (18 800), průmysl kamene, zemin a keramiky (12 800) a báňský průmysl (12 100).

Podrobný přehled o přírůstcích od počátku národní mobilisace pracujících podává tabulka, z níž jsou zřejmé též přírůstky jednotlivých průmyslových odvětví v pohraničí.

Průmysl:	České země				Pohraničí			
	Počet Čechů a Slováků v tisících osobách		Přírůstek nebo úbytek k 31. 12. 1947		Počet Čechů a Slováků v tisících osobách		Přírůstek nebo úbytek k 31. 12. 1947	
	1. 8. 1946	31. 12. 1947	absol. v tis. osob.	v %	1. 8. 1946	31. 12. 1947	absol. v tis. osob.	v %
Báňský	87,2	109,6	+ 22,4	+25,7	50,0	62,1	+ 12,1	+ 24,2
Cukrovary	11,7	15,0	+ 3,3	+28,2	1,5	1,5	—	—
Lihovary	5,6	6,6	+ 1,0	+17,9	1,2	1,5	+ 0,3	+ 25,0
Pivovary	12,6	13,6	+ 1,0	+ 7,9	2,9	3,4	+ 0,5	+ 17,2
Mlýny	4,8	4,7	— 0,1	— 2,1	1,1	1,1	—	—
Potraviny	45,8	54,0	+ 8,2	+17,9	10,4	11,9	+ 1,5	+ 14,4
Výroba železa	36,3	41,2	+ 4,9	+13,5	7,2	8,2	+ 1,0	+ 13,9
Železo a kovy	283,7	339,9	+ 56,2	+19,8	53,6	72,4	+ 18,8	+ 35,1
Elektr. plyn.	29,7	32,8	+ 3,1	+10,4	8,4	3,6	— 4,8	— 57,1
Vodárny	2,8	3,1	+ 0,3	+10,7	0,6	0,8	+ 0,2	+ 33,3
Pily	20,7	21,7	+ 1,0	+ 4,8	5,2	6,9	+ 1,7	+ 32,7
Ost. dřevo	29,5	36,7	+ 7,2	+24,4	7,0	9,8	+ 2,8	+ 40,0
Papír	18,5	24,5	+ 6,0	+32,4	9,6	13,7	+ 4,1	+ 42,7
Chemie	50,9	54,2	+ 3,3	+ 6,5	16,9	21,0	+ 4,1	+ 24,3
Kámen a zem.	33,5	54,3	+ 20,8	+62,1	8,7	21,5	+ 12,8	+147,1
Sklo	16,9	27,7	+ 10,8	+63,9	7,6	17,0	+ 9,4	+123,7
Textil	110,3	160,4	+ 50,1	+45,4	46,0	78,2	+ 32,2	+ 70,0
Oděv	29,5	36,4	+ 6,9	+23,4	6,7	9,3	+ 2,6	+ 38,8
Kůže	28,0	47,2	+ 19,2	+68,6	2,4	4,8	+ 2,4	+100,0
Tisk	19,8	22,5	+ 2,7	+13,6	3,0	4,0	+ 1,0	+ 33,3
Celkem	877,8	1 106,1	+228,3	+26,0	250,0	352,7	+102,7	+ 41,1
Stavby	29,3	53,3	+ 24,0	+81,9	2,1	5,5	+ 3,4	+161,9
Úhrnem	907,1	1 159,4	+252,3	+27,7	252,1	358,2	+106,1	+ 42,1

Zákon o dvouletém hospodářském plánu předpokládal pro průmysl v českých zemích pro rok 1947 přírůstek 175 038 osob. Poněvadž přírůstek činil 228 300 pracujících, byl stanovený předpoklad překročen v průmyslu v českých zemích o 53 262 pracujících, t. j. o 30,2 %. Celková potřeba pracujících byla v průmyslu v českých zemích kryta k 31. 12. 1947 na 104,6 % při celkovém počtu 1 142 300 zaměstnanců, zatím co počátkem roku 1947 bylo krytí toliko 93,3 %.

Podle stavu k 31. 12. 1947 vykázaly nejvyšší překrytí předpokládané potřeby pracujících textilní průmysl (14,2 %), oděvní průmysl (12,8), kožedělný průmysl (12,3 %) a kovoprůmysl (11,8); přitom neuvádíme kampaňové průmysly cukrovarnický a lihovarnický. Celkové skutečné překrytí, t. j. počet pracovních sil, které se včlenily do většiny průmyslových odvětví nad původní předpokládanou potřebu, činilo na konci roku 1947 asi 82 000 zaměstnanců. Naproti tomu se jevila ještě nekrytá potřeba v průmyslu kamene a zemin (73,4 %), v pilařském průmyslu (85,7 %), v hutnickém průmyslu (91,6 %) a v průmyslu papírenském (97,7 %). V těchto průmyslových odvětvích se tudíž nedostávalo na konci roku 1947 ještě asi 28 700 dalších pracovníků (včetně náhrad za 4400 Němců, kteří měli býti odsunuti). Naléhavá potřeba dalších pracovních sil je v průmyslu kamene a zemin 20 800 s Němci 17 400) a hutnictví (3800). Pozoruhodné je, že v báňském průmyslu se podařilo podle plánu potřebu pracovních sil krýti téměř úplně (na 99,9 %); totéž platí i o sklářském průmyslu (99,7 %).

Na Slovensku se projevila národní mobilisace pracujících v průmyslu za dobu od 1. srpna 1946 do 31. prosince 1947 celkovým přírůstkem 34 800 pracujících, což představuje při celkovém stavu 166 100 pracujících na konci roku 1947 zvýšení o 26,5 % (průmysl v českých zemích o 26 %). Přírůstky v jednotlivých odvětvích jsou zřejmé z této tabulky:

Průmysl	Počet osazenstva v tis. osobách		Přírůstek — Úbytek k 31. 12. 1947	
	1. 8. 1946	31. 12. 1947	absol. v tis. os.	v %
Báňský	13,0	13,9	+ 0,9	+ 6,9
Cukrovary	2,3	2,3	—	—
Lihovary	2,2	2,6	+ 0,4	+18,2
Pivovary	1,7	1,7	—	—
Mlýny	2,6	2,0	— 0,6	—23,1
Potraviny	6,6	9,6	+ 3,0	+45,5
Železo a kovy	25,4	34,6	+ 9,2	+36,2
Elektrárny	4,4	5,7	+ 1,3	+29,5
Plynárny	0,4	0,4	—	—
Pily	9,8	10,9	+ 1,1	+11,2

Průmysl	Počet osazenstva v tis. os.		Přírůstek - Úbytek k 31. 12. 1947	
	1. 8. 1946	31. 12. 1947	absol. v tis. os.	v %
Ostatní dřevo	4,2	6,7	+ 2,5	+59,5
Papír	7,3	8,1	+ 0,8	+11,0
Chemie	10,0	13,9	+ 3,9	+39,0
Kámen a zeminy	11,0	11,6	+ 0,6	+ 5,5
Sklo	2,1	2,6	+ 0,5	+23,8
Oděv	3,4	6,6	+ 3,2	+94,1
Kůže	6,4	8,4	+ 2,0	+31,2
Tisk	3,0	3,4	+ 0,4	+13,3
Vodárny	0,5	0,5	—	—
Textil	15,0	20,6	+ 5,6	+37,3
Celkem	131,3	166,1	+34,8	+26,5
Stavby	25,3	27,7	+ 2,4	+ 9,5
Úhrnem	156,6	193,8	+37,2	+23,8

Podobně jako v českých zemích dosáhl největšího přírůstku pracujících průmysl na Slovensku k 1. 12. 1947, kdy činil 37 900 zaměstnanců při celkovém početním stavu 169 200 pracujících. Zvýšení dosáhlo tehdy již 28,9 %.

Největší přírůstky nových zaměstnanců od počátku mobilisace pracovních sil zaznamenaly na Slovensku průmysl železa a kovů (9200), textilní průmysl (5600), chemický průmysl (3900), oděvní průmysl (3200) a průmysl potravinářský (3000). Rozvoj industrialisace Slovenska je však ještě patrnější z relativního vzrůstu počtu osazenstva od 1. 8. 1946 do 31. 12. 1947. Nejvíce se jeví v těchto oborech: oděvní průmysl (o 94,1 %), dřevozpracující průmysl (o 59,5 %), potravinářský průmysl (o 45,5 %), chemický průmysl (o 39 %), textilní průmysl (o 37,3 %) a kovoprůmysl (o 36,2 %). K malému zvýšení počtu osazenstva došlo ve stejné době v průmyslu kamene a zemin (o 5,5 %), v báňském průmyslu (o 6,9 %), v papírenském průmyslu (o 11 %) a v průmyslu pil (o 11,2 %). Omezení zaměstnanosti bylo provedeno v mlynářském průmyslu (o 600 zaměstnaců, t. j. o 23,1 %).

Za rok 1947 vzrostl počet zaměstnanců o 25 800 nových pracujících, t. j. proti stavu k 1. I. 1947 (kdy bylo 140 300 zaměstnanců) o 18,4 procenta (v českých zemích toliko o 12,8 %, kdežto v pohraničí o 15,5 %). Z toho je zřejmé, že s ohledem na plánovitou industrialisaci Slovenska byl vzrůst počtu průmyslového osazenstva na Slovensku v r. 1947 intensivnější nežli v českých zemích.

Zákon o dvouletém hospodářském plánu předpokládal pro průmysl na Slovensku do konce roku 1947 celkový přírůstek 29 200 nových pracujících. Při skutečném přírůstku 34 800 pracujících byl tudíž

původní předpoklad překročen o 5600, t, j. o 19,2 % (v českých zemích o 30,2 %).

Přehled o krytí předpokládané potřeby pracujících v jednotlivých průmyslových odvětvích na Slovensku k 31. 12. 1947 a během roku, poskytuje tato tabulka:

Průmysl	Celk. předpokl. potřeba v r. 1947 v tis. os.	Stav osazenstva k 31. 12. 1947 absol. v tis. os.	%	% vzhledem k předpokl. potřebě k 1. 10. 1947	1. 7. 1947	1. 4. 1947	1. 1. 1947
Báňský	13,6	13,9	102,2	101,5	99,3	98,5	94,1
Cukrovary	2,3	2,3	100,0	108,7	100,0	87,0	156,5
Lihovary	2,2	2,6	118,2	127,3	113,6	127,3	127,3
Pivovary	1,7	1,7	100,0	100,0	105,9	105,9	100,0
Mlýny	2,6	2,0	76,9	80,8	80,8	84,6	88,5
Potraviny	9,5	9,6	101,1	92,6	86,3	95,8	97,9
Železo a kovy	33,0	34,6	104,9	101,5	94,9	87,9	82,7
Elektrárny	4,8	5,7	118,7	116,7	114,6	97,9	97,9
Plynárny	0,4	0,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dřevo	18,9	17,6	93,1	92,6	88,4	85,2	77,2
Papír a grafika	11,2	11,5	102,7	103,6	102,7	100,9	99,1
Chemie	11,2	13,9	124,1	122,3	112,5	106,2	98,2
Kámen a zeminy	17,0	11,6	68,2	84,7	80,6	55,9	52,4
Sklo	2,1	2,6	123,8	123,8	119,0	119,0	109,5
Textil a oděv	21,1	27,2	128,9	125,1	117,5	110,0	93,8
Kůže	7,1	8,4	118,3	114,1	118,3	111,3	101,4
Vodárny	0,5	0,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Celkem	159,2	166,1	104,3	104,3	96,7	93,2	88,1

Z tabulky je zřejmé, že předpokládaná potřeba pracujících byla kryta v průmyslu na Slovensku k 31. 12. 1947 na 104,3 % (v průmyslu v českých zemích na 104,6 %) při úhrnném stavu 166 100 zaměstnanců, zatím co na počátku roku 1947 byla kryta toliko z 88,1 %. Tohoto překrytí ve výši 4,3 % bylo dosaženo již na počátku října 1947 a zvýšilo se k 1. 12. 1947 až na 6,3 % v době činnosti kampaňových průmyslů. Toto nejvyšší překrytí pokleslo do konce prosince 1947 o 2 % (v českých zemích o 1 %), a to s ohledem na omezení zaměstnanosti kampaňových průmyslových odvětví a sezónními vlivy v průmyslu kamene a zemin a v průmyslu dřeva.

Nehledíme-li na mimořádný případ mlynářského průmyslu (nadměrná kapacita), zjišťujeme, že až na dvě odvětví (dřevo, kámen a zeminy) byl předpoklad počtu pracovních sil ve všech ostatních průmyslových odvětvích dosažen a většinou i překročen. Nejvyšší pře-

krytí předpokládané potřeby pracujících na konci roku 1947 vykázaly textilní a oděvní průmysl (28,9 %), chemický průmysl (24,1 %), sklářský průmysl (23,8 %), energetika (18,7 %) a kožedělný průmysl (18,3 %). Celkové překrytí představovalo v průmyslu na Slovensku 14 200 zaměstnanců, kteří přišli do většiny průmyslových odvětví nad původní potřebu pracovních sil pro rok 1947. Naproti tomu nekrytý původní předpoklad pracovních sil v průmyslu kamene a zemin (krytí 68,2 %) a v průmyslu dřeva (krytí 93,1 %) činil ještě 6700 zaměstnanců.

Z naznačeného rozboru výsledků mobilisace pracujících zaznamenaných v průmyslu celé republiky do konce r. 1947 vyplývá, že se podařilo získat do těchto odvětví celkem 263 100 nových českých a slovenských pracovníků. Proto početní stav průmyslového osazenstva, který byl k 1. 8. 1946 1 009 100 (s Němci 1 141 500) zaměstnanců, vzrostl v Československu k 31. 12. 1947 na 1 272 200 Čechů a Slováků (bez stavebního průmyslu), t. j. vcelku o 26,2 %. Na počátku dvouletého plánu bylo zaměstnáno v československém průmyslu celkem 1 120 900 českých a slovenských pracovníků. Z toho je patrné, že přírůstek nových pracovníků od počátku mobilisace do konce r. 1946 činil 111 800 osob; celkový početní stav se tudíž zvýšil za pět měsíců o 11,2 % při měsíčním průměru 22 300 osob. V roce 1947 dosáhl celkový přírůstek 151 300 zaměstnanců, což představuje zvýšení o 13,5 % při měsíčním průměru 12 600 osob. Podle těchto údajů se tudíž jeví intensivnější vzrůst počtu průmyslového osazenstva v druhé polovině roku 1946 než v roce 1947.

Zahrneme-li do celkového počtu průmyslového osazenstva i příslušníky cizích národností (vesměs Němce), kterých bylo ke dni 31. 12. 1947 50 200 osob, dosáhl úhrnný počet zaměstnanců československého průmyslu na konci roku 1947 1 322 400 pracujících (z toho asi 14 000 Němců má být odsunuto). Při srovnání tohoto dosaženého počtu průmyslového osazenstva s počtem, předpokládaným dvouletým plánem na konci roku 1947 (t. j. 1 251 800), lze říci, že ve skutečnosti byl plán pracovních sil v československém průmyslu překročen vcelku asi o 5 % (se započtením Němců tudíž celkem o 70 600 zaměstnanců).

Zajímavé jest *srovnání krytí předpokládané potřeby pracovních sil se splněním výrobního plánu* v jednotlivých průmyslových odvětvích za r. 1947. Toto srovnání může ovšem býti pouze porovnáním hrubým, poněvadž v jednotlivých průmyslových odvětvích jsou výrobní plány jen dílčí, kdežto údaje o pracovních silách se týkají celé výroby. Srovnání vyplývá z této tabulky (čísla udávají procenta):

Průmysl:	České země		Slovensko	
	Splnění plánu výroby 1. 1. 47 - 31. 12. 47	Krytí potř. prac. sil k 31. 12. 1947	Splnění plánu výroby 1. 1. 47 - 31. 12. 47	Krytí potř. prac. sil k 31. 12. 1947
Báňský	100,1	99,9	96,5	102,2
Železo a kovy	95,3	111,8	81,6	104,9
Hutnictví	110,9	91,6	116,6	—
Energetika	99,1	102,9	99,3	117,3
Dřevo	110,6	96,1	109,7	93,1
Papír	115,1	101,9	110,6	102,7
Chemie	87,3	106,9	95,3	124,1
Kámen a zeminy	96,7	73,4	123,9	68,2
Sklo	92,6	99,7	80,0	123,8
Textil a oděv	99,0	113,9	100,6	128,9
Kůže a guma	105,6	112,3	116,2	118,3
Celkem bez výživy	100,6	104,5	104,3	104,3

V českých zemích je třeba přitom zdůraznit, že plán výroby podstatně překročily výroba železa a kovů (o 10,9 %) a průmysl dřeva a pil (o 10,6 %), ačkoliv jejich potřeba pracovních sil byla kryta toliko z 91,6 % a z 96,1 %. Naproti tomu v roce 1947 nesplnily své výrobní plány chemický průmysl (87,3 %), kovoprůmysl (95,3 %), průmysl textilní a oděvní (99 %) a energetika (99,1 %), a to i přes to, že do těchto odvětví přišlo více nových pracujících než stanovil dvouletý plán. Příznivý poměr mezi splněním výrobního plánu a krytím potřeby pracujících se projevil v kožedělném průmyslu (výroba 105,6 %, pracovní síly 112,3 %), v papírenském průmyslu (115,1 % proti 101,9 %) a v báňském průmyslu (100,1 % proti 99,9 %). Podle stupně splnění výrobního plánu lze říci, že skutečný nedostatek pracovních sil vykazuje průmysl kamene a zemin, který splnil vcelku výrobní plán na 96,7 %, kdežto jeho potřeba nových pracujících byla kryta toliko ze 73,4 %. Nesplnění výrobního plánu ve sklářském průmyslu bylo podmíněno spíše jinými činiteli (zejména odbytovými potížemi) nežli nedostatkem pracovních sil.

V úhrnném průměru dosáhlo splnění výrobního plánu v průmyslu bez sektoru výživy za rok 1947 100,6 %, zatím co předpokládaná potřeba pracujících byla kryta na 104,5 %.

Průmysl na Slovensku bez sektoru výživy dosáhl v r. 1947 vcelku vyrovnaného splnění výrobního plánu i potřeby pracovních sil, t. j. v obou případech 104,3 % předpokladu. Ačkoliv na Slovensku nebyla kryta plánovaná potřeba pracovních sil toliko v průmyslu kamene a zemin (68,2 %) a v průmyslu dřeva (93,1 %), splnily právě tyto obory svůj výrobní plán značně nad původní předpoklad (v průmyslu dřeva na 109,7 % a v průmyslu kamene a zemin až na 123,9 %).

Jestliže obory sklářský, železa a kovů, chemický, báňský a energetický nesplnily své výrobní plány v roce 1947, lze míti za to, že se tak nestalo pro nedostatek pracovních sil; jejich potřeba byla vcelku překryta o 6000 nových zaměstnanců. Podobná siutace se vyskytla i v průmyslu textilním a oděvním, který splnil výrobní plán pouze na 100,6 %, ale získal nové zaměstnance v počtu o 23,8 % větším, než předpokládal plán pracovních sil na rok 1947. Hlavní příčinou poměrně nízkého splnění výrobního plánu byl ve zmíněném odvětví nedostatek surovin. Vyrovnaná pracovní a výrobní situace se vytvářela na Slovensku v průmyslu kožedělném a gumárenském i v průmyslu potravinářském.

Mobilisace pracujících v zemědělství

Národní mobilisace pracujících v zemědělství českých zemí předpokládala podle původního odhadu dvouletého hospodářského plánu celkovou potřebu 195 000 nových pracujících. Tento úkol se ukázal nadsazeným. Podle statistiky ministerstva sociální péče bylo získáno do zemědělství v českých zemích za r. 1947 celkem asi 77 500 stálých zaměstnanců, jak vyplývá z tohoto sestavení:

Přehled včleněných do zemědělství
v období 1. I. 1947 až 31. XII. 1947.

Nově včlenění	22 785	pracujících
Reemigranti	15 022	„
Bulhaři	7 567	„
Rumuni	8 222	„
Italové	385	„
Maďaři	20 250	„
Němci z pohraničí	2 850	„
Trestanci	466	„
	77 547	pracujících

Potřeba stálých sil v zemědělství v českých zemích, zjišťovaná Státním úřadem statistickým během r. 1947, poklesla, a to z potřeby vykázané částkou 60 000 k 1. červenci 1947 na 34 000 pracujících k 1. říjnu 1947. Ke snížení této potřeby nových pracovních sil v zemědělství došlo v r. 1947 z několika příčin. Bylo to především abnormální sucho, podstatně zmenšená úroda a tím zmenšení finančních prostředků většiny zemědělců. Došlo též k rozsáhlému používání sezónních pracovníků v zemědělství, k čemuž přispěly také dobrovolné pracovní brigády, které také dopomohly zvládnout špičkové zemědělské práce. Podle statistického přehledu, sestaveného Jednot-

ným svazem českých zemědělců, vypomáhalo v zemědělství v českých zemích v r. 1947 celkem 4339 brigád o počtu asi 65 000 osob. Ve skutečnosti pracovní výpomoc měst venkovu byla větší, nikoli však tak veliká jako v r. 1946. Vliv na to měla neúroda a povětrnostní poměry a také trvalá konsolidace vývoje dík mechanisaci zemědělských prací, úpravě poměrů v pohraničním zemědělství a zvýšenému počtu stálých sil, hlavně zařazení dělníků cizích národností.

Pokud jde o postup mechanisace zemědělských prací, bylo v roce 1947 dodáno do zemědělství strojů obhospodařovaných ministerstvem zemědělství asi za 1 miliardu. Podle plánu mechanisace bylo dodáno 4232 traktorů (plán splněn na 91 %), 8046 žacích strojů travních (201 %), 998 žacích strojů obilních (200 %), 670 motorových žacích strojů (96 %), 2401 samovazačů (120 %), 3324 vozů na pneumatikách (133 %), 1793 výfukových řezaček (300 %) a j.

V posledních měsících roku 1947 ustávala v českém zemědělství poptávka po nových pracovních silách. Při tom všem nutno uvážit, že příčiny tohoto ochabnutí byly přechodného rázu a že normální rozsah zemědělských prací si vyžádá další nemalý počet stálých pracovních sil. Půjde především o získání pracovních sil k obsluze dobytka a potahů, aby se zabránilo přechodu do extensivního hospodářství, a aby se stupňovala živočišná produkce.

O průběhu národní mobilisace pracujících v zemědělství není přímého statistického podkladu a jako jediného nepřímého statistického podkladu lze použíti statistiky pojištěnců Ústředí nositelů pojištění. Tato statistika svědčí o citelném úbytku námezdných pracovních sil v zemědělství v českých zemích, jak vyplývá z tohoto sestavení:

Statistický přehled o zaměstnanosti v zemědělství
od 20. 5. 1946 do 31. 12. 1947.

České země.

	počet pojištěnců podle statistik Ústřední sociální pojišťovny						
	vnitrozemí			pohraničí			celkem
	dělníci	úředníci	celkem	dělníci	úředníci	celkem	
20. 5. 1946	152 947	7341	160 288	93 448	—*)	93 448	253 736
20. 8. 1946	127 928	7212	135 140	71 564	—*)	71 564	206 704
1. 11. 1946	126 214	5102	131 316	60 329	2867	63 196	194 512
1. 2. 1947	83 376	4742	88 118	44 676	2606	47 282	135 400
1. 5. 1947	101 231	4465	105 696	48 549	2531	51 080	156 776
1. 8. 1947	119 278	4481	123 759	55 916	2372	58 288	182 047
1. 11. 1947	105 839	4300	110 139	49 792	2179	51 971	162 110

Podle této statistiky poklesl celkový počet námezdných sil v českém zemědělství od 1. 11. 1946 do 1. 11. 1947 o 32 400 osob (ze 194 500

*) Započítáno ve vnitrozemí.

na 162 100, t. j. o 16,6 %). I když uvedený pokles byl na konci roku 1946 způsoben částečně odsunem Němců a v druhé polovině roku 1947 mimořádnými poměry v zemědělství, přece je to povážlivý zjev, který ukázal, že výsledek mobilisace pracovních sil v zemědělství zůstal v roce 1947 pozadu za uspokojivými výsledky v průmyslu a ve stavebnictví.

Mzdová disparita zemědělského dělnictva a jeho nepříznivé bytové poměry, jakož i jiné důvody (menší účast na sociálních a kulturních vymoženostech, těžká a často nepříjemná práce, dlouhá pracovní doba atd.) vyvolávají snahu po úniku ze zemědělského prostředí. Zkušenosti s cizími zemědělskými pracovníky zvláště výrazně ukázaly, že nelze počítati s tím, že by za dnešního stavu mezd bylo možno udržeti v zemědělství stálé pracovní síly v nezbytném počtu. Velká část cizích pracovníků, sotva že se seznámí s dnešními poměry, usiluje všemi cestami uniknouti do povolání méně namáhavých a při tom lépe placených. (Hodinová mzda zemědělského dělníka činí 7,5 až 8 Kčs bez jakýchkoliv naturálních požitků, průměrná mzda v průmyslu asi 16 Kčs.)

Proto bude nutné, aby zemědělství v českých zemích byl věnován při další mobilisaci pracujících zvýšený zájem.

Situace v zemědělství *na Slovensku* je podstatně jiná nežli v českých zemích. Na Slovensku podle statistiky pojištěnců Ústřední sociální pojišťovny v Bratislavě proti 28. II. 1947 stoupl u dělníků s 23 457 k 31. říjnu 1947 na 37 225. Stav úředníků od 28. II. 1947 klesl s počtu 1322 na počet 1206. Při tom v letních měsících bylo na Slovensku zaměstnáno v zemědělství asi 60 000 osob, kterážto data vyplývají z tohoto sestavení:

Šetření k	Počet pojištěnců v zemědělství na Slovensku podle údajů Ústř. soc. poj. v Bratislavě		
	dělníci	úředníci	celkem
28. 2. 1947	23 457	1322	24 779
30. 4. 1947	39 121	1217	40 338
31. 7. 1947	59 302	1136	60 438
31. 10. 1947	37 225	1206	38 431

Dvouletý hospodářský plán předpokládal, že pro *lesnictví* bude zapotřebí získati národní mobilisací pracujících asi 30 000 nových pracujících, z toho pro české země asi 20 000 osob. Ačkoliv nejsou po ruce souvislé statistiky o zaměstnanosti v lesnictví, které by umožnily zjistit míru splnění vytčeného úkolu, lze říci, že mobilisace pracovních sil pro lesnictví probíhala v roce 1947 příznivě. Nepodařilo se sice nahradit odsunuté Němce v pohraničí v žádoucí míře získáním stálých sil, ale podařilo se zdolat úspěšně kůrovcovou kalamitu i jiné

obtíže, které se vyskytly v roce 1947 (sucho, požáry, nedostatek dopravních prostředků) a při tom uspokojivě splnit těžební plán. Tyto pracovní úkoly se podařilo uskutečnit výpomocí dobrovolných pracovních brigád a získáním sezónních dělníků. Na protikůrovcovou akci byl vládou povolen zvláštní příplatek ke mzdám (150 % při zaručeném výkonu). Tato mzdová úprava umožnila získat včas dostatečný počet pracovních sil pro kalamitní těžbu, v níž bylo pokáceno 919 574 plnometrů kůrovcem napadeného dříví, takže těžební plán v lesnictví byl splněn celkem na 93 %, v českých zemích na 103 % a na Slovensku na 82 %, a to od 1. 10. 1946 do 30. 9. 1947.

Přehled o počtu pracujících v lesnictví v českých zemích poskytuje tento statistický přehled:

Zaměstnanost v lesnictví od 20. 5. 1946 do 31. 12. 1947.

Šetření k	Počet pojištěnců podle statistik Ústřední sociální pojišťovny						
	vnitrozemí			pohraničí			celkem
	dělníci	úředníci	celkem	dělníci	úředníci	celkem	
20. 5. 1946	39 445	3220	42 665	29 003	—*)	29 003	71 668
20. 8. 1946	19 359	2792	32 161	24 985	—*)	24 985	57 146
1. 11. 1946	17 611	2385	19 996	9 634	978	10 612	30 608
1. 2. 1947	23 400	1935	25 335	7 950	957	8 907	34 242
1. 5. 1947	38 161	1992	40 153	11 839	709	12 548	52 701
1. 8. 1947	20 032	1932	21 964	12 539	849	13 388	35 352
1. 11. 1947	17 918	1851	19 769	11 863	843	12 706	32 475

Podle této statistiky jeví se od počátku mobilisace pracujících (srpen 1946) pokles počtu zaměstnanců v lesnictví v českých zemích asi o 21 800, t. j. o 38 % (z 57 146 na 35 352), zejména následkem odsunu Němců. Ale při srovnání početních stavů na počátku listopadu 1946 a 1947 objevuje se již pozvolný vzrůst (z 30 608 na 32 475 o 1867, t. j. o 6,2 %). V tomto zvyšování počtu stálých lesních zaměstnanců spočívá hlavní úkol další mobilisace pracujících pro lesnictví. Bude třeba především zajistit stoupající normální těžbu dříví a provádět naléhavě udržovací práce, aby se mohlo postupně přejít k normálnímu a intensivnímu lesnímu hospodářství. Ale potřeba nových stálých pracovníků v lesnictví bude rozhodně menší, než původně předpokládal dvouletý plán. K tomu účelu bude ovšem také třeba prohloubit a uspíšit mechanisaci lesních prací, a to v těžbě i v dopravě.

Počet pracujících v lesnictví na Slovensku v r. 1947 vyplývá z tohoto přehledu:

*) Započítáno ve vnitrozemí.

Statistický přehled o zaměstnanosti v lesnictví v roce 1947.

šetření k	dělníci	úředníci	celkem
28. 2. 1947	17 059	951	18 010
30. 4. 1947	33 701	1014	34 715
31. 7. 1947	17 100	983	18 083
31. 10. 1947	20 352	1037	21 389

Přehled byl sestaven podle dat Ústřední sociální pojišťovny v Bratislavě a vyplývá z něho, že na Slovensku se sice během r. 1947 zvýšil počet lesních dělníků, ale přesto se jich stále nedostává.

Mobilisace pracujících ve stavebnictví

Zákon o dvouletém hospodářském plánu předpokládal pro splnění úkolů stavebnictví, uložených tímto zákonem, že bude ve stavebnictví v r. 1947 zaměstnáno 230 800 pracujících, a to v českých zemích 146 300 a na Slovensku 84 500. Jak vyplývá ze čtvrtletních statistik, dosáhl počet zaměstnanců ve stavebnictví nejvyššího stavu k 30. IX. 1947, kdy bylo ve stavebnictví 200 300 zaměstnanců. Zaměstnanost ve stavebnictví se však v říjnu 1947 ještě zvyšovala, takže počet osazenstva ve stavebnictví se rovněž zvýšil a dosáhl asi 205 000 pracujících. Proto lze odhadnouti nejvyšší stupeň krytí předpokládané potřeby pracujících ve stavebnictví v r. 1947 asi na 89 %.

Proti počátku mobilisace pracovních sil dosáhl celkový přírůstek stavebních zaměstnanců v plné sezóně asi 65 000 zaměstnanců, t. j. zvýšení o 46 %. Uvážíme-li, že stavební činnost byla v prvním roce dvouletky zahájena opožděně a že se plně rozvinula až v posledních měsících, je třeba přiznat, že byl získán pro stavebnictví v roce 1947 značný počet nových pracovních sil (72 % předpokladu pro celou dvouletku). Tohoto uspokojivého úspěchu, který se ovšem musí v roce 1948 stupňovat, bylo možné dosáhnouti zejména mzdovým a vůbec materiálním zvýhodněním stavebních zaměstnanců (zvýšení mzdových sazeb, zúkolování stavebních prací, poskytování zvláštní prémie, pracovního oděvu, obuvi a j. těm pracujícím, kteří se vrátili do stavebnictví jako do původního povolání). K tomuto uspokojivému výsledku mobilisace pracovních sil ve stavebnictví v roce 1947 dlužno však ještě podotknout, že se objevily i nabádavé zkušenosti, že je třeba rozsáhlejší mechanisací a racionálnější organisací stavebních prací přispět k podstatnému zvýšení pracovního výkonu na stavbách a tím postupně k poměrnému snížení potřeby nových pracovních sil ve stavebnictví. Přitom ovšem bude i nadále potřebí zvyšovat přitažlivost stavebního oboru dalšími úpravami rázu sociálního, organisačního a technického.

Vzrůst počtu pracujících ve stavebnictví je patrný z tabulky:

Země:	Stavební průmysl Stav				
	1. VIII. 1946	30. III. 1947	30. VI. 1947	30. IX. 1947	31. XII. 1947
České země	29 300	31 321	43 394	54 715	53 658
Slovensko	25 300	15 635	31 556	35 344	27 698
Úhrnem	54 600	46 956	74 950	90 059	81 356

Země:	Stavební řemesla Stav					Stavebnictví celkem k	
	1. VIII. 1946	30. III. 1947	30. VI. 1947	30. IX. 1947	31. XII. 1947	1. VIII. 1946	31. XII. 1947
České země	55 700	42 999	61 729	71 903	68 179	85 000	121 837
Slovensko	30 000	—	—	38 300	11 731	55 300	39 429
Úhrnem	85 700	—	—	110 203	79 910	140 300	161 266

Z tabulky je zřejmé, že ve čtvrtém čtvrtletí 1947 se projevil ve stavebnictví podstatný pokles zaměstnanosti, zejména na Slovensku. Počet činných osob ve stavebnictví se snížil na konci roku 1947 na 161 300 zaměstnanců, t. j. poklesl z největšího bodu zaměstnanosti asi o 22 % (v českých zemích toliko o 6,3 %, kdežto na Slovensku o 47,5 %). V českých zemích bylo možno pro příznivé počasí udržet stavební sezónu mimořádně dlouho do zimního období. Na Slovensku naproti tomu došlo již v prosinci k značnému omezení stavební činnosti a velká část sezónního dělnictva se vrátila do svých malozemědělských usedlostí anebo přešla na lesní práce. Dosáhne-li plná zaměstnanost ve stavebnictví rozsahu předvídaného dvouletým plánem (230 800 zaměstnanců), bude třeba pro rok 1948 mobilisovat ještě značný počet pracovníků pro stavební dvouletku, a to podle sezónního stavu k 31. 12. 1947 asi 70 000 pracujících.

Přehled o průběhu mobilisace pracujících

Podle zdrojů.

Ministerstvo sociální péče sestavuje měsíčně přehledy o nově včleněných pracujících, které ovšem neposkytují úplný a přesný přehled o průběhu národní mobilisace pracujících, poněvadž na př. neobsahují údaje o úbytku nově včleněných a nejsou dosud koordinovány s jinými dílčími statistikami ústředních úřadů. Přesto však lze podle této statistiky o včlenění nových pracujících posouditi skutečně rozsah národní mobilisace pracujicích v prvním roce dvouletky. Tento přehled obsahuje údaje pouze z českých zemí:

Statistický rozbor nově včleněných podle zdrojů v roce 1947

České země

Nově včlenění čs. státní občané

Zdroje nově včleněných čsl. státních občanů	1. čtvrtletí Muži	1. čtvrtletí Ženy	1. čtvrtletí Celkem	2. čtvrtletí Muži	2. čtvrtletí Ženy	2. čtvrtletí Celkem	3. čtvrtletí Muži	3. čtvrtletí Ženy	3. čtvrtletí Celkem	4. čtvrtletí Muži	4. čtvrtletí Ženy	4. čtvrtletí Celkem	Celkem Muži	Celkem Ženy	Celkem	% z celkového stavu Celkem
1 Převedení z činné služby státu, samosprávy a veř. korp.	1188	104	1292	1279	94	1373	639	7	646	177	11	188	3283	216	3499	1,4
2. Pensisté, důchodci sociál. pojištění	2002	99	2101	2470	121	2591	1665	84	1749	2085	87	2172	8222	391	8613	3,3
3. Reemigranti	—	—	—	1527	883	2410	2359	944	3303	2990	1305	4295	6876	3132	10008	3,9
4. Samostatně výdělečně činní	5703	319	6022	4874	237	5111	2954	90	3044	11778	248	12026	25309	894	26203	10,2
5. Z domácnosti	371	18547	18918	406	22633	23039	439	15759	16198	592	17185	17777	1808	74124	75932	29,5
6. Studující a dorost	3585	2668	6253	2978	2071	5049	36681	24616	61297	13587	10513	24100	56831	39868	96699	37,6
7. Bez zaměstnání	5029	3072	8101	5251	4766	10017	5982	1823	7805	3683	1390	5073	19945	11051	30996	12,0
8. Osoby se sníženou prac. schopností	—	—	—	1952	136	2088	1651	87	1738	1527	55	1582	5130	278	5408	2,1
Celkem	17878	24809	42687	20737	30941	51678	52370	43410	95780	36419	30794	67213	127404	129954	257358	100,0

V národní mobilisaci pracujících se získalo od 1. 1. do 31. 12. 1947 v českých zemích celkem 257 358 nových pracovníků české a slovenské národnosti (127 404 mužů a 129 954 žen, t. j. 50,5 % žen). Nejvíce nových pracovníků bylo zařazeno z řad pracovního dorostu (96 699 osob, t. j. 37,6 %), z osob činných v domácnosti (75 932 osob, t. j. 29,5 %), z nichž daleko největší část tvoří ženy z domácnosti (74 124, t. j. 28,8 %) a z osob samostatně výdělečných (26 203 osob, t. j. 10,2 %). O zařazení pracovního dorostu podá komise pro mobilisaci pracujících zvláštní zprávu. Naproti tomu nejmenší podíl na nově včleněných vykázaly osoby převedené z veřejné správy (3499 osob, t. j. pouze 1,4 %) a osoby se sníženou pracovní schopností (5408, t. j. 2,1 %). Z těchto výsledků je patrné, že nejsou dosud vyčerpány veškeré zdroje pracovních reserv, s nimiž se počítalo v národní mobilisaci pracujících. Platí to zejména o osobách z veřejné správy, o osobách dosud bez zaměstnání, o ženách a o osobách se sníženou pracovní schopností. V těchto úsecích bude třeba, aby byla prohloubena mobilisace pracujících prováděcími předpisy a zásahy. Podle potřeby rozvoje hospodářského života bude nutné mobilisovat rovnoměrně i ostatní zdroje nových pracujících.

V průběhu roku 1947 včleňování nových pracovníků postupně stoupalo a zařazováním pracovního dorostu dostoupilo vrcholu v září (43 311). Celoroční měsíční průměr činil 21 500 nových pracovníků.

Zahrneme-li do počtu nově včleněných pracovníků v roce 1947 také cizí dělníky umístěné v zemědělství v počtu 39 274 osob (z nich nejvíce Maďarů 20 250 osob, Rumunů 8222 osob), dosahuje úhrnný počet všech nově včleněných v rámci národní mobilisace pracujících v českých zemích za rok 1947 296 600 pracovníků.

Přehled pracovních oborů

Přehled o nových pracujících, včleněných do pracovních oborů v rámci národní mobilisace pracovních sil, byl v roce 1947 zachycen statistikou ministerstva sociální péče toliko za ¾ roku, a to od 1. 4. do 31. 12. 1947, takže obsahuje asi 83,5 % všech nově včleněných. Poskytuje obraz o včlenění 214 670 nových pracovníků a může ukázat hlavní směry jejich přílivu do práce v prvním roce dvouletky. Největší příliv mobilisovaných pracujících byl zaznamenán v těchto oborech resp. odvětvích: kovoprůmysl 26 230 pracujících, stavebnictví 23 834, zemědělství 22 785, textilní průmysl 20 193, potravinářské průmysly a živnosti 17 936, oděvnictví a obuvnictví 16 259. Přes zákaz přijímání nových sil do veřejné správy, do peněžnictví a pojišťovnictví, včlenilo se do těchto zaměstnání od 1. 4. do 31. 12. 1947 7220 osob,

t. j. 3,3 % všech nově včleněných pracovníků. Do zaměstnání, kde platil zákaz přijímání nových sil a do distribuce se umístilo celkem 16 911 osob, t. j. 7,8 %, kdežto do průmyslu kamene a zemin a do hutnictví se začlenilo toliko 14 295 osob, t. j. 6,6 %. Celkový přehled podává tabulka, sestavená podle údajů ministerstva sociální péče, obsahující rozbor včleněných do práce podle hospodářských oborů a odvětví za druhé až čtvrté čtvrtletí 1947 v českých zemích.

České země.

Hospodářské skupiny — odvětví	Nově včleněných čs. stát. občanů v 2. čtvrtletí	v 3. čtvrtletí	v 4. čtvrtletí	celkem absol.	celkem %
Zemědělství, chov zvířat, zahradnictví	7 451	11 074	4 260	22 785	10,6
Lesnictví, myslivectví, rybářství	4 868	966	5 507	11 341	5,3
Dobývání uhlí, rud a ostat. dolování	1 393	3 347	1 632	6 372	3,0
Průmysl kamene a zemin	2 296	2 875	2 187	7 358	3,4
Průmysl sklářský	979	1 497	1 211	3 687	1,7
Výroba železa a kovů	1 574	3 684	1 679	6 937	3,2
Ostatní kovoprůmysl	4 166	14 822	7 242	26 230	12,2
Chemický průmysl	905	1 985	1 240	4 130	1,9
Textilní průmysl	4 581	9 336	6 276	20 193	9,4
Výroba a zprac. papíru	699	1 291	770	2 760	1,3
Tiskař. a rozmnož. živnosti	398	935	565	1 898	0,9
Kůže, zpracov. kaučuku a asbestu	389	1 134	859	2 382	1,1
Pily a hrubé zprac. dřeva	527	687	616	1 830	0,8
Ostatní dřevoprůmysl	901	2 427	1 548	4 876	2,3
Výroba hudebních nástrojů	233	309	304	846	0,4
Potraviny a požívatiny	2 143	5 657	10 136	17 936	8,4
Oděv a obuv	2 609	8 392	5 258	16 259	7,6
Stavebnictví	7 314	10 196	6 324	23 834	11,1
Vodárny, plynárny, elektrárny	155	317	150	622	0,3

Hospodářské skupiny — odvětví	Nově včleněných čs. stát. občanů čtvrtletí 2	3	4	celkem absol.	%
Obchod a obchod. pom. živnosti	1 585	5 413	2 693	9 691	4,5
Peněž. bankov. a pojišťov.	60	178	46	284	0,1
Čs. pošta a doprava ČSD	140	387	87	614	0,3
Ostatní doprava	524	429	314	1 267	0,6
Hostinské živnosti	1 135	1 229	861	3 225	1,5
Veřejná správa, církve, vzdělání a výchova	1 708	2 296	2 318	6 322	2,9
Péče o zdraví lidu a tělesná kultura	896	1 956	1 027	3 879	1,8
Divadlo, hudba, film, sport, rozhlas	95	157	123	375	0,2
Domácí služby	1 954	2 804	1 980	6 738	3,0
Ostatní	—	—	—	—	—
Celkem	51 678	95 780	67 213	214 671	100,0

Zvláštní případy

Akce převedení t. zv. profesionistů z veřejné správy do národních a soukromých podniků probíhala takto:

Od 1. 1. 1947 do 30. 9. 1947	2946 osob	
Říjen 1947	10 osob	2956 osob
Z toho do:		
stavebnictví	1649 osob	55,8 %
zemědělství	537 osob	18,2 %
hornictví	425 osob	14,4 %
sklářství	135 osob	4,5 %
hutnictví	210 osob	7,1 %
Celkem	2956 osob	100,0 %

Z přehledu vyplývá, že za dobu od 1. ledna do 31. 10. 1947 bylo převedeno 2956 osob. Po 30. 10. 1947 akce prakticky přestala. Výsledek je tudíž velmi malý s ohledem na předimensovanost veřejné správy.

Reemigrace byla dalším zdrojem pracujících. Celkový přehled o jejím průběhu podává tato tabulka:

Reemigrace krajanů do českých zemí v roce 1947

			Celkem	%
Za leden 1947			640 osob	1,1
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z SSSR-Volyně	33 848 osob		
	ze Zakarpatské Ukrajiny	2 802 osoby	36 650 osob	63,7
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Rumunska	7 871 osob		
Říjen 1947	z Rumunska	3 292 osob		
Listopad 1947	z Rumunska	2 089 osob	13 252 osob	23,0
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Německa	1 671 osob		
Říjen 1947	z Německa	11 osob		
Listopad 1947	z Německa	19 osob	1 701 osoba	3,0
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	ze Zámoří	952 osob		
Říjen 1947	ze Zámoří	26 osob		
Listopad 1947	ze Zámoří	54 osob	1 032 osob	1,8
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Jugoslavie	975 osob		
Říjen 1947	z Jugoslavie	310 osob		
Listopad 1947	z Jugoslavie	203 osoby	1 488 osob	2,6
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Rakouska	902 osoby		
Říjen 1947	z Rakouska	139 osob		
Listopad 1947	z Rakouska	84 osob	1 125 osob	2,0
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Francie	432 osob		
Prosinec 1947	z Francie	80 osob	512 osob	0,9
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Polska	122 osob	122 osob	0,2
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	z Palestiny	10 osob	10 osob	—
Říjen 1947	z Maďarska	4 osoby	4 osoby	—
Od 1. 2. do 30. 9. 1947	váleční zajatci	123 osob		
Listopad 1947	váleční zajatci	593 osob.		
Prosinec 1947	váleční zajatci	280 osob	996 osob	1,7
Celkem			57 532 osob	100,0
Z toho se odhaduje, že se do pracovního procesu zařadilo asi			34 500 osob,	t. j. 60,0 %

Přehled byl sestaven na podkladě evidence reemigračního odboru ministerstva sociální péče. Ze statistiky podle zdrojů v r. 1947 vyplývá, že z řad reemigrace bylo v r. 1947 začleněno celkem 10 008 osob, avšak tato cifra je příliš nízká, poněvadž v prvních měsících roku 1947 byli reemigranti registrováni v položce osob bez zaměstnání. Je proto správnější odhad, že z řad reemigrantů v počtu 57 530, kteří se vrátili v roce 1947 do republiky, bylo zařazeno do práce asi 34 500 pracujících.

V době obecného nedostatku pracovních sil v důležitých a opomíjených hospodářských oborech bylo třeba věnovat pozornost také pracovnímu začlenění práce schopných trestanců. Tito trestanci mohou býti jako operativní pracovní záloha vítaným činitelem pro krytí naléhavé potřeby pracujících zejména v opomíjených klíčových oborech. Proto ministerstvo sociální péče se dohodlo v roce 1947 s ministerstvem spravedlnosti na spolupráci při pracovním zařazování trestanců. Výsledkem této spolupráce bylo v roce 1947 zvýšení počtu pracujících trestanců (o 1800, t. j. o 20,4 %) a jejich účelnější rozdělení do hospodářských odvětví a oborů přednostního pořadí. Nejvíce nových trestanců bylo zařazeno do průmyslu kamene a zemin (1288 osob, t. j. o 97,3 % více, z toho do lomů 509 osob (t. j. o 94,6 % více), do vápenek 422 osob (t. j. o 383,6 % více), do cihelen 330 osob (t. j. o 58,3 % více), do hornictví 615 osob (t. j. o 104,2 % více) a do zemědělství 466 osob (t. j. o 28 % více). Naproti tomu byli trestanci odvoláni z potravinářského průmyslu (365 osob, t. j. o 122,2 % méně) a z dopravy (169 osob, t. j. o 48,3 % méně). Na konci roku 1947 bylo zaměstnáno celkem 10 587 trestanců a z toho nejvíce v průmyslu kamene a zemin (2612 osob), v zemědělství (2128 osob) a v hutnictví (1526 osob). Přesný počet trestanců zařazených do práce za rok 1947, vyplývá z tohoto přehledu:

Počet trestanců zařazených do práce za rok 1947

České země

Hospodářský obor	Počet trestanců zařazených												Přírůstek nebo úbytek k 1. I. 47		% proti lednu 1947
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII			
Zemědělství	1662	1598	2469		2915	2964	3113	2931	2765	2831	2359	2128	466		+ 28,0
Lesnictví	154	134	215		181	145	168	148	159	157	159	148		6	— 3,9
Průmysl: báňský	590	846	923		921	936	925	936	981	1099	1215	1205	615		+104,2
potravinář.	405	264	243		215	220	53	88	89	80	82	40		365	—122,2
hutě a kovopr.	1713	1915	1919		1913	1737	1662	1650	1632	1656	1538	1648		65	— 3,8
v tom:															
železo a hutě	1462	1680	1682		1689	1567	1490	1487	1481	1502	1402	1526	64		+ 4,4
vagonky	66	59	48		31	—	10	—	—	—	—	—		66	—100,0
automobilky	10	—	49		42	36	34	40	35	35	37	37	27		+270,0
jízdní kola	100	111	86		100	89	87	87	83	88	72	65		35	— 35,0
měř. přístroje	75	65	54		51	45	41	36	33	31	27	20		55	— 73,3
energetika	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—			
pily a dřevo	177	184	160		151	159	153	145	164	134	149	140		37	— 20,9
papír	297	349	392		358	314	329	326	327	318	347	328	31		+ 10,5
chemie	472	544	478		467	366	355	389	377	385	390	402		70	— 14,0

v tom: chemie	447	520	453	442	341	330	363	352	360	381	385		62	— 13,6
zprac. kostí	25	24	25	25	25	25	26	25	25	9	17		8	— 32,0
kámen a zem.	1324	1493	2188	2512	2658	2795	2925	2859	2597	2657	2612	1288		+ 97,3
v tom: cihelny	566	522	874	1140	1201	1276	1345	1320	1102	1018	896	330		+ 58,3
vápenky	110	234	364	428	442	454	463	484	467	564	532	422		+383,6
keramika	110	171	199	192	144	140	141	139	135	135	137	27		+ 24,5
lomy	538	566	751	752	871	925	976	916	893	940	1047	509		+ 94,6
stavby	767	749	950	1032	1077	1321	1253	1211	1351	1380	1202	435		+ 56,7
sklo	20	28	—	57	28	8	10	—	—	9	—		20	—100,0
textil a oděv	137	152	147	144	116	126	154	142	144	169	118		19	— 13,9
kůže a guma	173	167	151	149	153	151	152	145	141	156	171		2	— 1,2
v tom: kůže	8	17	7	7	11	—	10	4	4	10	4		4	— 50,0
guma	165	150	144	142	142	151	142	141	137	146	167	2		+ 1,2
doprava	350	1215	270	244	205	198	208	262	225	233	181		169	— 48,3
různ. náden. pr.	546	137	652	395	349	232	208	190	203	237	264		282	— 51,6
Celkem	8787	9775	11157	11654	11427	11589	11523	11303	11321	11080	10587	2835	1935	+ 20,4
												+ 1800		

Hospodaření se surovinami

Zásobování našeho hospodářství surovinami probíhalo v r. 1947 celkem příznivě. Do dvouletého plánu jsme přecházeli s určitými zásobami, k nimž přispěly také dodávky UNRRA. Dovoz surovin byl záměrně podporován. Relativní snižování spotřeby bylo jednak výsledkem snah spotřebitelů samých o úsporné využití surovin a nejhospodárnější provoz podniků, jednak výsledkem přídělové politiky.

Skutečný vývoj potvrdil správnost stanovených rozpočtů surovin a energie. Výrobní úkoly v hlavních surovinách byly splněny uspokojivě, i když vznikly různé obtíže, vyplývající z časové neshody mezi potřebou surovin ve výrobě a okamžitou možností jejich dodávky.

Průběh roku 1947 potvrdil, že bude nutné podrobit hlavní skupiny surovin a energií zvláštnímu řízení, které zamezí jejich unikání a zajistí dodávky všem oborům na plánovanou spotřebu.

Uhlí. Mimořádně krutá a dlouhá zima v r. 1946/47 měla za následek, že spotřeba uhlí ve všech sektorech podstatně stoupla. Mimořádnou spotřebu vykázaly průmysl energetický (elektrárny a plynárny), dále hutě, jejichž rozvržený vzestup výroby byl příliš prudký ve srovnání s možnostmi dodávek uhelného průmyslu. Domácí otop přinesl veliké oběti sníženými dodávkami, které umožnily zajištění plánované výroby v I. čtvrtletí dvouletky.

Uhelná těžba se pohybovala nad plánovanou úrovní s výjimkou letních měsíců, kdy nastal pokles těžby nedostatkem brigádníků, soustředěním dovolených na údobí letních měsíců, zvýšeným počtem zameškaných směn a pod. Tento pokles zabránil zásobování průmyslu i domácího otopu průběhem roku v předpokládaném rozsahu. Bylo proto nutné přikročit ke snížení dotace některých průmyslových odvětví, zejména průmyslu kampaňového. Tento postup umožnil vyrovnat rozdíl vzniklý z poklesu uhelné těžby v letních měsících.

Od druhé poloviny srpna se uhelná těžba opět zvýšila a v posledním čtvrtletí byl její vývoj velmi příznivý. Dovoz obilnin se arci projevil nedostatkem vagonů pro přepravu uhlí. Zdržení dovozu uhlí z Polska, který začal proti předpokládanému průběhu až v květnu, bylo nahrazeno zvýšenou těžbou uhlí na Ostravsku v prvních čtyrech měsících nad plán. Přepravní obtíže byly překonány v prosinci. Nad

očekávání příznivý průběh zimy přispěl k tomu, že v průmyslu, dopravě i v domácím otopu nastal příznivý vývoj v zásobách uhlí.

Elektřina a plyn. Zvýšení výroby elektřiny nad plán nestačilo udržeti krok s prudkým vzestupem spotřeby, který se projevil hlavně ve špičkách jako důsledek nedostatku pohotových výkonů. K tomu přistoupilo zpomalení dodávky investic, sucho a poruchy v opotřebovaných zařízeních. Proto bylo třeba sáhnouti od konce léta k určitým omezovacím a distribučním opatřením. Tato opatření sledovala jednak rovnoměrnější rozložení odběru, jednak úspory v odběru. Účinky těchto opatření se projevily příznivě, k čemuž přispěl také mírný průběh letošní zimy. Počítáme s podobnými opatřeními i pro příští zimu, arci nikoliv v letošním rozsahu, pokud investice plánované na rok 1947 a na rok 1948 budou včas splněny. Tyto investice podstatně zmírní nedostatek výkonů v Čechách, méně již na Moravě, kdežto na Slovensku obtíže potrvají ve větším měřítku.

Také výroba plynu nemohla udržeti stejný krok se spotřebou. K dodávce plynu ze Stalinových závodů nemohlo dojíti v předpokládaném rozsahu s ohledem na opožděné dodávky strojního zařízení. Přesto však nedošlo k omezování konsumu, a to ani začátkem roku, kdy byl nedostatek uhlí pro plynárny. Výstavba zařízení plynárny Stalinových závodů ke konci roku podstatně pokročila, takže očekáváme velké zlepšení v zásobování plynem, které již bude jen otázkou dostatečné výstavby dálkových plynovodů a zesílení místních sítí.

Železo. Hutě překvapily překročením plánu výroby železa, což bylo záměrně podporováno zvýšeným přídělem paliv. Distribuce železa byla přizpůsobena změněné potřebě různých sektorů: ve stavebnictví a u nestavebních (strojních) investic se nezačínaly plnit úkoly, uložené pro rok 1947 hned od počátku roku. Naproti tomu bylo hospodářsky nutné a odůvodněné pokračovati v pracích, které byly v jednotlivých výrobních odvětvích započaty v roce 1946 a které se nekryly s úkoly dvouletého plánu. Kovodělný průmysl, pokud nebyl z těchto důvodů dostatečně zaměstnán, zvyšoval zřejmě v I. čtvrtletí 1947 neplánovanou výrobu. Tak došlo v II. pololetí 1947 k hromadění objednávek, které měly zejména za následek prodlužování dodacích lhůt. Všechny příčiny tohoto zjevu nepříznivého pro plán se přezkoumávají a po jejich podrobném zjištění bude zjednána náprava, která zajistí plynulé a pro spotřební obory úměrné zásobování všemi druhy železného materiálu v přiměřených dodacích lhůtách.

Do II. pololetí 1947 připadlo také zvýšení vývozních závazků železného materiálu z obchodních smluv. To se dotklo zejména dopravy, která musela zpomaliti svůj obnovovací plán. Také údržba musela

býti kryta zvýšeným množstvím s ohledem na zdržení investic a na opotřebovanost strojních zařízení, namáhaných zvýšenou výrobou.

Pokud jde o *obecné kovy*, nenastaly ve výrobě poruchy, ač nákup nedosáhl předpokládané výše. Bylo to umožněno zásobami, jež byly k disposici jednak z válečné doby, jednak z dodávek UNRRA.

Stavební hmoty. Plán výroby stavebních hmot byl podstatně překročen. Protože však značná množství cementu a cihel byla spotřebována na neplánovanou stavební činnost, projevil se začátkem II. pololetí nedostatek, citelný zejména v cementu. Řízeným rozdělováním výroby bylo umožněno dotovati i v pozdní sezóně plánované stavby.

Aby bylo napříště zabráněno jakémukoli úniku cementu a cihel, byla připravena opatření o obhospodařování cementu a cihel. Tímto způsobem budou zajištěny tyto stavební hmoty pro plánovanou stavební činnost, přednostně pak pro stavby klíčové.

Dřevo. Těžba dříví se pohybovala co do množství na plánované výši a vázla jen ve vláknině. Značné zásoby z minulých těžeb a z doby války a dále dodatečné přesuny umožnily splnění plánu v průmyslu papíru a celulosy.

Potíže však činil odvoz dřeva s ohledem na nepříznivé sněhové poměry v lesích. Všeobecně svízelná situace ve dřevu, která nastává po postupném odčerpání zásob, způsobila, že bylo přikročeno k obhospodařování řeziva. Mimo to vedla k ustavení zvláštní komise odborníků, pověřené vypracováním dlouhodobého generačního plánu, který má vytýčiti zásady pro zalesňování, těžbu a spotřebu dřeva ve všech oborech, zejména pak v průmyslu papíru a celulosy, průmyslu dřevozpracujícím, jehož zásobování surovinou a polotovary je pro jeho roztříštěnost nepřehledné, a v průmyslu chemickém. Již nyní se ukazuje, že v příštích letech bude k disposici asi o 600 m³ dřeva méně než v roce 1947, a proto všechny úkoly průmyslových oborů dřevozpracujících budou postaveny reálně a za předpokladů o nejhospodárnějším využití dřeva jako suroviny.

Vývoj zahraničního obchodu

Výše zahraničního obchodu v dovozu i vývozu v roce 1947 s porovnáním s roky 1937, 1946 a podle jednotlivých měsíců 1947 je zachycena v tomto přehledu:

V milionech Kčs

		Dovoz	Vývoz	Bilance
1937	I. čtvrtletí	2 332	2 509	+ 177
	II. čtvrtletí	2 974	2 978	+ 4
	III. čtvrtletí	2 642	3 121	+ 479
	IV. čtvrtletí	3 032	3 364	— 332
	celý rok	10 980	11 972	+ 992
1946	I. čtvrtletí	1 140	1 367	+ 227
	II. čtvrtletí	2 059	2 662	+ 503
	III. čtvrtletí	2 636	4 065	+1429
	IV. čtvrtletí	4 404	5 351	+ 947
	celý rok	10 239	13 345	+3106
1947	leden	1 529	1 939	+ 410
	únor	1 512	1 708	+ 196
	březen	1 965	1 814	— 151
	I. čtvrtletí	5 006	5 461	+ 455
	duben	2 262	2 451	+ 189
	květen	2 853	2 580	+ 273
	červen	2 693	2 479	— 214
	II. čtvrtletí	7 808	7 510	— 298
	červenec	2 567	2 372	— 195
	srpen	2 537	1 916	— 621
	září	2 466	2 305	— 161
	III. čtvrtletí	7 570	6 593	— 977
	říjen	2 523	2 668	+ 145
	listopad	2 452	2 699	+ 247
	prosinec	3 276	3 678	+ 402
	IV. čtvrtletí	8 251	9 045	+ 794
	celý rok	28 635	28 609	— 26

Celkový rozsah zahraničního obchodu.

Od června do srpna 1947 dostavil se proti dosavadní vzestupné linii zahraničního obchodu obvyklý sezonní pokles. Nový rozmach zahraničního obchodu datuje se od září minulého roku a byl to zejména prosinec, jenž přinesl velmi podstatný vzestup; po prvé od května 1945 převýšil jak dovoz, tak i vývoz za jeden měsíc částku 3 miliard Kčs a jsou tudíž dosažená prosincová data dosud nejvyšší od květnové revoluce.

Proti roku 1946 se dovoz v roce 1947 téměř ztrojnásobil (nehledíme-li k dodávkám UNRRA v roce 1946) a vývoz více než zdvojnásobil. I nominálně jsou cifry zahraničního obchodu za minulý rok podstatně vyšší, než byly v roce 1937.

S hlediska meritorního posouzení objemu zahraničního obchodu v letech 1937 a 1947 ovšem pouhé srovnání nominálních cifer naprosto nepostačuje; je třeba respektovati alespoň nejdůležitější změny, k nimž došlo v časovém intervalu od roku 1937 do roku 1947, zejména změny v cenách a v počtu obyvatelstva.

Podle výpočtů, které provedl státní úřad statistický, můžeme zhruba pro úhrn našeho zahraničního obchodu počítati, že od roku 1937 do dnešní doby stouply ceny v dovozu asi 3,4krát, kdežto ve vývozu 4,5krát; je tu tedy jistá cenová disparita v náš prospěch, že totiž až dosud jsme mohli ve srovnání s dobou předválečnou získat určité množství cizího zboží za poměrně menší množství našich výrobků.

Chceme-li získat pokud možno přesný obraz o skutečném rozsahu zahraničního obchodu v roce 1947 srovnáním s rokem 1937, vydělíme nominální číslice dovozu 1947 koeficientem 3,4 a u vývozu 4,5; dostaneme pak tento přehled:

	1937 mil. Kčs	%	1947 mil. Kčs	%
Dovoz				
I. čtvrtletí	2 332	100	1 472	63,1
II. čtvrtletí	2 974	100	2 296	77,2
III. čtvrtletí	2 642	100	2 226	84,2
IV. čtvrtletí	3 032	100	2 426	80,0
celý rok	10 980	100	8 421	76,7
Vývoz				
I. čtvrtletí	2 509	100	1 214	48,4
II. čtvrtletí	2 978	100	1 669	56,1
III. čtvrtletí	3 121	100	1 465	47,0
IV. čtvrtletí	3 364	100	2 010	59,6
celý rok	11 972	100	6 358	53,1

Z přehledu vyplývá, že volumen našeho zahraničního obchodu v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 činí u dovozu zhruba tři čtvrtiny a u vývozu zhruba něco přes polovinu.

Toto srovnání je provedeno podle nejpřísnějšího měřítka, resp. postulátu, který si vůbec můžeme pro dané srovnání položiti: nepřihlížíme k úbytku obyvatelstva mezi rokem 1937 a dneškem, dále k válečným škodám, k zvýšeným obtížím zahraničního obchodu atd., a klademe si za úkol dosáhnouti objemu zahraničního obchodu ve výši roku 1937.

Kdybychom nebrali ohled na počet nezaměstnaných v roce 1937, na rozdíly věkového složení pracujících ve výrobě, na dnešní širší zařazení žen do výroby atd., a počítali jen paušálně s pouhým snížením počtu obyvatelstva a jeho pravděpodobným vlivem na výši zahraničního obchodu, dostali bychom tento obraz:

V polovině roku 1937 mělo Československo 15 238 000 obyvatel, v polovině roku 1947 12 170 000 obyvatel. Vydělením hodnoty dovozu a vývozu na hlavu obyvatelstva v obou těchto letech (při čemž ještě pro rok 1947 dělíme příslušným koeficientem pro dovoz 3,4 a pro vývoz 4,5) dostaneme výsledné procento, že na hlavu obyvatele činí volumen zahraničního obchodu v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 u dovozu 96 % a u vývozu 66,4 %.

Tento výpočet však ještě nepodává obraz zcela správný. Vhodnějším měřítkem je tu srovnání kupní síly čs. vývozu na světových trzích v obou srovnávaných letech 1937 a 1947. Poněvadž hodnotu vývozu lze měřiti též jeho kupní silou na světových trzích k úhradě nutného dovozu, lze použíti k zhodnocení poměru kupní síly vývozu v roce 1947 ke kupní síle vývozu v roce 1937 této úvahy:

Dovoz v roce 1947 činí 96 % dovozu v roce 1937, podle výpočtu provedeného na hlavu obyvatelstva a za předpokladu, že dovozní ceny stouply na 3,4násobek. Vývoz v roce 1947 se rovnal prakticky dovozu v témž roce (dovoz i vývoz asi 28,6 miliardy Kčs). Vývoz v roce 1937 činil dvanáct jedenáctin hodnoty dovozu. V poměru k dovozu jeví se tudíž vývoz v roce 1947 o jednu dvanáctinu menší proti roku 1937. Stojí-li tedy dovoz v roce 1947 na výši 96 % z roku 1937, činí kupní síla vývozu v roce 1947 jedenáct dvanáctin kupní síly vývozu v roce 1937, t. j. 88 % kupní síly vývozu roku 1937.

Struktura zahraničního obchodu podle skupin zboží

Níže uvedená tabulka skýtá přehledný obraz jednotlivých položek zahraničního obchodu, rozvržených do jednotlivých skupin mezinárodního bruselského názvosloví, t. j. na živá zvířata, potraviny a nápoje, suroviny a polotovary a hotové výrobky:

Rok	Úhrnem mil. Kčs	%	Živá zvířata mil. Kčs	%	Potraviny a nápoje mil. Kčs	%	Suroviny mil. Kčs	%	Tovary mil. Kčs	%
Dovoz										
1937	10 980	100	205	1,9	1 206	11,0	6 312	57,5	3 257	29,6
1946	10 308	100	86	0,9	2 197	21,3	5 311	51,5	2 714	26,3
1947	28 635	100	95	0,3	5 429	19,0	16 421	57,3	6 688	23,4
Vývoz										
1937	11 972	100	6	0,0	979	8,2	2 390	19,9	8 596	71,8
1946	14 283	100	0	0,0	3 050	21,4	2 356	16,5	8 877	62,1
1947	28 609	100	27	0,1	3 132	11,0	4 299	15,0	21 138	73,9

Tabulka ukazuje, jaká byla poměrná účast hlavních skupin zboží na úhrnu československého dovozu a vývozu v letech 1937, 1946 a 1947. Velmi potěšitelným zjevem je skutečně dosažené procento vývozu hotových výrobků, které činí 73,9 % úhrnného vývozu. Patří k nejvyšším procentům, kterých kdy v celé naší hospodářské historii bylo dosaženo. Ani v nejpříznivějších letech předválečných nepřesáhl náš vývoz hotových výrobků 76 % úhrnného vývozu. Dále nutno uvážiti, že podle zde používané bruselské klasifikace patří do těchto tovarů jen výrobky t. zv. průmyslu nepotravinářského; kdyby se sem počítaly i výrobky průmyslu zemědělského (cukr, slad a pod.), bylo by toto procento ještě vyšší. Lze hodnotiti jako veliký úspěch obchodní politiky, že v době, kdy každý stát usiluje jen o dovoz surovin a nezbytných potravin a o vývoz toliko hotových tovarů, a to pokud možno zbytných, podařilo se v praxi dosáhnouti, že v československém dovozu za rok 1947 činí suroviny skoro 60 % a tovary téměř 75 % úhrnného vývozu.

Struktura zahraničního obchodu podle zemí

Podle schematu používaného v roce 1947 bylo složení zahraničního obchodu podle platebních oblastí v procentech úhrnného dovozu, po případě vývozu, toto:

1947

	Dovoz v mil. Kčs	Dovoz v % úhrnu	Vývoz mil. Kčs	Vývoz v % úhrnu	Bilance v mil. Kčs
Úhrnem	28 635	100,0	28 609	100,0	— 26
SSSR	1 777	6,2	1 445	5,0	— 332
Vázaný clearing	5 114	17,9	5 866	20,5	+ 752
Volný clearing	10 992	38,4	13 121	45,9	+2136
Volná devisa	10 752	37,5	8 177	28,6	—2575

Tato tabulka je zvláště důležitá s hlediska obchodní bilance. Ještě v roce 1946 skončila obchodní bilance aktivem vyšším než 3 miliardy.

Také až do dubna m. r. byla obchodní bilance vcelku aktivní, avšak od května až do září byla vesměs pasivní a za těchto pět měsíců dosáhlo zmíněné pasivum částky skoro 1½ miliardy Kčs. Teprve poslední čtvrtletí minulého roku přineslo aktivum ve výši 794 milionů Kčs, takže za celý rok 1947 je obchodní bilance celkem vyrovnaná (malé pasivum 26 milionů Kčs).

Toto je však ryze formální, více méně účetnický přehled. Dnes při nesměnitelnosti jednotlivých valut je podstatně důležité, v kterých měnách, resp. u kterých devisových oblastí jsme aktivní či pasivní. Po této stránce je nepříznivým zjevem, že zatím co jsme v roce 1947 dosáhli aktiva v obchodě s clearingovými zeměmi, jsme značně (sumou více než 2 a ½ miliardy Kčs) pasivní ve styku se zeměmi volné devisy, z nichž dovážíme velmi důležité suroviny. Obchod se zeměmi volného clearingu dosáhl v roce 1947 tak vysokých číslic, že se naskýtá otázka, je-li v této výši zcela žádoucí. Zdá se totiž, že v dovozu kupujeme prostřednictvím těchto zemí zboží cizí, zvláště zámořské provenience, jež bychom si měli opatřiti levněji přímým nákupem v příslušných produkčních zemích. Na druhé straně provozují tyto země velmi pravděpodobně s částí našeho zboží tam dodaného reexport; i zde bude jistě výhodnější — i po stránce kvality devisové úhrady — prodávat zboží přímo konečným odběratelům.

Rozdělení zahraničního obchodu podle novějšího schematu, t. j. podle 7 devisových oblastí, vypadá takto:

Hodnota zahraničního obchodu podle platebních oblastí

	Dovoz		Vývoz		Bilance
	v mil. Kčs	%	v mil. Kčs	%	v mil. Kčs
I.	1 777	6,2	1 445	5,0	— 332
II.	2 936	10,3	2 882	10,1	— 54
III.	1 324	4,6	2 202	7,7	+ 878
IV.	265	0,9	514	1,8	+ 249
V.	12 136	42,4	14 188	49,6	+2052
VI.	5 468	19,1	4 574	16,0	— 894
VII.	4 729	16,5	2 804	9,8	—1925
Úhrnem	28 635	100,0	28 609	100,0	— 26

Do devisových oblastí I.—VII. patří tyto země: I. SSSR, II. Bulharsko, Jugoslavie, Polsko, III. Maďarsko, Rakousko, Rumunsko, IV. Německo, V. ostatní kontinentální státy se svými zámořskými državami, Řecko, Turecko, Island, VI. librová oblast: V. Britannie, Irsko, britská dominia s výjimkou Kanady, Indie, britské kolonie, Arabie, Palestina, Iran, Tai, Egypt, Habeš, VII. Dolarová oblast: Amerika, Kanada, Portugalsko, Japonsko atd.

V přehledu nám vystupuje největší pasivum zase v obchodě se VII. devisovou oblastí, t. j. skoro 2 miliardy Kčs; skoro polovina celého našeho zahraničního obchodu v roce 1947 připadla na V. platební oblast, což jsou hlavně státy západní a severní Evropy.

Nejdůležitější dovozní a vývozní země v roce 1947 ve srovnání s rokem 1937 byly tyto:

Přehled dovozu a vývozu podle zemí za rok 1947

Dovoz:			Vývoz:		
1. Velká Britannie	3 358	11,73	1. Švýcary	2 926	10,23
2. USA	2 916	10,18	2. Nizozemsko	2 457	8,59
3. Švýcary	2 217	7,74	3. Švédsko	2 086	7,29
4. Švédsko	2 001	6,99	4. Vel. Britannie	1 841	6,44
5. SSSR	1 777	6,20	5. Belgie	1 817	6,35
6. Nizozemsko	1 664	5,81	6. Jugoslavie	1 772	6,19
7. Jugoslavie	1 355	4,73	7. SSSR	1 445	5,05
8. Belgie	1 328	4,64	8. USA	1 251	4,37
9. Italie	1 152	4,02	9. Italie	1 246	4,36
10. Francie	1 000	3,49	10. Rakousko	1 008	3,52
11. Bulharsko	892	3,12	11. Francie	878	3,07
12. Egypt	840	2,93	12. Maďarsko	801	2,80
13. Brazilie	812	2,84	13. Dánsko	686	2,40
14. Dánsko	801	2,80	14. Turecko	655	2,29
15. Turecko	796	2,78	15. Bulharsko	632	2,21
16. Polsko	689	2,41	16. Palestina	630	2,20
17. Norsko	664	2,32	17. Argentina	592	2,07
18. Maďarsko	571	1,99	18. Norsko	559	1,95
19. Indie	551	1,92	19. Německo	514	1,80
20. Rakousko	508	1,77	20. Polsko	478	1,67
21. Kanada	351	1,23	21. Rumunsko	393	1,37
22. Argentina	277	0,97	22. Egypt	360	1,26
23. Řecko	268	0,94	23. Indie	286	1,—
24. Německo	265	0,93	24. Brazilie	272	0,95
25. Rumunsko	245	0,86	25. Jihoafr. Unie	260	0,91
26. Austr. Svaz	167	0,58	26. Řecko	237	0,83
27. Palestina	112	0,39	27. Kanada	178	0,62
28. Jihoafr. Unie	53	0,18	28. Austr. Svaz	122	0,43
29. Jiné země	1 005	3,51	29. Jiné země	2 227	7,78
Celkem	28 635	100,—	Celkem	28 609	100,—

Bilance zahraničního obchodu v roce 1947 vyplývá z této tabulky:

Aktivní bilanci v r. 1947 jsme měli s těmito zeměmi (v mil. Kčs)		Pasivní bilanci v r. 1947 jsme měli s těmito zeměmi (v mil. Kčs)	
1. Nizozemsko	+ 794	1. USA	—1665
2. Švýcary	+ 709	2. Velká Britannie	—1518
3. Palestina	+ 517	3. Brazilie	— 540
4. Rakousko	+ 500	4. Egypt	— 481
5. Belgie	+ 489	5. SSSR	— 332
6. Jugoslavie	+ 417	6. Indie	— 265
7. Argentina	+ 316	7. Bulharsko	— 260
8. Německo	+ 249	8. Polsko	— 211
9. Maďarsko	+ 231	9. Kanada	— 173
10. Jihoafr. Unie	+ 208	10. Turecko	— 140
11. Rumunsko	+ 148	11. Francie	— 122
12. Italie	+ 94	12. Dánsko	— 115
13. Švédsko	+ 86	13. Norsko	— 105
14. Jiné země	+1502	14. Austr. Svaz	— 45
Celkem	+6260	15. Řecko	— 31
		16. Jiné země	— 283
		Celkem	—6286

Jak vyplývá z uvedeného přehledu, je nejnápadnější vysoké pasivum našeho obchodu s USA a Velkou Britannií průběhem celého roku 1947. V posledních měsících uvedeného roku se však zde již ukazoval příznivější vývoj, neboť v lednu až září 1947 jsme kryli dovoz z Velké Britannie na 45 %, z USA na 38 % vývozem do těchto zemí, kdežto v listopadu se toto krytí zvedlo u Velké Britannie na 75 % a u USA na 80 %, v prosinci u Velké Britannie na 91 %, u USA dokonce na 112 %.

Dovoz některých důležitých druhů zboží

Tabulka ukazuje dovoz některých zvlášť důležitých surovin (v tunách) ve srovnání s rokem 1937:

	Dovoz 1937=100
Železné rudy	108,2
Staré železo a ocel	34,6
Slitiny železa	69,6
Měď	164,7
Zinek	155,9

	1937=100
Hliník	117,9
Olovo	129,7
Cín	66,6
Nikl	78,4
Bavlna a bavln. odpadky	53,0
Vlna a česanec	102,6
Hedvábí	23,7
Len	62,0
Surové kůže a kožešiny	47,4
Kaučuk	101,2
Ropa	67,6
Minerální oleje	67,1
Pyrity	105,5
Síra	79,1
Fosfáty	68,9
Sůl průmyslová	73,6
Kamenné uhlí	82,3

Z těchto číslic (data o množství dovozu v roce 1937 jsou vzata jako rovna 100) je patrné, že u řady velmi důležitých položek, a to zejména pro průmysl kovodělný, je dnes dovoz již vyšší než byl v roce 1937. Při dovozu surovin pro jiný průmysl než kovodělný to platí zejména pro pyrity, kaučuk a vlnu. Ovšem u jiných surovin činí dovoz v roce 1947 jen různě vysoká procenta, menší než 100 v poměru k roku 1937.

Vývoz některých důležitých druhů zboží

V následující tabulce jsou porovnávána jen kvantitativní data pro určité druhy zboží, pokud jsou alespoň zhruba stejnorodé povahy. Nelze totiž pro srovnání vývozu v roce 1947 s rokem 1937 brát data o hodnotě větších a málo homogenních skupin, a takto získaná data děliti všeobecným koeficientem 4,5, který platí toliko jako hrubý průměr pro úhrn veškerého vývozu. U jednotlivých druhů nebo skupinek zboží se vývozní — stejně i dovozní — ceny nynější proti roku 1937 změnily v nejrůznějších stupních. Jsou druhy zboží, jejichž vývozní ceny stouply jen dvojnásobně, kdežto u některých producentů desateronásobně. Proto dělení jednotným koeficientem, platným pro úhrn všeho vývozu, mohlo by u jednotlivých druhů nebo skupinek zboží podati úplně skreslující obraz.

Vývoz

	1937 tuny	1947 tuny	1937=100
Cukr a roztoky	258 255	170 299	65,9
Slad	76 801	17 081	22,2
Chmel	9 453	5 876	62,2
Koks	943 435	576 958	61,1
Měkké řezivo	253 906	287 534	117,9
Celulosa	135 877	41 810	30,8
Tyčové železo	115 507	91 630	79,3
Železné plechy	81 412	67 354	82,7
Železný drát	53 047	51 842	97,7
Železné roury	113 279	104 698	92,4
Tabulové sklo	63 801	77 536	121,5
Porcelán	12 199	7 938	65,1
Obkládačky a dlaždice	19 378	15 795	81,5
Ohnivzdorné cihly	28 359	28 364	100,4

Z těchto vybraných druhů zboží má vývoz v roce 1947 vyšší než v roce 1937 tabulové sklo a měkké řezivo; na úrovni roku 1937 jsou ohnivzdorné cihly a celkem i železný drát a železné roury. Jinak i zde máme pestrou směsici procent, při čemž zvlášť nápadný je slabý vývoz sladu.

Při posuzování pravděpodobného vývoje bylo v třetí čtvrtletní zprávě vysloveno očekávání, že v posledním čtvrtletí dojde k stoupajícímu napětí na peněžním a úvěrovém trhu, a to jednak v důsledku provedení státní úvěrové operace, jednak v důsledku stoupajícího nároku pro účely investiční. Tato prognosa se plně osvědčila, a to v rozsahu spíše větším, než bylo očekáváno. Zvýšené nároky úvěrové měly svůj odraz zejména v rychlém a značném vzestupu úvěrových obchodů Národní banky, zejména eskontu. Náhlý vzestup těchto obchodů v měsíci říjnu pokračoval i v listopadu, byť i tempem poněkud zvolněným; zato však tím intensivněji v průběhu prosince, kdy dosáhl částky skoro 17,5 miliardy Kčs. Tento vzrůst úvěrových obchodů Národní banky se projevil i přiměřeným vzrůstem oběživa; jeho úhrn byl ovšem částečně umírněn poměrně nízkým žirem (zejména koncem listopadu). Ráz tohoto přírůstku oběživa je charakterisován právě okolností, že jde o přírůstek vzniklý v důsledku zvýšení eskontu, tedy v podstatě o krátkodobý úvěr, čímž přírůstek dostává charakter dočasný; jde o zvýšení pružného bloku oběživa, které by s poklesem přechodné vyšší potřeby mělo vykázati též přiměřený pokles.

Zkoumáme-li příčiny zvýšených nároků úvěrových, musíme uznati, že kromě očekávaných účinků shora uvedených příčin přistoupilo zde jednak obvyklé zvýšení úvěrových nároků ke konci roku v důsledku zvýšených výplat jak v sektoru veřejném, tak v soukromém, jednak však se nedostavil v plném rozsahu normální pokles investiční a jiné činnosti v důsledku mimořádně mírné zimy. Naproti tomu jevil se vývoj úspor po větší část čtvrtletí stále velmi nepravidelným v důsledku ještě trvající nervosity spořitelů a nákupní horečky, a teprve v posledním měsíci roku se projevilo podstatné zlepšení, když důsledky zvýšených obratů ve zboží se projevily i vzrůstem vkladů zejména na běžných účtech. Celkem ovšem ani velmi příznivý výsledek měsíce prosince nemohl plně vyvážit chabé výsledky v říjnu a listopadu, takže úhrnný přírůstek vkladů na vkladní knížky a běžné účty prvých vkladatelů za čtvrté čtvrtletí 5,492 mil. Kčs jest slabší než ve čtvrtletí třetím i druhém, a jen prvé čtvrtletí roku o více než 1 miliardu převyšuje.

Seznání dat za poslední čtvrtletí roku umožňuje i rozhled po vývoji *celoročním*. Tento celoroční vývoj situace finanční a měnové se v nejhrubších rysech jevil asi takto:

Úhrnné oběživo (včetně žira) stouplo o zhruba 12 miliard Kčs, z čehož skoro 10 miliard tvoří přírůstek odpovídající vzrůstu úvěrových obchodů Národní banky. Podíl žira v úhrnu oběživa poklesl z 10 miliard na 7,3 miliardy, takže přírůstek oběživa v bankovkách — při ostatním oběživu jen poměrně nepatrně zvýšeném — činí okrouhle 15 miliard Kčs. Srovnáme-li uvedený výsledek s výsledkem roku 1946, kdy přírůstek oběživa činil za rok přes 26 miliard, jest nutno konstatovat podstatný úbytek vzrůstu oběživa. Další značné zlepšení spočívá v tom, že letošní přírůstek nepramení již — až na menší část — z uvolňování vázaných vkladů, nýbrž má ráz oběživa pružného. Uvedené stoupnutí oběživa nastalo v podstatě až v posledním čtvrtletí roku.

Úsporné vklady na knížky a běžné účty prvých vkladatelů stouply za rok úhrnem o 23,3 miliardy Kčs. Vklady na knížky činily z toho 11,7 miliardy Kčs a jevily po celý rok dosti pravidelný vzrůst, byť větší v prvém pololetí (6,7 miliardy Kčs), než v druhém (5 miliard). Celkový přírůstek vkladů na knížky je o 2,5 miliardy Kčs menší než v r. 1946. Vklady na běžné účty prvých vkladatelů jevily během roku vývoj značně nepravidelný, při čemž jejich přírůstek byl podstatně vyšší v pololetí druhém (8,3 miliardy Kčs) než v prvém (3,3 miliardy). Celkový roční přírůstek zůstal ovšem daleko za výsledkem r. 1946 (30,8 miliardy Kčs). Vzhledem k tomu, že vývoj kapitálové tvorby byl r. 1946 velmi značně povzbuzován různými zcela mimořádnými vlivy (na př. též uvolňováním vázaných vkladů), nutno vývoj kap. tvorby z tohoto pramene v r. 1947 — i při plném zřeteli k některým mimořádným okolnostem (na př. mimořádnému suchu a jeho důsledkům) — považovati za přiměřenější normálním možnostem vývojovým než přírůstek roku 1946.

Hospodaření státní správy probíhalo v uplynulém roce celkem velmi příznivě — jak je podrobněji uvedeno ve zvláštní části této zprávy. Podstatně vyšší příjmy a neuskutečněné výdaje silně zmenšily očekávaný rozpočtový schodek; skutečné výsledky budou mnohem příznivější, i když v posledním měsíci roku byl nápor na státní pokladnu velmi silný. Ač důsledky nepříznivé úrody a některá další opatření vznesla mimořádné — řádným rozpočtem neprocházející — požadavky na státní pokladnu, nedostoupila skutečná úvěrová potřeba státu ani zdaleka předpokládané výše. Proto i při menší tvorbě kapitálové bylo možno hladce krýti úvěrovou potřebu ve třech čtvrtletích roku. Teprve nutnost státní úvěrové operace v posledním čtvrtletí spolu s některými dalšími okolnostmi vyvolala napětí na

úvěrovém trhu a vyžádala si podstatnějšího zásahu Národní banky. Že šlo do značné míry o potřebu *dočasně* zvýšenou, nasvědčuje podstatný pokles úvěrových obchodů Národní banky v prvých měsících roku letošního (1948).

Státní finanční hospodářství — daňové příjmy.

Vývoj státního hospodářství ve IV. čtvrtletí 1947 je zatím těžké definitivně hodnotit, poněvadž nejsou ještě k disposici data o výdajích, které zejména koncem roku bývají z celého roku relativně i absolutně nejvyšší. Po stránce příjmové bylo toto čtvrtletí příznivé, a to zásluhou dobrého výnosu daní a dávek. Celkový výnos za toto čtvrtletí činí 13⅓ miliardy Kčs a je tedy o 1¾ miliardy vyšší než průměrný výnos čtvrtletí předcházejících. Ač ani v tomto čtvrtletí nebyl vývoj ve všech měsících rovnoměrný, je za příznivější vývoj než v předchozích čtvrtletích děkovati tomu, že kromě obvykle silného prvého měsíce ve čtvrtletí — měsíce října — jeví se poměrně velmi silným měsíc poslední, prosinec. Kdežto dobrý výsledek v říjnu způsobil jako obvykle výnos čtvrtletní splátky na daň z obratu, je tento vývoj v prosinci přičísti dobrým výsledkům ostatních dávek a hlavně přímých daní.

Pokud jde o rozložení mezi země české a Slovensko, byly tyto dobré výsledky daňové vcelku vydatnější v českých zemích. Slovensko má relativně lepší výsledky u poplatků a další odchylka se jeví ve výnosu nepřímých daní, který v českých zemích nedosáhl rozpočtové částky, kdežto na Slovensku naopak vykazuje značný přebytek.

Výsledek posledního čtvrtletí dává možnost i retrospektivně přehlédnouti výsledek celého roku 1947. Přitom vylučujeme z daňových výnosů částky, které byly na veřejných dávkách vybrány při dovozu zboží UNRRA a jež se přeúčtovávají mezi ostatní příjmy z akce UNRRA. Naproti tomu připočítáváme částky, které byly ve prospěch daňových výnosů za r. 1947 vyúčtovány dodatečně, po uplynutí roku (dopravní daně ČSD, dávka z telefonních poplatků). Po tomto dodatečném vyúčtování činil čistý výnos všech veřejných dávek za rok 1947 celkem 48 502,5 mil. Kčs. Nutno konstatovati, že tento výsledek je úhrnem velmi příznivým. Vykazuje o 47½% větší výnos, než jaký byl v rozpočtu očekáván. Na tomto výsledku se podílejí jednotlivé skupiny dávek těmito přebytky resp. schodky proti rozpočtu:

přímé daně +51,6 %, daň z obratu +66,9 %, clo +7,9 %, nepřímé daně —4,6 %, poplatky +31,4 % a monopoly +143 %.

Pro srovnání vývoje v zemích českých a na Slovensku se uvádí tento celoroční výsledek:

V zemích českých jeví se proti rozpočtu tento výsledek: v přímých daních +64 %, u daně z obratu +76,6 %, u cla +9,4 %, v nepřímých

Skutečný výnos daní, dávek a poplatků za r. 1947 se podle prozatímního zjištění jeví takto (v mil. Kčs):

Druh dávky	Skutečný hrubý výnos			Rozpočtová kvota		
	České země	Slovensko	Úhrn	České země	Slovensko	Úhrn
Přímé daně	16.695,1	2.628,5	19.323,6	10.178,8	2.570,0	12.748,8
Daň z obratu	9.729,5	1.825,1	11.554,6	5.510,0	1.413,0	6.923,0
Clo	657,4	120,5	777,9	601,1	120,0	721,0
Nepřímé daně	5.074,5	899,7	5.974,2	5.546,9	714,1	6.261,0
Poplatky	3.875,0	1.134,3	5.009,3	3.062,7	748,5	3.811,2
Monopoly	3.709,4	2.153,5	5.862,9	1.332,0	1.081,1	2.413,1
Úhrnem	39.740,9	8.761,6	48.502,5	26.231,4	6.646,7	32.878,1

Srovnáme-li skutečný výnos s rozpočtovými předpoklady u jednotlivých dávek, vyplývá tento přebytek či schodek (v milionech Kčs):

	České země		Slovensko		Úhrn
Přímé daně	+	6.516,3	+ 58,5	+	6.574,8
Daň z obratu	+	4.219,5	+ 412,1	+	4.631,6
Clo	+	56,4	+ 0,5	+	56,9
Nepřímé daně	—	472,4	+ 185,6	—	286,8
Poplatky	+	812,3	+ 385,8	+	1.198,1
Monopoly	+	2.377,4	+ 1.072,4	+	3.449,8
Úhrnem	+	13.509,5	+ 2.114,9	+	15.624,4

daních —8,5 %, v poplatcích +26,5 %, v monopolech +178,5 %, úhrnem +51,5 %.

Na Slovensku jeví se vývoj srovnán s rozpočtem takto: přímé daně +2,3 %, daň z obratu +29,2 %, clo +0,4 %, nepřímé daně +26,0 %, poplatky +51,5 %, monopoly +99,2 %, celkem +31,8 %.

Z uvedených přehledů je zřejmo, že na celoročním výsledku mají zásluhu ve vyšší míře země české než Slovensko, a to zejména v daních přímých a v dani z obratu. Naproti tomu v daních nepřímých vykazují země české menší než očekávaný příjem, na Slovensku se jeví o ¼ větší než očekávaný příjem; částečně to souvisí se skutečností, že daň z umělých jedlých tuků a daň z uhlí, které byly sice v rozpočtu obsaženy, ale v r. 1947 se nevybíraly, byly téměř z 96 % preliminovány v českých zemích. Pozoruhodný je vývoj státních monopolů; je to při srovnání s rozpočtem daleko nejúspěšnější obor dávkový jak v českých zemích, tak i na Slovensku, a jest jen litovati, že je to vlastně výnos lihového monopolu, který tento „úspěch" přináší. Přebytek proti rozpočtu vyplynul tu především z dvojího zvýšení monopolní dávky z lihu (na jaře 1947 o 2500 Kčs a na podzim o dalších 6000 Kčs z 1 hl pitného lihu), ale souvisí, bohužel, také s vysokým konsumem lihovin. V zájmu státní pokladny sice příznivý vývoj se jeví zejména s ohledem na národní zdraví krajně povážlivý.

Peněžní a úvěrový trh.

Napětí na peněžním a úvěrovém trhu, které se jevilo zčásti již v III. čtvrtletí 1947, vzrostlo dále s blížícím se koncem roku. Bylo zostřováno nepravidelným vývojem vkladů, které v tomto čtvrtletí jevily značné výchylky a teprve ke konci roku nastalo ve vývoji vkladů podstatné uklidnění a zlepšení. Důsledek zvýšené poptávky úvěrové se projevil mimořádně silným vzrůstem úvěrových obchodů Národní banky a tím i vzrůstem oběživa. Vývoj v tomto směru je zřejmý z těchto tabulek:

Vývoj oběživa a úvěrových obchodů Národní banky Čs.

	Oběživo v milionech bankovky	ostatní	Žiro	Úhrn	Úvěr obch. Nár. banky Úhrn	Úvěr obch. činí % oběživa
30. 6. 1945	40 539	21 679	žiro 30 166 p. p. 11 599*)	103 983	7 180	6,9 %
31. 12. 1945 nové oběž.	24 233	3 964	2 187	30 384	3 520	11,5 %
30. 6. 1946	35 280	3 055	7 442	45 777	5 919	12,9 %
31. 12. 1946	43 589	2 988	10 068	56 645	7 899	13,7 %
31. 1. 1937	41 965	2 843	13 735	58 563	7 964	13,6 %
31. 3. 1947	42 904	2 809	9 133	54 846	3 599	6,5 %
30. 6. 1947	44 393	2 784	9 674	56 851	4 097	7,2 %
31. 10. 1947	50 933	2 967	7 657	61 557	9 018	14,6 %
30. 11. 1947	53 718	3 056	5 599	62 173	10 202	16,4 %
31. 12. 1947	58 538	3 160	7 316	69 014	17 436	25,2 %

Vývoj nových vkladů (v milionech Kčs).

	Vklady na vklad. knížky	Vklady na běž. účty prvních vkladatelů	Úhrnem	+ Přírůstek — Úbytek
Koncem roku 1945	796,—	11 501,—	12 297,—	—
Koncem roku 1946	15 055,—	42 344,—	57 399,—	+ 44 189,—
Koncem června 1947	21 730,—	45 616,—	67 346,—	+ 9 947,—
Koncem září 1947	24 196,—	51 010,—	75 206,—	+ 7 787,—
Koncem října 1947	24 543,—	49 590,—	74 133,—	— 1 073,—
Koncem listopadu 1947	25 208,—	50 341,—	75 550,—	+ 1 417,—
Koncem prosince 1947	26 759,—	53 939,—	80 698,—	+ 5 148,—

Rozložení nových vkladů (v milionech Kčs) ke dni 31. prosince 1947.

Banky:	Vklady na vklad. knížky	Vklady na běžné účty	Úhrnem	Úhrnem ČSR
České země	3 264,—	20 565,—	23 829,—	
Slovensko	1 691,—	2 794,—	4 489,—	28 314,—
Peněžní ústavy s veř. úkoly:				
České země	9 644,—	12 077,—	21 721,—	
Slovensko	553,—	1 503,—	2 056,—	23 777,—
Úvěrní společenstva:				
České země	8 244,—	4 577,—	12 821,—	
Slovensko	1 586,—	1 478,—	3 064,—	15 885,—
Poštovní spořitelna:				
České země	1 571,—	8 307,—	9 878,—	
Slovensko	206,—	2 638,—	2 844,—	12 722,—

*) Protektorátní pokl. poukázky.

Vývoj cenový.

V posledním čtvrtletí roku 1947 jeví oba cenové indexy, index cen velkoobchodních i index životních nákladů, jichž používáme k ilustraci změn v naší cenové soustavě, tendenci vzestupnou. U cen velkoobchodních nastal tento vzestupný pohyb již ve III. čtvrtletí (srovnej předchozí zprávu) a dále pokračuje i ve IV. čtvrtletí, u cen maloobchodních (index životních nákladů) projevuje se vzestup převážně až v období čtvrtém.

Index velkoobchodních cen činil na konci III. čtvrtletí (září 1947) 303,1 a stoupl do konce roku na 306,2, t. j. zhruba o 1 %. Během II. poloviny roku 1947, resp. od června, kdy index velkoobchodních cen dosáhl téměř své nejnižší úrovně v tomto roce (295,4), činí vzestup asi 3,7 %.

Vzestup indexu velkoobchodních cen v posledním čtvrtletí roku 1947 je způsoben vzestupem cen průmyslových látek a výrobků, při čemž nejvyšší vzestup nastal u nerostů. Ačkoliv v tomto čtvrtletí došlo k dosti značnému snížení cen textilií (index v září 470,4, v prosinci 453,7), přece jen úhrnný index průmyslových látek a výrobků stoupl o 9,4 bodu (z 312,3 v září na 321,7 v prosinci), t. j. asi o 3 %. Úhrnný index potravin, poživatin a píce v tomto období poklesl z 294,9 v září na 292,7 v prosinci. Index cen domácího zboží vykazuje změnu celkem nepatrnou, index cen zboží dováženého však stoupl značně (z 339,8 v září na 359,1 v prosinci).

Vývoj indexu velkoobchodních cen v průběhu roku 1947 znázorňují tabulka a diagram, které sestavil Ing. Dr Kámen:

Indexy velkoobchodních cen v r. 1947 (geometrické průměry)

Rok a měsíc	Potraviny, poživatiny a píce						Průmyslové látky a výrobky				Úhrnný index	Z toho zboží	
	potraviny a poživatiny												
	rostlin.	živočiš.	různé	úhrn	píce	dohromady	nerosty	textilie	různé	úhrn		dovážené	domácí
	březen 1939 = 100												
1946:													
leden	199,3	439,6	268,1	275,2	162,0	267,2	213,8	417,4	251,4	266,6	266,9	293,3	264,4
prosinec	232,6	418,4	296,4	298,1	241,5	294,6	265,3	475,0	278,8	307,5	300,7	343,7	296,2
	Rozdíl (± %) v prosinci 1946 proti lednu 1946:												
	+16,7	—4,8	+10,6	+8,3	+49,1	+10,2	+24,1	+13,8	+10,9	+15,3	+12,7	+17,2	+12,0
1947:													
leden	232,0	419,4	296,7	298,1	241,5	294,7	265,1	481,6	278,8	308,4	301,1	345,9	296,2
únor	232,0	418,4	288,1	294,6	241,5	291,4	265,1	468,2	278,9	306,5	298,5	337,4	294,5
březen	233,7	414,3	295,2	297,4	241,5	294,0	264,9	471,0	280,4	307,6	300,4	338,4	296,5
duben	233,7	372,0	295,0	288,9	241,5	286,1	266,6	465,7	273,2	303,7	294,4	333,8	289,7
květen	233,7	374,6	295,7	289,7	241,5	286,8	266,6	467,0	275,6	305,1	295,4	335,3	290,7
červen	233,7	370,8	295,7	288,9	241,5	286,1	266,6	470,8	275,6	305,7	295,3	336,5	290,2
červenec	257,1	370,5	297,0	299,2	241,5	295,7	266,6	469,9	277,1	306,3	300,7	338,8	296,5
srpen	252,0	370,9	295,0	296,5	241,5	293,1	270,9	471,0	283,0	311,2	301,6	335,2	298,0
září	243,5	370,4	302,8	295,7	281,5	294,9	270,9	470,4	285,2	312,3	303,1	339,8	298,7
říjen	231,3	374,7	302,8	291,3	281,5	290,7	293,2	476,7	292,8	324,9	306,6	355,1	299,4
listopad	231,3	375,2	303,5	291,7	281,5	291,1	295,2	450,1	292,0	321,1	305,1	346,7	299,5
prosinec	236,7	374,9	301,7	293,3	281,5	292,7	295,2	453,7	292,0	321,7	306,2	359,1	299,3
	Rozdíl (± %) v prosinci 1947 proti lednu 1947:												
	+2,0	—10,6	+1,7	—1,6	+16,6	—0,7	+11,4	—5,8	+4,7	+4,3	+1,7	+3,8	+1,0

Indexy velkoobchodních cen v r. 1947 (geometrické průměry) březen 1939 = 100.

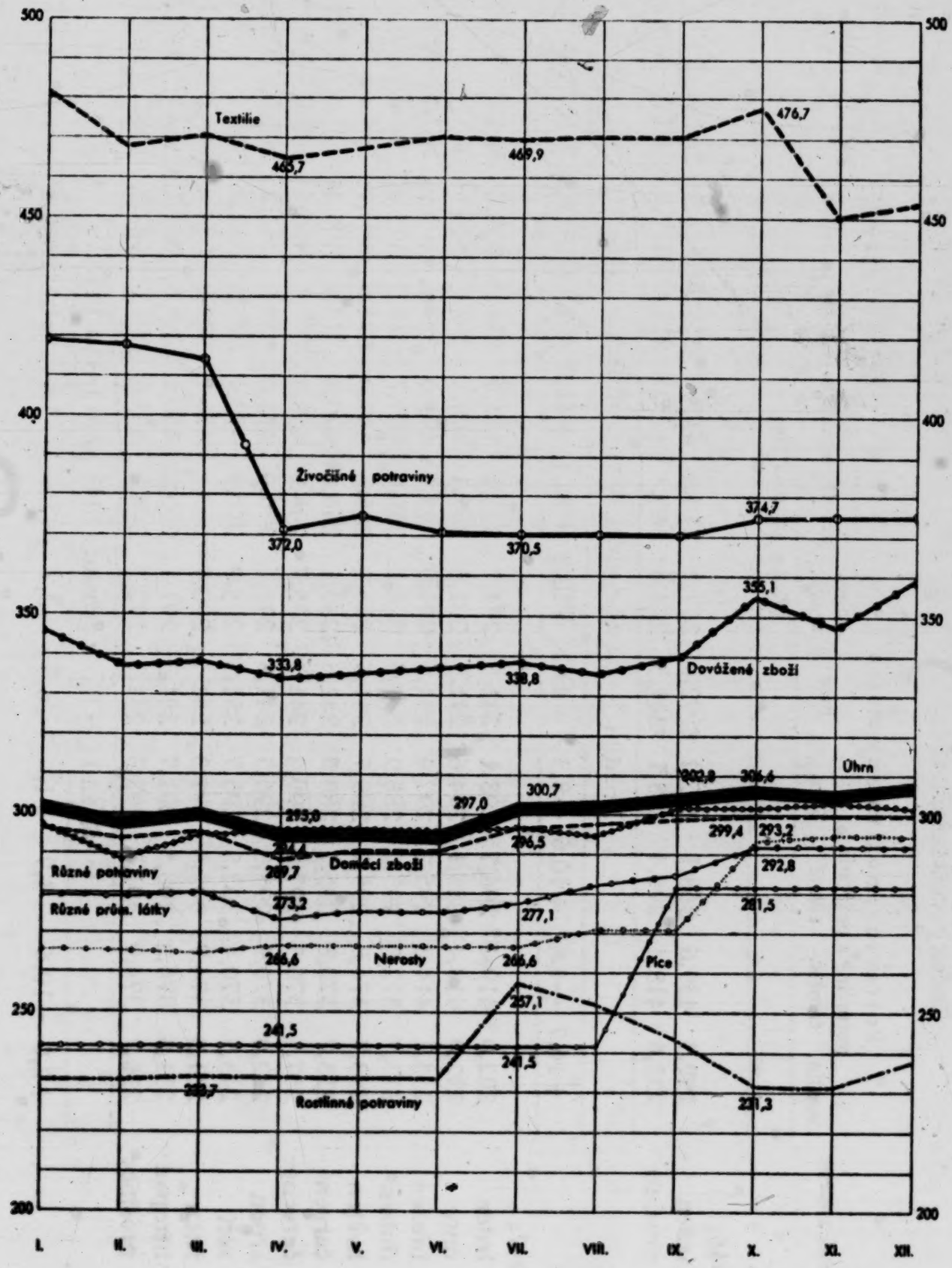

Úhrnný index průběhem roku 1947 se zvýšil o 1,7 %, kdežto průběhem roku 1946 činil tento vzestup 12,7 %. Značný vzestup v roce 1946 byl způsoben tím, že velkoobchodní ceny v tomto roce byly přizpůsobovány nové soustavě čísel, k níž byl položen základ koncem roku 1945 při měnové reformě. I v roce 1947 pokračovalo toto přizpůsobování, bylo již však omezeno více na jednotlivé případy (úprava cen železa, řeziva, sody, dutého skla, cementu, vápna, cihel), takže změny v úhrnném indexu nejsou již v roce 1947 tak výrazné, jako v roce předchozím. Nutno ovšem poznamenat, že je to důsledek též intervenční politiky, zahájené ve II. čtvrtletí roku 1947, jež se projevila i snížením některých cen velkobochodních, zejména živočišných potravin. Nebýt těchto intervencí, byl by ovšem vzestup indexu velkoobchodních cen vyšší.

Vliv intervencí projevil se zejména v dílčím indexu potravin, poživatin a píce, který průběhem roku 1947, jak je zřejmé z tabulky, vykazuje pokles o 0,7 %. Je to důsledek značného snížení velkoobchodních cen živočišných potravin, který nebyl paralysován ani dosti značným zvýšením cen píce, k němuž došlo v září roku 1947.

Úhrnný index průmyslových látek a výrobků vykazuje vzestup o 4,3 %.

Index cen zboží domácího vykazuje za rok 1947 změnu celkem nevelkou (zvýšení o 1 %). Rovněž index cen zboží dováženého vykazuje v roce 1947 u srovnání s rokem 1946 zvýšení podstatně menší, což s hlediska stability vnitřní cenové hladiny je okolnost velmi významná. Nelze ovšem nepřehlédnouti, že během roku 1947 došlo ke značným výkyvům v cenách dováženého zboží, a že zejména v posledním čtvrtletí roku 1947 tento index značně stoupl a dosáhl zatím v prosinci 1947 své nejvyšší úrovně. Zdá se, že tento vývoj není ještě skončen, a že vnitřní cenová hladina bude tímto tlakem stoupajících cen zahraničních nepříznivě ovlivňována.

Index životních nákladů v posledním čtvrtletí roku 1947 proti předchozímu čtvrtletí mírně stoupl, vcelku však výsledky dvou opatření, jimiž měla být v tomto roce zvýšena životní úroveň širokých vrstev lidu, t. j. intervenční zlevnění cen důležitých životních potřeb a snížení daně ze mzdy, zůstaly v tomto čtvrtletí zachovány.

Index životních nákladů vykazuje proti předchozímu čtvrtletí tyto změny:

1947:	v Praze		v ČSR
	rodina dělnická	rodina úřednická	rodina dělnická
září	284,7	268,8	293,1
říjen	284,3	269,1	293,9
listopad	286,3	270,8	297,3
prosinec	288,6	272,2	—

Zvýšil se tedy index životních nákladů dělnické rodiny v Praze asi o 1,4 % (proti nejnižšímu stavu v srpnu 1947, kdy index činil 282,8, asi o 2 %), úřednické rodiny asi o 1,26 % a dělnické rodiny v ČSR zatím do listopadu 1947 asi o 1,45 %.

Pohyb indexu životních nákladů dělnické rodiny v Praze průběhem roku 1947 je patrný z tabulky a diagramu Ing. Dr Kámena:

Indexy životních nákladů v Praze v r. 1947 (březen 1939 = 100)

Rok a měsíc	Rodina dělnická. I. výživa	II. topivo, svítivo a j.	III. byt	IV. ošacení	V. různé	VI. úhrnný index
1946: leden	326,7	228,6	118,9	319,9	410,4	306,7
prosinec	311,7	241,2	118,9	377,9	417,5	309,1
Rozdíl (± %) v prosinci 1946 proti lednu 1946:						
	—4,6	+5,5	=	+18,1	+1,7	+0,8
1947: leden	312,6	241,2	122,6	381,3	417,5	310,3
únor	316,1	241,2	122,6	389,5	417,5	312,3
březen	316,1	241,2	122,6	391,3	417,5	313,1
duben	287,7	241,2	122,6	365,6	417,5	297,5
květen	287,7	241,2	122,6	356,1	417,8	296,4
červen	288,5	241,2	122,6	352,0	417,8	296,4
červenec	296,1	241,2	122,6	349,7	359,2	286,5
srpen	285,9	247,2	122,6	352,3	359,2	282,8
září	289,7	247,7	122,6	353,9	359,2	284,7
říjen	287,4	252,8	122,6	356,2	359,2	284,3
listopad	290,8	252,8	122,6	360,4	359,2	286,3
prosinec	295,5	252,8	122,6	363,4	358,3	288,6
Rozdíl (± %) v prosinci 1947 proti lednu 1947.						
	—5,5	+4,8	=	—4,7	—14,2	—7,0

Indexy životních nákladů dělnické rodiny v Praze v r. 1947 (březen 1939 = 100).

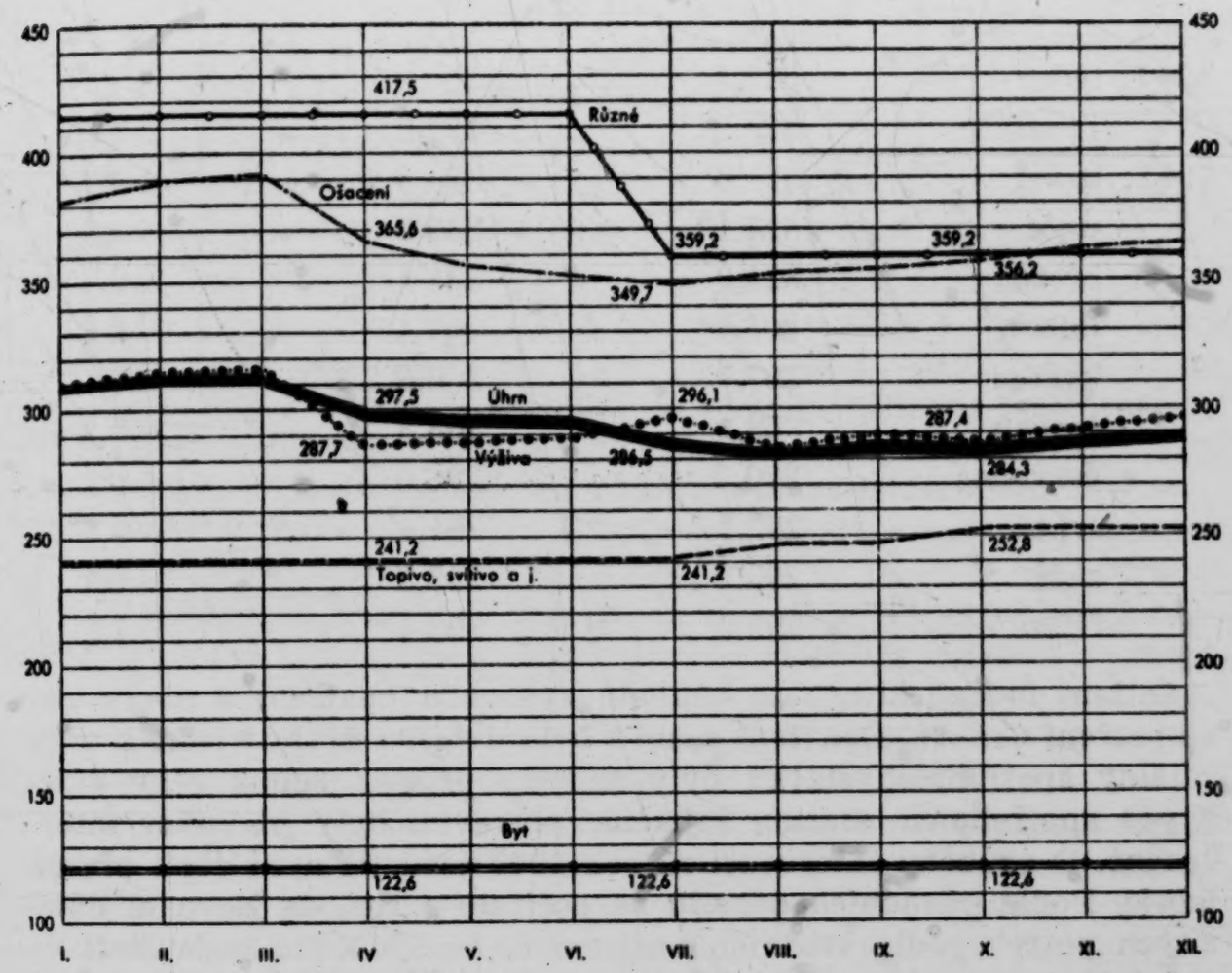

Ukazuje se, že průběhem roku 1947 došlo k snížení indexu životních nákladů o 7 %. Proti březnu roku 1947, kdy index životních nákladů činil 313,1, došlo k snížení asi o 7,8 %.

Zvýšení vykazuje v roce 1947 pouze skupina topivo a svítivo; projevuje se tu vliv dovozu dražšího polského uhlí, úprava cen elektřiny, plynu a denaturovaného lihu. III. skupina byt nevykazuje během roku 1947 změnu, avšak proti roku 1946 došlo k zvýšení indexu o 3,1 %, vlivem zvýšení obecních poplatků. Značné snížení V. skupiny (různé) je způsobeno novou úpravou daně ze mzdy. Dosti značné zvýšení vstupného do biografu způsobilo, že pokles v této skupině není ještě výraznější.

Průběhem roku 1947 došlo k dalšímu sblížení cen v českých zemích a na Slovensku. Z připojené tabulky je patrné, že cenové hladiny v obou částech republiky jsou prakticky vyrovnány.

Indexy životních nákladů dělnické rodiny v českých zemích a na Slovensku v r. 1947.

(Březen 1939 = 100)

Rok, měsíc	Čechy a Morava	Slovensko	Rozdíl v %
1946: leden	317,7	340,9	+7,3
prosinec	320,2	334,6	+4,5
1947: leden	321,6	334,9	+4,1
únor	324,1	333,5	+2,9
březen	324,2	331,7	+2,3
duben	308,4	307,4	—0,3
květen	307,7	306,6	—0,4
červen	308,1	308,3	+0,1
červenec	296,2	296,6	+0,1
srpen	292,7	291,4	—0,4
září	293,2	293,5	+0,1
říjen	292,9	296,4	+1,2

Snížení indexu životních nákladů způsobila opatření v oboru cen a opatření daňová. Opatření cenová byla dvojího druhu: jednak ceny většiny spotřebních statků byly sníženy přímo, jednak ceny důležitých spotřebních statků, zejména potravin, byly zlevněny intervenčně. O průběhu intervencí za rok 1947 jsou již nyní dosti přesné údaje. Podle původních odhadů se počítalo s tím, že zlevnění důležitých potřeb podle vládního nařízení č. 34/1947 Sb. bude činit ve svém úhrnu zhruba asi 6 miliard za rok, resp. za ¾ roku 1947 asi 4 600 000 000 Kčs, a že cenové vyrovnávací částky, které jsou některá odvětví povinna odvádět podle zákona č. 51/47 Sb., jen u průmyslu (tedy mimo řemeslo, obchod a cenové vyrovnávací částky u jednatelů) vynesou rovněž zhruba asi 6 miliard, resp. za ¾ roku 1947 asi 4,5 miliardy. Ve skutečnosti si zlevnění cen v oboru výživy vyžádá za rok 1947 celkového nákladu asi 2 800 000 000 Kčs (původní odhad asi 3 054 000 000 Kčs), u výrobků průmyslových asi 1 179 000 000 Kčs (původní odhad asi 1 548 000 000), vcelku tedy asi 3 980 000 000 Kčs. Mělo-li tedy celkové snížení představovat částku asi 4 600 000 000 Kčs, je skutečné snížení asi o 620 000 000 Kčs menší. Předpokládaných částek nebylo dosaženo ani v oboru výživy ani u výrobků průmyslových. Pokud jde o výživu, je to jistě následek sucha, který způsobil, že množství intervenovaných potravin, která jdou na trh, jsou menší, než se původně očekávalo.

Výnos cenových vyrovnávacích částek za ¾ roku 1947 činí asi 3 575 000 000 Kčs (k jistému zvýšení dojde ještě dodatečnými plat-

bami a po skončení vyměřovacího řízení) a je tedy proti minimálnímu odhadu nižší zhruba o 1 miliardu.

Hospodaření intervenčního fondu zřízeného zákonem č. 51/1947 Sb. skončí tedy za rok 1947 schodkem, který nepřesáhne 400 mil. Kčs.

Vývoj mzdový.

V posledním čtvrtletí r. 1947 nedošlo k změnám v nominálních mzdových sazbách, takže indexní číslo zůstalo na úrovni dosažené ve III. čtvrtletí. Výdělková úroveň z listopadu 1947 se stabilisovala; v posledním čtvrtletí r. 1947 proti předchozímu čtvrtletí, alespoň pokud jde o průměr celého průmyslu, mírně poklesla. V důsledku toho i reálná mzda zůstává v podstatě proti III. čtvrtletí nezměněna, nehledě ovšem k účinkům, kterými na reálnou hodnotu mezd působí zvýšení cen na černém trhu.

Průběhem *celého roku 1947* se mzdová situace jeví takto:

Mzdové sazby. V prvním roce provádění dvouletého hospodářského plánu byly v oboru mezd a platů uskutečněny některé úpravy mzdových podmínek zaměstnanců, a to zejména ve výrobních nebo pracovních odvětvích, která jsou s hlediska dvouletky zvlášť důležitá nebo jež jsou pracujícími opomíjena. Tyto úpravy proto znamenají mzdovu preferenci, ač ji ovšem nebylo možné provésti v pronikavějším stupni, neměla-li být ohrožena cenová stabilita.

V souladu s programem vlády a podle platných předpisů o řízení mzdové politiky bylo v tomto roce důležitým úkolem mzdové politiky zavádění mezd podle zásluhy, opatření pro rozšiřování práce v úkolu a odměňování zvýšeného výkonu prémiemi při pracích, jež se svou povahou nehodí, aby se konaly v úkolu.

Ze mzdových úprav, které byly v tomto roce provedeny, jsou nejdůležitější mzdová opatření ve stavebnictví, kde pro zvýšení atraktivity došlo k přiznání sezónního a úkolového vyrovnávacího přídavku. Tato úprava se v průměru všeho stavebního dělnictva projevila takto:

Měsíc, rok	Hodinová sazba v Kčs	Index III/39	Index V/45
III/39	3,81	100,—	65,6
V/45	5,81	152,5	100,—
IX/45	10,31	270,6	177,5
XII/45	10,75	282,2	185,—
od V/47	13,45	353,—	231,5

Tato mzdová úprava přispěla k zlepšení výdělkových poměrů a nepochybně působila i příznivě na zvýšení počtu zaměstnanců ve stavebním průmyslu.

Podle statistiky stavebnictví, vydávané Státním úřadem statistickým, činila zaměstnanost ve stavebnictví v českých zemích v roce 1947:

	1936	1947			
	IV. čtvrtletí	I. čtvrtletí	II. čtvrtletí	III. čtvrtletí	IV. čtvrtletí
Činné osoby	48 471	73 866	103 812	122 390	116 547
Odpracované hodiny:					
Časové	16 827 421	18 224 640	29 786 391	34 892 552	32 742 636
Úkolové	5 125 970	6 511 652	16 535 037	22 929 146	25 477 873

Vzhledem k sezónnosti stavebního podnikání můžeme sledovati přírůstek v zaměstnanosti nejspolehlivěji z vývoje meziročního. Proti IV. čtvrtletí 1946 vzrostl do IV. čtvrtletí 1947 počet činných osob o 140,4 %, počet odpracovaných hodin časových o 94,6 % a úkolových o 397,0 %.

V souvislosti s úpravou mezd ve stavebnictví byly provedeny obdobné úpravy pro jednotlivá odvětví v průmyslu kamene, zemin a keramiky.

Z dalších úprav zasluhuje zmínky úprava mezd v průmyslu papírenském a hlavně pro jednotlivé kategorie zemědělské prvovýroby.

Ze statistických dat, jež zjišťuje a uveřejňuje Státní úřad statistický jako statistiku mzdových sazeb pro dělnictvo zaměstnané v průmyslové výrobě, lze zjistit, že průměrná hodinová sazba pro úhrn všech odvětví z března 1939 vystoupila z 3,45 Kčs na 10,92 Kčs v prosinci 1947, takže indexní číslo vystoupilo na 316,5.

Tímto indexním číslem je vyjádřena nejen změna mzdových sazeb, nýbrž i nejdůležitější další zásadní změny v honorování práce, tedy zejména mzdové zrovnoprávnění žen a částečné odbourání mzdových oblastí. Není v něm vyjádřeno vypuštění některých věkových stupňů v mzdových sazebnících, neboť Státní úřad statistický průměrnou mzdovou sazbu vypočítává podle vyhláškových sazeb pro nejvyšší věkový stupeň. Dále je nutné upozorniti, že do statistiky mzdových sazeb nejsou pojata schemata mezd podle zásluhy. Proti stavu z roku 1946, a to proti době, kdy byl vyhlášen zákon o dvouletce, a kdy byla průměrná mzdová sazba 10,64 Kčs, se průměrná mzdová základna zvýšila o 2,6 %.

Možno tedy říci, že pokud jde o tvorbu mezd, nebyla opuštěna zásada mzdové stabilisace, již ministerstvo sociální péče za předpokladu klidného vývoje ostatních hospodářských čísel prohlašovalo za základní předpoklad hospodářské konsolidace.

Meziroční vzestup v prvním roce dvouletky v těchto průměrných sazbách byl způsoben zavedením vyrovnávacího úkolového a sezónního přídavku ve stavebnictví, obdobnou úpravou ve výrobě stavebních hmot a menší mzdovou úpravou pro dělnictvo ve výrobě papíru.

Mzdové zrovnoprávnění žen na straně jedné a snaha odstraniti hladové mzdy na straně druhé způsobily, že proti roku 1939 nenastalo zvýšení sazbové základny u všech kategorií stejné, tak na př. u odborných mužů činí indexní číslo 290,7 (průměrná hodinová mzdová sazba v březnu 1939 činila 4,09 Kčs a v prosinci 1947 11,89 Kčs), kdežto u odborných dělnic 430,1 (průměrná hodinová mzdová sazba se zvýšila s 2,26 Kčs v březnu 1939 na 9,72 Kčs v prosinci 1947).

Indexní čísla pro jednotlivá odvětví jsou různá. Připojená tabulka podává přehled o pořadí průměrných mzdových sazeb podle stavu z prosince 1947 (sestaveno sestupně), obsahuje indexní čísla, hodinové sazby v březnu 1939 a informuje o tom, jaké přesuny nastaly v mzdových relacích proti době předokupační (pořadí podle stavu z března 1939).

Mzdové sazby v prosinci 1947.

(Uspořádání sestupné.)

Odvětví	Prům. hod. sazba v Kčs	Index III|39 = 100	Prům. hod. sazba v Kčs III|39	Pořadí z března 1939
1. Stavby	13,45	353,0	3,81	6
2. Hornictví	13,31	316,2	4,21	5
3. Průmysl kamene	13,25	360,1	3,68	8
4. Cihelny	12,53	420,5	2,98	23
5. Vápenky	12,27	410,4	2,99	21
6. Pivovary	11,28	246,8	4,57	2
7. Lihovary	11,06	253,1	4,37	3
8. Tisk	10,83	219,2	4,94	1
9. Sladovny	10,74	335,6	3,20	19
10. Kovoprůmysl	10,70	298,1	3,59	10
11. Textil	10,68	417,2	2,56	26
12. Koželužny	10,60	302,9	3,50	12
13. Dřevoprůmysl	10,53	320,1	3,29	16
14. Výroba cementu	10,36	238,2	4,35	4
15. Výroba papíru	10,29	281,1	3,66	9
16. Pily	10,10	311,7	3,24	17
17. Výroba oděvů	10,03	313,4	3,20	18
18. Sklo	9,99	270,0	3,70	7
19. Cementové zboží	9,97	280,1	3,56	11
20. Obuv	9,91	284,0	3,49	13
21. Chemie	9,90	299,1	3,31	15
22. Chemické barvírny	9,71	324,7	2,99	22
23. Keramika	9,30	310,0	3,00	20

Odvětví	Prům. hod. sazba v Kčs	Index III/39 = 100	Prům. hod. sazba v Kčs III/39	Pořadí z března 1939
24. Zpracování papíru	9,08	343,9	2,64	24
25. Výroba prádla	9,04	384,7	2,35	27
26. Mlékárny	8,82	265,7	3,32	14
27. Cukrovinky	8,02	310,9	2,58	25
Celkem	10,92	316,5	3,45	

Mzdová preference a odstranění hladových mezd způsobily některé skutečně radikální přesuny v mzdovém pořadníku. Největší vzestup nastal v cihelnách (s 23. místa na 4.), ve vápenkách (s 26. místa na 11.) — naproti tomu nejvyšší pokles je vidět v mlékárnách (se 14. místa na 26.), ve sklářství (se 7. místa na 18.) a ve výrobě cementu (se 4. místa na 14.). Situace v mlékárnách se však v poslední době upravuje zaváděním mezd podle zásluhy, pro sklářství pak není statistika mzdových sazeb dosti výstižná, neboť konstrukční schema pro výpočet průměrných mzdových sazeb tohoto průmyslu, zvolené v době okupace, nerepresentuje objem sklářské výroby v pohraničí.

Mzdy podle zásluhy. Budovatelským programem vlády, který přiznává zvláštní důležitost řízení mzdové politiky, bylo uloženo ministerstvu sociální péče kromě jiných mzdově politických opatření zavedení nového mzdového systému, t. zv. soustavy mezd podle zásluhy. Je to úkol dlouhodobý, k jehož provedení bude třeba delší doby. Nový systém je zaváděn postupně do všech důležitých odvětví a zavádění závisí hlavně na vypracování státních katalogů prací, v nichž příklady jednotlivých prací jsou zařazeny do pracovních tříd.

Na soustavu mezd podle zásluhy nebo alespoň do přípravných prací jsou prozatím fakultativně zapojeny tyto obory: kovoprůmysl, hutní průmysl, dřevoprůmysl, těžká chemie, mlékárny, textilní průmysl, gumárenský průmysl, pivovary a sladovny, keramika a cukrovary.

Vývoj výdělků. Pro zjištění vývoje výdělků je považovati za směrodatné šetření, do něhož jsou výdělky pojaty jako důchody typických zaměstnanců v jednotlivých odvětvích průmyslu, a to jako individuální pracovní důchod zaměstnance podle jeho zařazení do příslušné skupiny mzdové vyhlášky. Průměrný výdělek pro celé odvětví, resp. pro celou kategorii, je vypočítáván vážením příslušných mzdových skupin podle početnosti zaměstnanců v nich zařazených.

Státní úřad statistický uveřejňuje výsledky šetření dělnických výdělků v Sociální statistice. Účelem této statistiky je zachycovati stav a pohyb mzdové hladiny. Do výdělků jsou zahrnuty vedle základních sazeb též odměny za práci přes čas, práci noční, nedělní a sváteční, též individuální, výkonnostní, kvalifikační a jiné přídavky. Je tedy

samozřejmé, že hladina skutečných výdělků, která je závislá nejen na základních sazbách a pracovní době, nýbrž i na řadě právě uvedených činitelů, jest vyšší než hladina nominálních sazeb.

Státní úřad statistický provedl svá šetření v únoru a říjnu 1946, kdy použil methody globální, a v květnu, srpnu a listopadu 1947, kdy použil methody representativní.

Materiál z měsíce října 1946 podrobil pak z konktrolních důvodů šetření representativnímu. Relací, zjištěných rozborem dat representativního a globálního šetření pro říjen 1946, bylo v další části této zprávy použito pro přepočítání únorového globálního šetření z roku 1946, aby se umožnilo vývojové srovnání. Pro přehled tohoto vývoje máme též k disposici data o výdělcích časových, úkolových a celkových v údobích únor a říjen 1946 a květen, srpen a listopad 1947.

O vývoji výdělků v průmyslu celkem a v některých průmyslových odvětvích informuje tato tabulka:

Průměrné hrubé výdělky v českých zemích

(Methoda representativní.)

Průmysl	Hrubé výdělky časové					Rozdíl v %
	II./46	X./46	V./47	VIII./47	XI./47	XI./47-X./46
1. Průmysl celkem	13,34	13,46	13,66	14,16	14,09	+ 4,7
2. Hornictví	—	—	—	—	—	—
3. Výroba železa	13,18	15,76	14,13	13,18	14,17	—10,1
4. Zpracování železa a kovů	12,65	14,12	12,01	13,83	13,84	— 2,0
5. Pily	10,64	11,38	12,29	13,99	13,29	+16,7
6. Dřevozpracující	11,44	12,52	13,01	12,77	12,73	+ 1,7
7. Papír	9,56	11,42	11,74	13,52	13,61	+19,2
8. Chemie	11,75	14,43	15,20	15,62	15,81	+ 9,6
9. Kámen a zeminy	10,18	12,55	13,31	14,49	14,45	+15,1
10. Stavby	11,94	13,66	16,47	14,97	16,33	+19,5
11. Textil	9,60	10,83	12,03	12,27	11,94	+10,2
Průmysl	Hrubé výdělky úkolové					
1. Průmysl celkem	14,85	18,19	18,97	20,33	19,63	+ 7,9
2. Hornictví	18,19	19,29	22,56	24,22	23,23	+20,4
3. Výroba železa	17,82	20,51	21,04	19,22	20,65	+ 0,7
4. Zpracování železa a kovů	15,96	18,31	19,22	18,20	19,15	+ 4,6
5. Pily	16,36	18,68	19,68	23,27	23,15	+23,9
6. Dřevozpracující	14,01	16,18	17,—	18,06	17,95	+10,9
7. Papír	10,94	13,04	15,46	15,37	15,11	+15,9
8. Chemie	16,59	19,46	20,64	21,67	19,63	+ 0,9

	II./46	X./46	V./47	VIII./47	XI./47	Rozdíl v % XI./47 - X./46
9. Kámen a zeminy	11,67	16,33	18,20	19,68	19,77	+21,1
10. Stavby	18,10	21,40	24,05	23,86	26,54	+24,0
11. Textil	10,99	12,20	14,27	14,16	13,57	+11,2
Průmysl	Hrubé výdělky celkové					
1. Průmysl celkem	14,02	16,—	16,80	17,56	17,07	+ 6,7
2. Hornictví	18,19	19,29	22,56	24,22	23,23	+20,4
3. Výroba železa	15,32	18,36	18,72	17,51	18,22	— 0,8
4. Zpracování železa a kovů	14,06	16,30	16,60	16,39	17,22	+ 5,6
5. Pily	11,51	13,—	15,22	19,77	18,25	+40,4
6. Dřevozpracující	12,12	13,84	14,89	15,64	15,70	+13,4
7. Papír	9,71	11,79	13,09	14,19	14,18	+20,3
8. Chemie	12,63	15,75	17,41	17,49	17,02	+ 8,1
9. Kámen a zeminy	10,60	14,07	15,74	16,99	17,04	+21,1
10. Stavby	12,64	16,62	19,86	18,13	21,01	+26,4
11. Textil	10,12	11,47	13,24	13,19	12,83	+11,9

Pro srovnání je v tabulce vypočten rozdíl v procentech průměrných hrubých výdělků v listopadu 1947 proti říjnu 1946, a to z toho důvodu, že data z října 1946 jsou nejbližší startu dvouletého plánu.

Podle listopadového šetření byl celkový průměr výdělků 17,07 Kčs, úkolové výdělky 19,63 Kčs a časové 14,09 Kčs.

Proti říjnu 1946 se průměrný výdělek průmyslového dělnictva zvýšil o 6,7 %, a to výdělek v práci časové se zvýšil o 4,7 %, výdělek v úkolu o 7,9 %. V některých odvětvích nastalo zvýšení výdělků ve velmi značném rozsahu, některé obory však naproti tomu vykazují snížení celkových průměrů.

Abychom provedli rozbor výdělků, zjistíme si podíl pracovní doby v čase a v úkolu v obdobích, v nichž bylo provedeno šetření o výdělcích. O četnosti úkolové práce jsou poslední data k disposici pouze ze srpna 1947, neboť Státní úřad statistický v tomto směru ještě nezpracoval materiál z posledního listopadového šetření.

Podíl pracovní doby v čase a v úkolu

(Šetření representativní.)

Průmysl	Ze 100 odpracovaných hodin připadalo na práci časovou			úkolovou			*
	X./46	V./47	VIII./47	X./46	V./47	VIII./47	
Celkem	59,2	41,4	45,0	40,8	58,6	55,0	+34,8
Hornictví	—	—	—	100,0	100,0	100,0	—
Výroba železa	45,4	33,6	28,3	54,6	66,4	71,7	+31,3
Zpracování železa	48,0	36,4	41,5	52,0	63,6	58,5	+12,5
Pily	77,7	60,4	37,7	22,3	39,6	62,3	+179,4
Dřevozpracující	64,1	52,8	45,6	35,9	47,2	54,4	+51,5
Papír	77,1	63,7	63,9	22,9	36,3	36,1	+57,6
Chemie	73,8	59,4	69,1	26,2	40,6	30,9	+17,9
Kámen, zeminy	59,8	50,4	51,9	40,2	49,7	48,1	+19,7
Stavební	61,8	55,3	64,4	38,2	44,7	35,6	— 6,8
Sklářství	62,2	66,2	68,6	37,8	33,9	31,4	—16,9
Textil	52,9	46,2	51,4	47,1	53,8	48,6	+ 3,2

Data z letního období nejsou nejspolehlivějším ukazatelem četnosti úkolové práce, protože v tomto období zemědělské sklizně a zaměstnaneckých dovolených se v celkové pracovní době relativně mocněji uplatňují práce udržovací, vykonávané převážně v časové mzdě. Lze proto očekávati, že po zpracování materiálu za listopad 1947 ukáží statistické výsledky vyrovnání těchto výkyvů a tím i další vzestup celkové hustoty úkolové práce. K tomuto přesvědčení nás vede sledování vývojové řady o četnosti úkolové a prémiové práce z průmyslové statistiky, jíž — třebaže je obsahově odlišná — možno považovati za paralelní s výsledky, uvedenými v předchozí tabulce.

*) Zvýšení hustoty v meziobdobí X/46—VIII/47 v %.

Národní důchod a výdaj v letech 1946 a 1947

Hlavní přehledy

Níže uvedený rozbor národního důchodu a výdaje je otiskem hlavních částí přílohy k výkladu ministra financí k rozpočtu na r. 1948.*) Dodatky, případně odchylky v některých datech, pokud k nim došlo vzhledem k časovému odstupu a získání nových a přesnějších statistických informací, jsou v níže uvedeném textu vyznačeny kursivou.

Předpoklady odhadů národního důchodu pro rok 1946 byly značně obtížné, protože poměry byly v mnohých směrech ještě neurovnané. Přesto lze dnes soudit, že základní odhad pro rok 1946 byl správný. Potvrzují to různá závěrečná data, postupně za tento rok publikovaná a podporují to i výsledky sčítání důchodů u příležitosti přihlašování majetku pro majetkové dávky. Tímto přihlašováním bylo zachyceno z celkového počtu obyvatelstva (přes 12 milionů) celkem 9 811 000 osob, které přiznaly důchod pro měsíc září 1946 v takové výši, že to odpovídá celoročnímu úhrnnému důchodu v částce 113 994 mil. Kčs. Uvážíme-li, že důchody nebyly mnohdy přiznávány v plné výši a že osoby, které z jakýchkoliv důvodů majetkové přihlášky nepodávaly, musí být také poživateli důchodu, jeví se úhrnná číslice národního důchodu, vyšetřená pro rok 1946 samostatně na straně důchodů i na straně spotřeby, úměrná i s hlediska dávkové statistiky.

Podle této statistiky připadl na hlavu z celkového počtu členů rodiny, za které byly podány přihlášky, celoroční důchod 11 619 Kčs. Při celkovém počtu obyvatel ČSR asi 12 105 000 hlav by vyplýval celkový národní důchod částkou asi 140,6 mld Kčs.

Na zjištění získaná za rok 1946 mohou tedy již celkem bezpečně navazovat odhady další, i když s některými výhradami (jako jsou na příklad nestabilisované bilance národních podniků).

Pro rok 1947 se ukázalo, že národní důchod byl vyšší než se předpokládalo, což usnadňovalo finanční situaci v onom roce. Došlo k nespornému nominálnímu zlepšení důchodové situace širších vrstev, zejména různých kategorií dělnictva. Postavení některých oborů soukromého podnikání bylo silnější než bylo předpokládáno po znárodnění. Naproti tomu postavení zemědělců, vyvolané ovšem též jinými okolnostmi, zejména nedostatkem dělnictva, bylo obtížné. Poměrně nejnesnadnější byla situace veřejných zaměstnanců a všech kategorií

*) Vyšlo jako 4. svazek knihovny ministerstva financí v Praze 1948.

pensistů, ačkoliv u aktivních zaměstnanců došlo ve značném rozsahu k povyšování.

Další vzestup nominálního národního důchodu v roce 1948 bez zvýšení výroby statků by mohl ztížit naši vývozní situaci, zvláště kdyby v západní Evropě hospodářské potíže značněji vzrostly. Bude tudíž třeba věnovat pozornost tvorbě skutečných výdělků a platů a jak ukázal ministr financí v rozpočtové řeči, znovu podrobit kritice některé nepravidelnosti naší hospodářské situace (velký počet veřejných zaměstnanců, stav produktivity, možné zkrácení množství některých druhů spotřebních statků). Velký vzestup nominálního národního důchodu nemusí být za všech okolností znakem zdravého vývoje. Zájmům celého národa by odpovídal stejný nebo rovnoměrně zvyšovaný národní důchod nominální, stále spravedlivěji distribuovaný a podložený stále větší pracovní výkonností a větší tvorbou statků.

Tabulka I.

Odhady národního důchodu a výdaje

(V milionech Kčs)

Pol.		1937	1946	1947
	A. Národní důchod			
1.	Nájemné a pachtovné	2 220	4 958	5 950
2.	Zisky z kapitálů a zisky soukr. podnikatelů, svobod. povolání včetně důchodu samostatných zemědělců (včetně veř. subvencí) jakož i výsledky znárodněných a státních podniků, jakož i ústavů soc. pojištění	21 803	47 345	60 334
3.	Platy soukr. i veřejných zaměstnanců (včetně pensí veř. zaměst.)	20 033	51 100	*62 958*
4.	Mzdy	14 534	51 997	*65 158*
5.	Národní důchod, úhrn	58 590	155 400	*194 400*
	B. Národní výdaj			
	Spotřeba			
6.	Osobní vydání na spotřebitelské statky a služby	52 489	144 486	*175 484*
7.	Běžné spotřební výdaje státu a samosprávy na statky a služby	8 158	40 973	42 781
	Rozmnožení národního jmění			
8.	Čisté investice	4 133	—1 000	*11 000*
9.	Celková bilance hosp. styku se zahraničím	—200	—	*—3 000*
10.	Vklady uvolněné osobám sociálně slabým	—	9 344	*—5 100*

Pol.		1937	(V milionech Kčs) 1946	1947
11.	Národní výdaj a obdobné dávky (po odpočtu subvencí) podle tržní hodnoty	64 580	175 115	*221 165*
	Od toho			
12.	Nepřímé daně a obdobné dávky po odpočtu subvencí	—5 990	—19 715	—26 765
13.	Národní výdaj, úhrn	58 590	155 400	*194 400*

Tabulka II.

Odhady soukromého osobního důchodu a výdaje

(V milionech Kčs)

Pol.		1946	1947
	A. Osobní důchod		
	Důchod z práce a z jmění		
14.	Nájemné, zisky a úroky	49 963	58 048
15.	Mzdy a platy (pense veř. zaměstnanců)	103 097	*128 116*
	Přesuny důchodové		
16.	Veř. přesuny důchodové, zejména povahy sociální	13 472	17 000
17.	Ostatní přesuny důchodové (t. j. vklady uvolněné osobám sociálně slabým)	9 344	*5 100*
18.	Osobní důchod před zdaněním, úhrn	175 876	*208 264*
	B. Osobní výdaj		
19.	Národní náklad spotřebitelských statků a služeb	124 771	*148 719*
20.	Nepřímé daně	19 715	26 765
21.	Přímé daně srážkové	6 801	7 326
22.	Daň důchodová, přímo vyměřovaná	3 000	4 278
23.	Příspěvky zaměstnanců k soc. pojištění	5 300	5 950
24.	Osobní úspory	16 289	*15 226*
25.	Osobní výdaj, úhrn	175 876	*208 264*

Data uvedená v tabulce I.—II. se odchylují od dat daných k disposici parlamentu ve formě přílohy k rozpočtovému projevu p. ministra financí Dr Dolanského. Tyto změny týkají se zejména položky mezd a platů, osobní spotřeby a vkladů uvolněných osobám sociálně slabým. K uvedeným změnám došlo ke konci roku 1947 (tedy po odhadech provedených v měsíci srpnu pro rozpočtový výklad p. ministra finan-

ci), zejména výplatami vánočních příspěvků a všeobecným vzestupem zaměstnanosti, jakož i hladiny mezd a platů případně zabrzděním výplat z vázaných vkladů z titulu § 14, odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 91/1945 v druhé polovině roku 1947.

Přehled hrubých investic v tabulce III. ukazuje celkový rozsah investiční činnosti v roce 1947 s výjimkou staveb provedených na černo. Zejména je třeba postupovat opatrně při srovnávání investic hrubých a čistých, jelikož odpisovací kvoty nebyly vždy dostačující a celkový způsob výpočtu hodnoty čistých investic bude pravděpodobně nutno podrobiti revisi v příštích letech po provedení revalorisace bilancí národních podniků případně po dalších úpravách. V tabulce není vzat zřetel na tvoření zásob jednak vzhledem k nedostatku potřebných statistických dat, jednak vzhledem k okolnosti, že proti vzrůstu zásob v průmyslu působí „žití z podstaty" v zemědělství.

Přes tyto výhrady můžeme si však již učinit přibližný obraz o rozsahu čistých a hrubých investic, tedy o oblasti, které bude nutno v rámci pětiletého plánu věnovati zvýšenou pozornost.

Tabulka III.

Splněné hrubé investice v ČSR v r. 1947
(v milionech Kčs)

	Stavební		Nestavební	Celkem	
Průmysl	2 433	44.4%	4046	6 479	
Výživa	488		237	725	
Zemědělství (odhad)	600		1000	1 600	
Doprava	3 165	92.7%	3496	6 661	
Byty	5 130	47.1%	—	5 130	✓ 47.1%
Veřejné stavby:					
a) pozemní	1 204		—	1 204	
b) silniční	1 493	41.7	68	1 561	41.7
c) vodohospodářské	1 170		130	1 300	
	15 683		8977	24 660	

Tabulka IV.

Národní důchod a produkt v ČSR
(V miliardách Kčs)

	r. 1946	r. 1947
a) Soukromý (osobní) důchod před zdaněním	175,8	208,2
b) Od toho přesun platů z veřejných peněz sektoru soukromému	—17,7	—26,0

	r. 1946	r. 1947
c) Od toho vklady uvolněné osobám sociálně slabým	—9,3	—5,1
d) Soukromý důchod z běžné hospodářské činnosti	148,8	177,1
e) K tomu zisk z veřejných podniků, resp. nerozdělený zisk veř. institucí, resp. zatímně odhadnutý zisk (ztráta) z podniků sektoru znárodněného případně z konfiskátů podle dekretů presidenta republiky	2,3	8,1
f) Národní důchod připadající výrobním činitelům z běžné hospodářské činnosti (bez subvencí)	151,1	185,2
g) K tomu veřejné subvence	4,3	9,2
h) Národní důchod připadající výrobním činitelům z běžné hospodář. činnosti (včetně subvencí)	155,4	194,4

Národní zdroje a jejich použití

V roce 1937, posledním normálním roce předválečném, pohyboval se nominální důchod ČSR kolem 60 miliard Kčs. V roce 1938 došlo v důsledku mnichovských událostí k poklesu národního důchodu, v roce 1939 pak k dalšímu sestupnému pohybu. Za války došlo opět k pohybu vzestupnému, a to jednak připoutáním českého hospodářství k německému, jednak zvýšením počtu zaměstnaných osob a prací přes čas, jakož i následkem vzestupu cen. V roce 1946 nerostl národní důchod úměrně ke zvýšení cenové hladiny oproti roku 1937, protože došlo k odsunu Němců, odpadla Podkarpatská Rus a byly uskutečňovány dalekosáhlé změny organisační a sociální; je známo, že po válce došlo opět k poklesu obyvatelstva zapojeného přímo do výrobního procesu a došlo ke snížení počtu pracovních hodin. Přechod z hospodářství válečného na mírové vynutil si některé přesuny mezi výrobními zdroji.

Národní důchod není jediným zdrojem, jehož lze použíti pro výdaje na statky spotřební a na služby, jakož i na kapitálovou tvorbu. Země může výpůjčkami z ciziny nebo odprodejem vlastních zahraničních aktiv vydávat více než jí dovoluje národní důchod. Rozsah tohoto vyššího vydávání je zjistitelný ze srovnání národního důchodu nebo produktu z běžné hospodářské činnosti země s vydáním na statky a služby. Tak na př. ve Velké Britannii bylo v letech 1940 až 1945 financováno více než 10 % hodnoty statků a služeb z cizích zápůjček nebo byla odstupována zahraniční aktiva. Ještě v roce 1946 bylo asi 5 % domácích vydání umožněno z peněz vypůjčených z ciziny. Vypůjčování Československa v cizině nebo odprodej aktiv

v zahraničí nepřicházely v úvahu ve větší míře, zato došlo za války a v roce 1946 ke značnému žití z podstaty, vnitřnímu „negativnímu investování". Tato situace se změnila již v prvním roce provádění dvouletého plánu *(srv. tabulku II.—V.)*, ovšem zatím nikoli v míře plánem očekávané.

Tabulka V.

Národní zdroje a jejich použití

(V miliardách Kčs, resp. Kč)

	r. 1937		r. 1946		r. 1947	
Národní důchod v ČSR	58,5		155,4		*194,4*	
Výpůjčky z ciziny	0,2		8,6*)		7,2*)	
Celkové zdroje v tuzemsku k použití	58,7		164,0		*201,6*	
Národní náklad:		%		%		%
na osobní spotřebu	46,5	79,2	124,8	76,1	*148,7*	*73,7*
na veřejná vydání na spotřebu (tedy veř. výdaje kromě investic)	8,1	13,8	40,2	24,5	42,3	*20,9*
na čistou tvorbu kapitálovou v tuzemsku	4,1	7,0	—1,0	—0,6	*10,6*	*5,4*
Celkové zdroje v tuzemsku použité	58,7	100,0	164,0	100,0	*201,6*	100,0

Rozsah, ve kterém československé hospodářství je závislé na cizích úvěrech, je patrný z tabulky VI., sestavené studijním oddělením Národní banky Československé za první polovinu roku 1947, která neobsahuje vyčíslení pomoci UNRRA. Přes vypětí našeho zahraničního obchodu (který ovšem nedosáhl hladiny z roku 1937), vykázaly zejména položky služeb, bezúplatných převodů a nákupu zlata pasivitu, která se patrně ve druhé polovině r. 1947 ještě zvýší, takže lze očekávati celoroční pasivitu částkou asi *3 miliardy Kčs*. Je třeba uvésti, že i před druhou světovou válkou byla čs. platební bilance tradičně pasivní a valorisujeme-li tehdejší obvyklou pasivitu ve výši asi 1,5 miliardy Kčs koeficientem znehodnocení čs. měnové jednotky i dolaru, dospíváme k výši 2,5 miliardy Kč. K tomu bude ovšem třeba připočísti závazky nové, zejména náhradu za znárodnění, příspěvky mezinárodním institucím a pod., kteréžto pasivní položky bude třeba vyrovnávat zvýšeným vývozem zboží a služeb.

*) Odhad včetně pomoci UNRRA.

Tabulka VI.

Bilance hospodářského styku s cizinou za první polovinu roku 1947

(V milionech Kčs)

	Příjem	Vydání	tedy bilance aktivní (+) pasivní (—)
Platy za zboží*)	12 189,1	12 227,7	— 38,6
Ostatní běž. položky, t. j. služby, bezúplatné převody, důchody atd.	687,1	1 280,5	—593,4
Kapitálové položky	259,2	145,5	+113,7
Pohyb zlata	193,6	297,9	—104,3
Celkem	13 329,0	13 951,6	—622,6

Čistá tvorba kapitálová byla odhadem stanovena v roce 1946 negativní položkou 1 miliardy Kčs (srv. tab. I, pol. 8). To znamená, že v roce 1946 nebylo s výjimkou Slovenska dostatečně obnovováno a pečováno o udržování, takže se žilo z podstaty. Jedním z cílů dvouletého plánu bylo, změnit právě tento nežádoucí stav a tak již v roce 1947 podle zatímně zjistitelných výsledků se tato negativní položka mění v kladnou. Pokusně byla zatím tato položka stanovena výší 11 miliard (mimo obnovy a práce udržovací), která představuje číslici stále ještě menší ve srovnání s rokem 1937, kdy bylo skutečně úhrnem proinvestováno asi 13 miliard Kč v tehdejší měně.

Při srovnání s rokem 1937 je ovšem třeba vzít v úvahu zvýšení cenové hladiny všeobecně a statků investičních zvláště. To by znamenalo, že jsme ještě nedosáhli investiční činnosti roku 1937, která byla nižší, zejména pokud jde o stavební ruch, investiční činnosti r. 1929. *Tuto skutečnost potvrzují i data o rozsahu hrubých investic v r. 1947.*

Poněkud lepší představu než o veřejné a zejména soukromé činnosti investiční si lze učinit o vydáních veřejné správy na statky a služby a o vydáních soukromého sektoru hospodářského na spotřebu. V letech největšího válečného vypětí vydávaly zejména státy na válce přímo zúčastněné až 55 % národního důchodu na spotřební účely. Po válce tato kvota klesá, ale zůstala všude vyšší než před válkou. Tak na př. v roce 1946 veřejná správa Velké Britannie vydávala 28 % národního důchodu na spotřební statky a služby oproti 16 % před válkou.

Asi 84 % osobního národního důchodu v ČSR je věnováno v roce 1947 na opatření statků a služeb pro osobní spotřebu, t. j. o málo více než jako v roce 1946. V době války bylo na osobní spotřebu věnováno mnohem menší procento národního důchodu.

*) Hodnota platů za zboží uskutečněných v tomto období, nikoli hodnota zboží v témže období dovezeného nebo vyvezeného.

Soukromý osobní důchod a nakládání s ním

Celkové osobní důchody se nekryjí s pojmem národního důchodu z běžné hospodářské činnosti, jelikož obsahují úrok ze státního dluhu, který s hlediska státu může být nazýván negativním důchodem, jakož i platy povahy sociálního zabezpečení a ostatní veřejné přesuny důchodové.

Tabulka VII. ukazuje celkový důchod před zdaněním a po zdanění; tabulka VIII. pak jeho vztah k částkám věnovaným běžné spotřebě nebo úsporám.

Tabulka VII.

Celkový soukromý osobní důchod před zdaněním a po zdanění

(V milionech Kčs)

	1946	1947
Celkový soukromý osobní důchod před zdaněním (viz tab. II)	175 876	*208 264*
Od toho: Platby na daň důchodovou	9 801	11 604
Od toho: Platby na ostatní přímé daně (kromě zvláštní daně výdělkové)	3 441	5 097
Soukromý osobní důchod po zdanění	162 634	*191 563*

Změny v daňovém zatížení byly nestejné u různých typů a různých výší důchodových. Kdežto podíl mezd v celkovém důchodu z práce a jmění před zdaněním zůstával více méně stálý v posledních dvou letech, zdá se, že stoupl podíl příjemců mezd na důchodech po zdanění. Takto se projevily účinky nově zavedené daně ze mzdy.

Tabulka VIII.

Nakládání soukromým osobním důchodem

(V miliardách Kčs)

	1946	%	1947	%
Spotřebitelská vydání podle tržní hodnoty (viz tab. I, pol. 6)	144	82,3	*175*	*84,3*
Zdanění soukromých osobních důchodů daní důchodovou a příspěvky zaměstnanců k soc. pojištění	15	8,6	18	*8,6*
Soukromé osobní úspory (bez nerozdělených zisků podniků)	16	9,1	*15*	*7,1*
Soukromý osobní důchod	175	100,0	*208*	100,0

Tabulka IX.

Podíl soukromého osobního důchodu požadovaný pro účely zdanění (v miliardách Kčs):

	1946	1947
Soukromý osobní důchod před zdaněním	175	*208*
Platby přímých daní postihujících osobní důchod	15	18
Nepřímé daně a obdobné dávky postihující osobní důchod (úhrn daní je zmenšen odpočtem veřejných subvencí, viz poznámku k tabulce I pol. 12)	20	27
Celkové daně zatěžující osobní důchod	35	45
Váha daňového zatížení soukromého důchodu	20%	*21%*

Poznámky:

Daňové zatížení počítáme ze soukromého osobního důchodu, nikoli z národního důchodu. Pojem soukromého osobního důchodu byl vyložen vpředu. Jeho skladba je patrna z tab. II. Od zatížení nepřímými daněmi a obdobnými dávkami (včetně zaměstnavatelských příspěvků k soc. pojištění) jsou odečteny veřejné subvence, které slouží k úhradě výrobních a distribučních nákladů některých statků.

Národní spotřeba

Během války klesal podíl osobního důchodu vydávaný na běžnou spotřebu ve státech přímo vedoucích válku až na 60 % i méně (z předválečných 80—85 %), kdežto podíl úspor stoupal (z předválečných asi 6 % až na 21 %). Rovněž podíl přímých daní, postihujících důchod za války, stoupal a vzhledem k úkolům, které jsou po válce ukládány státu, zůstal většinou na válečné výši neb se ještě zvětšil. Záleží ovšem na daňové struktuře země a rozdělení daňových případně jiných příjmů. Celkový vzestup přímého a nepřímého zdanění je patrný z následující tabulky (v Anglii 32 % soukromého důchodu). Není to jen následkem vzrůstu daňových sazeb, nýbrž též ve značné míře následkem skutečnosti, že statky a služby, jejichž spotřeba nejvíce vzrostla, jako tabák, alkoholické nápoje, jsou nejvíce zdaněny.

Tato skutečnost též vysvětluje směr vývoje některých spotřebitelských statků a služeb. Při absolutní svobodě spotřebitelské volby by patrně rozdělení vydání vyhlíželo jinak, než v níže uvedené tabulce. Změny spotřeby jsou výsledkem nedostatku některých druhů zboží

a služeb, jakož i omezené spotřeby těchto druhů statků a služeb v letech válečných.

V roce 1947 došlo k dalším posunům ve spotřebě. *Výdaje na nápoje a tabák tvoří v roce 1947 přes 20 %* celkových osobních vydání ve srovnání s 12 % před válkou. Vydání na potraviny, které před válkou zůstávalo v průměru ČSR pod 50 %, činí dnes jen asi 38 % osobních vydání. Šatstvo, obuv a zařízení domácností znovu nabyly své dřívější velké váhy ve spotřebitelských vydáních, neboť zde zejména v textilu se projevil též cenový vzestup.

Vyjádřeny reálně, jsou změny a posuny ve spotřebě méně výrazné. V tomto směru se uplatňují účinky kontroly cen, nepřímého zdanění, cenových intervencí a subvencí. Tab. XI ukazuje osobní vydání na jednotlivé skupiny spotřebních statků vyjádřené v cenách z r. 1937. Toto přehodnocení bylo možno zatím provést jen pro české země. Je-li takto váženo množství každé položky cenami z roku 1937 místo běžnými cenami, vyhlíží mosaika národních vydání jinak. Nápoje a tabák, dvě nejvíce zdaněné položky, mají menší význam, ačkoliv jejich spotřeba absolutně stoupla. U potravin zaznamenávajících poměrně menší vzestup v roce 1947 oproti r. 1946 se uplatňuje vliv cenových intervencí.

Změny jednotlivých skupin vydání v letech 1937, 1946 a 1947 jsou patrné z uvedené tabulky. Spotřeba u většiny položek vzrostla v roce 1947 oproti roku 1946. Pro výklad těchto změn je třeba mít stále na mysli, že každá položka celkové národní spotřeby je v tab. XI přehodnocena a vyjádřena v cenách r. 1937. Tato tabulka ukazuje, co by statky a služby skutečně spotřebované v letech 1946 a 1947 stály v r. 1937. Skutečnost, že v roce 1947 je součet spotřebních vydání takto vyjádřený vyšší než v roce 1937, neznamená sama o sobě, že jsme již ve spotřební úrovni na předválečném standardu, znamená jen, že určitý soubor statků a služeb skutečně v roce 1947 kupovaných by stál, kdyby byl kupován v roce 1937, více než statky a služby, kterým spotřebitelé tehdy dávali přednost a skutečně kupovali.

Při srovnávání je třeba mít stále na zřeteli, že proti r. 1937, kdy měl spotřebitel svobodnou volbu v požadovaných statcích, je dnes spotřeba usměrněna řízeným hospodářstvím.

Při tomto způsobu přehodnocování nelze brát zřetel na změny jakostí statků a služeb, k nimž po válce v široké míře došlo — na př. přeplněné vlaky, vitaminový obsah potravin, odpadnutí dodávek do domů a pod. *Obtíž v tomto směru je hlavně v nedostatku dat z roku 1937.*

Tabulka X.

Národní spotřeba v ČSR v r. 1946 a v r. 1947)*

(v milionech Kčs)

	Hodnota spotřeby		Daně, dávky a cla zatěžující spotřebu		Daně atd. v %		Národní náklad spotřebitelských statků a služeb	
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947
1. *Potrava:*								
a) Vydání v domácnosti								
Chléb, mouka a chleboviny	6 454	6 830	251	271	3,8	3,9	6 203	6 559
Maso a ryby	15 645	14 698	673	661	4,3	4,4	14 972	14 037
Tuky	6 830	6 770	108	104	1,5	1,5	6 722	6 666
Cukr	3 706	3 489	1 478	1 364	39,8	39,0	2 228	2 125
Mléko a mléčné výrobky	7 283	6 372	135	116	1,8	1,8	7 148	6 256
Ovoce čerstvé a konservov.	1 590	3 450	27	193	1,6	5,5	1 563	3 257
Brambory a zelenina	3 315	3 932	55	71	1,6	1,8	3 260	3 861
Různé potraviny	11 837	10 003	1 114	904	9,4	9,0	10 723	9 099
b) Ostatní osobní výdaje	2 100	2 295	84	89	4,0	3,8	2 016	2 206
	58 760	57 839	3 925	3 773	6,7	6,5	54 835	54 066
2. *Nápoje:*								
Pivo	5 317	6 653	1 790	2 113	31,6	31,7	3 527	4 540
Víno	2 355	3 016	518	713	21,9	23,6	1 837	2 303
Sodovka a limonády	995	617	143	101	14,3	16,3	852	516
Likéry	5 105	8 459	3 008	5 641	58,9	66,6	2 097	2 818
	13 772	18 745	5 459	8 568	39,6	45,7	8 313	10 177
3. *Tabák*	8 180	12 071	5 827	8 422	71,2	69,7	2 353	3 649
4. Nájemné, podnájemné, vodné	5 530	5 530	1 211	1 207	21,8	21,8	4 319	4 323

*) V tabulce není obsažena vlastní spotřeba zemědělců a položky naturálních příjmů ostatních složek obyvatelstva, čímž je vysvětlen rozdíl úhrnu na str. 9 proti položce 6 v tabulce I.

	Hodnota spotřeby		Daně, dávky a cla zatěžující spotřebu		Daně atd. v %		Národní náklad spotřebitelských statků a služeb	
5. *Palivo a svítivo:*	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947
Uhlí	1 750	2 391	128	179	7,3	7,4	1 622	2 212
Dříví	830	851	22	24	2,6	2,6	808	827
Elektrický proud	1 661	1 607	84	73	5,0	4,5	1 577	1 534
Plyn	436	506	19	23	4,3	4,5	417	483
Ostatní	340	325	45	44	13,2	13,5	295	281
	5 017	5 680	298	343	5,9	6,0	4 719	5 337
6. *Trvanlivé statky v domácnosti:*								
Nábytek a zařízení	3 020	6 042	136	354	4,5	5,8	2 884	5 688
7. *Ostatní statky pro domácnost:*								
Zápalky	450	480	124	120	27,5	25,0	326	360
Mýdlo	600	1 431	38	93	6,3	6,4	562	1 338
Ostatní	170	184	12	12	7,0	6,5	158	172
	1 220	2 095	174	225	14,2	10,7	1 046	1 870
8. *Obuv, šatstvo, klobouky:*								
Obuv	2 520	5 192	126	262	5,0	5,0	2 394	4 930
Šatstvo a klobouky	13 544	16 320	1 084	1 290	8,0	8,0	12.460	15 030
	16 064	21 512	1 210	1 552	7,5	7,2	14 854	19 960
9. *Tiskoviny:*								
Knihy a denní tisk a časopisy	4 300	3 241	258	194	6,0	6,0	4 042	3 047
10. *Soukromé automobily a vydání na ně*	180	240	10	13	5,5	5,4	170	227

	Hodnota spotřeby		Daně, dávky a cla zatěžující spotřebu		Daně atd. v %		Národní náklad spotřebitelských statků a služeb	
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947
11. *Doprava a telefon:*								
Železnicemi	2 950	3 113	568	602	19,2	19,3	2 385	2 511
Ostatní dopravní prostředky	350	1 728	7	8	0,5	0,5	1 343	1 720
Služby telefonní	215	255	6	6	2,7	2,3	269	249
Služby telegrafní	92	101	1	1	0,1	0,1	91	100
Rozhlas	384	498	2	3	0,5	0,6	382	495
Služba poštovní	469	509	2	2	0,4	0,3	467	507
	5 460	6 204	586	622	10,73	10,0	4 874	5 582
12. *Zábavy*	1 780	2 121	239	282	13,4	13,2	1 541	1 839
13. Ostatní statky a služby*)	4 600	*14 006*	382	1 210	8,3	*8,6*	4 218	*12 796*
	127 883	*155 326*	19 715	26 765	15,4	*17,2*	108 168	*128 561*

*) Zčásti černý trh.

Tabulka XI.

Národní spotřeba v českých zemích v r. 1946—47, vyjádřená v cenách r. 1937

(v milionech Kč)

			zvýšení cen v r. 1946-47 ve srovnání s r. 1937	
1. *Potrava:*	1946	1947	%	%
a) Vydání v domácnosti				
Chléb, mouka a chleboviny	2 054	2 002	244	246
Maso a ryby	2 846	3 120	436	370
Tuky	853	992	488	418
Cukr	1 182	1 100	246	246
Mléko a mléčné výrobky	1 462	1 480	418	353
Ovoce čerstvé a konservov.	270	730	400	400
Brambory a zelenina	651	826	366	365
Různé potraviny	2 642	2 581	358	297
b) Ostatní osobní výdaje	450	550	400	363
	12 410	13 381	365	333
2. *Nápoje:*				
Pivo	1 866	1 960	215	250
Víno	307	605	586	373
Sodovka a limonády	359	175	258	300
Likéry	843	1 119	415	560
	3 375	3 859	303	366
3. *Tabák*	931	1 375	665	665
4. Nájemné, podnájemné a vodné	3 902	3 902	123	123
5. *Palivo a svítivo:*				
Uhlí	546	558	266	266
Dříví	145	182	344	344
Elektrický proud	1 014	986	149	149
Plyn	227	266	180	180
Ostatní	56	53	530	530
	1 988	2 045	210	237
6. *Trvanlivé statky v domácnosti:*				
Nábytek a zařízení	625	1 250	400	400
7. *Ostatní statky pro domácnost:*				
Zápalky	70	61	500	500
Mýdlo	60	186	750	630
Ostatní	46	50	300	300
	176	297	539	540

	1946	1947	zvýšení cen v r. 1946–47 ve srovnání s r. 1937	
			%	%
8. *Obuv, šatstvo, klobouky:*				
Obuv	512	1 153	390	390
Šatstvo a prádlo	2 629	3 095	420	420
	3 141	4 248	415	411
9. *Tiskoviny:*				
Knihy, denní tisk a časopisy	1 234	900	311	311
10. *Soukromé automobily a vydání na ně*	37	50	400	400
11. *Doprava a telefon:*				
Železnicemi	806	838	310	310
Ostatní dopravní prostředky	552	721	208	208
Služby telefonní	77	91	259	259
Služby telegrafní	26	28	307	307
Rozhlas	140	184	250	250
Služba poštovní	158	172	253	253
	1 759	2 034	261	267
12. *Zábavy*	500	596	300	300
13. Ostatní statky a služby	822	*2 409*	450	450
Celkem	30 900	*36 346*	326	*337*

Charakteristika prováděcích plánů na rok 1948

Výsledky plnění dvouletého plánu v roce 1947 a zkušenosti v tomto roce získané byly směrnicí pro práci na plánech na rok 1948. Podrobné prováděcí plány na druhý rok dvouletého hospodářského plánu vypracovala Ústřední plánovací komise v posledním čtvrtletí roku 1947 a vláda je z největší části schválila ve schůzi dne 9. prosince. Podrobnější prováděcí plány ve stavebnictví mohly být vypracovány až v prvním čtvrtletí 1948. Prováděcí plány na rok 1948 jednak precisovaly úkoly, stanovené na tento rok přímo v zákoně čís. 192/1946 Sb., o dvouletém hospodářském plánu, jednak podrobněji proplánovaly některé další úseky hospodářství, jako další výrobky v průmyslu, zahraniční obchod, hospodaření se surovinami a pod. S odchylkami od dat, uvedených v zákoně o dvouletém hospodářském plánu, se obecně počítalo už v příslušných ustanoveních zákona. Nejsou časté a vyplývají ze změny některých předpokladů, které nebylo možno přesně předvídat. V podstatě tu šlo o zesílení některých prvků, které byly dány už na začátku plánu; nově působily důsledky neúrody. Průběh plnění plánu v roce 1948 totiž rozšířil některá původně úzká místa; jiná však trvala koncem roku v nezměněné nebo dokonce zesílené intensitě. Do druhé skupiny náleží hlavně nedostatek železa a jiných hmot a neuspokojivé investiční vybavení statky výrobními a statky trvalé spotřeby. Naproti tomu se některá úzká místa během roku postupně otevřela; sem patří zlepšené zásobování uhlím a zmírněný nedostatek pracovních sil. Mezi novými nepříznivými faktory, které se neočekávaně objevily během roku 1947, je zejména neúroda, z které vyplynuly obtíže ve výživě a nerovnováha v dosud uspokojivé bilanci zahraničního obchodu. Všechny tyto skutečnosti měly rozhodující vliv na podobu prováděcích plánů pro rok 1948.

K největším změnám čísel ze zákona došlo v průmyslu, k podstatným změnám ve stavebnictví a v zemědělství. V průmyslu byly stanoveny oproti zákonu vyšší výrobní plány u železa, elektřiny a hospodářských strojů a nižší úkoly u výroby vagonů a některých výrob, spadajících do skupiny průmyslu výživy. V méně významné míře byly zvýšeny četné další základní úkoly a mnohé z nich, budou-li splněny, překročí objem výroby z r. 1937 o 10 i více procent. V země-

dělství byly ve srovnání se zákonem sníženy úkoly výroby živočišné. Ve stavebnictví byly s výjimkou staveb veřejných sníženy úkoly ve všech druzích staveb o 4—21 %. Všechny tyto změny byly motivovány typickými důvody. Především šlo o překonání existujících úzkých míst; sem patří vyšší výrobní úkoly u železa, zvýšení průmyslové výroby v zájmu exportu a místy v zájmu zaměstnanosti a plnějšího využití kapacity. Dále bylo nutno se přizpůsobit situaci, vytvořené neúrodou. V průmyslu tomu odpovídá snížení výrobních úkolů ve skupině výživy a v zemědělství snížení úkolů výroby živočišné. Pozoruhodné je upuštění od plánování některých výrobních úkolů, motivované překonáním úzkého místa v roce 1947.

Povšechně lze prováděcí plány na rok 1948 charakterisovat dalším plynulým stupňováním výroby v hlavních hospodářských odvětvích ve shodě se základní tendencí zákona o dvouletém hospodářském plánu. Plány vycházejí z reálně odhadnutých hospodářských skutečností a jsou sestaveny podle stejné zásady střízlivé úvahy o našich hospodářských možnostech, která se osvědčila už v roce 1947. Významným prvkem, který plány na rok 1948 odlišuje od plánů na rok 1947, je skutečnost, že se hospodářským odvětvím ukládají úkoly též ve směru zlepšování jakosti výrobků a hlavně ve směru zhospodárnění celé výrobní činnosti. Týká se to především průmyslu, v jehož jednotlivých oborech byli určeni vhodní ukazatelé kvalit příslušné hospodářské činnosti. Také v dopravě, kde už se kvalitativně plánovalo v roce 1947, byly stanoveny další znaky hospodárnosti a kvality dopravy. Plánovatelé si byli vědomi, že z počátku nelze naše hospodářství zatěžovat příslušnými úkoly této povahy; kvalitativní plánování bude možno aplikovat v plné šíři, až se prohloubí a zdokonalí jeho komplikovaná technika. A to si vyžádá určité doby experimentů.

Hospodářské rozpočty na rok 1948

Podobně jako u plánů na rok 1947 jsou i u prováděcích plánů na rok 1948 základním koordinačním a určujícím prvkem rozpočty hlavních hospodářských předpokladů. Tyto rozpočty jsou pojmově nutnou součástí plánovací methodologie; bez nich není ústřední hospodářský plán myslitelný. Jde hlavně o rozpočet surovin a hmot, plán zahraničního obchodu a plán pracovních sil.

Rozpočet surovin, hmot a energie na rok 1948 vyšel ze značně nesnadné situace. Podle základních směrnic zákona se má v roce 1948 zvyšovat celkový objem výroby; do roku 1948 se přitom přechází s poměrně nižšími zásobami než do roku 1947. Mimo to se má podle plánu zahraničního obchodu zvýšit vývoz některých surovin a polotovarů. Přesto se podařilo sestavit rozpočet vyrovnaný a lze důvodně

předpokládat, že suroviny a energie nebudou v roce 1948 brzdou plnění plánu. Zejména příděl uhlí bezpečně zajišťuje jak plánovanou výrobu, tak i potřebu ostatních skupin spotřebitelů. Potíže lze očekávat jen při krytí nároků těch skupin spotřebitelů, které mají zvláštní požadavky na jakost dodávaných paliv. Užším místem než uhlí bude v roce 1948 železo, které bude skutečným klíčem hospodářské aktivity v tomto roce. V rozpočtu stanovené příděly železa vyjadřují zároveň absolutní priority jednotlivých výrob. Proto bylo třeba zvýšit výrobní úkoly hutí nad úroveň stanovenou zákonem. Situaci dále znesnadňují vývozní závazky v železe. Po celý rok 1948 bude tedy třeba hledat všechny možnosti úspor železa a bude nutno pečovat o hospodárnost při jeho spotřebě. Nepřehlednost situace na světových trzích obecných kovů nedovoluje přesný odhad vývoje v tomto směru. Tolik je jisto, že bude působit potíže, aby byla uspokojena potřeba jednotlivých spotřebitelských oborů. Podle rozpočtu elektřiny se nebude dostávat asi 5—6 % požadovaných kWh; tento nedostatek nebude snad příliš citelný, nebude-li v roce 1948 tuhá zima. Rozpočet plynu je bezpečně vyvážen. Krytí potřeby synthetických pohonných látek domácího původu je zajištěno, avšak omezení dovozu surovin pro výrobu pohonných látek bude asi mít za následek snížení přídělů těchto látek pro osobní automobily. Rozpočet stavebních hmot na rok 1948 si vynutí přizpůsobení stavebnictví reálně odhadnutým možnostem maximální výroby potřebných hmot. K obtížím pravděpodobně dojde v roce 1948 u dřeva a dřevařských polotovarů, takže bude nutno pracovat s touto surovinou co nejhospodárněji.

Plán zahraničního obchodu na rok 1948 byl sestaven jako výsledný souhrn jednotlivých dovozních a vývozních položek, sestavených na základě statistického seznamu zboží. Počítá se v něm s mírnou převahou vývozu nad dovozem; očekává se však, že plán bude splněn v dovoze asi z 80 %, ve vývoze asi ze 75 %, takže se realisticky odhaduje dosažení ještě nižšího aktiva obchodní bilance, než plánováno. V plánu zahraničního obchodu na rok 1948 je charakteristické především neobvyklé složení vývozních položek v úseku výživy a abnormálně vysoký dovoz tohoto sektoru. Vysoké dovozní položky jsou dále v textilním odvětví, v odvětví hutním a u chemické výroby. Ve vývozu připadá nejvyšší úkol kovodělnému průmyslu; následuje průmysl textilní a vývoz hutí. Zmíněný nepříznivý vývoj ve vyživovacím sektoru přinesl řadu nesnází při sestavování plánu zahraničního obchodu na rok 1948; citelným následkem těchto nesnází bude nebezpečné zpomalení dovozu nutných investičních statků a nutnost preferovat vývoz oproti zásobení domácího trhu. Mimořádnou starost způsobí dále v roce 1948 potřeba vyrovnat dovoz a vývoz ve styku

s dolarovou oblastí. Všeobecně však lze říci, že závislost na dolarové oblasti, byť stále značná, přece jen postupně klesá. V roce 1948 se už příznivě v oboru zahraničního obchodu projeví dlouhodobé investiční smlouvy, uzavřené v roce 1947 se slovanskými státy.

Rozpočet pracovních sil na rok 1948 vycházel ze zkušeností, získaných při mobilisaci pracovních sil v prvním roce dvouletky, a ze zásadně změněné situace, která se očekávala pro začátek příštího roku. Rozpočet vykazuje celkovu potřebu nových pracovních sil v roce 1948 ve výši asi 170 000 osob, hlavně pro průmysl, zemědělství a stavebnictví. Největší plánované zvýšení v průmyslu připadá na průmysl kamene, zemin a keramiky a na průmysl báňský. Ve slovenském průmyslu žádá nové pracovní síly kovoprůmysl, textilní a oděvní průmysl a průmysl dřeva. V zemědělství se v roce 1947 nepodařilo splnit úkoly mobilisace pracovních sil. Neúroda ovšem způsobila určitý pokles poptávky po pracovních silách; přesto bude třeba v roce 1948 do zemědělství začlenit značný počet nových pracovníků. Vysoké požadavky na nové pracovní síly předneslo zejména stavebnictví. Distribuce pracovních sil se bude v roce 1948 řídit podobnými zásadami jako v roce 1947. Základním principem zůstává dobrovolnost. Důsledněji bude aplikována zásada ekonomického hospodaření pracovní silou a zásada povinného uvolňování přebytečných pracovních sil podle zákona čís. 87/1947 Sb. Cílem je zvýšit produktivitu práce racionální úpravou pracovních postupů. Úřady ochrany práce mají působit jako povinné zprostředkovatelny práce a nikoliv jen jako místa, schvalující sjednané pracovní poměry. Zásadě ekonomického hospodaření pracovní silou se dá přednost před zásadou sociální ochrany, pokud nejde o sociální ochranu zákonnou, o ochranu osob starších a osob se zvýšenou pracovní neschopností. Distribuce pracovních sil se bude provádět podle pořadí důležitosti, které bude stanoveno začátkem roku.

Průmyslová výroba

Prováděcí plány průmyslu na rok 1948 navázaly na stav průmyslové výroby koncem roku 1947. Byly sestaveny tak, aby vyhovovaly oběma základním postulátům; v rámci daných předpokladů splní pravděpodobně požadavky, vyplývající z nejdůležitějších potřeb hospodářství, a budou uskutečněny alespoň v takovém procentu jako výrobní plány roku 1947. Nelze přitom pominout, že pro neúrodu bude nutno zastavit rozmach značné části průmyslu, t. j. průmyslu výživy, a že jiná část průmyslu (kovodělný průmysl) jest v důsledku plánovaného vývozu nucena provést pronikavé přeskupení ve výrobě. V prováděcích průmyslových plánech na rok 1948 byly po prvé stanoveny některé znaky výrobnosti a hospodárnosti jak u průmyslo-

vých odvětví jako celku, tak u jednotlivých výrobků, jež tvoří základní úkoly. Množství stanovených znaků není u všech výrob stejné. Kde je výroba organisačně soustředěna v jediném ústředí, které už dříve sledovalo nyní ukládané znaky výrobnosti a hospodárnosti, bylo možno tyto znaky stanovit ve větším počtu než u výrob, u nichž je organisační spojení s určitým ústředím více méně volné. Při stanovení znaků se dbalo, aby nebyly příčinou zavádění nových šetření v závodech; byly tedy většinou stanoveny podle zpráv, podávaných již nyní jednotlivými závody pro statistické účely. U některých znaků je srovnatelnost s minulostí přesná, u jiných jsou podklady neúplné. Možno však říci, že stanovením těchto ukazatelů je uskutečněn první krok k dalšímu vývoji směrem k úplnému plánování.

V prováděcích plánech *báňského průmyslu* přistoupil k dosavadním základním úkolům nový úkol těžby manganové rudy. Zatím co u kamenného a hnědého uhlí a u nafty byl úkol vcelku stanoven podle zákona o dvouletém plánu, byl výrobní úkol koksu stanoven nad množství určené zákonem; vyžádala si toho zvýšená potřeba hutí, ostatního průmyslu i otopu. Výrobní množství železné rudy bylo naproti tomu sníženo pod množství stanovené zákonem; hutě potřebují spíše cizí hodnotné rudy, mají-li dosáhnout vysokých výrobních cílů, jež jim byly uloženy. Zvýšeny byly dále oba základní úkoly průmyslu energetického; ani toto zvýšení však pravděpodobně nepostačí k plnému krytí potřeby, jež se stupňuje rychleji než výroba. U všech základních úkolů *průmyslu hutnického* bylo pro rok 1948 zvýšeno plánované množství výroby nad čísla uvedená v zákoně. Zvýšení výrobního plánu surového železa je odůvodněno celkovou vyšší potřebou železa a válcovaného materiálu jak pro domácí výrobu a spotřebu, tak pro vývoz. Předpokladem dosažení tohoto cíle je zvýšení kapacity vysokých pecí. Stejné platí o zvýšení plánované výroby oceli, pro kterou bude též třeba uskutečnit nové rozsáhlé investice. Se zvýšenou investiční potřebou domácí i se zvýšenými požadavky vývozu souvisí vyšší výrobní úkoly u válcovaného zboží.

V kovodělném a strojírenském sektoru jest odůvodněno snížení výroby železničních vozů pod úroveň zákona poměrným saturováním domácí potřeby vagony nákladními. Dále klesá výrobní úkol u tramvajových vozů, zvyšuje se však u trolejbusů. Nad čísla zákona se zvyšuje výroba hospodářských strojů, motocyklů, elektromotorů od 0,5 do 25 kWh, radiopřijimačů a odlitků. U hospodářských strojů se počítá, že ani takto zvýšenou výrobou nebude ještě možno odstranit neuspokojenou poptávku. Zvýšená výroba motocyklů jest odůvodněna vysokou poptávkou. Světově hledaným artiklem a důležitým investičním statkem jsou elektromotory; proto má být jejich výroba pokud možno podporována. Zvýšení výrobního úkolu radiových přijimačů

jest účelné pro hospodárnost výroby. Vyšší výroby odlitků z ocele si vyžádalo zvýšení výroby kovoprůmyslu. Seznam základních úkolů kovoprůmyslu byl pro rok 1948 rozšířen o výrobu elektromotorů do 0,5 kWh a zmenšen o úkoly výroby obecných kovů ve tvaru surovin a stavby lodí. Ze základních úkolů *průmyslu chemického* na rok 1948 byla vypuštěna výroba kyseliny dusičné, čpavku a kostního a kožního klihu; důvodem bylo poměrné saturování domácí poptávky. Nově je plánována výroba titanové běloby, benzoové kyseliny a fenolů; jde o výrobky, které jsou jako polotovary podmínkou zdárného plnění ostatních základních úkolů dvouletého plánu resp. vhodným vývozním artiklem. S výjimkou kyseliny sírové, sody a umělé stříže byla u všech v zákoně uvedených úkolů chemického průmyslu snížena na rok 1948 výroba proti číslům ze zákona. Zejména nižší zásobení sírovou kyselinou vyvolalo snížení plánované výroby fosforečných a dusíkatých hnojiv. Naproti tomu se zvyšuje výrobní úkol u kyseliny sírové; ani takto zvýšená výroba nestačí krýt potřebu. Pro neuspokojenou poptávku se zvyšuje též výroba sody. Zvýšení výroby umělé stříže je možné bez nových investic. Naproti tomu odpovídá snížení výrobního úkolu umělého hedvábí nejvyššímu využití dnešní kapacity.

U *průmyslu kamene, zemin a keramiky* byl proti roku 1948 omezen počet základních úkolů; nebude plánována výroba cihlářského a cementového zboží, isolačních výrobků a hmot a chemickotechnické kameniny, protože poptávka po nich klesla. Všechny plánované úkoly jsou oproti číslům zákona zvýšeny. Důvodem tohoto obecného zvýšení je trvale zvýšená domácí potřeba s ohledem na stavební ruch. Týká se to výroby cihel, tašek, vápna i cementu. Z ostatních základních úkolů tohoto průmyslu zůstává těžka kaolinu, hlin a jílů pod vyrobeným množstvím z r. 1947; těžba sklářských písků, výroba technického porcelánu, stavební keramiky, lomařských výrobků a osinkocementového zboží je plánována v množství, převyšujícím výrobu z roku 1937. Výrobní úkoly *sklářského průmyslu* na rok 1948 jsou u plochého skla stanoveny nad číslem uvedeným v zákoně, u ostatních dvou základních úkolů pod touto úrovní. Rozhodovaly zde především omezené možnosti exportní. V *průmyslu papírenském* vedly naproti tomu dobré exportní vyhlídky ke zvýšení výrobních úkolů na rok 1948 nad původní čísla. Na výši, stanovené zákonem, zůstává v *dřevoobrábějícím průmyslu* výroba překližek a surových železničních pražců. Naproti tomu se zvyšují úkoly u jehličnatého řeziva. Také zde vedle domácí potřeby rozhodovaly zájmy vývozu.

Základní úkoly *průmyslu textilního a oděvního* zůstaly v prováděcím plánu na rok 1948 co do obsahu nezměněny, jejich uspořádání je však soustavnější. Nezměněny zůstávají výrobní úkoly lněné

příze, jutových tkanin, pleteného a stávkového zboží, punčoch a ponožek a vlněných tkanin. Nově vytčený úkol výroby vlněné příze obsahuje dosavadní výrobu příze česané a příze mykané. Nově pojmenovaný úkol výroby tkanin z bavlny, lnu a hedvábí zahrnuje výrobu tkanin bavlněných s tkaninami z umělého hedvábí, dále výrobu lněných tkanin a vedle nich připojuje další úkol výroby tkanin kordových. Základní úkol výroby bavlněné příze zahrnuje vedle vlastního úkolu také úkol výroby příze kordové. Na konec je připojen další samostatný úkol výroby konopných, sisalových a jiných přízí. Toto nové uspořádání bylo nutné, aby se v plánu obsáhly všechny sektory textilního průmyslu; dále spolupůsobila potřeba zabezpečit ostatní průmysly technickými textiliemi. Zvýšení výroby nad množství stanovené v zákoně nastalo u bavlnářských přízí, lněné a vlněné příze, vlněných a jutových tkanin, tkanin z bavlny, lnu a hedvábí a výroby punčoch a ponožek. Toto zvýšení je vesměs odůvodněno trvající potřebou jak pro domácí potřebu, tak pro vývoz.

Základní úkoly *průmyslu kožedělného a gumárenského* byly v prováděcích plánech na rok 1948 stanoveny vesměs nad úrovní, uvedenou v zákoně o dvouletém hospodářském plánu. Platí to o výrobě obuvi, obručí pro jízdní kola a motocykly, i obručí pro nákladní auta a traktory. Všechny tyto základní plánované výroby mají překročiti — s výjimkou obuvi — výrobní úroveň z roku 1937. Zvýšená výroba se odůvodňuje trvající a stále neuspokojenou potřebou příslušných složek spotřebitelských. Ostatní základní úkoly průmyslu kožedělného a gumárenského, ke kterým v roce 1948 nepřistoupily žádné nové, nebyly zákonem o dvouletém hospodářském plánu výslovně stanoveny a také u nich chybí možnost porovnání s výrobou r. 1937.

Dílčí úkoly *průmyslu výživy* byly proti původně stanoveným úkolům vesměs značně sníženy; vyplynulo to z přímé závislosti průmyslu výživy na zemědělství. Chybějící množství zemědělských surovin domácího původu nebude možno krýt ani dovozem ze zahraničí pro nedostatek těchto plodin na světových trzích a pro nutnost vyrovnané platební bilance. Důsledkem snížení výrobních čísel bude samozřejmě snížená hospodárnost tohoto průmyslu, zhoršená jeho finanční situace a snížené využití pracovních sil. K základním úkolům, určeným průmyslu výživy dvouletým hospodářským plánem, přistoupily v jednotlivých odvětvích ještě úkoly další. V průmyslu cukrovarnickém je to výroba surového cukru, v průmyslu potravinářském výroba mléčných konserv, ovocných a zeleninových výrobků, surového oleje, taveného oleje, octa a škrobu. Stanovení těchto nových úkolů bylo nutné se zřetelem k nynější zásobovací situaci a jejich účelem je umožnění lepší a rovnoměrnější distribuce získaných jedlých výrobků.

Zemědělská výroba

V dvouletém hospodářském plánu se pro rok 1948 zatím ještě nepočítalo s podstatnější změnou struktury zemědělské výroby. Jen v poměrně malé míře má být uskutečňován přesun z rostlinné výroby k výrobě živočišné. Tomu vcelku odpovídá konstrukce prováděcích plánů zemědělské výroby na rok 1948. Zmíněný přesun je v nich vyjádřen jednak zmenšením orné půdy ve prospěch pastvin a luk, jednak zdůrazněním ploch pícnin. Touto změnou má být získán dostatek krmiva pro zvýšení živočišné výroby. Sucho z roku 1947 ovšem způsobí, že v druhém roce dvouletky nebude vždycky možné důsledně dodržovat tuto vývojovou linii; při praktickém uskutečňování plánu bude třeba se stále zařizovat podle okamžité situace.

Už v prvním roce dvouletky bylo při zemědělském plánování použito methody t. zv. protiplánů a plochy osevů i stavy zvířat byly stanoveny po vyjádření nejnižších výkonných složek v zemědělství. Tato plánovací methoda mohla však být v prvním roce uplatněna pouze zčásti, protože začátek dvouletého plánu padl v zemědělství do poloviny hospodářského roku. Na hospodářský rok 1946/47 bylo tedy protiplánů použito zatím jen pro stanovení ploch jařin. Teprve v letošním hospodářském roce bylo možné uplatnit methodu protiplánů v širší míře a plány osevu všech plodin mohly být přizpůsobeny předloženým protiplánům. Změny ve výrobních úkolech oproti zákonu se vysvětlují zčásti právě tímto uplatněním methody protiplánů. Zčásti ovšem je dlužno vysvětlit je též nepříznivým zásahem počasí.

V rostlinné výrobě byla ve srovnání se zákonem zvýšena osevní plocha pšenice, zatím co plánovaná sklizeň ovsa a ječmene byla snížena. Osevní plocha kukuřice se má rozšířit za účelem zajištění krmiv při nedostatku ostatní píce. Plochy luštěnin byly stanoveny tak, aby jedlé luštěniny kryly potřebu obyvatelstva. Na rok 1948 je plánována zelenina v polních kulturách, aby byla ulehčena vyživovací situace při očekávaných snížených dávkách v první polovině roku. Na Slovensku bylo třeba přistoupiti k omezení ploch zeleniny. Plochy brambor jsou proti původnímu plánu zvýšeny tak, aby poskytly základnu nejen pro lidskou výživu, nýbrž i pro výkrm dobytka. Také osevní plocha cukrovky je zvýšena. U olejnin se usiluje o to, aby jejich pěstování, jež se stále ještě nesetkává s potřebným pochopením, bylo udrženo.

V živočišné výrobě se plánují značně nižší stavy skotu než původně předpokládáno; teprve koncem roku 1948 má být dosaženo těch početních stavů, které měly být už na konci roku 1947. Nebude také dosaženo původně plánovaného počtu prasnic. Průměrná jatečná váha jednoho kusu je stanovena nižší, než bylo dosaženo v roce 1947. Očekává se proto menší výtěžnost sádla než v roce 1947. Důsledkem

nedostatku krmiv je rovněž snížení výroby mléka. Předpokládá se, že počet dojnic klesne pod průměrný počet, že však během roku bude doplněn z jalovic na plánovaný stav. Průměrná roční dojivost je v první polovině roku z týchž důvodů plánována níže, než stanovil původní plán. Nižší výroba vajec je odůvodněna tím, že počátkem roku nebude dosaženo počtu slepic, který byl předpokladem plánované snůšky.

Stavebnictví

Podle původních předpokladů měla být realisace dvouletého plánu ve stavebnictví zhruba rozvržena z 40 % na rok 1947 a z 60 % na rok 1948. Nakonec však bylo přesunuto do prvního roku dvouletého plánu 52,1 % celého plánu. Koncem roku 1947 nemohlo být ještě bezpečně zjištěno, do jaké míry se v roce 1947 uskutečnil plán, stanovený pro tento rok a kolik zbývá provést v roce 1948. Proto bylo nutno sestavení podrobných prováděcích plánů pro stavebnictví časově odsunout. Podle předběžných odhadů mělo být v roce 1948 provedeno asi 45 % z plánu na rok 1947 a celý plán na rok 1948, má-li se splnit stavební dvouletka. Bylo zde však mnoho nejistot ve statistikách a nebylo též rozhodnuto, jak se naloží s množstvím t. zv. staveb černých a šedých, zda se započtou do plnění plánu. Tolik však bylo jisto, že na rok 1948 zbude ještě tak vysoký úkol, že jej v tomto roce nebude možno provést. Proto na začátek roku 1948 byla nařízena všeobecná revise stavebních projektů s hlediska jejich rozestavěnosti, krytí stavebním materiálem a pod. Podle výsledků této revise se teprve sestaví podrobný prováděcí plán všech druhů staveb na rok 1948.

Doprava

Podobně jako v roce 1947, bude i v roce 1948 kapacita dopravy závislá na dosavadních dopravních zařízeních. Jejich obnova nepokročila v roce 1947 dost rychle. Bude tedy možno uspokojit přepravní nároky hospodářství, v němž je plánován značný rozmach, jen s krajní námahou. Prováděcí plány dopravy na rok 1948 byly vypracovány se zřetelem na zmíněný dosavadní vývoj v obnově dopravních zařízení, na budoucí vývojové tendence v dopravě, i na plánovaný rozvoj celkového hospodářství v roce 1948.

Vyhlídky na splnění plánovaných úkolů u železniční dopravy nejsou zcela uspokojivé. Příděly železa pro dopravu byly sníženy tak, že nebude možno udržovat železniční svršky v potřebné míře; nebude tedy možné zvyšovat průměrné rychlosti vlaků. Proto byly v plánu na rok 1948 sníženy zejména kvalitativní znaky průměrných rychlostí. V roce 1948 se také dá očekávat zhoršení železniční dopravní

služby, neboť železniční vozový park bude doplněn jen nejvýše 4075 novými vagony. Přitom je třeba počítat s tím, že zintensivněním hospodářských styků se Sovětským svazem bude prodloužena průměrná přepravní vzdálenost. V dopravě motorové se projeví jisté snížení výkonu jako následek špatného stavu motorových vozidel. Doplnění motorového parku nebude dostačitelné, protože oproti 250 požadovaným motorovým vozům může průmysl dodat jen 121 vůz. S poklesem výkonu poklesne i počet vlakových kilometrů v motorické trakci. Navrhuje se proto snížit příslušná čísla původně stanoveného plánu.

Protože v roce 1948 bude dodáno jen 351 nových osobních vozů a také počet nově zřízených motorových vozů bude činit jen polovinu potřebného množství, není možné zajistit podle plánu počet obsaditelných míst v osobní dopravě; proto se snižují na odpovídající číslo, t. j. o 14 000. Labské a vltavské loděnice nedodají pravděpodobně v roce 1948 7 člunů z celkově plánovaného množství, což v promítnutí dopravního úkolu bude znamenat pokles přepraveného zboží asi o 30 000 tun. Proto také zde byl snížen původně schválený úkol.

PRŮBĚH PLNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉHO PLÁNU — ROK 1947

Publikace obsahuje zprávu vlády Národnímu shromáždění podle § 14, odst. 2 zák. č. 192/46 Sb., o dvouletém hospodářském plánu. Ke zprávě jsou připojeny studie o plnění plánu úř. předsedy a členů Ústřední plánovací komise. Publikaci uspořádal, vydal a rozeslal členům Národního shromáždění i ústředním úřadům Generální sekretariát Hospodářské rady.

Vytiskl v květnu 1948 Orbis, Praha XII.